

**Plan razvoja Ličko-senjske županije
za razdoblje do 2027. godine s
Teritorijalnom strategijom-
dodatkom Planu razvoja**

Gospić, listopad 2024. godine

SADRŽAJ

I. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA, USKLAĐENA S NACIONALNOM RAZVOJNOM STRATEGIJOM REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE DO 2030. GODINE I NACIONALNIM PLANOM RAZVOJA OTOKA 2021.-2027. GODINE.....	8
Zakonodavni okvir.....	9
Strateški okvir	10
Vizija	13
1. POLOŽAJ, STATISTIČKA PODJELA I ADMINISTRATIVNI USTROJ ŽUPANIJE	14
1.1. Položaj.....	14
1.2. Statistička podjela i administrativni ustroj županije.....	15
2. DJELOKRUG RADA ŽUPANIJE.....	21
Organizacijska struktura upravnih tijela Ličko-senjske županije.....	23
3. DRUŠTVO	24
3.1. Demografija	24
3.2. Socijalna skrb	35
3.3. Predškolski odgoj i obrazovanje.....	39
3.3.1. Osnovno obrazovanje	40
3.3.2. Srednjoškolsko obrazovanje i visoke škole/fakulteti	42
3.3.3. Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje odraslih	46
3.4. Obrazovna struktura	46
3.5. Kultura i sport.....	47
3.5.1. Kulturno povijesna baština	47
3.5.1.1. Nepokretna pojedinačna kulturna dobra	48
3.5.1.2. Kulturno-povijesne cjeline	54
3.5.1.3. Arheologija	55
3.5.1.4. Pokretna kulturna dobra - pojedinačno/zbirno	57
3.5.1.5. Nematerijalna kulturna dobra.....	57
3.6. Društvena i zdravstvena infrastruktura	59
4. GOSPODARSTVO	61
4.1. Opća gospodarska kretanja u Ličko-senjskoj županiji	62
4.1.1. Kretanje bruto domaćeg proizvoda.....	62
4.1.2. Vanjsko trgovinska razmjena.....	62
4.2. Zaposlenost i nezaposlenost.....	64

4.3. Turizam.....	69
4.4. Poduzetnička infrastruktura.....	76
4.4.1. Broj poslovnih subjekata u Ličko-senjskoj županiji.....	76
4.4.2. Poslovanje poduzetnika Ličko-senjske županije i Republike Hrvatske.....	76
4.4.3. Financijski pokazatelji uspješnosti poslovanja poduzetnika Ličko-senjske županije u 2020. godini prema veličini poduzetnika.....	82
4.5. Obrtništvo.....	88
4.6. Plinski sustav.....	90
4.7. Preradbeni kapaciteti.....	91
4.8. Poljoprivreda.....	92
5. IZAZOVI U RAZVOJU LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE.....	105
II. SWOT ANALIZA.....	107
DRUŠTVO.....	107
GOSPODARSTVO.....	108
PROSTOR I OKOLIŠ.....	111
POSEBNA PODRUČJA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM.....	112
III. POSEBNI CILJEVI PLANA RAZVOJA LSŽ.....	113
IV. STRATEŠKI PROJEKTI.....	139
V. HORIZONTALNE TEME.....	142
V.I. Ravnomjerni razvoj Županije.....	142
Otoci Županije (Grad Novalja).....	142
Potpomognuta područja Ličko-senjske županije.....	145
Brdsko planinska područja.....	146
Urbana područja.....	146
V.II. Zelena tranzicija i digitalna transformacija Županije.....	147
VI. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE.....	148
VII. ZAVRŠNO IZVJEŠĆE O PROVEDENOM PRETHODNOM VREDNOVANJU PLANA RAZVOJA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE ZA RAZDOBLJE DO 2027. GODINE	151
VIII. PRILOZI.....	164
6. PRILOG 1. PREDLOŽAK ZA IZRADU PLANA RAZVOJA.....	164
7. PRILOG 2. MJERE IZ STRATEŠKE STUDIJE OCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ I GLAVNE OCJENE PRIHVATLJIVOSTI ZA EKOLOŠKU MREŽU ZA PLAN RAZVOJA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE DO 2027. GODINE S TERITORIJALNOM STRATEGIJOM	

7.1. Prijedlog mjera zaštite okoliša.....	166
7.2. Prijedlog mjera ublažavanja negativnih utjecaja na ekološku mrežu	179

POPIS TABLICA

Tablica 1: Stanovništvo u RH, u Ličko-senjskoj županiji i Jadranskoj Hrvatskoj u popisnim godinama	24
Tablica 2: Broj stanovnika u županijama (2021.)	24
Tablica 3: Kretanje broja stanovnika Ličko-senjske županije (2010-2021)	25
Tablica 4: Osnovni statistički pokazatelji	26
Tablica 5: Prirodni prirast stanovništva Ličko-senjske županije (razdoblje 2010-2021)	27
Tablica 6: Vitalni indeks stanovništva u Ličko-senjskoj županiji u 2010., 2019., 2020. i 2021. godini	28
Tablica 7: Vitalni indeks u JLS-ovima u Ličko-senjskoj županiji 2021. godine	28
Tablica 8: Migracijski saldo stanovništva Ličko-senjske županije (razdoblje 2010-2021)	29
Tablica 9: Migracijski saldo na razini JLS-ova Ličko-senjske županije (razdoblje 2010-2020)	30
Tablica 10: Stanovništvo prema spolu u Ličko-senjskoj županiji	31
Tablica 11: Stanovništvo prema spolu za regiju Jadranska Hrvatska	31
Tablica 12: Udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu županija u 2021. godini	32
Tablica 13: Indeks starenja u RH i u županijama Jadranske Hrvatske u 2011., 2019., 2020. godini (%)	32
Tablica 14: Koeficijent starosti u RH i u županijama Jadranske Hrvatske u 2011., 2020. godini (%)	33
Tablica 15: Broj stanovnika prema dobnim skupinama u Ličko-senjskoj županiji u 2011. i 2021. godini	33
Tablica 16: Struktura stanovništva prema završenom stupnju obrazovanja u Ličko-senjskoj županiji 2001. i 2011. godine	35
Tablica 17: Prosječne mjesečne bruto i neto plaće zaposlenih (prosinac 2021.)	35
Tablica 18: Pokazatelj siromaštva za Republiku Hrvatsku za 2018., 2019. i 2020. god. (%)	36
Tablica 19: Broj korisnika, kapaciteti, liste čekanja i broj zaposlenih u Domu za starije i nemoćne osobe	37
Tablica 20: Broj korisnika, kapaciteti, liste čekanja i broj zaposlenih u Obiteljskim domovima na području Ličko-senjske županije	38
Tablica 21: Društva Crvenog križa na području Ličko-senjske županije	38
Tablica 22: Ustanove i udruge koje pružaju uslugu pomoći u kući	39
Tablica 23: Pregled broja djece i skupina po vrtićima Ličko-senjske županije	40
Tablica 24: Pregled ukupnog broja učenika i razrednih odjela u osnovnim školama Ličko-senjske županije	41
Tablica 25: Pregled ukupnog broja učenika i razrednih odjela u srednjim školama	42
Tablica 26: Pregled ukupnog broja učenika i studenata smještenih u učeničkim domovima na području Ličko-senjske županije	42
Tablica 27: Broj polaznika u Obrazovanju odraslih SŠ Gospić	46
Tablica 28: Domovi zdravlja koji provode primarnu zaštitu na slijedećim pripadajućim područjima	59
Tablica 29: Rad stacionarne ustanove – OB Gospić	59
Tablica 30: Broj dana liječenja u 2021. godini	60
Tablica 31: Postotak popunjenosti postelja u OB Gospić u 2021. godini	60
Tablica 32: Iznos ostvarenog BDP-a u razdoblju 2013-2019 u mil. EUR	62
Tablica 33: Iznos BDP-a po stanovniku u razdoblju 2013-2019 u EUR	62
Tablica 34: Izvoz - uvoz Ličko-senjske županije i RH u 2020. i 2021. godini tis. kuna	63
Tablica 35: Izvoz i uvoz u 2021. godini u Ličko-senjskoj županiji po NKD-u 2007. (u tisućama kuna)	63

Tablica 36: Izvoz i uvoz u 2021. godini u Ličko-senjskoj županiji prema zemljama partnerima (u tisućama kuna).....	64
Tablica 37: Registrirane nezaposlene osobe po županijama Jadranske Hrvatske u razdoblju od 2017. do prosinca 2021. godine	64
Tablica 38: Struktura nezaposlenih osobama u Ličko-senjskoj županiji i Republici Hrvatskoj	65
Tablica 39: Broj nezaposlenih osoba u prosincu 2020. i 2021. godine po gradovima i općinama u Ličko-senjskoj županiji	65
Tablica 40: Struktura nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja na dan 31.12.2020. godine i 31.12.2022. godine	66
Tablica 41: Fluktuacija nezaposlenih osoba u HZZ, Područnoj službi Gospić u prosincu 2020.	67
Tablica 42: Ukupan broj zaposlenih u Ličko-senjskoj županiji u razdoblju od 2018. do 2022. godine	68
Tablica 43: Zaposleni u pravnim osobama od 2016. do siječnja 2022. godine	68
Tablica 44: Smještajni kapacitet Jadranske Hrvatske (stanje: 31. kolovoza 2021.).....	70
Tablica 45: Smještajni kapaciteti po vrsti smještajnih jedinica u Ličko-senjskoj županiji u svibnju 2020. godine.....	71
Tablica 46: Dolasci i noćenja turista u Ličko-senjskoj županiji.....	72
Tablica 47: Broj smještajnih kapaciteta, dolazaka i noćenja u Ličko-senjskoj županiji u 2020. i 2021. godini.....	74
Tablica 48: Udio poslovnih subjekata u Ličko-senjskoj županiji u Republici Hrvatskoj.....	76
Tablica 49: Financijski rezultati poslovanja poduzetnika RH u 2020. i usporedba s 2021. godinom (<i>iznosi u tisućama kuna, plaće u kunama</i>).....	77
Tablica 50: Poslovanje poduzetnika u Ličko-senjskoj županiji i RH u 2021. godini.....	77
Tablica 51: Broj poduzetnika i broj zaposlenih po jedinicama lokalne samouprave na području Ličko-senjske županije u 2020. godini.....	78
Tablica 52: Ukupni prihodi i ukupni rashodi po jedinicama lokalne samouprave na području Ličko-senjske županije u 2020. godini.....	78
Tablica 53: Dobit nakon oporezivanja, gubitak nakon oporezivanja, porez na dobit, prosječna mjesečna neto plaća po JLS u 2020. g.....	79
Tablica 54: Pregled poslovanja poduzetnika u Županiji 2020. godine po NKD	81
Tablica 55: Financijski rezultati poslovanja u 2020. godini – po veličini poduzetnika	82
Tablica 56: Pet najvećih poduzetnika u Županiji u 2020. godini prema ukupnom prihodu u tisućama kuna.....	83
Tablica 57: Pet najvećih poduzetnika u Županiji u 2020. godini prema broju zaposlenih.....	83
Tablica 58: Popis poslovnih zona u Ličko-senjskoj županiji	84
Tablica 59: Popis poduzetničkih potpornih institucija u Ličko-senjskoj županiji.....	85
Tablica 60: Broj obrtnika ukupno i po sektorima	88
Tablica 61: Broj obrtnika u Ličko-senjskoj županiji po vrsti obrta	89
Tablica 62: Aktivni obrti prema cehovima za prosinac 2021.	90
Tablica 63: Upisnik poljoprivrednika za 2020. i 2021. godinu prema pravnoj strukturi, Ličko-senjska županija	92
Tablica 64. Eko površine Ličko-senjske županije u 2021. godini	94
Tablica 65: Struktura poljoprivrednih gospodarstava u Ličko-senjskoj županiji u 2016. godini	94
Tablica 66: Količina isporučenog kravljeg mlijeka i ukupan broj isporučitelja mlijeka tijekom 2021. godine u LSŽ	97
Tablica 67: Popis posebnih ciljeva i mjera posebnih ciljeva	113

POPIS SLIKA

Slika 1: Teritorij Ličko-senjske županije.....	14
Slika 2: Prikaz kretanja broja stanovnika Ličko-senjske županije 2010-2021	26
Slika 3: Prikaz strukture stanovništva Ličko-senjske županije prema dobi usporedbom 2011. i 2021. godine	34

I. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA, USKLAĐENA S NACIONALNOM RAZVOJNOM STRATEGIJOM REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE DO 2030. GODINE I NACIONALNIM PLANOM RAZVOJA OTOKA 2021.-2027. GODINE

U razdoblju do 2020. godine važeći strateški dokument Ličko-senjske županije bila je Županijska razvojna strategija Ličko-senjske županije 2011.-2013. godine sukladno Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 123/17, 151/22, članak 23.).

Županijska skupština Ličko-senjske županije je na sjednici održanoj 19. lipnja 2020. godine donijela *Odluku o produljenju trajanja provedbe Županijske razvojne strategije Ličko-senjske županije 2011.-2013. godine* („Županijski glasnik“ 16/20) na godinu dana, do 31.12.2021. godine.

Plan razvoja jedinice područne (regionalne) samouprave je srednjoročni akt strateškog planiranja od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave kojim se definiraju posebni ciljevi za provedbu strateških ciljeva iz dugoročnih akata strateškog planiranja iz članka 17. i 18. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“ 123/17, 151/22).

Prema Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske i Uredbi o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“ broj 37/2023) jedinice područne (regionalne) samouprave izrađuju i donose planove razvoja kao srednjoročne akte strateškog planiranja sa svrhom razrade planova za realizaciju dugoročnih nacionalnih, sektorskih ili međusektorskih razvojnih smjerova i strateških ciljeva za plansko razdoblje koje traje od pet do deset godina.

Sukladno Zakonu o otocima (NN 116/18, 73/20, 70/21) otoci u Republici Hrvatskoj su razvrstani po geografskom kriteriju i teritorijalnoj nadležnosti obalno - otočnih jedinica područne (regionalne) samouprave, te sukladno tom, III. područje obuhvaća dio otoka Paga (Grad Novalja) koji pripada Ličko-senjskoj županiji.

Nacionalni plan razvoja otoka 2021.-2027., usvojen u prosincu 2021. godine, predstavlja srednjoročni akt strateškog planiranja kojim se definira provedba ciljeva razvoja Republike Hrvatske na području otoka.

S ciljem ravnomyernog razvoja županije, u Planu razvoja Ličko-senjske županije do 2027. godine prepoznata je potreba za usmjeravanje posebne pozornosti u razvoju potpomognutih područja, brdsko-planinskih područja i urbanog područja kao i razvoju otoka u skladu s ciljevima razvoja Nacionalne razvojne strategije 2030. i Nacionalnog plana razvoja otoka 2021.-2027.

Sukladno navedenom, *Odlukom o pokretanju postupka izrade Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021.-2027. godine* („Županijski glasnik“ 18/19) pokrenut je proces pripreme izrade dokumenta službenog naziva Plan razvoja Ličko-senjske županije do 2027. godine. Istom Odlukom Javna ustanova Razvojna agencija Ličko-senjske županije zadužena je za izradu dokumenta i koordinaciju cjelokupnog postupka izrade dokumenta.

Sustav strateškog planiranja i upravljanja razvojem temelji se na načelima točnosti i cjelovitosti, učinkovitosti i djelotvornosti, odgovornosti i usmjerenosti na rezultat, partnerstva i transparentnosti.

Proces izrade Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine odvija se u nekoliko faza, i to:

1. Izrada analize stanja
2. Prijedlozi vizije
3. SWOT Analiza
4. Opis izazova i razvojnih potreba
5. Prioriteti, mjere, aktivnosti i projekti u skladu sa strateškim ciljevima Nacionalne razvojne strategije 2030 i Nacionalnog plana razvoja otoka 2021.-2027.
6. Izrada financijskog plana provedbe
7. Izrada okvira za praćenje i vrednovanje
8. Prijedlog Nacrta Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine
9. Provođenje javnog savjetovanja o Nacrtu
10. Usvajanje Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine

Primjenom okvira strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske omogućiti će se uvjeti za koordinirano usmjeravanje resursa na ciljeve i mjere koje ostvaruju pozitivan društveni i gospodarski utjecaj na rast i zapošljavanje, a u korist ravnomjernog razvoja svih krajeva Ličko-senjske županije.

Za izradu analize stanja korišteni su interni i eksterni relevantni podaci, poput raznih Izvješća Upravnih odjela Ličko-senjske županije, podataka Državnog zavoda za statistiku, Financijske agencije, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatske gospodarske komore, Upisnika poljoprivrednika, Interneta te izvješća drugih nacionalnih institucija i službenih baza podataka.

Zakonodavni okvir

Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske uređen je sustav strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj na svim razinama upravljanja (nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini) te način pripreme, izrade, provedbe, izvješćivanja, praćenja provedbe i učinaka te vrednovanja akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Na temelju članka 15. stavka 2. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 123/17, 151/22), Vlada Republike Hrvatske je 2023. godine donijela Uredbu o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“ broj 37/2023). Sustav strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj temelji se na nacionalnim

(Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine), regionalnim, odnosno županijskim (Planovi razvoja jedinica regionalne (područne) samouprave za razdoblje 2021.-2027.) te lokalnim (Provedbeni programi jedinica lokalne područne (regionalne) samouprave za razdoblje 2021.-2025.) aktima strateškog planiranja.

Sukladno navedenom, Plan razvoja Ličko-senjske županije do 2027. godine predstavlja srednjoročni strateški akt kojim će se definirati posebni ciljevi za provedbu strateških ciljeva iz dugoročnih akata strateškog planiranja (Nacionalna razvojna strategija 2030 i Nacionalni plan razvoja otoka 2021.-2027.).

Obvezni sadržaj Plana razvoja Ličko-senjske županije do 2027. godine utvrđen je člankom 8. Uredbe o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“ broj 37/2023). te Uputama za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave točka 7. (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije-dokument: UI-PR-1 Inačica: 1.0 od 26. kolovoza 2021. godine).

Strateški okvir

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine usklađena je s ciljevima nove regionalne i kohezijske politike Europske unije za razdoblje 2021.-2027.:

1. Pametnija Europa (*Smarter Europe*),
2. Zelena Europa bez ugljika (*Greener, low-carbon Europe*),
3. Povezanija Europa (*More connected Europe*),
4. Socijalnija Europa (*More social Europe*) i
5. Europa bliža građanima (*Europe closer to citizens*)

Strateški okvir Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, kao krovnog nacionalnog strateškog akta na koji se potom veže i strateški smjer razvoja na regionalnoj i lokalnoj razini sastoji se od sljedećih razvojnih smjerova i strateških ciljeva (dalje: SC):

Razvojni smjer 1. Održivo gospodarstvo i društvo

- SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo
- SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi
- SC 3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom
- SC 4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske

Razvojni smjer 2. Jačanje otpornosti na krize

- SC 5. *Zdrav, aktivan i kvalitetan život*
- SC 6. *Demografska obnova i bolji položaj obitelji*
- SC 7. *Sigurnost za stabilan razvoj*

Razvojni smjer 3. Zelena i digitalna tranzicija

- SC 8. *Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost*
- SC 9. *Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva*
- SC 10. *Održiva mobilnost*
- SC 11. *Digitalna tranzicija društva i gospodarstva*

Razvojni smjer 4. Ravnomjieran regionalni razvoj

- SC 12. *Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima*
- SC 13. *Jačanje regionalne konkurentnosti*

Nacionalni plan razvoja otoka 2021.-2027. predstavlja srednjoročni akt strateškog planiranja kojim se definira provedba ciljeva razvoja Republike Hrvatske na području otoka. Institucionalni okvir otočne razvojne politike u Republici Hrvatskoj postavljen je na tri upravne razine nositelja politike:

(1) nacionalnoj, (2) regionalnoj i (3) lokalnoj.

Središnji nositelj otočne razvojne politike na nacionalnoj razini je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, odnosno Uprava za otoke. Regionalnu razinu nositelja otočne razvojne politike čini sedam županija koje u svom sastavu imaju otoke – Istarska, Primorsko-goranska, **Ličko-senjska**, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska te Dubrovačko-neretvanska, dok lokalnu razinu čini 51 jedinica lokalne samouprave na otocima te 8 jedinica lokalne samouprave na kopnu koje u svom sastavu imaju otoke.

Nacionalni plan razvoja otoka usklađen je s relevantnim međunarodnim i nacionalnim strateškim okvirom te doprinosi njegovom ostvarenju. Od globalnih inicijativa, Nacionalni plan je usklađen i doprinosi ciljevima iz dokumenta Ujedinjenih naroda iz 2015. godine "Mijenjajmo svoj svijet: Agenda za održivi razvoj do 2030. godine" (Agenda 2030) koji obuhvaćaju široki raspon izazova i međusobno povezanih gospodarskih, društvenih i ekoloških aspekata održivog razvoja.

Nacionalni plan sadrži 17 otočnih programskih područja:

- a) prometno povezivanje (pomorski, cestovni i zračni prijevoz)
- b) vodoopskrba i odvodnja
- c) gospodarski razvoj i poduzetništvo
- d) demografska obnova
- e) poljoprivreda, ribarstvo i lovstvo

- f) gospodarenje otpadom
- g) zdravstvena zaštita i razvoj telemedicine
- h) elektroničke komunikacijske mreže vrlo velikog kapaciteta
- i) zaštita prirode i okoliša
- j) kultura i očuvanje kulturne baštine
- k) predškolski odgoj, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje i znanost
- l) čista energija, energetika, obnovljivi izvori energije, ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama
- m) socijalna skrb
- n) razvoj civilnog društva
- o) turizam
- p) stambeno zbrinjavanje
- r) zaštita i korištenje malih povremeno nastanjenih i nenastanjenih otoka i otočića

Plan razvoja Ličko-senjske županije do 2027. godine je usklađen s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine i Nacionalnim planom razvoja otoka 2021.-2027. godine. Također je usklađen s višegodišnjem financijskim okvirom EU te aktima strateškog planiranja povezanim s uvjetima koji omogućavaju provedbu fondova Europske unije u razdoblju od 2021-2027. definiranim *Odlukom o utvrđivanju akata strateškog planiranja povezanih s uvjetima koji omogućavaju provedbu fondova Europske unije u razdoblju od 2021. do 2027. godine, rokova donošenja i tijela zaduženih za njihovu izradu (Vlada Republike Hrvatske, KLASA: 022-03/20-04/352, URBROJ: 50301-05/16-20-6)*, a koja je u skladu s *Prijedlogom uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu plus, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i financijskih pravila za njih i za Fond za azil i migracije, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za upravljanje granicama i vize (COM(2018) 375 final)*.

Vizija

„Ličko-senjska županija je razvijena županija, privlačna za život te prepoznatljiva po stalnom jačanju konkurentnosti i održivosti poljoprivrede i gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije, povećanju učinkovitosti korištenja resursa, razvoju održivog i zelenog turizma, razvoju pametnih gradova i sela, unaprjeđenju kvalitete obrazovanja, demografskom oporavku te unaprjeđenju kvalitete života ulaganjem u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu te sigurnost.“

1. POLOŽAJ, STATISTIČKA PODJELA I ADMINISTRATIVNI USTROJ ŽUPANIJE

1.1. Položaj

Ličko-senjska županija najveća je hrvatska županija koja se prostire na 5.350,00 km² kopnene te 596,63 km² morske površine te kopno obuhvaća 9,46% državnog teritorija. Prostire se većim dijelom ličkog zaleđa te obuhvaća dio planine Velebit, njegovo senjsko-karlobaško priobalje i sjeverozapadni dio otoka Paga. U ukupnom prostoru Republike Hrvatske Ličko-senjska županija ima vrlo značajan položaj budući da se nalazi na međi kopnene i primorske Hrvatske te svojim položajem predstavlja geoprometno središte Republike Hrvatske.

Ličko-senjska županija obuhvaća područje četiri grada i osam općina. Gradovi su Gospić, Novalja, Otočac i Senj te općine Brinje, Donji Lapac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Plitvička Jezera, Udbina i Vrhovine. Kao središte Ličko-senjske županije određen je grad Gospić.

Slika 1: Teritorij Ličko-senjske županije

Kroz Ličko-senjsku županiju prolaze prometni koridori koji spajaju tri glavna središta Republike Hrvatske: Zagreb, Rijeku i Split. Kroz županiju prolaze jadransko-jonski cestovni pravac te europski cestovni pravac Vb (dijelom se podudara s autocestom A1 – Zagreb- Split). Ličko-senjska županija graniči s Primorsko-goranskom županijom na sjeverozapadu, Karlovačkom županijom na sjeveru i Zadarskom županijom na jugu. Također, u dužini od 100,16 km dijeli državnu granicu sa Bosnom i Hercegovinom na istoku teritorija. Ličko-senjskoj županiji pripada i dio teritorijalnog mora, što ne povećava samo njegovu površinu, nego i značenje, te sa 2,29 km² površine otoka čini 0,07% površine svih otoka Hrvatske.

1.2. Statistička podjela i administrativni ustroj županije

Središte županije je grad Gospić, najveće središte rada i usluga u Ličko-senjskoj županiji. Gospodarski razvijeniji su gradovi Otočac, Novalja i Senj, a slijede veća naselja koja su ujedno i sjedišta općina (po broju stanovnika, od najvećeg prema najmanjem): Korenica, Brinje, Perušić, Donji Lapac, Udbina, Lovinac, Karlobag, Vrhovine.

Grad Gospić

Područje grada Gospića kao jedinice lokalne samouprave ima površinu 966,64km². Na tom području smješteno je 50 naselja, a prema popisu stanovništva iz 2021. godine grad Gospić ima 11.464 stanovnika. Demografsku situaciju karakteriziraju negativni procesi (migracije, starost stanovništva). Gospodarski razvitak ovog područja prema PPUG¹ usmjerava se na one djelatnosti za koje postoje dobri uvjeti. Mogućnosti gospodarskog razvitka bazirane su na postojećim resursima grada, već izgrađenim proizvodnim potencijalima, uključujući tradicionalne gospodarske djelatnosti (poljoprivreda, stočarstvo) pa je poljoprivredno zemljište dijelom uređeno za intenzivnu proizvodnju kao proizvodne jedinice, farme, i u usmjerenu proizvodnju i organizirani otkup na lokalnoj razini. Potiče se ekološka poljoprivredna proizvodnja i stočarstvo u okviru domaćinstava i povezivanje s turističkom djelatnosti. Područje podvelebitskog prostora Brušana, Rizvanuše, Trnovca, Novosela Trnovačkog, Podoštre i Smiljana predstavlja resurs i realnu podlogu za razvitak pojedinih segmenata turističke djelatnosti, posebno seoskog turizma za što postoje svi preduvjeti (prirodni okoliš, izgrađeni objekti i dr.). Ravničarski dio istočnog rubnog područja grada Gospića, koji obuhvaća prostore oko Ličkog Osika, Bilaja, Ličkog Ribnika, Ostrvice i Ornica, preko Metka do Mogorića, predstavlja kvalitetan prostor za razvitak poljodjelstva i stočarstva. U tom području moguće je i intenzivnije razvijati određene gospodarske aktivnosti kao što su male farme, proizvodnja mlijeka, klaonice i dr.

Grad Otočac

Prema Zakonu o područjima županija, gradova i općina u RH, područje grada Otočca kao jedinice lokalne samouprave zauzima površinu 565,30 km² što čini 10,58% površine Ličko-senjske županije i ima 22 naselja, a prema popisu stanovništva iz 2021. godine grad Otočac ima 8.361 stanovnika. Prometna infrastruktura državnog i županijskog značaja koja prolazi centralnim dijelom prostora grada Otočca, povezuje ovaj prostor kako unutar Županije tako i s jačim regionalnim centrima u susjednim županijama i usmjerava njegov razvoj. Autocesta Zagreb – Split, državna cesta D50 i D52, željeznička pruga, a i zračna luka koja se koristi u sportske svrhe, značajna je infrastruktura za razvoj područja. Prostor grada Otočca može se podijeliti na tri osnovne prostorno-funkcionalne sredine koje obuhvaćaju slijedeća područja: Jugozapadni dio grada veličine 6.172 ha, kao gorsko-planinsko područje, sa izgradnjom koncentriranom u naseljima Gorići, Lipovlje, Kuterevo i Prozor; Sjeveroistočni dio grada

¹ Prostorni plan uređenja grada

veličine 9.178 ha sa disperzijom malih zaselaka u okviru naselja Dabar, smještenog uz rubove krškog polja te Središnje područje, veličine 41.180 ha, smješteno uz glavne prometne pravce, državne i županijske ceste i autocestu. Glavne karakteristike prostornog razvitka čine daljnji procesi urbanizacije s nastavljanjem trenda kretanja stanovništva prema većim naseljima te se predviđa nastavak rasta naselja Ličko Lešće, Kompolje, Sinac i Švica. Planiranje gospodarskog razvitka bazira se prvenstveno na razvoju industrije te poljoprivrede i stočarstva korištenjem prirodnih resursa. Osim ova dva glavna segmenta gospodarstva sekundarnu ulogu trebalo bi imati šumarstvo, ribarstvo i turizam. Izrađena spomenuta kvalitetna infrastruktura te povezivanje na nju gospodarskih zona koje se grade, kao i turističkih destinacija i zaštićenih područja, daju šansu brzom i kvalitetnom razvoju grada.

Grad Senj

Zakonom o područjima županija, gradova i općina u RH (NN 86/2006) jedinica lokalne samouprave, grad Senj, sastoji se od 24 naselja u ukupnoj površini 660,83 km². Prema popisu stanovništva iz 2021. godine grad Senj ima 5.978 stanovnika. Prostorna organizacija temeljena je na mreži naselja uz obalu i naselja u zaleđu koja gravitiraju gradu Senju. Najvažnije i najkompleksnije težište razvitka je grad Senj zajedno sa sezonskim turističkim središtima na obalnom prostoru: Sv. Juraj, Jablanac i Stinica, zatim Vratnik i Melnice na državnoj cesti Senj-Otočac i Krasno polje na županijskoj cesti Sv. Juraj-Otočac. Prometna infrastruktura u povezivanju sustava naselja ima ključnu ulogu. Gospodarstvo je bazirano na novim industrijskim kapacitetima (energetska industrija – HE Senj, vjetroelektrana Vrataruša), prometnim i uslužnim djelatnostima te građevinarstvu i komunalnim djelatnostima, uz poštivanje svih ekoloških mjera zaštite ovog područja. Osim navedenih planiranih gospodarskih grana, razvitak je baziran i na značajnim mogućim turističkim kapacitetima lociranim uz obalnu crtu i u planinskim predjelima Velebita (čistoga obalnog mora, Velebit - park prirode, strogi i posebni rezervati te drugi prirodni i kulturni spomenici) te prometnom potencijalu (Jadranska magistrala Rijeka-Split i DC Senj-Zagreb). U namjeni površina određeni su i osigurani prostori za povećanje broja stanovništva i razvitak naselja, gospodarskih i negospodarskih djelatnosti, infrastrukturnih sustava, s tim da su se nastojale sačuvati prirodne vrijednosti. Zaštita okoliša nužno nameće organizaciju sustava za odvodnju otpadnih voda te uspostavljanje lokacija sanitarnih deponija komunalnog otpada i njihovo uređenje.

Grad Novalja

Grad Novalja obuhvaća teritorij od 93,36 km², 10 naselja, a prema popisu stanovništva iz 2021. godine ima 3.667 stanovnika. Grad Novalja kao središte jedinice lokalne samouprave najznačajnije je naselje po veličini, broju stanovnika, sadržajima kao i po gospodarskom značaju. Konceptualna obilježja prostornog razvitka grada Novalje temelje se na zatečenim i trajnim vrijednostima te daljnjem razvitku izgrađenih struktura u funkciji turizma, odnosno uspostavljanju bolje prometne povezanosti na otoku i otoka sa kopnom (ceste, trajekti, luke, aerodrom i heliodrom). U tu svrhu predviđaju se daljnji zahvati za poboljšanje lokalne komunalne infrastrukture (vodoopskrba i odvodnja otpadnih voda), kao i određena proširenja

građevinskih područja za novu stambenu i turističku izgradnju. Projekt Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Novalja obuhvaća sanaciju i dogradnju javnog sustava vodoopskrbe i odvodnje te projektiranje i izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda aglomeracije Novalja. Dodatni poticaj budućem razvoju predstavljaju prirodne pogodnosti područja vezano uz poljoprivredno zemljište (Novaljsko polje-melioracija, maslinici Lun i dr.) uključivo ribarstvo – uzgoj marikulture i kvalitetno prirodno područje jugozapadnog dijela priobalnog prostora grada. Razvoju poljoprivrede doprinijet će izrada Plana navodnjavanja Županije i Idejni projekt sustava navodnjavanja Novaljskog polja. Važnu podlogu budućeg razvitka Novalje predstavlja i mogući daljnji nastavak turističkog razvitka unutar građevinskog područja naselja i izdvojene zone turističke namjene izvan građevinskog područja naselja čime se ostvaruje razvojna baza koja će zajedno sa pratećim gospodarskim djelatnostima predstavljati podlogu za ostvarenje daljnjeg porasta broja stanovnika u gradu Novalji. Planirani razvitak, osim na turizmu kao jednoj od najznačajnijih gospodarskih aktivnosti, temeljit će se i na stočarstvu, poljoprivredi, ribarstvu i marikulturi te malom poduzetništvu i privlačenju digitalnih nomada.

Općina Karlobag

Područje Općine Karlobag zauzima površinu 283,37 km² i obuhvaća 14 naselja. Prema popisu stanovništva iz 2021. godine Općina Karlobag ima 787 stanovnika. Demografsku situaciju Općine karakteriziraju negativni procesi ionako već lošeg stanja (migracije, starost stanovništva). Prostorni razvitak predviđen postojećom prostorno-planskom dokumentacijom usmjeren je u dva osnovna područja Općine Karlobag - priobalni dio i prostor uz regionalnu cestu Karlobag-Gospić kao jedini prostor mogućeg povezivanja obale sa unutrašnjošću. Na sjecištu tih pravaca nalazi se glavno naselje - općinsko sjedište Karlobag. U Karlobagu kao općinskom sjedištu osigurani su prostori razvoja stanovanja, urbanih funkcija i gospodarstva (prvenstveno turizma) uz opremanje prostora potrebnom infrastrukturom, pri čemu se ističe težište na izgradnji kanalizacije s uređajem za pročišćavanje i cestovnom obilaznicom Karlobaga (rezervirani koridori za novu Jadransku magistralnu cestu). Za priobalni dio i područje Baških Oštarija na Velebitu planiran je razvoj baziran na turizmu i stočarstvu, s tim da se u Karlobagu kao centru obalnog dijela osim turizma treba razviti i odgovarajuća proizvodna djelatnost. Razvojna poteškoća gospodarstva s područja Općine Karlobag je slaba diverzifikacija djelatnosti malog i srednjeg poduzetništva. Postojeće nisu dovoljno snažne pokrenuti gospodarski razvoj. No, za razliku od njih, turizam kojim se bavi značajan broj stanovnika sadrži potencijal koji može zaustaviti trend gubitka radnih mjesta te privući stručnu radnu snagu u područje Općine. Upravo jedinstvenost i turistička atraktivnost obale te zaleđa mogu biti usmjereni k produljenju turističke sezone kao i za diverzifikaciju djelatnosti unutar turističkog sektora.

Općina Perušić

Općina Perušić zauzima površinu 380,69 km² na kojoj je smješteno 18 naselja te prema popisu stanovništva iz 2021. godine ima 1.987 stanovnika. Prostorni razvoj na području Općine i

nadalje će se usmjeravati i temeljiti na osnovnim resursima područja kao što su poljoprivredno i šumsko zemljište, uključivo mineralne sirovine, kao i postojećim – izgrađenim gospodarskim sadržajima (industrijsko-proizvodni, zanatsko-servisni, komunalni i dr.). Pretpostavljeni razvojni pomaci u ukupnom gospodarstvu imat će svoj odraz i na mreži naselja pa će kroz razmatrani razvojni period jačati naselja u središnjem razvojnem pojasu te neposrednom kontaktnom prostoru prema općinskom središtu. Međutim, i unatoč takvog rasta određenog broja naselja, ista će se i u budućnosti zadržati u okvirima malih ruralnih naselja sa pretežitom veličinom do 300 stanovnika, s time da samo dva naselja značajnije prelaze taj prosjek. Iznesena ocjena očekivane veličine naselja temelji se na postojećim procesima u okviru demografskog stanja na području Općine pa će samo novi, naprijed navedeni razvojni procesi u okviru očekivanog napretka gospodarstva promijeniti dosadašnje negativne trendove. Time će se stvoriti preduvjeti za zaustavljanje depopulacije pojedinih dijelova ovog kraja te omogućiti postizanje stabilizacije demografske situacije u razvojno i gospodarsko atraktivnim naseljima i područjima. Dobra razina postojeće razvijenosti prometne infrastrukture, kao i planirana nova izgradnja, daje prostoru Općine Perušić poseban značaj kao veznog područja između središnjih i južnih dijelova Republike Hrvatske. U okviru prostornog razvoja na području Općine posebno mjesto zauzimaju i mjere zaštite pojedinih prirodnih resursa kao područja značajne prirodne vrijednosti. Takvo usmjeravanje prostornog razvitka područja Općine Perušić s ciljem održavanja ekološki vrijednog prostora i očuvanja visoke razine zaštite okoliša otvara ovaj prostor prema novim mogućnostima razvitka temeljenog na atraktivnosti i kvaliteti prirodnog okoliša (proizvodnja zdrave hrane, različite vrste turizma i dr.). U tom smislu vrijedni prirodni prostori i specifični razvojni procesi koje će oni potaknuti predstavljaju značajnu dopunu gospodarskog razvitka, a ujedno čine važan dio sačuvanog i zaštićenog prirodnog okoliša od značaja za područje Ličko-senjske županije (posebno na području Parka prirode “Velebit” i dijelovima kultiviranog krajolika polja uz Perušić, Donji Kosinj i Kosinjski Bakovac).

Općina Brinje

Područje Općine Brinje zauzima površinu 358,22 km². Unutar tog područja nalazi se 12 naselja, a glavno urbano područje i centar Općine predstavlja naselje Brinje. Prema popisu stanovništva 2021. godine Općina Brinje ima 2.570 stanovnika. Ovim područjem prolaze kapitalni infrastrukturni objekti (autocesta Zagreb-Split sa čvorom i uslužnim objektima, dalekovodi). U Općini Brinje 2021. godine s radom je započelo kogeneracijsko postrojenje koje je trenutno najmodernije u državi, u probni rad ulaze vjetroelektrane koje su građene zajedno sa vjetroelektranama Senj te se Općina Brinje okreće i novim industrijskim trendovima odnosno energetske industriji. Općina Brinje svoj razvitak temelji svakako na razvoju drvne industrije u kojoj ima 5 istaknutih pilana u Ličko-senjskoj županiji. Prometna infrastruktura u Općini je vrlo bitna jer kroz Brinje prolazi državna cesta i izuzetno je dobro povezana s gradovima na udaljenosti od 30 km od Senja, Otočca i Ogulina. Mogućnosti razvoja poljoprivrede, stočarstva i mljekarstva u Općini su velike. Općinu odlikuje netaknuta priroda, sačuvan i zaštićen prirodan okoliš te je moguć daljnji razvoj lovnog turizma. Moguć je razvoj turizma općenito zbog povijesnog grada Sokolca i ostale kulturne baštine. Iz svega navedenog svakako se može zaključiti kako se Općina prilagođava novim vremenima i trenutnim gospodarskim trendovima.

Općina Vrhovine

Općina Vrhovine pokriva površinu 223,23 km², a čini je ukupno 7 naselja i broji 666 stanovnika prema popisu stanovništva iz 2021. godine. Od svih naselja na prostoru Općine Vrhovine, osim naselja Vrhovine, jedino naselje Rudopolje spada u mješovita naselja, dok su sva preostala naselja seoskog tipa. Naselje Vrhovine tretira se kao značajnije središte čiji se razvitak temelji na daljnjem rastu prvenstveno drvne industrije, a manje na bazi poljoprivrede i stočarstva i djelatnosti vezanih uz značaj naselja kao urbanog centra Općine Vrhovine (trgovina, obrt, turizam, ugostiteljstvo). U tom razvitku posebno je valoriziran i prometni značaj državne ceste i željezničke pruge koji trebaju utjecati na brži razvitak tog i ostalih naselja.

Općina Plitvička Jezera

Općina Plitvička Jezera zauzima površinu 469,62 km² i čini je ukupno 41 naselja, a prema popisu stanovništva iz 2021. broji 3.691 stanovnika. U dijelu Općine koje nije vezano na Nacionalni park bilo je evidentno zaostajanje u razvoju uz tendenciju grupiranja intenzivnijeg razvoja oko magistralnog cestovnog pravca te razvoja samog središta Općine Plitvička Jezera - Korenice. Za očekivati je da će na području Općine Plitvička Jezera i dalje osnovna djelatnost biti turizam s pratećim sadržajima, a sve vezano na budući razvoj Nacionalnog parka. Razvoj Općine treba zadržati postojeće trendove razvitka, uz uklanjanje mogućih negativnih posljedica koje može donijeti nekontrolirani turistički razvoj na temelju fenomena Plitvičkih jezera. Uz zadržavanje spomenutog trenda razvoja činjenica je da treba gospodarski aktivirati i ostalo područje Općine bogato prirodnim resursima primjenjujući mjere zaštite okoliša. Također je vrlo važno odrediti prioritete izgradnje infrastrukture na nivou Općine. Velika je vjerojatnost da će se nastaviti trend koncentracije stanovništva uz istovremeno pražnjenje nekih dijelova Općine te istovremenog razvoja privatnih poduzetničkih aktivnosti na temelju prirodnih resursa (turizam, poljoprivreda, stočarstvo i industrija) što će se pokušati spriječiti provedbom mjera vezanih za ruralna područja.

Općina Lovinac

Općina Lovinac pokriva područje 341,92 km² i čini je 10 naselja. Prema popisu stanovništva iz 2021. godine Općina Lovinac broji 957 stanovnika. Prostorni razvitak Općine Lovinac zasniva se na razvoju intenzivnije poljoprivredne aktivnosti, a posebno stočarstva; razvoju rekreacijskih, lovnih i ribolovnih aktivnosti u prostorima šuma, livada uz vode, akumulacija i retencija; pokretanju industrijske djelatnosti na postojećim i stimuliranju razvoja na novim lokacijama te iskorištavanju turističkog potencijala. U odnosu na prostornu i gospodarsku strukturu Županije najznačajniji elementi prostornog razvitka Općine Lovinac su prometna infrastruktura (autocesta Zagreb-Split, brza cesta Udbina-Gornja Ploča, rekonstruirana željeznička pruga); očuvanje i turističko-rekreativno korištenje šumskih i livadnih prostora, a posebno u velebitskom dijelu Općine; očuvanje poljoprivrednog zemljišta i poticanje proizvodnje te unapređenje i obnova povijesnih dijelova naselja.

Općina Udbina

Općina Udbina zauzima površinu 683,15 km², na svom teritoriju ima 26 naselja i prema popisu stanovništva iz 2021. godine broji 1.346 stanovnika. Koncept prostornog razvitka temelji se na Prostornom planu uređenju Općine Udbina u kojem je glavno težište razvoja u sektoru poljoprivrede, industrije i šumarstva. Na prostoru Općine prisutna je tendencija okupljanja oko magistralnog cestovnog pravca, razvoja naselja Udbina te zaostajanje u razvoju ostalih naselja. Osnovni nositelj gospodarskog razvoja Općine Udbina je razvoj poljoprivrede (stočarstva, ovčarstva i ratarstva te razvoj mesne i prehrambene industrije koja bi inicirala intenzivnu stočarsku i ratarsku proizvodnju), drvne industrije, (kogeneracijsko postrojenje za proizvodnju peleta), obnovljivih izvora energije obzirom na broj sunčanih dana te turizma (vjerski turizam).

Općina Donji Lapac

Općina Donji Lapac zauzima površinu 354,20 km² i u svom sastavu ima 18 naselja. Prema popisu stanovništva iz 2021. Općina Donji Lapac broji 1.419 stanovnika. Analiza dokumenata prostornog uređenja pokazuje da je prostor Općine dobro pokriven dokumentima prostornog uređenja. Općina Donji Lapac po strukturi površina i funkcionalnoj podjeli prostora je brdsko-planinski kraj sa znatnim prirodnim resursima koji omogućavaju povoljne uvjete za razvoj šumarstva, voćarstva i stočarstva. Prirodne mogućnosti Plješivice omogućavaju razvoj planinskog turizma (zimski sportovi, planinarenje i lov). Cestovna povezanost s drugim dijelovima Županije je vrlo loša. Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske predviđena je realizacija međunarodnog cestovnog pravca koji bi zajedno s još nekim drugim cestovnim pravcima u bitnoj mjeri trebao promijeniti stanje prometne izoliranosti ovog područja.

2. DJELOKRUG RADA ŽUPANIJE

Županija u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od područnog (regionalnog) značaja, a osobito poslove koji se odnose na:

- obrazovanje,
- zdravstvo,
- kulturu i sport,
- prostorno i urbanističko planiranje te zaštitu prirode i okoliša,
- gospodarski razvoj,
- promet i prometnu infrastrukturu,
- pomorsko dobro i morske luke,
- održavanje javnih cesta,
- planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova,
- ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina,
- izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata vezanih uz gradnju te provedbu dokumenata prostornog uređenja u skladu sa Zakonom, te
- ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Županija usklađuje interese i poduzima aktivnosti radi ravnomjernog gospodarskog i društvenog razvoja gradova i općina u sastavu Županije i Županije kao cjeline. Navedene poslove Županija ostvaruje donošenjem programa rada pojedinih djelatnosti i mreže infrastrukturnih objekata od osobitog značaja za Županiju, poticanjem izrade i provedbe projekata kojima se taj razvoj ostvaruje, javnim i stručnim raspravama, te drugim oblicima konzultacija i usklađivanja stajališta stručnih tijela, gradova i općina na području Županije.

Ustrojstvo i djelokrug rada Županije su uređeni i definirani Odlukom o ustrojstvu i djelokrugu upravnih tijela Ličko-senjske županije od 27. travnja 2022. godine (KLASA: 024-05/22-1/06; URBROJ: 2125-01-22-4, Županijski glasnik broj 8/22 od 27. travnja 2022. godine).

Upravna tijela Županije ustrojavaju se za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Županije, poslova državne uprave povjerenih Županiji i jedinica lokalne samouprave sukladno zakonu, Statutu i drugim propisima.

U Županiji su ustrojena sljedeća upravna tijela:

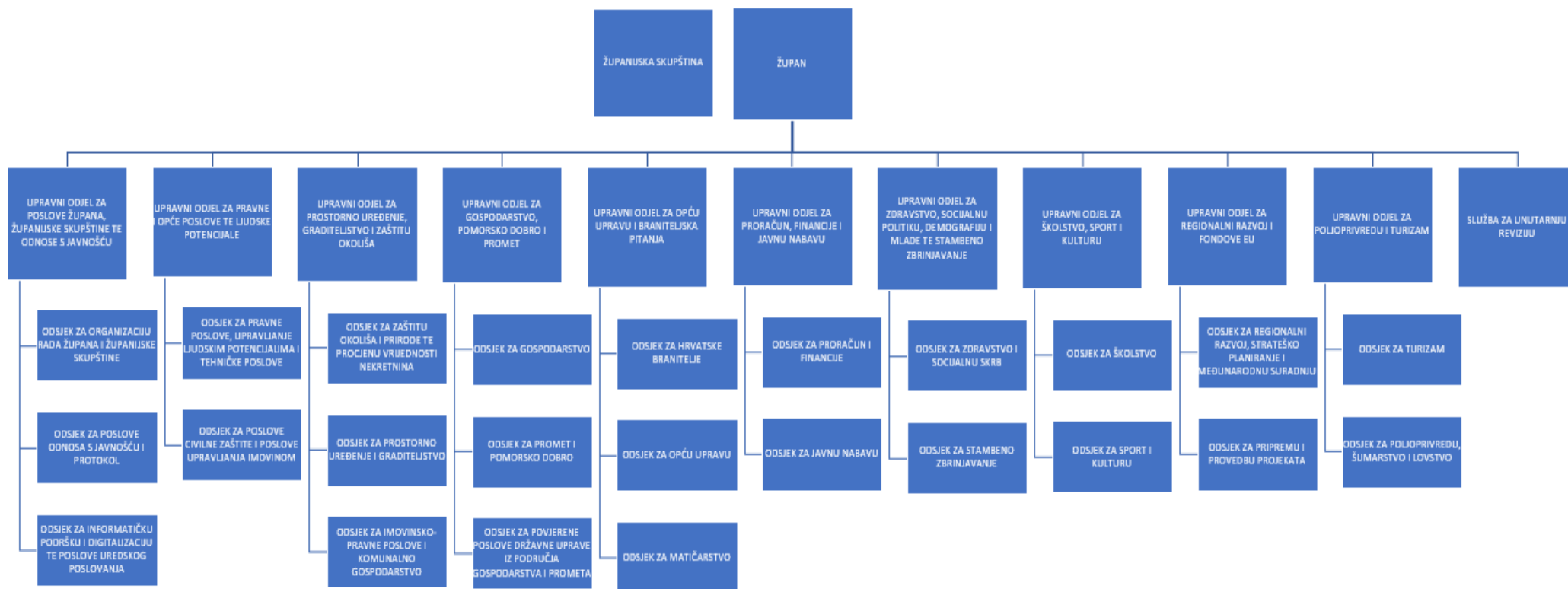
1. Upravni odjel za poslove Župana, Županijske skupštine te odnosa s javnošću
2. Upravni odjel za pravne i opće poslove te ljudske potencijale
3. Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša

4. Upravni odjel za gospodarstvo, pomorsko dobro i promet
5. Upravni odjel za opću upravu i braniteljska pitanja
6. Upravni odjel za proračun, financije i javnu nabavu
7. Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu politiku, demografiju i mlade te stambeno zbrinjavanje
8. Upravni odjel za školstvo, sport i kulturu
9. Upravni odjel za regionalni razvoj i fondove EU
10. Upravni odjel za poljoprivredu i turizam
11. Služba za unutarnju reviziju

Stupanjem na snagu ove Odluke započeli su s radom definirani upravni odjeli te je tijekom 2023. godine definirano ustrojstvo odsjeka i rad svakog pojedinog odsjeka (Županijski glasnik Ličko-senjske županije 3/23, 5/23, 16/23 i 24/23).

Trenutno utvrđeno ustrojstvo svih odjela je prikazano organizacijskom shemom u nastavku.

Organizacijska struktura upravnih tijela Ličko-senjske županije

3. DRUŠTVO

3.1. Demografija

Demografski oporavak jedan je od najvećih problema s kojim je županija danas suočena. Trenutno demografsko stanje u Ličko-senjskoj županiji daleko je od idealnog i predstavlja ozbiljan problem i ograničenje u daljnjem sveukupnom razvitku zbog čega je potrebno provođenje hitnih mjera.

Tablica 1: Stanovništvo u RH, u Ličko-senjskoj županiji i Jadranskoj Hrvatskoj u popisnim godinama

	2001.	2011.	2021.
Republika Hrvatska	4.437.460	4.284.889	3.888.529
Jadranska Hrvatska	1.427.008	1.411.935	1.303.428
Ličko-senjska županija	53.677	50.927	42.893

Izvor: Državni zavod za statistiku (www.dzs.hr)

Ličko-senjska županija od posljednja dva popisa stanovništva bilježi kontinuirani pad broja stanovnika. Prema posljednjim procjenama na području Ličko-senjske županije živi 42.893 stanovnika (*Državni zavod za statistiku RH*), uz to da je kontinuirani proces depopulacije prisutan već godinama zbog emigracije stanovništva i negativnog odnosa rođenih i umrlih. Stanovništvo Ličko-senjske županije u 2011. činilo je tek 1,19% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske i 3,61% stanovništva Jadranske Hrvatske. U 2021. godini udio Ličko-senjske županije u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske je bio nešto manji te je iznosio 1,1% dok je u ukupnom stanovništvu Jadranske Hrvatske udio iznosio 3,31%.

Prema podacima iz popisa stanovništva od 2001. do 2011. godine, Ličko-senjska županija imala je stopu depopulacije od 5,12% stanovništva, Republika Hrvatska 3,44%, a Jadranska Hrvatska 1,06%. U razdoblju od 2011. do 2021. stopa depopulacije se u Ličko-senjskoj županiji udvostručila te iznosi 18,73 %. Na razini Republike Hrvatske ona iznosi 9,25%, a na razini Jadranske Hrvatske 7,69%.

Tablica 2: Broj stanovnika u županijama (2021.)

Grad Zagreb	769.944
Splitsko-dalmatinska	425.412
Zagrebačka županija	301.206
Primorsko-goranska	266.503
Osječko-baranjska	259.481
Istarska	195.794
Zadarska	160.340
Varaždinska	160.264
Vukovarsko-srijemska	144.438

Sisačko-moslavačka	140.549
Brodsko-posavska	130.782
Dubrovačko-neretvanska	115.862
Krapinsko-zagorska	120.942
Karlovačka	112.596
Međimurska	105.863
Koprivničko-križevačka	101.661
Bjelovarsko-bilogorska	102.295
Šibensko-kninska	96.624
Virovitičko-podravska	70.660
Požeško-slavonska	64.420
Ličko-senjska	42.893

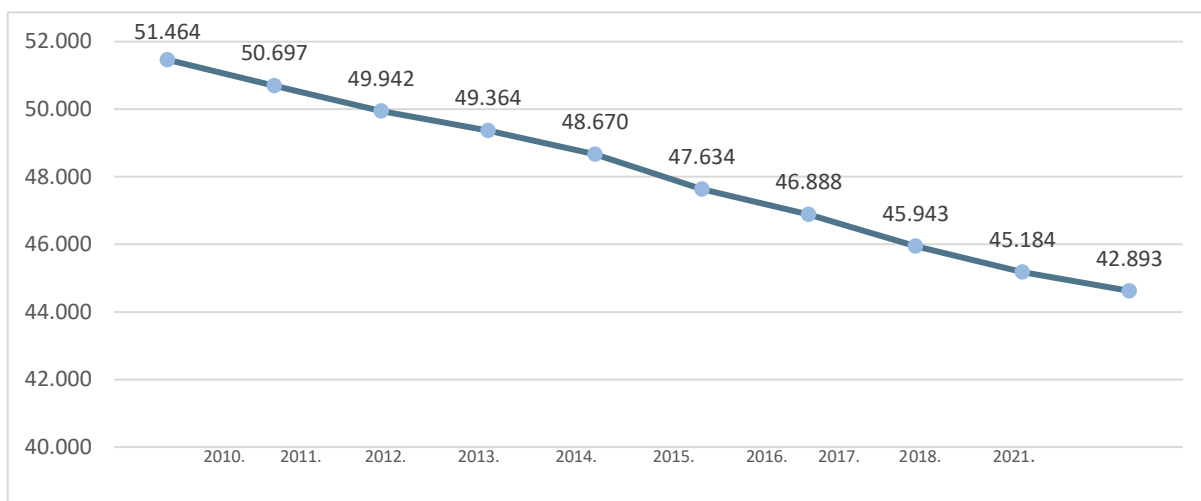
Izvor: Državni zavod za statistiku, (www.dzs.hr)

Unatoč relativno velikom prostoru Ličko-senjska županija je županija s najmanjim brojem stanovnika i time najrjeđe naseljena te se nalazi na posljednjem 21. mjestu u odnosu na ostale županije i Grad Zagreb. U odnosu na prosječnu gustoću naseljenosti Republike Hrvatske od 68,71 st/km² i Jadranske Hrvatske od 52,89 st/km², gustoća naseljenosti Ličko-senjske županije je 8 puta niža od državne, a iznosi samo 8,01 st/km². Prema popisu iz DZS-a o broju stanovnika (2021. godina) Ličko-senjska županija je u posljednjih deset godina izgubila 8.034 stanovnika ili 15,78 % odnosno prosječno 800 stanovnika godišnje, dok je Jadranska Hrvatska izgubila 108.507 stanovnika ili 7,64% što je prosječno 10.500 stanovnika godišnje.

Tablica 3: Kretanje broja stanovnika Ličko-senjske županije (2010-2021)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2021.
Jadranska Hrvatska	1.413.909	1.411.152	1.408.625	1.406.904	1.404.658	1.397.386	1.391.079	1.381.948	1.375.780	1.303.428
Broj stanovnika LSŽ	51.464	50.697	49.942	49.364	48.670	47.364	46.888	45.943	45.184	42.893

Izvor: Statistika u nizu, Stanovništvo – pregled po županijama, Procjena ukupnog broja stanovnika, 2021., DZS

Slika 2: Prikaz kretanja broja stanovnika Ličko-senjske županije 2010-2021

Izvor: Državni zavod za statistiku (dzs.hr)

Najveći broj stanovnika, njih 29.470 (68,7%) živi u gradovima od kojih je najveći Gospić s 11.464 stanovnika (26,71%), dok u općinama živi 13.423 (31,30%) stanovnika. Usporedbom podataka DZS-a (Popis stanovništva 2011. i Popis stanovništva 2021.) može se uočiti da je u svim jedinicama lokalne samouprave, osim u gradu Novalji, zabilježen pad broja stanovnika. Tako stopa depopulacije u razdoblju od 2011. do 2021. godine u općini Donji Lapac iznosi zabrinjavajućih 32,84%, Vrhovine 49,40%, Udbina 28,18%, Perušić 24,68%, Brinje 61,01%, Plitvička Jezera 15,61%, Lovinac 4,97% i Karlobag 14,18%. Grad Senj bilježi depopulaciju od 16,77% odnosno 1204 stanovnika, Otočac 14,48% ili 1417 stanovnika te Gospić 10,06% ili 1281 stanovnika.

Grad Novalja jedina je jedinica lokalne samouprave na području Ličko-senjske županije koja je u razdoblju od 2011. do 2021. godine zabilježila malen porast broja stanovnika koji iznosi 0,11%. Svoj rast grad Novalja duguje povoljnom geografskom i prometnom položaju, atraktivnim prirodnim resursima, orijentaciji na festivalski i party turizam, povećanju broja turističkih noćenja, neprestanim ulaganjima u razvoj infrastrukture i komunalnog sustava čime se osigurava povećanje kvalitete življenja.

Tablica 4: Osnovni statistički pokazatelji

JLS	Površina (u km ²)	Broj stanovnika 2011.	Broj stanovnika 2021.	Broj naselja	Gustoća naseljenosti 2021. (st/km ²)	Stopa depopulacije (u %)
Gospić	966,64	12.745	11.464	50	11,86	-10,06
Senj	660,83	7.182	5.978	27	9,05	-16,77
Otočac	565,30	9.778	8.361	22	14,79	-14,48
Novalja	92,36	3.663	3667	10	39,70	+0,11
Brinje	358,22	3.256	1.267	12	4	-61,01
Donji Lapac	354,20	2.113	1.419	18	4	-32,84

Lovinac	341,92	1.007	957	10	2,80	-4,97
Perušić	380,69	2.638	1.987	18	5,22	-24,68
Plitvička jezera	469,62	4.373	3.691	41	7,86	-15,61
Udbina	683,15	1.874	1.364	26	2	-28,18
Vrhovine	223,23	1.381	667	7	2,99	-49,40
Karlobag	283	917	787	14	2,79	-14,18

Izvor: Državni zavod za statistiku; Popis stanovništva 2021.

Proces depopulacije Ličko-senjske županije rezultat je dva negativna demografska trenda: negativan migracijski saldo te negativan prirodni prirast (prirodni pad).

Negativan prirodni prirast (odnos rođenih i umrlih u godini) u Ličko-senjskoj županiji sve se više produbljuje zbog sve većeg udjela starog stanovništva u ukupnoj populaciji. U posljednjih jedanaest godina (2010.-2021.) bilježi se pad od prosječno 800-900 osoba godišnje na razini Županije. U Ličko-senjskoj županiji je u 2021. godini umrlo 1030 ljudi, dok se u istoj godini rodilo 395 ljudi. Negativno prirodno kretanje nije obilježje samo Ličko-senjske županije, već i čitave Hrvatske te je Ličko-senjska županija prema ovom pokazatelju na visokom 5. mjestu u Hrvatskoj. Manji negativni prirast imaju Dubrovačko-neretvanska, Međimurska, Zadarska i Požeško-slavonska županija. Vitalni indeks (živorođeni /100 umrlih) za Ličko-senjsku županiju u 2010. godini iznosi 49,21 što je gotovo pa dvostruko manje od vitalnog indeksa na razini regije Jadranske Hrvatske koji iznosi 88,27. U 2021. godini vitalni indeks Ličko-senjske županije bio je nešto manji te iznosi 38,3 dok je na razini Jadranske Hrvatske zabilježen drastičan pad na 67,3.

Usporedbom podataka o prirodnom prirastu u 2010. godini može se uočiti da je udio negativnog prirodnog prirasta Ličko-senjske županije u regiji Jadranske Hrvatske bio visokih 22,46%. U 2021.godini se taj udio normalizirao te je iznosio 11,05%.

Tablica 5: Prirodni prirast stanovništva Ličko-senjske županije (razdoblje 2010-2021)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Živorodeni	405	361	400	396	377	386	370	377	361	368	372	395
Umrli	823	808	893	842	899	919	839	855	846	867	894	1030
prirodni prirast LSŽ	-418	-447	-493	-446	-522	-533	-469	-478	-485	-499	-526	-635
Prirodni prirast Jadranska Hrvatska	-1.861	-2.477	-2.716	-2.830	-3.230	-5.066	-4.495	-5.761	-4.915	-5.005	-6.262	-5743

Izvor: Statistika u nizu, Stanovništvo – pregled po županijama, Prirodno kretanje stanovništva, rujan 2020., Prirodno kretanje stanovništva srpanj 2021. i srpanj 2022.,DZS

Tablica 6: Vitalni indeks² stanovništva u Ličko-senjskoj županiji u 2010., 2019., 2020. i 2021. godini

	2010.	2019.	2020.	2021.
Jadranska Hrvatska	88,27	69,95	65,13	67,3
Ličko-senjska županija	49,21	42,45	41,2	38,3

Izvor: Statistika u nizu, Stanovništvo – pregled po županijama, Prirodno kretanje stanovništva, rujan 2020., Prirodno kretanje stanovništva, srpanj 2020; Prirodno kretanje stanovništva, srpanj 2022. DZS

U 2010. godini negativan prirodni prirast imale su sve jedinice lokalne samouprave osim općine Plitvička Jezera. Najveći negativni prirodni prirast imali su grad Otočac (-109) i Općina Brinje (-56) dok su najmanji negativni prirast imali Općina Plitvička Jezera (3) i Grad Novalja (-3). Bolji pokazatelj trenda reprodukcije svakako je vitalni indeks koji pokazuje relativne odnose broja rođenih i umrlih osoba, pa je primjereniji za usporedbu pojedinih prostornih jedinica. Indeks veći od 100, koji označava proširenu reprodukciju stanovništva (broj stanovnika povećava se prirodnim promjenom), na području Ličko-senjske županije u 2010. godini imala je jedino Općina Plitvička Jezera (105,7). Zatim slijede Novalja (93,2), Gospić (74,1), Senj (54,2), Karlobag (50,0), Vrhovine (38,9), Otočac (31,4), Donji Lapac (30,6), Udbina (29,8), Perušić (24,6), Brinje (22,2), Lovinac (11,1).

Godine 2021. u svim općinama i gradovima zabilježen je negativan prirodni prirast. Najveći negativni prirast imali su redom: Gospić, Otočac, Senj, Perušić, Brinje, Udbina, Plitvička Jezera, Donji Lapac, Vrhovine, Lovinac, Novalja, i Općina Karlobag. Indeks veći od 100 na području Ličko-senjske županije u 2021. godini nije, nažalost, imala niti jedna jedinica lokalne samouprave, a posebno je zabrinjavajući podatak da on u čak 9 od ukupno 12 jedinica lokalne samouprave iznosi manje od 50. Tako najgori vitalni indeks redom imaju: Donji Lapac (12,0), Karlobag (16,7), Lovinac (19,4), Brinje (22,3), Senj (23,6), Udbina (28,6), Vrhovine (32,3), Otočac (37,1) i Perušić (40,7). Vitalni indeks veći od 50 imaju samo 3 jedinice lokalne samouprave: Gospić (51,3), Plitvička Jezera (58,5) i Novalja (87,0).

Usporedbom pokazatelja vitalnog indeksa u 2021. u odnosu na 2010. vidljivo je da je u 4 jedinice lokalne samouprave ovaj pokazatelj rastao i to u Gradu Otočcu sa 31,4 na 37,1 Općini Brinje sa 22,2 na 22,3 Općini Lovinac sa 11,1 na 19,4 i Općini Perušić sa 24,6 na 40,7. Pad vitalnog indeksa zabilježen u Gradu Novalji (87,0), Gradu Gospiću (51,3), Općini Plitvička Jezera (58,5), Gradu Senju (23,6), Općini Vrhovine (32,3), Općini Karlobag (16,7), Općini Udbina (28,6) i Općini Donji Lapac (12,0).

Usporedbom podataka o prirodnom prirastu i kretanju broja stanovnika, moguće je uočiti da Grad Novalja, bez obzira na porast negativnog prirasta u odnosu na 2010. godinu, bilježi porast broja stanovnika zahvaljujući pozitivnom migracijskom saldu.

Tablica 7: Vitalni indeks u JLS-ovima u Ličko-senjskoj županiji 2021. godine

JLS	Prirodni prirast 2010	Prirodni prirast 2020	Prirodni prirast 2021	Vitalni indeks 2010	Vitalni indeks 2020	Vitalni indeks 2021
Gospić	-43	-103	-117	74,1	53,8	51,3
Senj	-49	-75	-107	54,2	40,5	23,6
Otočac	-109	-94	-134	31,4	37,7	37,1

² Vitalni indeks jest omjer između broja živorođene djece i broja umrlih osoba, tj. broj živorođenih u odnosu na 100 umrlih osoba.

Novalja	-3	-14	-7	93,2	75,4	87,0
Brinje	-56	-39	-73	22,2	36,1	22,3
Donji Lapac	-25	-26	-44	30,6	16,1	12,0
Lovinac	-32	-17	-25	11,1	26,1	19,4
Perušić	-52	-52	-35	24,6	22,4	40,7
Plitvička Jezera	3	-33	-22	105,7	49,2	58,5
Udbina	-33	-37	-25	29,8	17,8	28,6
Vrhovine	-11	-23	-21	38,9	20,7	32,3
Karlobag	-8	-13	-25	50,0	18,8	16,7

Izvor: Statistika u nizu, Stanovništvo – pregled po županijama, Prirodno kretanje stanovništva, rujan 2020. i srpanj 2022., DZS

Kada promatramo migracijski saldo (odnos doseljenih i odseljenih iz županije) u razdoblju 2010-2021. godine primjećujemo negativan trend sve do 2019. godine, kada se prvi puta pojavljuje blagi pozitivan saldo. Zanimljivo je detaljnije promotriti strukturu migracijskog salda iz koje se može zaključiti da je ovaj pozitivan saldo posljedica imigracija iz inozemstva. No, treba naglasiti i da se ovdje radi o zabilježenom migracijskom saldu (oni koji su se odjavili, odnosno prijavili), dok recentna istraživanja migracija u Hrvatskoj pokazuju da se dio odseljenih u države članice EU-a nije službeno odjavio. To samo govori o potencijalno negativnom migracijskom saldu, odnosno potencijalno manjem broju stanovnika od onog zabilježenog.

Na razini države migracijski saldo je u svih jedanaest godina od 2010. do 2021. godine bio negativan, a naročito u razdoblju od 2014. do 2018. kada je u inozemstvo iselilo 95.901 osoba.

Na razini regije Jadranske Hrvatske u razdoblju od 2010. do 2021. trend migracija je bio nepredvidiv. Tako nakon tri negativne godine zaredom, saldo je u 2013. dosegnuo pozitivnu razinu od 940 doseljenih osoba. Zatim slijedi razdoblje od 4 godine u kojima je zabilježen negativan saldo da bi se u 2018. trend promijenio na pozitivno, a u 2019. doseže svoj vrhunac od 4.736 doseljenih osoba dok je u 2020. saldo pao na 1.679 doseljenih osoba. Na razini regije Jadranske Hrvatske 2021. godina zabilježila je negativan saldo (-642) gdje se 14.289 osoba odselilo. Ličko-senjska županija u 2021. godini doseže 364 doseljenih osoba, dok je odselilo 431 osoba.

Tablica 8: Migracijski saldo stanovništva Ličko-senjske županije (razdoblje 2010-2021)

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Migracijski saldo RH	-4.875	-4.165	-3.918	-4.884	-10.220	-17.945	-22.451	-31.799	-13.486	-2.422	-632	-4512
Migracijski saldo Jadranska Hrvatska	-712	-421	-42	940	-449	-2.873	-2.432	-3.263	647	4.736	1.679	-642

Migracijski saldo LSŽ	-303	-297	-335	-83	-304	-404	-259	-557	-131	11	-60	-67
------------------------------	------	------	------	-----	------	------	------	------	------	----	-----	-----

Izvor: Statistika u nizu, Stanovništvo – pregled po županijama, srpanj 2021., DZS

Na razini jedinica lokalne samouprave na području Ličko-senjske županije u razdoblju od 2010. do 2020. godine³ samo su grad Novalja (677) i općina Karlobag (84) imali sveukupni pozitivni migracijski saldo. Najveći pad broja stanovnika uzrokovan migracijom imali su redom: općina Plitvička Jezera (-746), općina Donji Lapac (-566), grad Senj (-402), grad Gospić (-399), općina Udbina (-363), općina Brinje (-324), grad Otočac (-244), općina Vrhovine (-225), općina Perušić (-218) i općina Lovinac (-25).

Tablica 9: Migracijski saldo na razini JLS-ova Ličko-senjske županije (razdoblje 2010-2020)

JLS	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Gospić	-79	-81	-63	36	-21	-12	-44	-71	-18	-12	-34
Senj	-4	-8	-8	-7	-34	-108	-61	-48	-79	-39	-24
Otočac	0	-33	-33	-33	35	-62	-14	-44	1	-13	-48
Novalja	44	71	29	145	18	33	49	4	119	110	55
Brinje	-17	-18	-33	-17	-23	-43	-38	-59	-37	-27	-12
Donji Lapac	po	-40	-62	-98	-86	-49	-41	-124	-27	1	0
Lovinac	-9	-26	-4	6	13	-1	-2	5	9	-24	8
Perušić	-19	-11	-22	-31	-26	-42	-3	-6	-9	-15	-34
Plitvička Jezera	-86	-110	-128	-89	-62	-61	-51	-88	-70	9	-10
Udbina	-76	-50	-64	-17	-41	-41	-26	-41	-8	-3	4
Vrhovine	-21	-1	-20	-27	-85	-20	-25	-46	-5	8	17
Karlobag	4	10	26	49	8	2	-3	-39	-7	16	18

Izvor: Gradovi u statistici 2020, DZS

Prema procjenama DZS-a za 2010. godinu 50,40% stanovništva Ličko-senjske županije činile su žene, a 49,60% muškarci. U odnosu na procjenu iz 2010. broja muškaraca i žena u ukupnom stanovništvu se promijenio te on u 2021. godini iznosi 49,64 muškaraca i 50,36 žena. Na razini države u 2010. godini broj žena u ukupnom stanovništvu je iznosio 51,74%, a muškaraca 48,26%. Sličan omjer bio je i u 2021. godini sa 51,79% žena te 48,20% muškaraca.

Na razini regije Jadranske Hrvatske u 2010. godini 51,26% stanovništva činile su žene, a 48,74% muškarci dok su u 2021. godini žene činile 60,31%, a muškarci 39,69% stanovništva. Promatrajući tablicu 11 može se uočiti zanimljiv podatak da svaka županija Jadranske regije u 2021. godini ima veći udio žena nego muškaraca.

³ Nema dostupnih novih podataka.

Tablica 10: Stanovništvo prema spolu u Ličko-senjskoj županiji

Stanovništvo prema spolu	2010			2021		
	Ličko-senjska županija			Ličko-senjska županija		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
Ukupno	49.063	24.360	24.730	42.893	21.294	21.599

Izvor: Državni zavod za statistiku (www.dzs.hr)

Tablica 11: Stanovništvo prema spolu za regiju Jadranska Hrvatska

	2010			2021		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
Istarska	214.967	104.115	110.852	195.794	94.782	101.012
Primorsko-goranska	303.491	146.186	157.305	266.503	127.704	138.799
Ličko-senjska	49.063	24.360	24.703	42.893	21.294	21.599
Zadarska	176.316	86.986	89.330	160.340	78.557	81.783
Šibensko-kninska	112.927	55.414	57.513	96.624	47.607	49.017
Splitsko-dalmatinska	482.604	235.632	246.972	425.412	206.393	219.019
Dubrovačko-neretvanska	127.746	62.394	65.352	115.862	56.601	59.261
Ukupno Jadranska Hrvatska	1.467.114	715.087	752.027	1.594.845	632.938	961.907

Izvor: Državni zavod za statistiku (www.dzs.hr)

Ličko-senjska županija je u samom vrhu prema udjelu starog stanovništva u Republici Hrvatskoj. Posljedica je to kontinuiranog smanjivanja nataliteta koji onda utječe na smanjivanje dječje baze, a potom i radno aktivnog stanovništva te emigracije stanovništva. Indeks starenja kao i koeficijent starenja stanovništva Ličko-senjske županije rastao je u periodu od popisa stanovništva te ukazuje da je stanovništvo u procesu starenja. Prema dostupnoj statistici udio stanovništva u dobi od 65 ili više godina u ukupnom stanovništvu Ličko-senjske županije iznosi 26,20%. Približan udio starog stanovništva ima i Istarska županija sa 26,86% te Zadarska županija koja ima 26,37% udio starog stanovništva. Samo Šibensko-kninska županija ima najveći udio starog stanovništva – 27,30%. Ukoliko je udio veći od 8% to govori da je populacija određenog područja zakoračila u tzv. „demografsku starost“.

Tablica 12: Udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu županija u 2021. godini

Medimurska	20,45%
Grad Zagreb	20,61%
Varaždinska	13,95%
Zagrebačka županija	21,19%
Krapinsko-zagorska	20,72%
Virovitičko-podravska	21,89%
Osječko-baranjska	18,10%
Splitsko-dalmatinska	21,64%
Brodsko-posavska	22,52%
Koprivničko-križevačka	21,90%
Vukovarsko-srijemska	22,63%
Požeško-slavonska	22,71%
Dubrovačko-neretvanska	22,41%
Bjelovarsko-bilogorska	23,12%
Istarska	26,86%
Zadarska	26,37%
Sisačko-moslavačka	24,51%
Karlovačka	24,39%
Primorsko-goranska	25,67%
Ličko-senjska	26,20%
Šibensko-kninska	27,30%

Izvor: Izrađeno po autoru (DZS; www.dzs.hr)

Prema pokazatelju indeksa starenja u 2011. godini, kojim se računa omjer broja starijih od 60 i više godina i mlađih u dobi do 19 godina, Ličko-senjska županija nalazi se na posljednjem mjestu kada je uspoređujemo sa županijama Jadranske Hrvatske, ali i s ostalim županijama na području Republike Hrvatske. Njen indeks iznosi 166%. Najmanji indeks starenja imala je Splitsko-dalmatinska županija sa 102,3%. Indeks veći od 40% ukazuje da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja.

Kada uspoređujemo pokazatelj indeksa starenja u 2020. i 2011. godini, Ličko-senjska županija je imala najmanji porast od svih županija koje čine regiju Jadransku Hrvatsku sa 166% na 189,17% te se više ne nalazi na posljednjem mjestu. Veći indeks starenja sada imaju Šibensko-kninska (191,24%) i Primorsko-goranska županija (198,06%). Najmanji indeks je zadržala Splitsko-dalmatinska županija te on iznosi 139%. Na razini države indeks starenja je u 2020. u odnosu na 2011. godinu porastao sa 115% na 149,31%.

Tablica 13: Indeks starenja u RH i u županijama Jadranske Hrvatske u 2011., 2019., 2020. godini (%)

	2011.	2019.	2020.
Splitsko-dalmatinska županija	102,3	134,87	139

Dubrovačko-neretvanska županija	109,4	142,60	145,55
Zadarska županija	117,4	147,64	151,13
Istarska županija	136,8	174,11	179,24
Ličko-senjska županija	166	184,78	189,17
Šibensko-kninska županija	146,1	186,62	191,24
Primorsko-goranska županija	155,3	193,65	198,06
Republika Hrvatska	115	145,4	149,31

Izvor: Izrađeno po autoru (DZS; www.dzs.hr)

Koeficijent starosti predstavlja postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu i osnovni je pokazatelj procesa starenja stanovništva (kritična vrijednost koeficijenta iznosi 12%).

Koeficijent starosti je u 2011. godini u Ličko-senjskoj županiji iznosio 31,00%, čime je zauzela zadnje mjestu među županijama Jadranske Hrvatske, ali i ostalima na području Republike Hrvatske. Splitsko-dalmatinska županija (23,1%) jedina je imala koeficijent starosti manji od državnog prosjeka od 24,1%. Nakon nje slijede Dubrovačko-neretvanska županija (24,4%), Istarska županija (24,9%), Zadarska županija (25,5%), Primorsko-goranska županija (26,6%) i Šibensko-kninska županija (29,0%).

U 2020. godini je koeficijent starosti za Ličko-senjsku županiju iznosio 33,1%. Među županijama regije Jadranske Hrvatske jedino je Šibensko-kninska županija (34%) imala veći koeficijent. Splitsko-dalmatinska županija (27,7%) je i dalje jedina županija Jadranske Hrvatske koja ima koeficijent manji od onoga na državnoj razini (28,6%). Slijede Dubrovačko-neretvanska županija sa 28,8%, Zadarska sa 29,8%, Istarska sa 30,6% i Primorsko-goranska županija sa 32,4%.

Tablica 14: Koeficijent starosti u RH i u županijama Jadranske Hrvatske u 2011., 2020. godini (%)

	2011.	2020.
Splitsko-dalmatinska županija	23,1	27,7
Dubrovačko-neretvanska županija	24,4	28,8
Zadarska županija	25,5	29,8
Istarska županija	24,9	30,6
Primorsko-goranska županija	26,6	32,4
Ličko-senjska županija	31,0	33,1
Šibensko-kninska županija	29,0	34
Republika Hrvatska	24,1	28,6

Izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1468.pdf,
https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-03_01_2020.htm

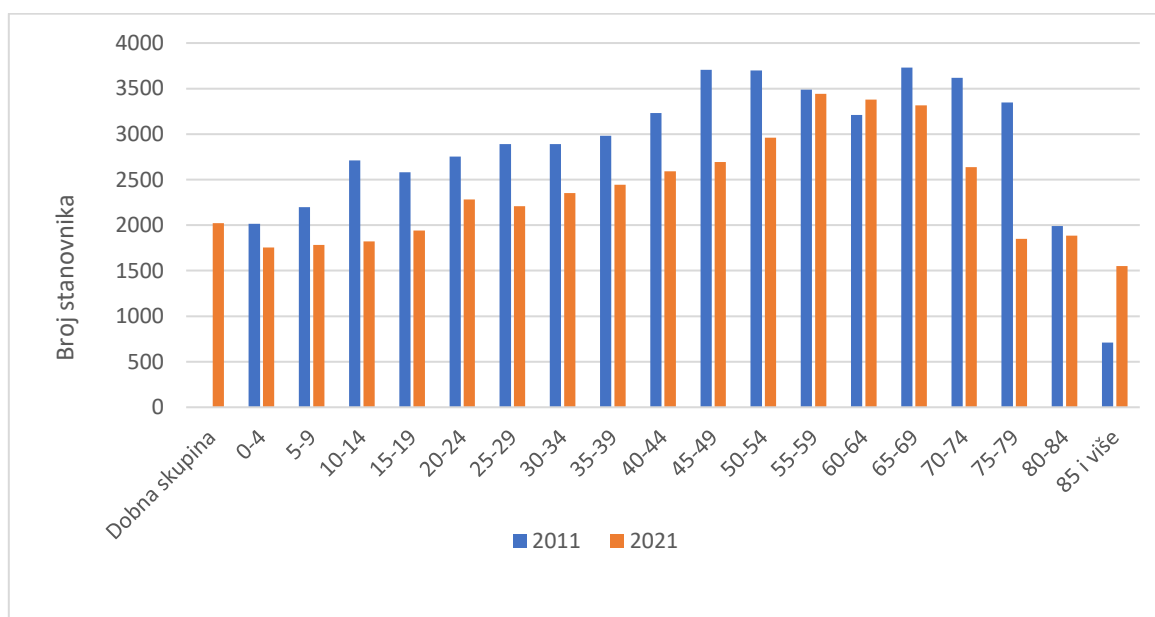
Usporedbom podataka o broju stanovnika prema dobnim skupinama u 2011. i 2021. godini na području Ličko-senjske županije vidljivo je kako broj stanovništva u dobnim skupinama sve do 54 godine kontinuirano pada dok raste broj stanovnika u dobnim skupinama iznad 60 godina.

Tablica 15: Broj stanovnika prema dobnim skupinama u Ličko-senjskoj županiji u 2011. i 2021. godini

	2011.	2021
Ukupno	50.927	42.893
0-4	2.016	1.756
5-9	2.198	1.782

10-14	2.711	1.822
15-19	2.581	1.942
20-24	2.753	2.283
25-29	2.889	2.208
30-34	2.889	2.354
35-39	2.980	2.445
40-44	3.233	2.590
45-49	3.706	2.693
50-54	3.698	2.959
55-59	3.489	3.442
60-64	3.210	3.380
65-69	2.729	3.314
70-74	3.619	2.637
75-79	3.346	1.850
80-84	1.990	1.884
85 i više	711	1.552

Izvor: Popis 2011., Prvi rezultati popisa stanovništva 2021., DZS

Slika 3: Prikaz strukture stanovništva Ličko-senjske županije prema dobi usporedbom 2011. i 2021. godine
Izvor: : Procjena stanovništva prema dobnim skupinama i spolu, po županijama, Stanovništvo prema starosti, spolu, tipu kućanstva i statusu u obitelji, DZS, popis 2021.

Stanje strukture stanovništva Ličko-senjske županije prema stupnju obrazovanja znatno je poboljšano u odnosu na 2001. godinu. Problem ostaje i dalje vrlo visok udio NKV radnika. Od ukupnog stanovništva starijeg od 15 godina, bez škole, s nezavršenom osnovnom školom te s osnovnom školom 2001. godine udio iznosio je 51,94% dok se 2011. godine taj udio smanjio na 40,3%. Udio NKV radnika od 40,3 % u ukupnom broju stanovnika odražava se na negativne trendove razvoja gospodarstva i zapošljavanja u županiji te zahtijeva dodatne mjere i programe kako bi se poboljšala struktura stupnja obrazovanja stanovništva. Primjetan je također i porast udjela osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem. Za Ličko-senjsku županiju ne postoje

noviji podaci, no s obzirom na kretanja između dva popisa stanovništva te novijih kretanja na razini Republike Hrvatske i EU moguće je zaključiti da su pozitivni trendovi nastavljeni i dalje.

Tablica 16: Struktura stanovništva prema završenom stupnju obrazovanja u Ličko-senjskoj županiji 2001. i 2011. godine

Stupanj obrazovanja	Broj stanovnika 2001	%	Broj stanovnika 2011 ⁴	%
bez škole	2188	4,81	1 095	2,49
nezavršena OŠ	12421	27,31	7363	16,73
OŠ	9015	19,82	9279	21,08
SS	18387	40,43	21559	48,99
viša škola, stručni studij	1513	3,32	2414	5,48
fakulteti, sveučilšni studij	1648	3,62	2171	4,9
magisterij, doktorat	53	0,11	20	0,04
nepoznato	322	0,70	101	0,22
Ukupno	45477		44002	100%

Izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/SI-1582.pdf,
https://www.dzs.hr/hrv/censuses/Census2001/Popis/H01_01_06/H01_01_06.html,
https://www.dzs.hr/hrv/censuses/Census2001/Popis/H01_01_07/H01_01_07.html

3.2. Socijalna skrb

Prosječna mjesečna neto plaća u 2021. godini u Ličko-senjskoj županiji iznosila je 6.505,00 kn, dok je u Republici Hrvatskoj iznosila 7.091,00 kn.

Tablica 17: Prosječne mjesečne bruto i neto plaće zaposlenih (prosinac 2021.)

	Ukupno bruto	Ukupno neto
Republika Hrvatska	9.549	7.091
Ličko-senjska županija	8.542	6.505

Izvor: DZS, Statistička izvješća 2021. Prosječne mjesečne neto i bruto plaće zaposlenih za prosinac 2021.

⁴ Nema dostupnih novih podataka

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za siječanj 2022. godine, prosječan iznos neto mirovine u Ličko-senjskoj županiji iznosio je 2.416,32 kn, dok je iznos prosječne mirovine u Hrvatskoj iznosio 2.647,32 kn⁵.

Krajem siječnja 2022. godine u Ličko-senjskoj županiji bilo je ukupno 11.831 korisnika starosnih mirovina, obiteljskih i invalidskih mirovina. Navedenom broju umirovljenika u Ličko-senjskoj županiji, treba pribrojiti i primatelje mirovina kojima su mirovine dodijeljene po posebnim zakonima. Jedan od relevantnih pokazatelja rizika od siromaštva o kojem redovito izvještava Ministarstvo socijalne politike i mladih odnosi se na udio primatelja socijalnih pomoći u ukupnom broju stanovnika županije.⁶ Tako je u 2020. godini, u prosjeku 2,2% stanovnika u Republici Hrvatskoj bilo obuhvaćeno pomoći za uzdržavanje. Na području Ličko-senjske županije u 2020. godini doplatka za pomoć i njegu koristi 1.086 korisnika, odnosno 2,5% stanovništva.

U 2020. godini u prosjeku je 1,5% stanovnika u Republici Hrvatskoj bilo obuhvaćeno zajamčenom minimalnom naknadom, dok je u Ličko-senjskoj bilo obuhvaćeno 1,7 % stanovništva.

Prag rizika od siromaštva⁷ iznosio je 2020. godine za jednočlano kućanstvo 35.124 kn/god., a za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece 73.761,00 kn/god.

Tablica 18: Pokazatelj siromaštva za Republiku Hrvatsku za 2018., 2019. i 2020. god. (%)

	2018.	2019.	2020.
Stopa rizika od siromaštva	19,3	18,3	18,3
Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti	24,8	23,3	23,2
Stope teške materijalne deprivacije	8,6	7,3	6,9
Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada	11,2	9,2	8,6
Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera			
Nejednakost distribucije dohotka	5,0	4,8	4,6
Ginijev koeficijent	29,7	29,2	28,3

Izvor: Državni zavod za statistiku, pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti od 2018. do 2020.

Kao i u većini zemalja, tako i u Republici Hrvatskoj, velika je povezanost između rizika od siromaštva i razine obrazovanja nositelja kućanstva. Siromaštvo je također usko povezano sa statusom aktivnosti nositelja kućanstva gdje su nezaposlene gospodarski neaktivne osobe i samačka domaćinstva izložena znatno većem riziku od siromaštva.

U 2020. godini stopa rizika od siromaštva prema intenzitetu rada kućanstva najviša je kod kućanstava s uzdržavanom djecom i iznosi 14,6%, a za kućanstva bez uzdržavane djece iznosi 22,4%. Vrlo niski intenzitet rada odnosi se na situaciju u kojoj osobe žive u kućanstvima u kojima nitko ne radi ili radi vrlo malo, odnosno radno sposobni članovi rade do 20% od ukupnog broja mjeseci u kojima su mogli raditi u referentnom razdoblju.

⁵ Nisu uključeni korisnici mirovina: djelatne vojne osobe, policijski službenici i ovlaštene službene osobe, hrvatski branitelji iz Domovinskog rata i članovi njihovih obitelji i pripadnici HVO-a i članovi njihovih obitelji

⁶ Ministarstvo rada mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, <https://mrosp.gov.hr/>

⁷ Prag rizika od siromaštva izračunava se kao 60 % od srednje vrijednosti ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih kućanstava.

U 2020. godini stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu u aktivnosti najveća je za nezaposlene osobe i iznosi 45,3%, dok je najmanja stopa rizika od siromaštva za zaposlene i iznosi 5,1%.

Ličko-senjska županija se nalazi na području sjevernog Jadrana, te prema korištenoj tipologiji pripada području niskog siromaštva.

Na području Županije zadovoljavajuće je organizirana institucionalna skrb o starijim i nemoćnim osobama, putem smještaja u Dom za starije i nemoćne osobe Ličko-senjske županije sa podružnicama Otočac i Udbina.

Dom pruža usluge smještaja starijih i nemoćnih osoba, prehrane, brige o zdravlju, njege, održavanja osobne higijene i pomoći pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti, usluga socijalnog rada, psihosocijalne rehabilitacije, radnih aktivnosti, organizacije slobodnog vremena, pratnje i organiziranog prijevoza i savjetodavnog rada.

Tablica 19: Broj korisnika, kapaciteti, liste čekanja i broj zaposlenih u Domu za starije i nemoćne osobe

Naziv ustanove	Raspoloživi kapacitet	Broj korisnika	Broj korisnika na listi čekanja	Broj zaposlenih
Dom za starije i nemoćne osobe Ličko-senjske županije, sjedište Gospić	195	143	355	70
Dom za starije i nemoćne osobe Ličko-senjske županije, podružnica Udbina	78	78	41	26
Dom za starije i nemoćne osobe Ličko-senjske županije, podružnica Otočac	108	79	4	37
Ukupno	381	300	400	133

Izvor: Podaci od pružatelja usluga, veljača 2022.

Što se tiče starijih i nemoćnih osoba, Centri za socijalnu skrb Gospić i Senj imaju poteškoća s nedostatkom smještajnih kapaciteta na području naše Županije jer trenutni kapacitet nije dostatan za sve korisničke skupine jer nema alternativnog oblika smještaja niti izvaninstitucionalnih oblika smještaja, zbog čega starije i nemoćne osobe se jedino mogu smjestiti u Dom za starije i nemoćne osobe Ličko-senjske županije.⁸

Na području županije dostupne su usluge smještaja za 126 osoba u privatnom Domu za psihički bolesne odrasle osobe „Bistričak“ Brlog, gdje je zaposleno 29 osoba. Na području Županije neuroze i afektivni poremećaji čine 65% svih duševnih poremećaja. Za psihički bolesne odrasle osobe u županiji nema dovoljno dostupnih socijalnih usluga osim nedostatnih smještajnih kapaciteta u privatnim domovima. CZSS na području županije su osigurali smještaj za 55 odraslih psihički bolesnih osoba i to za 24 osobe u domovima u sustavu državne socijalne skrbi i 31 u privatnim domovima u 2014. godini.⁹

⁸ Izvor: Socijalni plan LSŽ za razdoblje od 2015.- 2020., studeni 2015. godine, str. 48.

⁹ Ibid., str 49.

Na području Ličko-senjske županije djeluju tri privatna obiteljska doma: Obiteljski dom „Đurđica“ Križpolje za smještaj 20 korisnika, Obiteljski dom „Lanterna“ Novalja, osnovan 2011. godine, za smještaj 19 korisnika i Dom za starije i nemoćne osobe „Dujmović“ Otočac.

Tablica 20: Broj korisnika, kapaciteti, liste čekanja i broj zaposlenih u Obiteljskim domovima na području Ličko-senjske županije

Naziv ustanove	Raspoloživi kapacitet	Broj korisnika	Broj korisnika na listi čekanja	Broj zaposlenih
Obiteljski dom „Đurđica“, Križpolje	20	16	0	6
Obiteljski dom „Lanterna“ Novalja	19	18	0	6
Dom za starije osobe „Dujmović“ Otočac	16 (u tijeku su radovi kojima će se omogućiti povećanje kapaciteta na 25)	16	/	6
Ukupno	55	50	0	18

Izvor: Podaci od pružatelja usluga, veljača 2022. godine

Prema naptuku Ministarstva socijalne politike i mladih od 1. travnja 2014. godine uslugu „Pomoć u kući“ provode gradska društva Crvenog križa, centri za pomoć u kući, kao i udruge i to kako slijedi:

Tablica 21: Društva Crvenog križa na području Ličko-senjske županije

Naziv pružatelja usluge	Broj korisnika	Grad/Mjesto	Broj zaposlenih
Gradsko društvo Crvenog križa Gospić	23	Grad Gospić	6
Gradsko društvo Crvenog križa Senj	5	Grad Senj	2
Općinsko društvo Crvenog križa Donji Lapac	40	Općina Donji Lapac	7
Općinsko društvo Crvenog križa Plitvička jezera	83	Općina Plitvička Jezera	5
Gradsko društvo Crvenog križa Otočac	16	Grad Otočac	3
UKUPNO	167		23

Izvor: Podaci prikupljeni od pružatelja usluga, veljača 2022.

Tablica 22: Ustanove i udruge koje pružaju uslugu pomoći u kući

Naziv pružatelja usluge	Broj korisnika	Područje koje pokriva	Broj zaposlenih
Centar za pomoć u kući Općine Udbina	61	Udbina	6
Centar za pomoć u kući Otočac	62	Otočac	3
Udruga „Dobra vremena” Sv. Rok	51	Lovinac	8
Udruga „Pomoć u kući starijim osobama“, Donji Lapac	83	Donji Lapac	10
Centar za pomoć u kući u Općini Vrhovine	69	Vrhovine	5
UKUPNO	326		32

Izvor: Podaci prikupljeni od pružatelja usluga, veljača 2022.

Udruga „Dobra Vremena“, osim pružanja socijalne usluge pomoć u kući, potiče volonterstvo u radu sa starijim osobama; sprečavanje socijalne isključenosti starijih osoba; senzibilizira javnost za povećane potrebe starijih osoba kao i potrebu uzajamnog pomaganja, brige o starijima i dobrosusjedske pomoći; organizira edukacije, priredbe i dr.

Najveći dio sredstva izdvajaju za jednokratne pomoći obiteljima, troškove prijevoza za učenike i građane, prehranu za učenike slabijeg imovinskog stanja, pomoć u kući za starije osobe, pomoć za osobe s invaliditetom, opremanje novorođenog djeteta, studentske i učeničke stipendije, prigodne darove za djecu i umirovljenike, plaćanje smještaja u učeničkom domu, sufinanciranje produženog boravka djece u osnovnoj školi, pomoć roditeljima djece s teškoćama, podmirenje troškova stanovanja, podmirenje pogrebnih troškova i troškova ogrjeva, te sufinanciranje pomoćnika u nastavi.

Svi gradovi i većina općina sufinanciraju i rad organizacija civilnog društva, te izvaninstitucionalnih aktivnosti ustanova radi zadovoljavanja potreba djece i mladih, ali i starijih osoba te osoba s invaliditetom. Uz to financiraju se i programi za potporu braniteljima i njihovim obiteljima, osobama s invaliditetom, programi prevencije i tretman ovisnosti.

3.3. Predškolski odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj i obrazovanje obavljaju dječji vrtići, odnosno njihove podružnice, koji imaju ustrojene programe izvanobiteljskog odgojno-obrazovnog rada, njege i skrbi o djeci u dobi od navršenih šest mjeseci do polaska u osnovnu školu. Na području Ličko-senjske županije djeluje 7 dječjih vrtića i 4 područna vrtića kroz redovite i posebne programe.

Tablica 23: Pregled broja djece i skupina po vrtićima Ličko-senjske županije

PEDAGOŠKA GODINA		2018./2019		2019./2020		2020./2021		2021./2022	
R. br.	NAZIV USTANOVE	BROJ DJECE	BROJ SKUPINA	BROJ DJECE	BROJ SKUPINA	BROJ DJECE	BROJ SKUPINA	BROJ DJECE	BROJ SKUPINA
1.	DJEČJI VRTIĆ „PAHULJICA“ GOSPIĆ (područni vrtići Perušić, Lički Osik i Karlobag)	311	17	440	28	411	25	410	25
2.	DJEČJI VRTIĆ „CICIBAN“ OTOČAC	85	5	143	7	138	7	180	9
3.	DJEČJI VRTIĆ „TRAVICA“ SENJ	106	6	137	6	124	7	157	8
4.	DJEČJI VRTIĆ „CARIĆ“ NOVALJA	104	5	114	6	132	7	355	25
5.	DJEČJI VRTIĆ „TRATINČICA“ BRINJE	22	3	26	2	31	2	37	2
6.	DJEČJI VRTIĆ „SLAPIĆ“ KORENICA (područni vrtić „Vidra“ Mukinje)	106	7	118	6	118	6	118	6
7.	DJEČJI VRTIĆ „MEDO“ UDBINA	21	1	20	1	23	1	23	1
UKUPNO		75	42	880	50	845	48	1276	76

Izvor: Podaci prikupljeni od pružatelja usluga, veljača 2022.

Tijekom 2021./2022. pedagoške godine, predškolskim odgojem bilo je obuhvaćeno 1.276 djece raspoređenih u 76 skupina, što je za 521 broj djece više u odnosu na 2018./2019. pedagošku godinu.

Poteškoće osnivača u usklađivanju rada dječjih vrtića sa Pedagoškim standardima uvjetovane su nedostatkom financijskih sredstava, ali je iste moguće prevladati pomnim planiranjem i projekcijama te kandidiranjem projekata na fondove Europske unije.

3.3.1. Osnovno obrazovanje

Djelatnost osnovnog školstva na području Ličko-senjske županije provodi se u 15 osnovnih škola te 38 područnih škola. Osnovne škole na području Županije imaju dva osnivača: Ličko-senjska županija je osnivač 12 osnovnih škola, a Grad Gospić je osnivač preostale 3 škole. Geografska razvedenost se dijelom savladava velikim brojem područnih škola, ali i organiziranim prijevozom učenika.

Tablica 24: Pregled ukupnog broja učenika i razrednih odjela u osnovnim školama Ličko-senjske županije

NAZIV OSNOVNE ŠKOLE	šk. god. 2018./2019.		šk. god. 2019./2020.		šk. god. 2020./2021.		šk. god. 2021./2022.	
	Broj učenika	Broj odjela	Broj učenika	Broj odjela	Broj učenika	Broj odjela	Broj učenika	Broj odjela
<i>Osnivač Ličko-senjska županija</i>								
OŠ S.S. Kranjčevića Senj	358	26	345	26	340	25	328	25
OŠ „Anž Frankopan“ Kosinj	23	6	18	5	15	4	15	4
OŠ Luke Perkovića Brinje	178	14	176	14	154	14	149	13
OŠ Zrinskih i Frankopana Otočac	611	54	616	54	607	53	607	53
OŠ Perušić	111	8	110	8	116	8	122	8
OŠ Karlobag	36	6	36	6	33	6	34	6
OŠ A.G. Matoša Novalja	380	24	369	22	366	24	355	25
OŠ Lovinac	44	6	40	6	41	6	42	6
OŠ dr. F. Tuđmana Korenica	266	16	236	14	221	14	211	14
OŠ kralja Tomislava Udbina	86	9	73	9	79	9	73	9
OŠ Plitvička Jezera	117	10	102	10	93	11	86	11
OŠ Donji Lapac	83	8	78	8	78	8	74	8
UKUPNO	2.293	187	2.199	182	2.143	182	2.096	182
<i>Osnivač Grad Gospić</i>								
OŠ dr. Jure Turića, Gospić	731	40	738	42	721	42	743	43
OŠ dr. A. Starčevića Pazarište Klanac	34	10	35	9	35	8	39	7
OŠ dr. Franje Tuđmana Lički Osik	172	14	154	13	151	13	150	14
UKUPNO	937	64	927	64	907	63	932	64
SVEUKUPNO	3.230	251	3.126	246	3.050	245	3.028	246

Izvor: Podaci prikupljeni od pružatelja usluga, osnovne škole, Godišnji planovi i programi rada škola

Osnovnu školu na području Ličko-senjske županije u šk. god. 2021./2022. pohađalo je 3.028 učenika u 246 razrednih odjela. U odnosu na šk. god. 2018./2019. dolazi do smanjenja broja učenika (202 učenika manje), smanjenja razrednih odjela (5 razrednih odjela manje).

Najveći obrazovni centri na osnovnoškolskoj razini su u Gospiću sa 743 učenika u 43 razrednih odjela, te u Otočcu sa 607 učenika u 53 razredna odjela i obje škole imaju po jedan odjel posebnog programa za učenike s teškoćama u razvoju. Također, navedene škole u školskoj godini 2021./2022. bilježe i najviše upisanih učenika u prvi razred pa tako OŠ Dr. Jure Turića Gospić bilježi 97 upisanih učenika, a OŠ Zrinskih i Frankopana Otočac 82 učenika.

Radi integracije učenika s teškoćama u odgojno-obrazovni sustav, u dvije osnovne škole formirani su posebni razredni odjeli i to u: OŠ Dr. Jure Turića Gospić, koji u šk. god. 2021./2022. pohađa 33 učenika te u OŠ Zrinskih i Frankopana Otočac, koji u šk. god. 2021./2022. pohađa 58 učenika.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta uvođenjem e-Matice od 2010. godine započelo je s prikupljanjem podataka o učenicima s teškoćama u osnovnim i srednjim školama koji se odnose na vrstu i stupanj oštećenja, funkcionalnost učenika i oblike potpore koje je učeniku potrebno osigurati tijekom školovanja.

3.3.2. Srednjoškolsko obrazovanje i visoke škole/fakulteti

Na području Županije nalazi se 5 srednjih škola kojima je osnivač Ličko-senjska županija. Srednje škole su organizirane kao gimnazije i strukovne škole te se provode programi trogodišnjeg i četverogodišnjeg obrazovanja.

Tablica 25: Pregled ukupnog broja učenika i razrednih odjela u srednjim školama

Naziv srednje škole	šk. God. 2018./2019.		šk. god. 2019./2020.		šk. god. 2020./2021.		šk. god. 2021./2022.	
	Broj učenika	Broj odjela	Broj učenika	Broj odjela	Broj učenika	Broj odjela	Broj učenika	Broj odjela
SŠ ¹⁰ Otočac	292	21	282	20	290	20	306	20
Gimnazija Gospić	191	9	157	8	141	8	123	7
SŠ P. Rittera Vitezovića Senj	151	11	126	10	126	11	117	11
Strukovna škola Gospić	379	22	415	22	430	23	428	23
Srednja škola Pl. Jezera	182	9	175	9	162	9	148	9
UKUPNO	1.195	72	1.155	69	1.149	71	1.122	70

Izvor: Podaci prikupljeni od pružatelja usluga, srednje škole

Srednjoškolskim obrazovanjem u školskoj godini 2021./2022. obuhvaćeno je 1.122 učenika uključenih u programe trogodišnjeg i četverogodišnjeg obrazovanja u 70 razredna odjela (prosječno broj učenika po razrednom odjelu 16), što je za 27 učenika manje nego u prethodnoj školskoj godini.

Najviše upisanih učenika u prvi razred u šk. godini 2021./2022. bilježe Strukovna škola Gospić 116 učenika te SŠ Otočac 75 učenik.

Smještaj učenika organiziran je u tri učenička doma ukupnog kapaciteta 180 mjesta:

Učenički dom u Gospiću pri Strukovnoj školi u Gospiću -kapacitet 100 mjesta

Učenički dom u Korenici pri Srednjoj školi Plitvička Jezera -kapacitet 59 mjesta

Učenički dom u Otočcu pri Srednjoj školi Otočac -kapacitet 31 mjesta.

Učenički domovi u Gospiću i Otočcu imaju kapacitet za prihvata djece s teškoćama.

Tablica 26: Pregled ukupnog broja učenika i studenata smještenih u učeničkim domovima na području Ličko-senjske županije

Naziv učeničkog doma	Broj učenika i studenata smještenih u učeničkim domovima Ličko-senjske županije							
	šk. god. 2018./2019.		šk. god. 2019./2020.		šk. god. 2020./2021.		šk. god. 2021./2022.	
	učenici	studenti	učenici	studenti	učenici	studenti	učenici	studenti
Učenički dom pri SŠ Pl. Jezera	45	0	53	0	46	0	52	0
Učenički dom pri Strukovnoj školi Gospić	70	7	88	0	89	0	101	0

¹⁰ Srednja škola

Učenički dom pri SŠ Otočac	14	1	20	1	18	0	24	0
UKUPNO	129	8	161	1	153	0	177	0

Izvor: Podaci prikupljeni od pružatelja usluga, srednje škole

U školskoj godini 2021./2022. u učeničke domove bilo je smješteno 177 učenika, što je za 24 učenika više nego u šk. god. 2020./2021. Strukovna škola Gospić i Srednja škola Otočac, nakon prijema učenika, omogućavaju prijam studenata u učeničke domove, te u šk. god. 2021./2022. nema smještenih studenata, dok je u 2018./2019. godini bilo 8 studenata. Strukovna škola Gospić i Srednja škola Plitvička Jezera nemaju upisanih studenata u učeničke domove od 2019. godine.

Na području Županije djeluju dvije visokoškolske ustanove:

1. Sveučilište u Zadru, Odsjek za nastavničke studije u Gospiću
2. Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Sveučilište u Zadru je visokoškolska obrazovna i znanstvena ustanova osnovana Odlukom Hrvatskog sabora o proglašenju Zakona o osnivanju Sveučilišta u Zadru dana 4. srpnja 2002. godine.

Danas je Sveučilište u Zadru najveće u potpunosti integrirano sveučilište u Republici Hrvatskoj s ukupno 25 sveučilišnih odjela, četiri znanstveno-istraživačka centra te dva centra za nastavni rad, Sveučilišnom knjižnicom, Centrom za studentski standard, Studentskim savjetovalištem, Sveučilišnim laboratorijem, Poslovnim centrom, Agencijom za studentski standard te uredima i službama ustrojenim za obavljanje odgovarajućih financijskih, administrativnih i tehničkih poslova.

Znanstveno-nastavne sastavnice Sveučilišta u Zadru izvode ukupno 85 sveučilišnih studija, od čega 32 preddiplomska studija, 39 diplomaska studija, dva integrirana preddiplomska i diplomaska studija te osam poslijediplomskih studija (sedam doktorskih i jedan specijalistički).¹¹

U Gospiću postoji tradicija učiteljske izobrazbe. Godine 1919. otvorena je Učiteljska škola koja djeluje do 1965. godine. Tradiciju učiteljske naobrazbe nastavlja osnovana Pedagoška akademija (1963.). Organiziran je redovni i izvanredni studij za zvanje nastavnik u trajanju od četiri semestra i stjecanje više stručne spreme. Nastava je bila organizirana u pet studijskih grupa: razredna nastava – hrvatski jezik, razredna nastava – matematika, hrvatski jezik – zemljopis, hrvatski jezik – povijest. Godine 1977. otvoren je studij predškolskog odgoja. Krajem sedamdesetih godina broj studijskih programa smanjuje se na tri: razredna nastava, matematika – fizika, matematika – zemljopis. Nastavnici Akademije uz nastavni rad imali su i značajnu kulturnu i prosvjetnu misiju u ovom slabije razvijenom kraju Like.

Godine 1991. novim ustrojem studij postaje sveučilišni u trajanju od osam semestara. Akademija se udružuje s Pedagoškim fakultetom u Rijeci i djeluje kao Odsjek tog fakulteta. Sa četverogodišnjim studijem razredne nastave god. 1998. kao stručni studij izdvaja se iz

¹¹ Izvor: URL: <https://www.unizd.hr/o-nama>,

Izvor: STRATEGIJA RAZVOJA SVEUČILIŠTA U ZADRU OD 2017. DO 2022. GODINE

URL: https://www.unizd.hr/Portals/0/doc/doc_pdf_dokumenti/strategije/Strategija_razvoja_Sveucilista_u_Zadru_2017_2022.pdf

Pedagoškog fakulteta i osniva se Visoka učiteljska škola u Gospiću. Ista je imala pojačan program nastave engleskog jezika na redovnom studiju te pojačan program nastave hrvatskog jezika na izvanrednom studiju. Godine 1999. škola se seli iz zgrade Gimnazije u Budačkoj ulici u novouređenu zgradu u Ulici dr. Ante Starčevića. Akademske godine 2006./2007. studij prerasta u integrirani preddiplomski i diplomski (petogodišnji) sveučilišni studij, a VUŠ-a¹² postaje Odsjek Učiteljskog fakulteta u Rijeci, Sveučilišta u Rijeci. Akademske godine 2011./2012. Odsjek se preustrojava u Odjel za nastavničke studije i postaje 24. odjel Sveučilišta u Zadru. Od akademske godine 2016./2017. u okviru učiteljskog studija izvodi se modul Kulturna i prirodna baština.¹³

Odjel za nastavničke studije u Gospiću posjeduje 25 djelatnika od njih 16 nastavnika. U 2020./2021. imali su 131 upisanog studenta (red. + izv.), dok je u 2021./2022. upisano 119 studenata (red. + izv.). Odjel sudjeluje u izvedbi stručnih studija, sveučilišnih preddiplomskih i diplomskih studija, integriranog preddiplomskog i diplomskog studija, te poslijediplomskih, specijalističkih i doktorskih studija, ustrojava i izvodi nastavni, znanstveni i visokostručni rad u interdisciplinarnom polju humanističkih, društvenih i prirodnih znanosti i umjetničkih područja.

Odjel za nastavničke studije u Gospiću koristi ukupno 8 predavaonica (plus polivalentna dvorana koja ima približno ukupne površine 300m², za izvođenje kolegija kineziološke kulture te izvannastavne sportske aktivnosti).

Sveučilišna knjižnica raspolaže prostorom ukupne površine 840 m² na tri lokacije: Obala kralja Petra Krešimira IV. 2 i Franje Tuđmana 24i u Zadru te Ante Starčevića 12 u Gospiću (Knjižnica Odjela za nastavničke studije u Gospiću).¹⁴

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

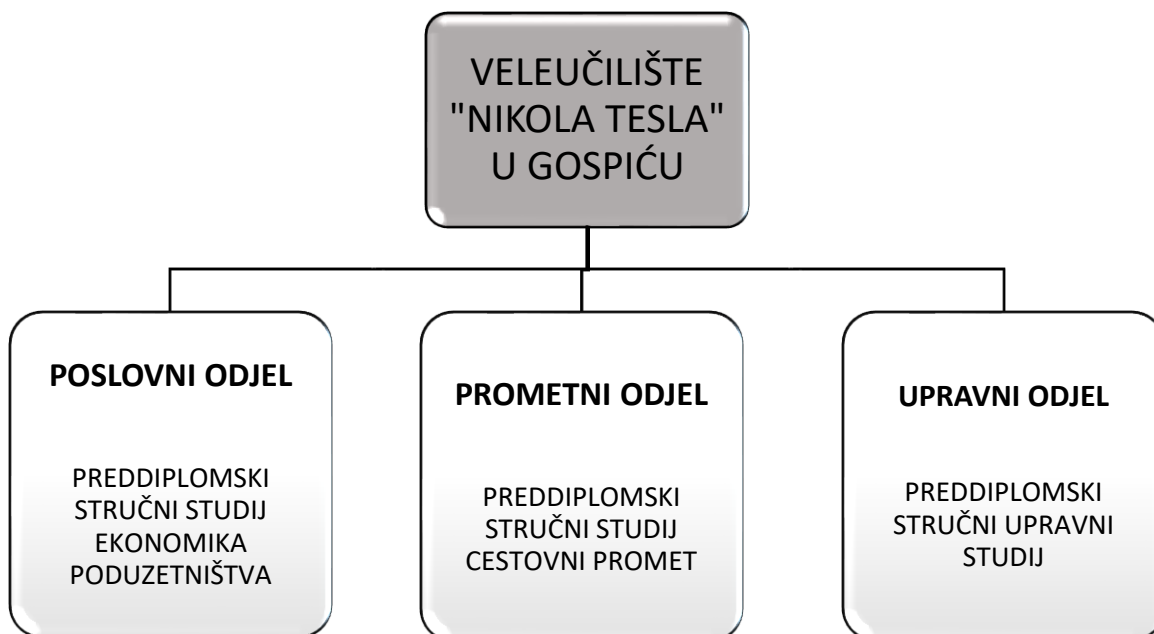
Uredbom Vlade Republike Hrvatske donesenom 06. srpnja 2006. godine osnovano je Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću.

U sastavu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću djeluju 3 nastavna odjela, a na svakom odjelu oformljen je po jedan studijski program:

¹² Visoka učiteljska škola

¹³ Izvor: URL: <https://nstgospic.unizd.hr/>

¹⁴ Ibid.

Danas Veleučilište ima ukupno 489 aktivnih studenata od čega 234 redovitih i 255 izvanrednih. Ukupno 14 nastavnika i suradnika koji izvode nastavu na stručnim studijskim programima Veleučilišta u stalnom su radnom odnosu s Veleučilištem (zaposlenici Veleučilišta) i izvodi preko 50 % ukupne nastave. Dio nastavnog osoblja koje radi u svojstvu vanjskih suradnika dolazi dijelom s drugih visokoškolskih ustanova ili instituta. Od nastavnog osoblja koje ima radni odnos s Veleučilištem 13 ima nastavno zvanje, dok je stalno zaposlenih 1 u suradničkom zvanju. Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću raspolaže vlastitim prostorom na dvije lokacije. Riječ je o zgradi u Gospiću u kojoj je i sjedište Veleučilišta, te zgradi u Otočcu.

Nastavni programi Ekonomike poduzetništva i Cestovnog prometa izvode se u Gospiću, dok se nastavni program Upravni studij izvodi u Otočcu. Zgrada u Gospiću, smještena je u Ulici bana Ivana Karlovića 16, ukupne površine 820 m², Veleučilištu je dodijeljena na temelju Ugovora o darivanju od strane Vlade Republike Hrvatske, 12. listopada 2007. godine (Kl: 372-01/07-03/85; Ur.br: 50441-07). Zgrada je renovirana 2007. godine te opremljena novom opremom. Trenutno je u izgradnji i novo krilo zgrade površine 635 m².

Trenutno na lokaciji u Gospiću na raspolaganju je 6 predavaonica čija ukupna površina iznosi 301,8 m². S novim prostorom Veleučilište dobiva 3 nove predavaonice ukupne površine 262 m². U Otočcu Veleučilište raspolaže sa zgradom na adresi Trg dr. Franje Tuđmana 5, ukupne površine 376m². Zgrada je dodijeljena Veleučilištu Ugovorom o davanju nekretnine na korištenje od strane Grada Otočca (Kl: 372-03/09-01/10; Ur.broj: 2125/02-03-09-3). U Otočcu su trenutno na raspolaganju 3 predavaonice ukupne površine 170 m².

U sklopu Veleučilišta od 30. studenog 2010. godine djeluje i stručno-istraživački centar-Centar za krš kao nenastavni odjel. Uloga stručno-istraživačkog centra – Centra za krš u sklopu Veleučilišta je jačanje stručno-istraživačkih aktivnosti te povezivanje Veleučilišta sa gospodarskim razvojem.¹⁵

¹⁵ Izvor: URL: <https://velegs-nikolatesla.hr/>

3.3.3. Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje odraslih

Obrazovanje odraslih u nadležnosti je Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, čije su djelatnosti: poslovi planiranja, razvijanja, organiziranja, provedbe, praćenja i unapređivanja sustava strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih.

Odobrenje za provođenje osnovnoškolskog obrazovanja odraslih imaju Pučko otvoreno učilište „Dr. Ante Starčević“ Gospić i Pučko otvoreno učilište M.C. Nehajeva Senj.

Obrazovanjem odraslih u šk. godini 2021./2022. bilo je obuhvaćeno 22 polaznika u Strukovnoj školi Gospić te 21 polaznika u Srednjoj školi Otočac. U prethodnoj godini 2020./2021. Srednja škola Otočac obuhvaćala je 20 polaznika dok je Strukovna škola Gospić iste godine obuhvaćala 34 polaznika.

Obrazovanje odraslih provodi se sukladno interesu, a od ukupno verificiranih programa koje je odobrilo nadležno ministarstvo, Strukovna škola Gospić u proteklom razdoblju provodila je obrazovanje odraslih za zanimanja: automehaničar, konobar, kuhar, turističko hotelijerski komercijalist, ekonomist, vozač motornog vozila, tehničar cestovnog prometa, a Srednja škola Otočac za zanimanja ekonomist, šumarski tehničar, elektrotehničar, prodavač, automehaničar i strojobravar.

Tablica 27: Broj polaznika u Obrazovanju odraslih SŠ Gospić

Obrazovanje odraslih (smjer)	2019./2020.	2020./2021.	2021./2022
Tehničar cestovnog prometa	8	7	7
Vozač motornog vozila	8	11	0
Ekonomist	6	8	10
Turističko hotelijerski komercijalist	1	2	0
Konobar	3	1	1
Kuhar	1	3	4
Automehaničar	0	2	0

Izvor: Podaci prikupljeni od pružatelja usluga, Strukovna škola Gospić

3.4. Obrazovna struktura

Posljednji objavljeni podaci prema popisu stanovništva iz 2021. navode da Ličko-senjska županija ima 42.893 stanovnika, međutim zadnji dostupni podaci o obrazovnoj strukturi su iz 2011. godine pa na tadašnji podatak od 44.002 stanovnika od 15 i više godina, na području Ličko-senjske županije njih 9.279 ili 21% ima završenu osnovnu školu, 941 ili 2,1% ima završenu osnovnu školu od 1.-3. razreda, 6.422 ili 14,9% ima završenu osnovnu školu od 4.-7. razreda, 21.559 ili 48,9% stanovnika ima završenu srednju školu, 4.605 ili 10,4% ima visoko obrazovanje (stručni studij, sveučilišni studij i doktor znanosti). Od 44.002 stanovnika naše

Županije samo njih 1.095 ili 2,4% je bez ikakvog obrazovanja, dok se 101 ili 0,2% stanovnika nije se izjasnilo o razini obrazovanja.

3.5. Kultura i sport

Na području Ličko-senjske županije djelatnost kulture realizira se djelovanjem 17 ustanova iz područja kulture i to kroz : pučka otvorena učilišta, centre za kulturu, muzeje te knjižnice.

Pored redovnih djelatnosti ustanova, iste organiziraju i provode različite radionice, edukativne posjete i kreativna druženja djece, omogućuje se besplatno učlanjenje osoba sa invaliditetom u knjižnice i sl.

Amatersko stvaralaštvo potiče se kroz rad udruga u okviru različitih kulturnih manifestacija, smotri i festivala, radionica tradicijskih vještina, programa te udruga koje njeguju glazbenu i plesnu kulturu. U Registru udruga Republike Hrvatske evidentirano je 80 udruga u kulturi koje djeluju na području Ličko-senjske županije.

Na području Županije registrirano je 175 udruga kojim je sport osnovna grupa djelatnosti.¹⁶

3.5.1. Kulturno povijesna baština

Bogata kulturno-povijesna baština nalazi se diljem Županije (kontinentalni i primorski, odnosno otočni dio Županije), a kulturna dobra viših razina zaštite evidentirana su u **Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske** u kojemu su ista kategorizirana prema **vrsti kulturnih dobara** (nepokretna pojedinačna dobra, kulturno-povijesne cjeline, kulturni krajolik, arheologija, pokretna-pojedinačno/zbirno, nematerijalna) i prema **pravnom statusu zaštite** (zaštićena kulturna dobra i preventivno zaštićena, dobra od lokalnog značaja).

Osim kategorija zaštićenih kulturnih dobara u Ličko-senjskoj županiji evidentiranih u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske, kulturna dobra nižih razina zaštite obrađena su u Konzervatorskim podlogama gradova i općina u okviru Prostornih planova, te u okviru Konzervatorskih podloga izrađenih za područja Nacionalnog parka Plitvička Jezera, Nacionalnog parka Sjeverni Velebit i Parka prirode Velebit.

Zaštita i očuvanje kulturno-povijesne baštine Republike Hrvatske regulirana je Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, NN 114/22), te s njime povezanim zakonskim i podzakonskim aktima.

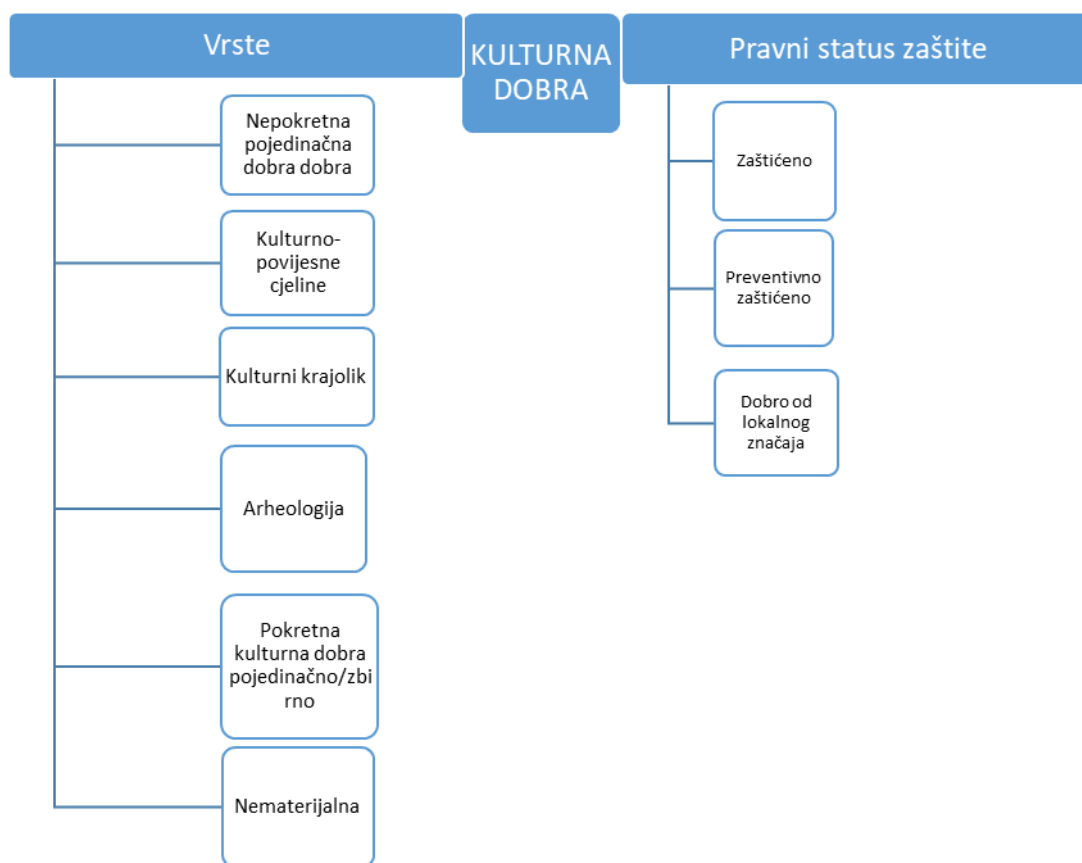
Obzirom da je očuvanje kulturne baštine jedan od strateških ciljeva regionalnog razvoja Županije, područje zaštite, očuvanja i korištenja kulturne baštine kao jednog od resursa razvoja zahtjeva posebno delikatan pristup u smislu poštivanja svih pozitivnih zakona i propisa s područja zaštite i očuvanja i posebne brige na razini prostornih planova Županije, općina i gradova. Također kulturna i prirodna baština integrirani su u jedan posebni cilj regionalnog razvoja Županije budući da čine neodvojivu cjelinu u okviru maksimalne zaštite vrijednosti

¹⁶Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske

prostora sa svim svojim specifičnostima i geomorfološkim obilježjima. Plan razvoja kao dugoročni dokument strateškog planiranja u svojim posebnim ciljevima i s njima vezanim mjerama ne navodi konkretne zahvate u prostoru na pojedinim lokacijama/objektima kulturno-povijesne zaštite, već predviđa strateški okvir integriranja kulturne baštine u postavljenu viziju regionalnog razvoja s naglaskom na očuvanje i zaštitu uz potencijalni utjecaj ostvarivanja ostalih strateških ciljeva na iste.

Plan razvoja Županije u okviru mjera posebnog cilja očuvanja kulturne baštine kao potencijalna područja ulaganja navodi revitalizaciju postojeće kulturne baštine, obnovu i aktivaciju kulturno-povijesnih sadržaja poticanjem inovativnih oblika njihove prezentacije (umjetne inteligencije, virtualne stvarnosti, digitalizacije građe) kako bi se značaj i potencijali kulturno-povijesnog naslijeđa sinergijski koristili i implementirali kroz razvoj i izradu programa kulturnog turizma sa drugim potencijalima područja poljoprivrede, turizma, ekologije i obrazovanja.

Grafički prikaz kulturnih dobara viših razina zaštite evidentiranih u Registru kulturnih dobara RH

3.5.1.1. Nepokretna pojedinačna kulturna dobra

Rbr.	Reg. br.	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Pravni status
1	Z-1861	Četiri zgrade	Više adresa	Zaštićeno kulturno dobro

2	Z-3857	Hotel "Plitvice"	Plitvička Jezera	Zaštićeno kulturno dobro
3	Z-1862	Kompleks zgrada Vila Izvor	Plitvica Selo	Zaštićeno kulturno dobro
4	Z-3775	Restoran "Kozjak"	Plitvička Jezera	Zaštićeno kulturno dobro
5	Z-3854	Zgrada društvene prehrane	Plitvička Jezera	Zaštićeno kulturno dobro
6	Z-3855	Zgrada poštanskog ureda	Plitvička Jezera	Zaštićeno kulturno dobro
7	Z-2001	Crkva Majke Božje Snježne	Krivi Put	Zaštićeno kulturno dobro
8	Z-837	Ostaci ribarskih nastambi za motrenje tuna na poluotoku Malta	Lukovo	Zaštićeno kulturno dobro
9	Z-2000	Crkva sv. Marije od Arta	Senj	Zaštićeno kulturno dobro
10	Z-2004	Crkva sv. Martina	Senj	Zaštićeno kulturno dobro
11	Z-2005	Gradska loža	Senj	Zaštićeno kulturno dobro
12	Z-2003	Palača Vukasović (Gradski muzej Senj)	Senj	Zaštićeno kulturno dobro
13	Z-2002	Kapela sv. Mihovila s fontanom i grobnicom	Senjska Draga	Zaštićeno kulturno dobro
14	Z-6410	Crkva sv. Jakova Apostola	Starigrad	Zaštićeno kulturno dobro
15	Z-3858	Crkva Blažene Djevice Marije	Bunić	Zaštićeno kulturno dobro
16	Z-1934	Zgrada stare škole (realka)	Korenica	Zaštićeno kulturno dobro
17	Z-2939	Crkva sv. Antuna Padovanskog	Letinac	Zaštićeno kulturno dobro
18	Z-6352	Kapela sv. Petra i Pavla	Stajnica	Zaštićeno kulturno dobro
19	Z-3776	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Aleksinica	Zaštićeno kulturno dobro
20	Z-3343	Crkva sv. Jakova Apostola	Donje Pazarište	Zaštićeno kulturno dobro
21	Z-3774	Kapela sv. Marije Magdalene	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
22	Z-1687	Kula Age Senkovića	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
23	Z-2378	Crkva Navještenja Blažene Djevice Marije	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
24	Z-2938	Crkva Navještenja Blažene Djevice Marije	Klanac	Zaštićeno kulturno dobro
25	Z-2711	Crkva sv. Josipa i cisterna	Lički Osik	Zaštićeno kulturno dobro
26	Z-3344	Crkva Rođenja sv. Jovana Preteče	Medak	Zaštićeno kulturno dobro
27	Z-2375	Crkva sv. Duha	Mušaluk	Zaštićeno kulturno dobro
28	Z-3772	Kapela Bezgrešnog Začeca Blažene Djevice Marije	Smiljan	Zaštićeno kulturno dobro
29	Z-4551	Crkva sv. Marije Karmelske	Smiljan	Zaštićeno kulturno dobro
30	Z-4552	Crkva sv. Nikole biskupa	Trnovac	Zaštićeno kulturno dobro
31	Z-3856	Most na rijeci Suvaji i cisterna s oknom	Smokrić	Zaštićeno kulturno dobro
32	Z-3445	Majstorska cesta	Sveti Rok	Zaštićeno kulturno dobro
33	Z-4702	Ruševine crkve sv. Jurja	Caska	Zaštićeno kulturno dobro
34	Z-3773	Crkva sv. Anđela Čuvara	Lun	Zaštićeno kulturno dobro

35	Z-4661	Crkva sv. Ivana i Pavla i ostaci ranokršćanske bazilike	Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
36	Z-4553	Crkva sv. Marije od Ružarija	Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
37	Z-2485	Crkva sv. Kristofora	Stara Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
38	Z-4660	Crkva sv. Save	Brlog	Zaštićeno kulturno dobro
39	Z-2374	Crkva Pohodenja Blažene Djevice Marije i župni dvor	Brlog	Zaštićeno kulturno dobro
40	Z-3180	Crkva sv. Franje Paulskog	Ličko Lešće	Zaštićeno kulturno dobro
41	Z-4118	Zgrada vojne uprave	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
42	Z-2585	Kapela Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
43	Z-2373	Kapela Majke Božje od Sedam žalosti	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
44	Z-3181	Crkva sv. Velikomučenika Georgija	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
45	Z-2584	Župni dvor	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
46	Z-4119	Crkva Uzvišenja sv. Križa	Prozor	Zaštićeno kulturno dobro
47	Z-3951	Crkva sv. Ilije Proroka	Sinac	Zaštićeno kulturno dobro
48	Z-3950	Most	Gornji Kosinj	Zaštićeno kulturno dobro
49	Z-6351	Crkva sv. Antuna Padovanskog sa župnim dvorom	Gornji Kosinj	Zaštićeno kulturno dobro
50	RZG-0371-1969.	Mjesto drugog dijela Prvog zasjedanja ZAVNOH-a	Plitvički Ljeskovac	Zaštićeno kulturno dobro
51	RZG-0370-1969.	Spomeničko mjesto "Bigina poljana"	Plitvički Ljeskovac	Zaštićeno kulturno dobro
52	RZG-0369-1969.	Zgrada u kojoj je formiran Inicijativni odbor ZAVNOH-a	Ponor Korenički	Zaštićeno kulturno dobro
53	RZG-0356-1969.	Zgrada - spomeničko mjesto Poljice	Komić	Zaštićeno kulturno dobro
54	RZG-0375-1969.	Spomeničko mjesto Pločanski klanac	Kurjak	Zaštićeno kulturno dobro
55	RZG-0220-1969.	Partizanska bolnica III ličkog odreda	Dobroselo	Zaštićeno kulturno dobro
56	RZG-0215-1969.	Mjesto zločina	Donji Lapac	Zaštićeno kulturno dobro
57	RZG-0214-1969.	Mjesto zločina kod sela Boričevac	Gajine	Zaštićeno kulturno dobro
58	RZG-0216-1969.	Spomeničko mjesto	Kruge	Zaštićeno kulturno dobro

59	RZG-0213-1969.	Zgrada partizanske bolnice	Mišljenovac	Zaštićeno kulturno dobro
60	RZG-0294-1969.	Spomeničko mjesto Šević jama	Klanac	Zaštićeno kulturno dobro
61	RZG-0327-1969.	Spomeničko mjesto "Šaranova jama"	Trnovac	Zaštićeno kulturno dobro
62	RZG-0224-1969.	Rodna kuća Rade Končara	Končarev Kraj	Zaštićeno kulturno dobro
63	Z-156	Crkva sv. Josipa s kapucinskim samostanom	Karlobag	Zaštićeno kulturno dobro
64	Z-157	Stari grad " Fortica"	Karlobag	Zaštićeno kulturno dobro
65	Z-158	Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije	Senj	Zaštićeno kulturno dobro
66	Z-159	Kuća Petrovski	Senj	Zaštićeno kulturno dobro
67	Z-160	Tvrđava Nehaj	Senj	Zaštićeno kulturno dobro
68	Z-309	Crkva sv. Križa	Perušić	Zaštićeno kulturno dobro
69	Z-312	Kapela sv. Vida	Brinje	Zaštićeno kulturno dobro
70	Z-313	Kapela sv. Fabijana i Sebastijana	Brinje	Zaštićeno kulturno dobro
71	Z-314	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
72	Z-315	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
73	Z-316	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
74	Z-317	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
75	Z-318	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
76	Z-319	Crkva Sv. Trojstva	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
77	Z-320	Crkva sv. Stjepana Prvomučenika	Kompolje	Zaštićeno kulturno dobro
78	Z-321	Crkva Majke Božje od sv. Krunice (sv. Rozalije)	Ličko Lešće	Zaštićeno kulturno dobro
79	Z-323	Ruralni ansambl	Plitvički Ljeskovac	Zaštićeno kulturno dobro
80	Z-325	Crkva sv. Vida	Bakovac Kosinjski	Zaštićeno kulturno dobro
81	Z-324	Tradicijska okućnica	Plitvica Selo	Zaštićeno kulturno dobro
82	Z-326	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Donji Kosinj	Zaštićeno kulturno dobro
83	Z-327	Crkva sv. Petra	Donji Kosinj	Zaštićeno kulturno dobro
84	Z-328	Crkva sv. Jovana	Jošani	Zaštićeno kulturno dobro
85	Z-1732	Crkva Sv. Trojice	Bukovac Perušićki	Zaštićeno kulturno dobro
86	Z-2710	Ruševine starog grada Sokolca	Brinje	Zaštićeno kulturno dobro
87	Z-4964	Kula zvana "Kaštel"	Stara Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
88	Z-4965	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
89	Z-5049	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
90	Z-5293	Tunera	Caska	Zaštićeno kulturno dobro

91	Z-5582	Kaštel Ožegovicianum	Senj	Zaštićeno kulturno dobro
92	Z-5574	Ostaci crkve sv. Karla Boromejskog	Karlobag	Zaštićeno kulturno dobro
93	Z-5492	Crkva sv. Katarine	Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
94	Z-5508	Crkva sv. Nikole Biskupa	Kaluđerovac	Zaštićeno kulturno dobro
95	Z-5491	Crkva sv. Antuna Padovanskog i župni dvor	Krasno Polje	Zaštićeno kulturno dobro
96	Z-5563	Crkva sv. Petke Viličke	Glavace	Zaštićeno kulturno dobro
97	Z-5581	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Lipice	Zaštićeno kulturno dobro
98	Z-5657	Ostaci ladanjskog kompleksa biskupa Palčića s crkvom sv. Antuna Padovanskog	Caska	Zaštićeno kulturno dobro
99	Z-5792	Kapela sv. Roka	Perušić	Zaštićeno kulturno dobro
100	Z-5793	Crkva sv. Jurja	Sveti Juraj	Zaštićeno kulturno dobro
101	Z-5747	Crkva Našašća Svetog Križa	Križpolje	Zaštićeno kulturno dobro
102	Z-5826	Crkva sv. Marije Magdalene	Ričice	Zaštićeno kulturno dobro
103	Z-5790	Crkva Pohoda sv. Elizabete	Baške Oštarije	Zaštićeno kulturno dobro
104	Z-5804	Crkva sv. Arhandela Mihovila	Dabar	Zaštićeno kulturno dobro
105	Z-5791	Crkva sv. Petra i Pavla	Lički Ribnik	Zaštićeno kulturno dobro
106	Z-6104	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
107	Z-6096	Crkva sv. Arhangela Mihajla i Gavrila	Vrhovine	Zaštićeno kulturno dobro
108	Z-6061	Crkva sv. Petra i Pavla	Zalužnica	Zaštićeno kulturno dobro
109	Z-6069	Crkva sv. Terezije Avilske	Bužim	Zaštićeno kulturno dobro
110	Z-6123	Zgrada lugarnice	Prijeboj	Zaštićeno kulturno dobro
111	Z-6105	Crkva sv. Martina Biskupa	Brušane	Zaštićeno kulturno dobro
112	Z-6939	Crkva Uspenja Presvete Bogorodice	Vrelo Koreničko	Zaštićeno kulturno dobro
113	Z-6349	Crkva sv. Nikole Biskupa	Stajnica	Zaštićeno kulturno dobro
114	Z-6341	Crkva sv. Roka	Sveti Rok	Zaštićeno kulturno dobro
115	Z-6353	Crkva sv. Josipa	Jablanac	Zaštićeno kulturno dobro
116	Z-6344	Crkva sv. arhandela Mihovila	Lovinac	Zaštićeno kulturno dobro
117	Z-6354	Zgrada škole	Karlobag	Zaštićeno kulturno dobro
118	Z-6307	Zgrada pošte	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
119	Z-6306	Zgrada Učiteljskog studija	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
120	Z-6308	Zgrada (Muzej Like Gospić)	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
121	Z-6297	Zgrada Ličko-senjske županije	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
122	Z-6295	Zgrada Gospićko-senjske biskupije	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
123	Z-6296	Zgrada Državnog arhiva	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
124	Z-6318	Kuća	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
125	Z-6847	Vila	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
126	Z-6342	Hram sv. Apostola Petra i Pavla	Štikada	Zaštićeno kulturno dobro
127	Z-6340	Zgrada	Perušić	Zaštićeno kulturno dobro
128	Z-6446	Mlin vretenaš	Brinje	Zaštićeno kulturno dobro

129	Z-6447	Crkva sv. Jurja	Podlapača	Zaštićeno kulturno dobro
130	Z-6428	Most na rijeci Bogdanici	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
131	Z-6530	Crkva sv. Save	Jošani	Zaštićeno kulturno dobro
132	Z-6535	Pil Krista Spasitelja	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
133	L-3	Okoliš starog grada Sokolca	Brinje	Dobro od lokalnog značenja
134	Z-6538	Most preko potoka Radetića	Brinje	Zaštićeno kulturno dobro
135	Z-6721	Most preko rijeke Gacke	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
136	Z-6533	Fontana "Marta Vodarica"	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
137	Z-6539	Most preko rijeke Like	Bilaj	Zaštićeno kulturno dobro
138	Z-6639	Most preko potoka Otešice	Smiljan	Zaštićeno kulturno dobro
139	Z-6567	Crkva sv. Arhandela Mihovila	Ramljani	Zaštićeno kulturno dobro
140	Z-6574	Stari hotel Ozeblin	Donji Lapac	Zaštićeno kulturno dobro
141	Z-6568	Crkva Rođenja Presvete Bogorodice	Doljani	Zaštićeno kulturno dobro
142	Z-6569	Crkva sv. Ilije Proroka	Nebljusi	Zaštićeno kulturno dobro
143	Z-6566	Kapela sv. Ane	Gornji Kosinj	Zaštićeno kulturno dobro
144	Z-6629	Crkva svetog apostola evanđelista Luke	Studenci	Zaštićeno kulturno dobro
145	Z-6632	Fontana na izvoru potoka Ljubica	Baške Oštarije	Zaštićeno kulturno dobro
146	Z-6600	Spomen obilježje Kubus	Baške Oštarije	Zaštićeno kulturno dobro
147	Z-6613	Crkva svetog Arhangela Mihajla	Lipovo Polje	Zaštićeno kulturno dobro
148	Z-6664	Crkva Rođenja Presvete Bogorodice	Debelo Brdo	Zaštićeno kulturno dobro
149	Z-6745	Crkva Preobraženja Gospodnjeg	Brinje	Zaštićeno kulturno dobro
150	Z-6724	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
151	Z-6735	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
152	Z-6732	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
153	Z-6730	Crkva sv. Kristofora	Metajna	Zaštićeno kulturno dobro
154	Z-6725	Zgrada	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
155	Z-6723	Crkva sv. Marije (Stomorice)	Gajac	Zaštićeno kulturno dobro
156	Z-6846	Skulptura "Dvije žene"	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
157	Z-6852	Mlin na rijeci Novčici „Murkovića mlin“	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
158	Z-6849	Hidrocentrala na jezeru Burget	Plitvička Jezera	Zaštićeno kulturno dobro
159	Z-6845	Crkva Vozdizenijskog Časnog Krsta	Barlete	Zaštićeno kulturno dobro
160	Z-7584	Zgrada I. zasjedanja ZAVNOH-a	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
161	Z-6948	Mlin "Travić"	Lovinac	Zaštićeno kulturno dobro
162	Z-6942	Most na potoku Ričica	Lovinac	Zaštićeno kulturno dobro

163	Z-7224	Crkva Preobraženja Gospodnjeg	Mutilić	Zaštićeno kulturno dobro
164	Z-7223	Crkva Svetog Oca Nikolaja	Donji Kosinj	Zaštićeno kulturno dobro
165	Z-7234	Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije	Boričevac	Zaštićeno kulturno dobro
166	Z-7236	Kapela sv. Josipa Zaručnika Blažene Djevice Marije	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
167	Z-7230	Crkva Svetog Velikomučenika Georgija	Mekinjar	Zaštićeno kulturno dobro
168	Z-7231	Crkva Uspenja Presvete Bogorodice	Svračkovo Selo	Zaštićeno kulturno dobro
169	Z-7229	Crkva Svetih Arhangela Mihajla i Gavrila	Gradina Korenička	Zaštićeno kulturno dobro
170	Z-7387	Utvrda Svetojanj– Sutojanj	Stara Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
171	Z-7383	Suhozidni granični zid	Stinica	Zaštićeno kulturno dobro
172	P-6339	Mlinice, pilana i stupa na Gornjoj skeli (Tonkoviča vrilo)	Ličko Lešće	Preventivno zaštićeno dobro
173	Z-7838	Spomen – obilježja mjesta masovnih grobnica iz Domovinskog rata na području Republike Hrvatske	Više adresa	Zaštićeno kulturno dobro

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>

3.5.1.2. Kulturno-povijesne cjeline

Rbr.	Reg. broj	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Pravni status
1	Z-3345	Kulturno - povijesna cjelina grada Gospića	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro
2	Z-4203	Premužićeva staza	Krasno Polje	Zaštićeno kulturno dobro
3	Z-2265	Memorijalni centar „Nikola Tesla“ Smiljan	Smiljan	Zaštićeno kulturno dobro
4	Z-3446	Povijesna cesta Terezijana	Baške Oštarije	Zaštićeno kulturno dobro
5	Z-3179	Ruralna cjelina Majerovo Vrilo - Miletina Skela	Sinac	Zaštićeno kulturno dobro
6	RZG- 0324- 1969.	Spomeničko mjesto Jadovno	Trnovac	Zaštićeno kulturno dobro
7	RRI- 0382- 1975.	Etno zona Lun	Lun	Zaštićeno kulturno dobro
8	Z-4186	Kulturno - povijesna cjelina grada Senja	Senj	Zaštićeno kulturno dobro
9	Z-7771	Mjesto ustaškog logora "Slana"	Metajna	Zaštićeno kulturno dobro
10	Z-5456	Urbana kulturno povijesna cjelina grada Otočca	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro

11	P-6518	Groblje sv. Vida	Senj	Preventivno zaštićeno dobro
----	--------	-------------------------	------	-----------------------------

Izvor: Registar kulturnih dobara, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>

3.5.1.3. Arheologija

Rbr.	Reg. br.	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Pravni status
1	Z-1686	Arheološko nalazište i crkva sv. Filipa i Jakova	Sveti Juraj	Zaštićeno kulturno dobro
2	Z-7372	Arheološko nalazište Crkvina pod Bogdanićem	Smiljan	Zaštićeno kulturno dobro
3	Z-4205	Olupina potonulog parobroda „Albanien”	Lun	Zaštićeno kulturno dobro
4	Z-4204	Olupina potonulog parobroda „Euterpe”	Lun	Zaštićeno kulturno dobro
5	Z-1776	Antički kamenolom	Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
6	Z-2377	Ostaci mitreja	Čovići	Zaštićeno kulturno dobro
7	Z-2376	Ostaci mitreja	Prozor	Zaštićeno kulturno dobro
8	Z-3777	Arheološko nalazište Lipova glavica	Bukovac Perušićki	Zaštićeno kulturno dobro
9	Z-305	Ruševine kule Šimšanovka	Drenov Klanac	Zaštićeno kulturno dobro
10	Z-306	Ruševine Starog grada Bilaja	Bilaj	Zaštićeno kulturno dobro
11	Z-307	Ruševine Starog grada Budak grada	Mušaluk	Zaštićeno kulturno dobro
12	Z-308	Ruševine Starog grada Perušića	Perušić	Zaštićeno kulturno dobro
13	Z-310	Ruševine utvrde "Štulića kulina"	Gornja Ploča	Zaštićeno kulturno dobro
14	Z-322	Ruševine starog grada "Fortica"	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
15	Z-329	Ruševine crkve sv. Marka	Podum	Zaštićeno kulturno dobro
16	Z-2264	Ruševine starog grada Gusić grada	Brlog	Zaštićeno kulturno dobro
17	Z-4824	Arheološko nalazište Ostaci crkve sv. Ivana Krstitelja	Barlete	Zaštićeno kulturno dobro
18	RRI-176-1975	Šest hidroarheoloških zona	Lukovo, Cesarica	Zaštićeno kulturno dobro
19	RRI-381-1975	Hidroarheološko nalazište u uvali Caska	Caska	Zaštićeno kulturno dobro
20	Z-7663	Arheološka zona Novalja	Novalja	Zaštićeno kulturno dobro

21	Z-7664	Arheološka zona Caska	Caska	Zaštićeno kulturno dobro
22	RRI 380- 1975	Hidroarheološka zona u uvali Baška Draga	Karlobag	Zaštićeno kulturno dobro
23	Z-5659	Arheološki lokalitet Čovini-Crikvine	Smiljan	Zaštićeno kulturno dobro
24	Z-5692	Arheološko nalazište Gradina Kozjak (Krčingrad)	Plitvička Jezera	Zaštićeno kulturno dobro
25	Z-5746	Antički vodovod "Talijanova buža"	Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
26	Z-7390	Arheološko nalazište Gradina – stari Vidovgrad s ostacima crkve sv. Vida u Drvišici	Vidovac Cesarički	Zaštićeno kulturno dobro
27	Z-5946	Arheološki lokalitet sv. Marko-Grob	Udbina	Zaštićeno kulturno dobro
28	Z-5932	Arheološko nalazište Ostatci katedrale sv. Jakova (Korija)	Udbina	Zaštićeno kulturno dobro
29	Z-5938	Arheološka zona Gradina	Udbina	Zaštićeno kulturno dobro
30	Z-5926	Arheološko nalazište Ostatci staroga grada Otočca	Otočac	Zaštićeno kulturno dobro
31	Z-6433	Hidroarheološko nalazište u uvali Vlaška mala	Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
32	L-2	Siničić špilja	Letinac	Dobro od lokalnog značenja
33	L-4	Brdo Humac	Brinje	Dobro od lokalnog značenja
34	Z-6850	Arheološki lokalitet Ostaci crkve svetog Marka	Selo Sveti Marko	Zaštićeno kulturno dobro
35	Z-6949	Arheološki lokalitet Pod Cvitušom - ostaci rimske ceste	Lovinac	Zaštićeno kulturno dobro
36	Z-6951	Ostatci Turske kule	Široka Kula	Zaštićeno kulturno dobro
37	Z-7818	Ostatci ranokršćanske bazilike u Gaju	Novalja, Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
38	Z-7399	Arheološka zona Ribnik - Grad	Lički Ribnik	Zaštićeno kulturno dobro
39	Z-7388	Arheološki lokalitet gradina Golubić - Grad	Starigrad	Zaštićeno kulturno dobro
40	Z-7378	Arheološko nalazište Gradina Klačnica	Jablanac	Zaštićeno kulturno dobro
41	P-6058	Arheološki lokalitet Popovići - Crkvina	Mogorić	Preventivno zaštićeno dobro
42	P-6081	Arheološki lokalitet Kosanović Gaj - Crkvina	Udbina	Preventivno zaštićeno dobro
43	P-6137	Arheološki lokalitet Čankovići - Crkvina	Srednja Gora	Preventivno zaštićeno dobro
44	Z-7381	Arheološko nalazište Šanci	Bjelopolje	Zaštićeno kulturno dobro
45	P-6173	Arheološki lokalitet Banovići - Crkvina	Grabušić	Preventivno zaštićeno dobro

46	P-6189	Arheološko nalazište Široka luka - crkva Sv. Marka	Plitvica Selo	Preventivno zaštićeno dobro
47	P-6195	Hidroarheološko nalazište u uvali Slatina	Stara Novalja	Preventivno zaštićeno dobro
48	P-6335	Arheološko nalazište Homoljac - Crkvina	Homoljac	Preventivno zaštićeno dobro
49	P-6336	Arheološko nalazište Gradina korenička - Crkvina	Gradina Korenička	Preventivno zaštićeno dobro
50	P-6345	Arheološko nalazište kapela Sv. Josipa	Pijavica	Preventivno zaštićeno dobro
51	P-6349	Arheološko nalazište Trbušnjak - Abatovo	Senj	Preventivno zaštićeno dobro
52	Z-7653	Arheološko nalazište Krst	Gradina Korenička	Zaštićeno kulturno dobro
53	Z-7654	Arheološko nalazište Vidasovi stani	Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
54	Z-7684	Arheološko nalazište Veljun - Logorište	Visuč	Zaštićeno kulturno dobro
55	Z-7687	Srednjovjekovno groblje sa stećcima i ostacima Hrama sv. Arhangela	Štikada	Zaštićeno kulturno dobro
56	Z-7688	Arheološko nalazište Tusto čelo - Komorovac	Novalja	Zaštićeno kulturno dobro
57	Z-7689	Arheološko nalazište Švički vrh	Švica	Zaštićeno kulturno dobro

Izvor: Registar kulturnih dobara, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>

3.5.1.4. Pokretna kulturna dobra - pojedinačno/zbirno

Rbr.	Reg.br.	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Pravni status
1	Z-2784	Cjelina arhivskih fondova i zbirki u posjedu Državnog arhiva u Gospiću	Gospić	Zaštićeno kulturno dobro

Izvor: Registar kulturnih dobara, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>

3.5.1.5. Nematerijalna kulturna dobra

Rbr.	Reg.br.	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Pravni status
1	Z-3617	Ličko prelo		Zaštićeno kulturno dobro
2	Z-3616	Priprema tradicijskoga ličkoga sira škripavca		Zaštićeno kulturno dobro
3	Z-4230	Tradicijska pjevanja otoka Paga	Više adresa	Zaštićeno kulturno dobro
4	Z-3481	Priprema sira iz mješine	Više adresa	Zaštićeno kulturno dobro
5	Z-3621	Klasko pjevanje	Više adresa	Zaštićeno kulturno dobro
6	Z-3366	Tradicionalna pašskog sira proizvodnja	Više adresa	Zaštićeno kulturno dobro

7	Z-3613	Posmrtni običaji vezani uz mirila ili počivala	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
8	Z-3620	Glagoljaško pjevanje	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
9	Z-4234	Glazbeni izričaj ožkanje s područja Dalmatinskog zaleđa	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
10	Z-4058	Umijeće izrade šindre za pokrivanje krovova	,	Zaštićeno dobro	kulturno
11	Z-5412	Umijeće gradnje gacke plavi	Otočac	Zaštićeno dobro	kulturno
12	Z-5420	Umijeće izrade solističke tambure kuterevke	Kuterevo	Zaštićeno dobro	kulturno
13	Z-5652	Umijeće izrade ukrasnog veza građa/četverokuka	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
14	Z-5725	Umijeće izrade coklji	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
15	Z-6236	Umijeće čitanja, pisanja i tiskanja glagoljice	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
16	Z-6869	Tradicijske ribolovne vještine, običaji i vjerovanja na Jadranu	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
17	Z-7168	Gacki čakavski govori s područja Otočca		Zaštićeno dobro	kulturno
18	Z-7412	Zlatna formula hrvatskoga jezika ča-kaj-što	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
19	Z-7447	Ikavski govori lovinačkog kraja	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
20	P-6437	Transhumanca-praksa sezonske seobe stoke i pastira na području Dinarskog gorja	Više adresa	Preventivno dobro	zaštićeno
21	Z-7471	Bunjevački govori	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
22	Z-7472	Tradicije hrvatskog lovstva	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
23	Z-7630	Umijeće plovidbe latinskim i oglavnim jedrima duž hrvatske obale	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno
24	Z-7662	Tradicijske i pastirske igre u Lici		Zaštićeno dobro	kulturno
25	Z-7747	Umijeće izrade bukare i suska	Više adresa	Zaštićeno dobro	kulturno

Izvor: Registar kulturnih dobara, <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>

3.6. Društvena i zdravstvena infrastruktura

U djelatnosti zdravstvene zaštite stanovništva, na županijskoj razini djeluje ukupno osam ustanova: Dom zdravlja Gospić, Dom zdravlja Otočac, Dom zdravlja Novalja, Dom zdravlja Senj, Dom zdravlja Korenica, Zavod za javno zdravstvo Ličko-senjske županije, Zavod za hitnu medicinu Ličko-senjske županije i Opća bolnica Gospić.

Tablica 28: Domovi zdravlja koji provode primarnu zaštitu na slijedećim pripadajućim područjima

Zdravstvena ustanova	Područna nadležnost	Površina (km ²)	Broj stanovnika	Gustoća naseljenosti (st/km ²)
DZ GOSPIĆ	Grad Gospić	966,64	11.464	11,86
	Općina Karlobag	283	787	2,78
	Općina Lovinac	341,92	957	2,79
	Općina Perušić	380,69	1.987	5,21
DZ OTOČAC	Grad Otočac	565,30	8.361	14,79
	Općina Brinje	358,22	2.570	7,17
	Općina Vrhovine	223,23	666	2,98
DZ SENJ	Grad Senj	660,83	5.978	9,04
DZ KORENICA	Općina Pl. jezera (sjedište Korenica)	469,62	3.691	7,86
	Općina Udbina	683,15	1.346	1,97
	Općina D. Lapac	354,20	1.419	4,00
DZ NOVALJA	Grad Novalja	92,36	3.667	39,70

Izvor: Državni zavod za statistiku, kontingenti stanovništva po gradovima/općinama, 2021.g.

Tablica 29: Rad stacionarne ustanove – OB Gospić

Opća Bolnica, stacionari i rodilišta	
Broj postelja	78
Broj postelja na 1000 stanovnika	12,82
Broj doktora	31
Broj postelja po jednom doktoru	2,52
Broj ispisanih bolesnika	3.453
Broj dana bolničkog liječenja	18.768
Prosječna dužina liječenja	4,89
Godišnja zauzetost postelja	241
% iskorištenosti postelja	65,92
Broj pacijenata po krevetu	44,27
Interval obrtaja	3,35

Izvor: Podaci prikupljeni od pružatelja usluge za 2021. godinu

Tablica 30: Broj dana liječenja u 2021. godini

Naziv djelatnosti	Broj postelja	Broj dana liječenja
Interna medicina	29	10.585
Pedijatrija	8	2.920
Psijhijatrija	0	0
Ginekologija i opstetricija	14	5.110
Opća kirurgija	25	9.125
Palijativna skrb	2	730
Ukupno	78	28.470

Izvor: Podaci prikupljeni od pružatelja usluge za 2021. godinu

U stacioniranoj zdravstvenoj zaštiti ugovorene su i instalirane 78 postelje, odnosno 28.470 mogućih dana liječenja godišnje. Na ukupan broj ugovorenih postelja, u skladu s odredbama Pravilnika o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja i Odluke o osnovama za sklapanje ugovora o provođenju zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja, Opća bolnica Gospić ima ugovorena i 3 kreveta u središnjoj jedinici za intenzivno liječenje.

Bolnica je u 2021. godini ostvarila 18.768 bolno opskrbnih dana (BOD) što u odnosu na mogući godišnji kapacitet predstavlja iskorištenost, odnosno, popunjenost postelja od 66 %. U odnosu na prethodnu godinu to je povećanje broja bolno opskrbnih dana za 18 %.

Tablica 31: Postotak popunjenosti postelja u OB Gospić u 2021. godini

Naziv djelatnosti	Broj BOD u 2020.	Popunjeno st	Broj BOD u 2021.	Popunjeno st	INDE X
Interna medicina	8.643	82	10.960	104	127
Ginekologija	1.824	36	1.787	35	97
Kirurgija	3.992	44	3.300	36	82
Pedijatrija	904	31	1.144	39	126
Anesteziologija i reanimatologija sa središnjom jedinicom intenzivnog liječenja	548	-	577	-	105
Ukupno	15.911	56	17.768	62	111

Izvor: Podaci prikupljeni od pružatelja usluge za 2021. godinu

Ukupan broj bolesnika korisnika bolničke zdravstvene zaštite iznosio je 3.453 što je za 13 % više nego u prethodnoj godini. Prosječan broj dana bolničkog liječenja iznosio je 4,89 dana.

U 2021. godini na odjelima je izvršeno 804 operativnih zahvata od čega 197 na Odjelu za ginekologiju i opstetriciju i 607 na Odjelu za kirurške bolesti. U odnosu na prethodnu godinu to je smanjenje broja zahvata za 9 %. Ambulantno je izvršeno 2 mala operativna zahvata, što je u odnosu na prethodnu godinu povećanje za 33 %.

4. GOSPODARSTVO

Kao što na nivou Republike Hrvatske postoje razlike u regionalnom razvoju, ista obilježja prisutna su i u Ličko-senjskoj županiji. Demografski i financijski pokazatelji najpovoljniji su za gradove (Gospić, Novalja, Otočac, Senj) dok su općine uglavnom slabije razvijene s izuzetkom npr. Općina Plitvička Jezera koja ima neke pokazatelje povoljnije i od prosjeka Ličko-senjske županije (najniži indeks starenja u Županiji, prosječnu stopu nezaposlenosti nižu od stope Županije i Republike Hrvatske).¹⁷

Područje Ličko-senjske županije pokriva Županijska komora Otočac koja pruža neposrednu, stručnu pomoć i usluge svojim članicama. Posluje u skladu s pravilima Hrvatske gospodarske komore koja je uvela jedinstveni sustav upravljanja kvalitetom, koji se odnosi na promicanje, zastupanje i usklađivanje zajedničkih interesa članica pred pravnim i drugim organima u zemlji i inozemstvu. Županijska komora Otočac obavlja poslove koji su joj stavljeni u djelokrug Statutom HGK, a uključuje: izdavanje dozvola za međunarodni cestovni promet, prikupljanje i davanje informacija o subjektima hrvatskog gospodarstva, prikupljanje i davanje informacija o ponudi i potražnji robe i usluga, prikupljanje i davanje informacija o investicijskim mogućnostima, izdavanje formulara i uputa za ispunjavanje zahtjeva za dobivanje ATA karneta¹⁸, pružanje raznih savjetodavnih usluga ekonomskog ili pravnog karaktera kao npr. vanjskotrgovinsko poslovanje, davanje mišljenja u svezi s primjenom pravnih propisa, savjeta u pogledu mogućnosti otvaranja tvrtki i osnivanja stranih predstavništva, te davanje svih ostalih savjeta vezanih za gospodarsku praksu, organiziranje poslovnih kontakata i susreta između domaćih i stranih poslovnih partnera, organiziranje raznih savjetovanja, seminara i predavanja za potrebe svojih članica. Aktivnosti HGK – Županijske komore Otočac odvijaju se kroz poslove vezane za sektore ustrojene pri Središnjici Komore. Komora potiče razvojne procese na svom području vodeći računa o ukupnom razvoju, zajedničkim međusobno usklađenim ciljevima i jedinstvenim interesima gospodarstva.¹⁹

¹⁷ Županijska razvojna strategija Ličko-senjske županije 2011. – 2013.

¹⁸ Jednostavan međunarodni carinski dokument koji se koristi za pojednostavljenje privremenog uvoza u stranu zemlju, s rokom važenja od godine dana

¹⁹ Hrvatska gospodarska komora <https://www.hgk.hr/zupanijska-komora-otocac/o-zupanijskoj-komori-otocac>

4.1. Opća gospodarska kretanja u Ličko-senjskoj županiji

4.1.1. Kretanje bruto domaćeg proizvoda

Prema zadnjim dostupnim podacima, bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku Ličko-senjske županije iznosio je u 2019. godini 10.725,00 EUR-a (Tablica 33.) što je za 7% više od BDP-a po stanovniku iz 2018. godine. Na nivou Republike Hrvatske BDP po stanovniku u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu povećan je za 4,5%. BDP po stanovniku u Ličko-senjskoj županiji iznosi 78,5% BDP-a po stanovniku Republike Hrvatske odnosno za 21,5% je niži od prosjeka Republike Hrvatske.

Udio BDP-a Ličko-senjske županije u bruto društvenom proizvodu Republike Hrvatske u 2019. godini iznosio je 0,86% (Tablica 32.).

Tablica 32: Iznos ostvarenog BDP-a u razdoblju 2013-2019 u mil. EUR

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	IND 19/18	Udio u RH (2019)
LSŽ	0,387	0,385	0,394	0,409	0,435	0,453	0,478	105,6	0,86
Jadranska Hrvatska	14.096	14.149	14.508	15.257	16.240	17.066	17.800	104,3	32,01
RH	44.359	43.944	45.211	47.271	49.913	52.718	55.604	105,5	100

Izvor: DZS – poveznica Statistika u nizu

Tablica 33: Iznos BDP-a po stanovniku u razdoblju 2013-2019 u EUR

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	IND 19/18
LSŽ	7.841	7.917	8.263	8.723	9.456	10.027	10.725	107,0
Jadranska Hrvatska	10.020	10.077	10.376	10.970	11.744	12.401	12.955	104,5
RH	10.426	10.374	10.744	11.329	12.086	12.887	13.671	106,1

Izvor: DZS – poveznica Statistika u nizu

4.1.2. Vanjsko trgovinska razmjena

Statistika robne razmjene s inozemstvom obuhvaća svu robu koja se izvozi iz zemlje odnosno uvozi u zemlju. Tako izvoz obuhvaća svu robu koja se izvozi iz Hrvatske, a potječe iz domaće proizvodnje ili unutarnjeg robnog prometa. Stoga pokazatelji izvoza ne obuhvaćaju financijske pokazatelje u turizmu koji bi znatno utjecali na rezultate vanjsko-trgovinske razmjene Ličko-senjske županije.

Pridruživanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji, 1. srpnja 2013., statistički podaci o robnoj razmjeni Republike Hrvatske s inozemstvom dobivaju se iz dvaju različitih izvora: Intrastatova obrasca za statistiku robne razmjene između zemalja članica EU-a i Jedinственe carinske deklaracije za statistiku robne razmjene sa zemljama nečlanicama EU-a (Extrastat).

Podaci po županijama dobiveni su na osnovi razvrstavanja poduzeća, koja su realizirala izvoz i uvoz, u županiju u kojoj su registrirana prema Statističkom poslovnom registru.

Udio uvoza Županije u ukupnom uvozu RH 2021. godine iznosio je 0,2%, dok je udio izvoza iznosio 0,4%. U 2021. godini u Ličko-senjskoj županiji izvozom je ostvareno 630,9 tisuća kuna prihoda. Istovremeno u Ličko-senjsku županiju uvezeno je robe u vrijednosti od 454,2 tisuća kuna. Na razini Republike Hrvatske i Ličko-senjske županije ostvaren je pozitivan saldo vanjsko-trgovinske bilance i u Ličko-senjskoj županiji iznosio je 176,6 tisuća kuna.

Tablica 34: Izvoz - uvoz Ličko-senjske županije i RH u 2020. i 2021. godini tis. kuna

	IZVOZ		IND	UVOZ		IND	SALDO	
	2020.	2021.	21/20	2020.	2021.	21/20	2020.	2021.
LSŽ	538.404	630.915	117,2	748.564	454.252	60,7	-210.160	176.663
RH	112.130.754	144.355.043	128,7	172.433.263	214.033.289	124,1	-60.302.509	-69.678.246
LSŽ / RH (%)	0,5	0,4	-	0,4	0,2	-	-	-

Izvor: Državni zavod za statistiku – Statistika u nizu

Iz Tablice 34. vidljivo je da je izvoz Ličko-senjske županije 2021. godine u odnosu na 2020. godinu povećan za 17,2% dok je istovremeno u Republici Hrvatskoj za isto razdoblje izvoz povećan za 28,7%.

Struktura ostvarenog izvoza i uvoza u Ličko-senjskoj županiji u 2021. godini po NKD-u 2007. prikazana je Tablicom 35. iz koje je vidljivo da je najveći udio u izvozu ostvaren u djelatnosti rudarstva i vađenja (71,3%), dok je najveći udio u uvozu ostvaren u djelatnosti opskrbe električnom energijom (59,8%). U Tablici 36. je vidljiv izvoz i uvoz u 2021. godini u Ličko-senjskoj županiji prema zemljama partnerima.

Tablica 35: Izvoz i uvoz u 2021. godini u Ličko-senjskoj županiji po NKD-u 2007. (u tisućama kuna)

	Izvoz	Uvoz
UKUPNO	630.915	454.252
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	2.518	67
Rudarstvo i vađenje	449.698	68.116
Prerađivačka industrija	146.346	74.119
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	-	271.848
Građevinarstvo	7.764	14.920

Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	19.184	12.075
Prijevoz i skladištenje	5.386	11.122
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	20	1.417
Informacije i komunikacije	-	2
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	-	96
Poslovanje nekretninama	-	147
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	-	110
Ostale uslužne djelatnosti	-	37
Neraspoređeno	-	176

Izvor: Državni zavod za statistiku – Statistika u nizu

Tablica 36: Izvoz i uvoz u 2021. godini u Ličko-senjskoj županiji prema zemljama partnerima (u tisućama kuna)

Zemlja partner	Izvoz	Uvoz
Austrija	114.252	10.348
Italija	78.937	40.773
Kina	0	273.864
Nizozemska	9.424	1.853
Njemačka	304.949	25.636
Slovenija	36.786	32.979
Ostale zemlje	86.567	68.799
UKUPNO	630.915	454.252

Izvor: Državni zavod za statistiku – Statistika u nizu

4.2. Zaposlenost i nezaposlenost

NEZAPOSLENOST

Potkraj prosinca 2021. u Hrvatskome zavodu za zapošljavanje bilo je evidentirano 125.715 nezaposlenih osoba, što je samo za 14 osoba više nego prethodnoga mjeseca, a za 34.130 osoba manje nego u prosincu 2020. Dakle, u prosincu 2021. godine nezaposlenost se zadržala na prošlomjesečnoj razini (tek 0,01 % više), a smanjena je za 21,4 % u usporedbi s istim mjesecom 2020. godine.

Analizom podataka iz tablice može se uočiti da je broj nezaposlenih u razdoblju od 2017. do 2020. godine u svim županijama Jadranske Hrvatske, osim Istarske, i na razini države bio u padu. U 2020. godini broj nezaposlenih je naglo porastao. Do prosinca 2021., kada su dostupni posljednji izvještaji, broj nezaposlenih osoba je ponovno bio u padu.

Tablica 37: Registrirane nezaposlene osobe po županijama Jadranske Hrvatske u razdoblju od 2017. do prosinca 2021. godine

Područje	2017.	2018.	2019.	2020.	prosinac 2021.
Istarska županija	4.997	4.410	4.823	6.636	4.070

Primorsko-goranska županija	9.831	7.981	6.945	9.685	8.273
Ličko-senjska županija	2.510	2.065	1.757	2.066	1.795
Zadarska županija	6.339	5.512	4.623	5.155	4.163
Šibensko-kninska županija	5.574	5.159	4.424	5.276	4.905
Splitsko-dalmatinska županija	31.077	26.835	23.371	28.817	26.961
Dubrovačko-neretvanska županija	6.300	6.071	5.510	6.690	6.322
Jadranska Hrvatska	66.628	58.033	51.453	64.325	56.489
Republika Hrvatska	187.363	148.919	131.753	159.845	125.715

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (https://www.hzz.hr/content/stats/0121/HZZ_stat_bilten_01_2021.pdf?v=2)

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje tijekom 2021. godine evidentirano je prosječno mjesečno 1.672 nezaposlene osobe što je za 15,6% više od mjesečnog prosjeka u 2020. godini koji je iznosio 1.982 nezaposlene osobe.

Tablica 38: Struktura nezaposlenih osobama u Ličko-senjskoj županiji i Republici Hrvatskoj (prosjeak 2021. godine)

	UKUPNO	Muškarci		Žene		Osobe do 24 g.		Stručne osobe	
		Broj	Udio	Broj	Udio	Broj	Udio	Broj	Udio
Ličko-senjska	1672	771	46,1	901	53,9	298	17,8	1176	70,3
Republika Hrvatska	150.824	67.229	44,6	83.594	55,4	23.675	15,7	115.392	76,5

Izvor: Godišnjak 2021, HZZ

Kretanje broja nezaposlenih po gradovima i općinama Ličko-senjske županije u prosincu 2020. i 2021. godine prikazano je sljedećom tabelom.

Tablica 39: Broj nezaposlenih osoba u prosincu 2020. i 2021. godine po gradovima i općinama u Ličko-senjskoj županiji

Grad/Općina	2020.		2021.		Indeks 20/19
	Broj	Udio	Broj	Udio	
Brinje	77	3,7	73	4,4	74,8
D. Lapac	233	11,3	226	13,5	104,5

Gospić	448	21,7	390	23,3	113,7
Karlobag	24	1,2	15	0,9	88,9
Lovinac	37	1,8	30	1,8	112,1
Novalja	143	6,9	99	5,9	137,5
Otočac	399	19,3	328	19,6	116,7
Perušić	79	3,8	61	3,6	96,3
Pl. Jezera	261	12,6	229	13,7	213,9
Senj	292	14,1	152	9,1	109,4
Udbina	43	2,1	44	2,6	153,6
Vrhovine	30	1,5	28	1,7	93,8
UKUPNO	2.066	100,0	1673	100,0	117,6

Izvor: HZZ Mjesečni statistički bilten prosinac 2020. i prosinac 2021.

Podaci o broju nezaposlenih po jedinicama lokalne samouprave za 2020. i 2021. godinu pokazuju da je krajem 2020. godine evidentirano za 19% manje nezaposlenih nego krajem 2021. godine. Najveće relativno smanjenje broja nezaposlenih osoba u 2021. godini zabilježeno je na području grada Senja (47,9%).

Od ukupnog broja nezaposlenih na dan 31.12.2021. godine 54,2% čine žene. Krajem prosinca 2021. godine u ukupnom broju nezaposlenih prema razini obrazovanja bilo je najviše osoba sa završenom srednjom školom za zanimanja u trajanju do 3 godine i školom za VKV radnike – 496 (30,1%) i srednja škola za zanimanja u trajanju od 4 g i osoba sa završenom gimnazijom – 461 (28,0%), dok je u evidenciji najmanje osoba završenim fakultetom – 199 (12,0%).

Struktura nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja prikazana je sljedećom tabelom:

Tablica 40: Struktura nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja na dan 31.12.2020. godine i 31.12.2022. godine

	UKUPNO	Oznaka razine obrazovanja						
		A	B	C	D	E	F	G
Ukupno 2020	2.066	104	481	620	548	68	167	78
Struktura (%)	100	5,0	23,3	30,0	26,5	3,3	8,1	3,8
Ukupno 2021	1.672	98	398	493	424	52	136	71
Struktura (%)	100	5,9	23,8	29,5	25,4	3,1	8,1	4,2
Žene 2020.	1.137	61	242	281	328	42	128	55

Struktura (%)	100	5,4	21,3	24,7	28,8	3,7	11,3	4,8
Žene 2021.	901	53	195	219	255	30	102	47
Struktura (%)	100	5,9	21,6	24,3	28,3	3,3	11,3	5,2
Stopa rasta 21/20	80,9	106,1	120,9	125,8	129,3	130,8	122,8	109,9

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Oznake:

A – bez škole i nezavršena osnovna škola

B – osnovna škola

C – srednja škola za zanimanja u trajanju do 3 godine
i škola za VKV radnike

D – srednja škola za zanimanja u trajanju od 4 g.

E – gimnazija

F – viša škola, 1. stupanj fakulteta i stručni studiji

G – fakulteti, akademije, magisterij, doktorat

Fluktuacija nezaposlenih osoba u HZZ Područnoj službi Gospić u prosincu 2020. godine prikazana je Tablicom 41.

Tablica 41: Fluktuacija nezaposlenih osoba u HZZ, Područnoj službi Gospić u prosincu 2020.

Godina	2019.	2020.	Stopa rasta 20/19
Novoprijavljeni	273	181	-33,7
Brisani iz ostalih razloga osim zaposlenja	90	120	133,3
Zaposleni	72	47	-34,7

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Gospić

U prosincu 2020. godine (prema posljednjim dostupnim podacima) broj novoprijavljenih osoba u evidenciju HZZ Područna služba Gospić smanjen je za 33,7% u odnosu na prethodnu godinu. Broj brisanih iz ostalih razloga povećan je za 33,3%, a broj brisanih s evidencije Zavoda zbog zaposlenja smanjen je za 34,7%

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku stopa registrirane nezaposlenosti u 2020. godini u Ličko-senjskoj županiji iznosila je 12,7% što predstavlja povećanje za 0,2 postotna poena u odnosu na kraj 2019. godine kada je stopa nezaposlenosti iznosila 12,5%. U Republici Hrvatskoj stopa registrirane nezaposlenosti u 2020. godini iznosila je 8,9% što je smanjenje u odnosu na 2019. godinu kada je iznosila 9,1%.

ZAPOSLENOST

Ukupan broj zaposlenih u Ličko-senjskoj županiji u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu povećao se za 1,7%. Broj zaposlenih kod pravnih osoba se povećao za 1,3%, kod fizičkih osoba se povećao za 1%, kod poljoprivrednika se također povećao za 4%, kod samostalnih profesionalnih djelatnosti se povećao za 1,2%, kod zaposlenih u međunarodnim organizacijama i hrvatskih državljana zaposlenih kod poslodavca sa sjedištem u inozemstvu zaposlena je 1 osoba, kod osoba sa produženim osiguranjem broj se smanjio za 87,7%. Udio zaposlenih u pravnim osobama u odnosu na ukupan broj zaposlenih u 2022. godini u Ličko-senjskoj županiji iznosi 81,3%.

Tablica 42: Ukupan broj zaposlenih u Ličko-senjskoj županiji u razdoblju od 2018. do 2022. godine

BROJ ZAPOSLENIH	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
- kod pravnih osoba	11.955	12.413	12.026	12.105	12.264
- kod fizičkih osoba	1.490	1.537	1.388	1.385	1.399
- kod obrtnika (31.12.)	729	746	748	737	739
- poljoprivrednici	397	421	455	453	471
- Samostalne profesionalne djelatnosti	100	92	86	81	82
- Zaposleni u međunarodnim organizacijama u inozemstvu i hrvatski državljani zaposleni na teritoriju RH kod poslodavca sa sjedištem u inozemstvu	0	0	0	1	0
- osobe sa produženim osiguranjem	71	74	71	65	122
UKUPNO:	14.742	15.283	14.774	14.827	15.077

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Gospić

U odnosu na 2018. godinu broj zaposlenih u 2021. godini povećao se za 2,27% odnosno za 335 osoba. Broj zaposlenih kod pravnih osoba povećao se za 2,58%, kod fizičkih osoba se smanjio za 6,5%, kod obrtnika se broj zaposlenih povećao za 1,4%, kod poljoprivrednika se povećao za 18,6%, kod samostalnih profesionalnih djelatnosti broj zaposlenih se smanjio za 18%, kod zaposlenih u međunarodnim organizacijama i hrvatskih državljana zaposlenih kod poslodavca sa sjedištem u inozemstvu broj zaposlenih se povećao za 100% s obzirom da u 2018. nije bilo zaposlenih, kod osoba sa produženim osiguranjem broj se u odnosu na 2018. povećao za 71,8%. Ukupan broj zaposlenih u Ličko-senjskoj županiji prikazan je sljedećom tablicom.

Tablica 43: Zaposleni u pravnim osobama od 2016. do siječnja 2022. godine

2017	2018	2019	2020	2021	2022 (siječanj)
------	------	------	------	------	--------------------

RH	1.267.420	1.299.438	1.334.374	1.328.242	1.355.303	1.354.404
Ličko-senjska županija	11.630	11.955	12.413	12.026	12.270	12.264
Udio LSŽ/RH	0,91	0,92	0,93	0,90	0,90	0,90

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (www.mirovinsko.hr)

U 2021. godini najveći udio u broju zaposlenih u Ličko-senjskoj županiji bio je u trgovini i popravcima motornih vozila i motocikala (13,52%), zatim u javnoj upravi i obrani (10,31%), u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu (10,27%), u građevinarstvu (9,42%), u pružanju usluge smještaja i pripremi i posluživanju hrane (7,85%), u obrazovanju (7,83%) i u zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi (6,83%). Na razini Republike Hrvatske najveći udio u ukupnom broju zaposlenih u 2021. godini ima prerađivačka industrija (15,72%), trgovina i popravci motornih vozila i motocikala (15,29%), građevinarstvo (8,12%), javna uprava i obrana (7,82%), sektor obrazovanja (7,76%) i zdravstvena zaštita i socijalna skrb (7,24%).²⁰

4.3. Turizam

Ličko-senjska županija na svom teritoriju ima velik broj zaštićenih područja i to tri nacionalna parka (Plitvička jezera, Sjeverni Velebit, dio Nacionalnog parka Paklenica), Park prirode Velebit, more, brojne druge geomorfološke, hidrografske i pejzažne resurse što karakterizira županiju kao iznimno vrijedno zaštićeno područje koja su bitan privlačni faktor za dolazak turista. Gotovo polovica županije nalazi se u području NATURA 2000 čiji je cilj očuvati ili ponovno uspostaviti povoljno stanje više od tisuću ugroženih i rijetkih vrsta te oko 230 prirodnih i poluprirodnih stanišnih tipova. Dosad je u ovu ekološku mrežu uključeno oko 27.500 područja na gotovo 20% teritorija EU, što je čini najvećim sustavom očuvanih područja u svijetu. Provodi se i projekt „Zajedničke ulaznice za zaštićena područja“, koji je jedinstven u Republici Hrvatskoj jer promovira sva zaštićena područja u Ličko-senjskoj županiji.

Vezano za turizam 2017. godine za područje Ličko-senjske županije osnovan je turistički klaster Lika Destination koji radi na brendiranju Like kao jedinstvene destinacije. Jedinstveni projekt kojeg provodi Klaster Lika Destination, certificiranje lokalne hrane i suvenira „Lika Quality“, plasirao je ovo područje u TOP 100 Global Green destination dvije godine za redom što je Liku po prvi put u povijesti svrstalo na svjetske turističke karte.

²⁰ Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (www.mirovinsko.hr)

Turistička djelatnost u Ličko-senjskoj županiji posljednjih godina bilježi smanjene rezultate i blagi pad uzrokovano uglavnom pandemijom koronavirusa. Posljednjih godina primjetan je značajan porast turističkog prometa stranaca koji u strukturi značajno premašuju broj domaćih turista. Od ukupno ostvarenih turističkih dolazaka u 2019. godini u iznosu od 842.622 u Ličko-senjskoj županiji 93,15 % ili 784.884 čine strani turisti, dok od ukupno ostvarenih 3.420.736 noćenja na strane turiste otpada 86,59 % ili 2.962.268 noćenja. U 2020. godini Ličko-senjska županija je ostvarila ukupno turističkih dolazaka 290.826 te 1.861.768 noćenja. Ličko-senjska županija je u 2020. godini u odnosu na godinu prije bilježila smanjenje od 34,51% turističkih dolazaka i 54,43 % manje ostvarenih noćenja.²¹

Nacionalni park Plitvička jezera svake godine posjeti više od milijun posjetitelja. Taj trend je prepoznat te se posljednjih nekoliko godina puno ulagalo u poboljšanje kvalitete te proširenje smještajnih kapaciteta na području Plitvičkih jezera. Osim toga, primjetan je porast ulaganja u ruralni turizam na području županije, a osobito u blizini nacionalnih parkova.

Na području Ličko-senjske županije u svibnju 2021. godine, u ukupnom broju smještajnih kapaciteta dominiraju objekti u domaćinstvu u ukupnom broju od 4.081 objekata i 25.773 kreveta što je 43,63% od ukupnog broja objekata i 42,74% od ukupnog broja kreveta. Slijede stanovi za odmor u iznosu od 2.917 objekata i 9.646 kreveta što je 31,19% od ukupnog broja objekata ili 16% od ukupnog broja kreveta, kuće za odmor u iznosu od 1.387 objekata i 6.367 kreveta što je 14,83% od ukupnog broja objekata i 10,56% od ukupnog broja kreveta, kuće stanovnika općine/grada u iznosu od 375 objekata i 1.667 kreveta što je 4,01% od ukupnog broja objekata i 2,76% od ukupnog broja kreveta, studio apartmani u iznosu od 171 objekata i 725 kreveta što je 1,83% od ukupnog broja objekata i 1,2% od ukupnog broja kreveta, apartmani u iznosu od 151 objekt i 1.486 kreveta što je 1,61% od ukupnog broja objekata i 2,46% od ukupnog broja kreveta, stanovi stanovnika općine/grada u iznosu 60 objekata i 245 kreveta što je 0,64% od ukupnog broja objekata i 0,41% od ukupnog broja kreveta, sobe za iznajmljivanje u iznosu od 56 objekata i 1.448 kreveta što je 0,6% od ukupnog broja objekata i 2,4% od ukupnog broja kreveta. Pored navedenih objekata potrebno je spomenuti i hotele kojih na području Županije ima 21 sa ukupnim brojem kreveta u iznosu od 2.242 što je 0,22% od ukupnog broja objekata i 3,72% od ukupnog broja kreveta, kampovi u iznosu od 7 objekata i 7.179 kreveta što je 0,07% od ukupnog broja objekata i 11,9% od ukupnog broja kreveta.²²

Tablica 44: Smještajni kapacitet Jadranske Hrvatske (stanje: 31. kolovoza 2021.)

ŽUPANIJA	BROJ POSTELJA		INDEKS
	2020.	2021.	2021./2020.
Ličko-senjska županija	37.103	39.193	105,63

²¹ Turizam Ličko-senjske županije u brojka, HGK

²² Ibid.

Primorsko-goranska županija	179.722	184.438	102,62
Zadarska županija	137.365	140.267	102,11
Šibensko-kninska županija	75.542	78.288	103,64
Splitsko-dalmatinska županija	211.660	219.447	103,68
Istarska županija	281.799	291.130	103,31
Dubrovačko-neretvanska županija	71.873	76.030	105,78

Izvor: Turizam u brojkama 2021.

Tablica 45: Smještajni kapaciteti po vrsti smještajnih jedinica u Ličko-senjskoj županiji u svibnju 2020. godine

Objekt Podvrsta objekta	Broj objekata	Udio	Broj kreveta	Udio
Aparthotel	1	0,01	32	0,05
Apartman	151	1,61	1.486	2,46
Hostel	12	0,13	776	1,29
Hotel	21	0,22	2.242	3,72
Izvorna stara obiteljska kuća (vikendica)	46	0,49	233	0,39
Kamp	7	0,07	7.179	11,90
Kamp odmorište	6	0,06	888	1,47
Kampiralište	3	0,03	264	0,44
Kuća stanovnika općine/grada	375	4,01	1.667	2,76
Kuća za odmor	18	0,19	107	0,18
Kuća za odmor (vikendica)	1.387	14,83	6.367	10,56
Objekt za robinzonski smještaj	6	0,06	111	0,18
Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	10	0,11	62	0,10
Objekti u domaćinstvu	4.081	43,63	25.773	42,74
Odmaralište za djecu	1	0,01	20	0,03
Organizirano kampiranje	2	0,02	90	0,15

Pansion	12	0,13	441	0,73
Planinarski dom	5	0,05	165	0,27
Soba za iznajmljivanje	56	0,60	1.448	2,40
Stan stanovnika općine/grada	60	0,64	245	0,41
Stan za odmor (vikendica)	2.917	31,19	9.646	16,00
Studio apartman	171	1,83	725	1,20
Turistički apartmani	1	0,01	30	0,05
Turističko naselje	2	0,02	160	0,27
Učenički/studentски dom	2	0,02	148	0,25
Ukupno	9.353	100,00	60.305	100,00

Izvor: <https://www.hgk.hr/documents/turizamlickosenjske-zupanije6033badfb0645.pdf>

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u razdoblju od 2014. do 2022. godine na području Ličko-senjske županije najveći je broj dolazaka i noćenja ostvaren u 2019. godini, kada je broj noćenja iznosio 2.856.171, a broj dolazaka 820.648. U 2022. godini broj noćenja se povećao za 17,3% te je iznosio 1.068.862, dok je broj dolazaka također povećan za 3,3% u odnosu na 2021. godinu.

Tablica 46: Dolasci i noćenja turista u Ličko-senjskoj županiji

God.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Dolasci	522.458	572.558	621.129	736284	789.330	820.648	267 856	174.795	193.800
Noćenje	2.032.635	2.197.730	2.322.753	2.647.025	2.749.230	2.856.171	1 330 923	911.267	1.068.862

Izvor: DZS, kolovoz 2021, Zagreb, Hrvatska turistička zajednica

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku najveći broj stalnih ležajeva u 2019. godini imao je grad Novalja u iznosu od 24.326 što je čak 57,68% od ukupnog broja stalnih ležajeva na području Ličko-senjske županije (42.173). Slijedi grad Senj sa 6.617 stalnih ležajeva odnosno 15,69%, općina Plitvička Jezera sa 5.527 ili 13,10%, općina Karlobag sa 3.113 ili 7,38%. Ostale jedinice lokalne samouprave zajedno imaju 2.590 stalnih ležajeva što je 6,15% od ukupnog broja ležajeva u Ličko-senjskoj županiji. Od ukupnog broja pomoćnih postelja od

9.928 na području Ličko-senjske županije u 2019. godini u gradu Novalji se nalazi njih 6.399 ili 64,45%. Slijedi grad Senj sa 1.797 pomoćnih ležajeva ili 18,10%, općina Karlobag sa 818 pomoćnih ležajeva ili 8,23%, Plitvička Jezera sa 513 pomoćnih ležajeva ili 5,16%. Ostale jedinice lokalne samouprave zajedno imaju 401 pomoćni ležaj ili 4,06%.

Od ukupnog broja dolazaka od 820.648 na području Ličko-senjske županije u 2019. godini u općini Plitvička Jezera ostvareno je 345.625 ili 42,11%, u gradu Novalji 265.599 ili 32,36%, u gradu Senju 91.021 ili 11,09%, u gradu Otočcu 45.458 ili 5,53%, U općini Karlobag 36.165 ili 4,40% i u gradu Gospiću 20.310 dolazaka ili 2,47%. U ostalim jedinicama lokalne samouprave ostvaren je broj dolazaka od 16.470 ili 2,04%.

Na području Ličko-senjske županije je u 2019. godini zabilježen broj noćenja od 2.856.171 od čega je u gradu Novalji ostvareno 1.676.947 ili 58,71%, u općini Plitvička Jezera 485.699 ili 17,00%, u gradu Senju 379.007 ili 13,26%, U općini Karlobag 193.665 ili 6,78%, u gradu Otočcu 59.285 ili 2,07% i u gradu Gospiću 33.211 dolazaka ili 1,16%. U ostalim je jedinicama lokalne samouprave ostvaren broj noćenja od 28.357 dolazaka ili 1,02%.

Usporedbom podataka o broju noćenja i broju dolazaka dolazimo do podatka o prosječnoj duljini boravka. Tako je na području Ličko-senjske županije u 2019. prosječna duljina boravka iznosila 3,48 dana. Sa gledišta jedinica lokalne samouprave, grad Novalja ima najdužu prosječnu duljinu boravka turista i ona iznosi 6,31 dan. Slijedi općina Karlobag sa prosječnom duljinom boravka od 5,35 dana, grad Senj sa 4,16 dana, općina Lovinac sa 2,85 dana, općina Perušić sa 2,61 dana, općina Donji Lapac sa 2,04 dana, općina Udbina sa 1,76 dana, općina Vrhovine sa 1,66 dana, grad Gospić sa 1,63 dana, općina Plitvička Jezera sa 1,40 dana, grad Otočac sa 1,30 dana i općina Brinje sa prosječnom duljinom boravka od samo 1,03 dana.

Najveći broj stalnih ležajeva u 2020. godini imao je grad Novalja u iznosu od 21.801 što je 58,75% od ukupnog broja stalnih ležajeva na području Ličko-senjske županije (37.103). Slijedi grad Senj sa 6.020 stalnih ležajeva ili 16,22%, općina Plitvička Jezera sa 3.908 ili 10,53% i općina Karlobag sa 2.829 ili 7,62%. Ostale jedinice lokalne samouprave zajedno imaju 2.545 ili 6,88%. Od ukupnog broja pomoćnih postelja od 8.396 na području Ličko-senjske županije u 2020. godini u gradu Novalji se nalazi njih 5.343 ili 63,63%. Slijedi grad Senj sa 1.527 pomoćnih ležajeva ili 18,18% i općina Karlobag sa 738 pomoćnih ležajeva ili 8,78%. Ostale jedinice lokalne samouprave zajedno imaju 788 pomoćnih ležajeva ili 9,41%.

Zbog pojave pandemije virusa Covid-19, u 2020. godini je na području Ličko-senjske županije zabilježeno gotovo četiri puta manje dolazaka u iznosu od 267.856 od čega je na području grada Novalje ostvareno 125.687 ili 46,92%, na području općine Plitvička Jezera 62.296 ili 23,25%, u gradu Senju 41.946 odnosno 15,62%. U ostalim jedinicama lokalne samouprave zajedno je zabilježeno 36.490 dolazaka ili 14,21%. Ukupno je na području županije ostvareno 1.330.923 noćenja od čega u gradu Novalji 885.656 ili 66,54%, u gradu Senju 203.107 ili 15,26%, u općini Karlobag 102.595 ili 7,70% i u općini Plitvička Jezera 96.758 ili 7,26%. U ostalim je jedinicama lokalne samouprave zajedno ostvareno 41.042 ili 3,24%.

Na području Ličko-senjske županije u 2020. prosječna duljina boravka iznosila 4,96 dana. Sa gledišta jedinica lokalne samouprave, grad Novalja ima najdužu prosječnu duljinu boravka turista i ona iznosi 7,04 dan. Slijedi općina Karlobag sa 6,49 dana, grad Senj sa 4,84 dana,

općina Perušić sa 3,16 dana, općina Lovinac sa 3,12 dana, općina Udbina sa 2,34 dana, grad Gospić sa 2,19 dana, grad Otočac sa 1,78 dana, općina Vrhovine sa 1,58 dana i na posljednjem mjestu općina Plitvička Jezera sa samo 1,55 dana.

Tablica 47: Broj smještajnih kapaciteta, dolazaka i noćenja u Ličko-senjskoj županiji u 2020. i 2021. godini

Područje	Broj stalnih postelja 2020.	Broj stalnih postelja 2021.	Broj pomoćnih postelja 2020.	Broj pomoćnih postelja 2021.	Dolasci 2020.	Dolasci 2021.	Noćenja 2020.	Noćenja 2021.
Gospić	656	860	99	118	7.124	14.428	15.656	29.568
Novalja	21.801	23.575	5.343	5.564	125.687	222.639	885.656	1.460.813
Otočac	775	792	201	204	9.117	14.054	16.316	28.512
Senj	6.020	5.954	1.527	1.463	41.946	66.507	203.107	296.409
Brinje	42	44	6	8	-	2.016	-	2.472
Donji Lapac	20	34	-	4	-	229	-	418
Karlobag	2.829	2.971	738	741	15.803	26.417	102.595	163.054
Lovinac	159	186	28	35	712	1512	2.225	4.640
Perušić	107	130	8	13	492	1.522	1.556	3.462
Plitvička Jezera	3.908	4.127	420	442	62.296	129.402	96.758	213.485
Udbina	43	54	10	16	181	476	424	1.259
Vrhovine	743	466	16	31	3.061	5.206	4.865	9.048
Ukupno LSŽ	37.103	39.139	8.396	8.639	267.856	484.408	1.330.923	2.213.140

Izvor: DZS, Turizam u brojkama 2021.

U Ličko-senjskoj županiji postoje brojne atrakcije koje privlače turiste. Kao najvažniji resurs može se izdvojiti Nacionalni park Plitvička jezera koji je najveći nacionalni park Republike Hrvatske. Svojom iznimnom prirodnom ljepotom ovo je područje oduvijek privlačilo zaljubljenike u prirodu, pa je već 8. travnja 1949. godine proglašeno prvim nacionalnim parkom u Hrvatskoj. Proces osedranja, kojim se formiraju sedrene barijere i stvaraju jezera,

predstavlja jedinstvenu univerzalnu vrijednost zbog koje su Plitvička jezera dobila međunarodno priznanje 26. listopada 1979. godine, upisom na UNESCO-ov Popis svjetske baštine (<https://np-plitvicka-jezera.hr/>).

Područje Ličko-senjske županije u svijetu je poznato po Nikoli Tesli koji se rodio u Smiljanu pokraj Gospić. Grad Gospić vođen željom da očuva lik i djelo Nikole Tesle povodom 150 godina rođenja Nikole Tesle 10. srpnja 2006. godine u Smiljanu je svečano otvorio Memorijalni centar „Nikola Tesla“ Smiljan. Memorijalni centar „Nikola Tesla“ Smiljan sastoji se od povijesnih i novo sagrađenih objekata. Povijesni objekti su: rodna kuća Nikole Tesle, crkva apostola Svetog Petra i Pavla, gospodarski objekt (štala), kameni spomenici i klupe arhitekta Zdenka Kolacija. Novo sagrađeni objekti su: trijem, ispitna stanica i multimedijalni centar s pripadajućim igralištem za djecu.

Od značajnih osoba u Ličko-senjskoj županiji valja izdvojiti i dr. Antu Starčevića koji je još za života nazvan Ocem domovine, a rođen je u selu Veliki Žitnik kod Gospića. U njegovu čast sagrađen je Spomen-dom dr. Ante Starčevića 1998. godine koji je postao multimedijски centar dostupan svim štovateljima Starčevićevih misli i dijela. Kroz jednodnevne posjete prikazuje se dokumentarni film „*Prošlost u sadašnjosti*“.

Na ovom području ljudi žive od prapovijesti, prema tome odlikuje ga bogatstvo kulturne baštine. Dodatna je prednost Like i Podvelebitskog primorja upravo spoj kopna i mora, gdje gost ima priliku noćiti na kontinentu Like, a kroz pola sata uživati na modrom Jadranu. Ličko-senjska županija područje je netaknute prirode koja privlači ljubitelje outdoor turizma. Planinarske staze Velebita omiljena su odredišta posjetitelja i jedan od zaštitnih znakova Parka prirode „Velebit“. Park prirode „Velebit“ izdvojio je 14 staza, od laganih do teških, što širokom rasponu posjetitelja omogućuje neposredan doživljaj planine i okruženja.

Od podzemnih šupljina mogu se izdvojiti Cerovačke špilje koje se nalaze 4 km od Gračaca na cesti prema Kninu. Smještene su na južnom dijelu Parka prirode „Velebit“ i jedne su od najpoznatijih i najznačajnijih speleoloških objekata u Hrvatskoj. Kompleks čine 3 špilje (Donja, Srednja i Gornja) sa preko 7 km istraženih kanala, a za turistički posjet uređena je Donja i Gornja Cerovačka špilja, svaka u dužini od 700 m²³.

U lipnju 2022. godine je otvoren Centar izvrsnosti Cerovačke špilje-održivo upravljanje prirodnom baštinom i krškim podzemljem²⁴ koji za cilj ima razviti novu, konkurentnu i integriranu turističku ponudu razvojem nove podržane infrastrukture za posjetitelje na području PP Velebit, povećati edukacijski, interpretacijski i stručno-znanstveni potencijal PP Velebit te uspostaviti učinkovit i održiv sustav upravljanja i poslovanja PP Velebit.

Na području Perušića nalazi se Pećinski park Grabovača koji je jedini pećinski park u Europi. Zanimljivo je da se na ovom području nalazi čak ¼ od ukupnog broja zaštićenih speleoloških

²³ <https://cerovacke-spilje.hr/>

²⁴ Ibid.

objekata u Hrvatskoj - tri špilje su zaštićene u kategoriji geomorfološkog spomenika prirode. Na geografskoj površini Pećinskog parka postoji 29 istraženih speleoloških objekata, što predstavlja sklop raznovrsnih i po bogatstvu kalcitnih tvorevina, vrijednih speleoloških pojava. Imajući u vidu značaj zaštite podzemnog bogatstva za posjete je otvorena samo špilja Samograd koja se nalazi na istočnim padinama brda Grabovača. Cijela špilja je nastala u gornjokrednim vapnencima duž glavne pukotine pravca S-J. Veći dio površine špilje prekriva debela sigasta kora ponegdje prekrivena nanosom kršja i ilovače. U špilji se nalaze dva sigasta mosta, sigasti saljevi, kupasti stalagmiti i stalaktiti. U studenom 2019. godine šire područje Grabovače proglašeno je trajno zaštićenim u kategoriji ZNAČAJNI KRAJOBRAZ koji obuhvaća površinu od 5.620,72 ha (<https://tz-perusic.hr/istrazite/detaljnije/pecinski-park-grabovaca>).

4.4. Poduzetnička infrastruktura

4.4.1. Broj poslovnih subjekata u Ličko-senjskoj županiji

Udio poslovnih subjekata u Ličko-senjskoj županiji u broju poslovnih subjekata Republike Hrvatske prikazan je sljedećom tabelom.

Tablica 48: Udio poslovnih subjekata u Ličko-senjskoj županiji u Republici Hrvatskoj

VRSTA	Registrirane pravne osobe 31.12.			Aktivne pravne osobe 31.12.					
				LIČKO-SENJSKA ŽUPANIJA			REPUBLIKA HRVATSKA		
	2020	2021	IND 21/20	2020	2021	IND 21/20	2020	2021	IND 21/20
1.1. Trgovačka društva	1.440	1.536	106,7	906	925	102,1	131.180	133.928	102,1
1.2. Zadruga	74	75	101,4	10	11	110	824	800	97,1
1.3. Ustanove, tijela drž. vlasti i jedinica lok. i područne samouprave, udruge, pol. stranke	942	965	102,4	448	468	104,5	33.716	33.514	99,4
UKUPNO PRAVNE OSOBE:	2.456	2.576	104,9	1.364	1.404	102,9	165.720	168.242	101,5

Izvor: Državni zavod za statistiku

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u 2021. godini u Ličko-senjskoj županiji ukupan broj aktivnih pravnih osoba u odnosu na 2020. godinu povećan je za 2,9% dok je na razini Republike Hrvatske broj aktivnih pravnih osoba povećan za 1,5%.

4.4.2. Poslovanje poduzetnika Ličko-senjske županije i Republike Hrvatske

Prema podacima FINA-e poduzetnici Hrvatske, obveznici poreza na dobit, u 2021. godini imali su 964.742 zaposlenih (prema satima rada). Ostvareni su ukupni prihodi u iznosu od 885,7

milijardi kuna i ukupni rashodi u iznosu od 831,9 milijardi kuna. U odnosu na 2021. godinu, ukupni prihodi veći su za 19%, a ukupni rashodi za 16%.

Ukupna ostvarena dobit razdoblja iznosila je 61,9 milijardi kuna, dok je gubitak razdoblja iznosio gotovo 17,1 milijardu kuna. U odnosu na 2020. godinu, poduzetnici su ostvarili 113,8% veću dobit razdoblja. To je rezultiralo ostvarenjem konsolidiranog financijskog rezultata – neto dobiti od gotovo 44,8 milijardi kuna, što je nešto više od 113% u odnosu na 2020. godinu (20,9 milijardi kuna).

Prosječna mjesečna obračunata neto plaća zaposlenih kod poduzetnika u 2021. godini iznosila je 6.350 kuna, što je 6,3% više u odnosu na 2020. godinu (5.971 kuna).

Prema navedenim podacima vidljiv je rast gospodarskih aktivnosti u 2021. godini, u odnosu na 2020. godinu.

Tablica 49: Financijski rezultati poslovanja poduzetnika RH u 2020. i usporedba s 2021. godinom (iznosi u tisućama kuna, plaće u kunama)

Opis	2020.	2021.	Indeks 2021./2020..
Broj zaposlenih	947.874	964.742	101,8
Ukupni prihodi	743.841.185	885.743.632	119,1
Ukupni rashodi	716.928.918	831.907.290	116,0
Dobit prije oporezivanja	52.546.652	71.045.927	135,2
Gubitak prije oporezivanja	25.634.385	17.209.585	67,1
Porez na dobit	5.942.178	9.001.020	151,5
Dobit razdoblja	45.922.062	61.917.668	134,8
Gubitak razdoblja	24.951.973	17.082.346	68,4
Konsolidirani financijski rezultat (dobit ili gubitak razdoblja)	20.970.089	44.835.322	213,8
Bruto investicije samo u novu dugotrajnu imovinu	25.540.966	29.901.022	117,0
Prosječne mjesečne neto plaće po zaposlenom	5.971	6.350	106,3

Izvor podataka: Financijska agencija, Registar godišnjih financijskih izvještaja, Rezultati poslovanja poduzetnika u 2021. <https://www.fina.hr/documents/52450/558181/Nakon+pandemije+gospodarstvo+je+prodisalo.pdf/6447145c-57db-3f53-f2e7-777c523afa1b?t=1655810316330>

Promatrano po županijama i dalje dominiraju poduzetnici sa sjedištem u Gradu Zagrebu gdje sjedište ima njih 46.347, što je 33,3% od ukupnog broja poduzetnika. Ukupni prihodi najviše su rasli na razini Vukovarsko-srijemske županije (17,4%), a neto dobit na razini Sisačko-moslavačke županije (70,0%) u kojoj je najviše rastao i broj zaposlenih (8,0%).

Usporedni prikaz poslovanja poduzetnika Ličko-senjske županije i Republike Hrvatske u 2020. godini prikazan je sljedećom tabelom.

Tablica 50: Poslovanje poduzetnika u Ličko-senjskoj županiji i RH u 2021. godini

Pokazatelj	Ličko-senjska županija	Republika Hrvatska	% udio LSŽ/RH
Broj zaposlenih	4.693	947.874	0,5
Ukupni prihodi (u milijunima kn)	2.482	743.841	0,3
Ukupni rashodi (u milijunima kuna)	2.456	716.929	0,3
Porez na dobit (u milijunima kuna)	13	5.942	0,2

Dobit razdoblja (u milijunima kuna)	121	45.922	0,3
Gubitak razdoblja (u milijunima kuna)	108	24.952	0,4
Prosječne mjesečne neto plaće po zaposlenom	4.767	5.971	79,8

Izvor podataka: Financijska agencija, Registar godišnjih financijskih izvještaja

Broj poduzetnika i broj zaposlenih na području Ličko-senjske županije u 2019. i 2020. godini po jedinicama lokalne samouprave prikazan je sljedećom tabelom.

Tablica 51: Broj poduzetnika i broj zaposlenih po jedinicama lokalne samouprave na području Ličko-senjske županije u 2020. godini

Grad/općina	Broj poduzetnika 2020	Broj zaposlenih 2019	Broj zaposlenih 2020.	Zaposleni IND 20/19
BRINJE	28	209	211	101,0
DONJI LAPAC	14	33	38	115,2
GOSPIĆ	240	1.309	1.333	101,8
KARLOBAG	22	120	127	105,8
LOVINAC	18	59	68	115,3
NOVALJA	242	925	859	92,9
OTOČAC	178	949	925	97,5
PERUŠIĆ	20	69	58	84,1
SENJ	107	401	403	100,5
PLITVIČKA JEZERA	62	560	530	94,6
UDBINA	24	107	118	110,3
VRHOVINE	13	22	23	104,5
UKUPNO	968	4.763	4.693	98,5

Izvor: FINA, listopad 2021.

Prema podacima FINA-e, ukupan broj zaposlenih kod 968 obrađenih poduzetnika u Ličko-senjskoj županiji 2020. godine u odnosu na 2019. godinu smanjen je za 1,5%.

Na području Ličko-senjske županije najveći broj poduzetnika u 2020. godini bio je na području grada Novalje (25,0%), grada Gospića (24,8%), grada Otočca (18,4%) i grada Senja (11,0%), dok je na području svih ostalih jedinica lokalne samouprave bilo ukupno 20,8 % poduzetnika.

Ukupni prihodi poduzetnika Ličko-senjske županije u 2020. godini iznosili su 2.481.905.000,00 kuna, što je za 6,0% niže nego 2019. godine, a ukupni rashodi iznosili su 2.455.503.000,00 kuna ili za 4,8% niže nego 2019. godine (Tablica 52.).

Tablica 52: Ukupni prihodi i ukupni rashodi po jedinicama lokalne samouprave na području Ličko-senjske županije u 2020. godini

Naziv JLS	Ukupni prihodi			Ukupni rashodi		UP – UR
	Iznos (u 000 kn)	Indeks 20/19	Udio u LSŽ	Iznos (u 000 kn)	Indeks 20/19	

BRINJE	118.872	110,7	4,8	111.669	110,2	7.203
DONJI LAPAC	9.924	110,4	0,4	14.954	168,0	-5.030
GOSPIĆ	924.046	110,3	37,2	885.596	110,6	38.450
KARLOBAG	34.743	86,0	1,4	38.641	90,8	-3.898
LOVINAC	23.401	83,8	0,9	22.722	78,7	679
NOVALJA	373.704	66,0	15,1	384.564	73,8	-10.860
OTOČAC	401.782	100,6	16,2	384.317	98,9	17.465
PERUŠIĆ	29.540	63,2	1,2	29.346	64,1	194
SENJ	263.878	99,4	10,6	290.620	108,8	-26.742
PLITVIČKA JEZERA	184.864	81,0	7,4	177.315	67,3	7.549
UDBINA	109.602	106,1	4,4	108.116	105,0	1.486
VRHOVINE	7.548	92,5	0,3	7.644	97,8	-96
UKUPNO	2.481.905	94,0	100,0	2.455.503	95,2	26.402

Izvor: FINA, listopad 2021.

Promatrano po jedinicama lokalne samouprave, ukupno najveći pozitivni financijski rezultat u 2019. godini ostvaren je na području Grada Gospić (38,5 milijuna kuna), zatim na području Grada Otočca (17,5 milijuna kuna), Općine Plitvička Jezera (7,5 milijuna kuna), Općine Brinje (7,2 milijuna kuna), Općine Udbina (1,5 milijuna kuna), Općine Lovinac (679.000,00 kuna) i Općine Perušić (194.000,00 kuna), dok su ostale jedinice lokalne samouprave ostvarile negativan financijski rezultat.

Sljedeća tabela daje pregled ukupno ostvarene dobiti nakon oporezivanja, gubitka nakon oporezivanja, naplaćenog poreza na dobit te ukupno ostvarene prosječne mjesečne neto plaće po zaposlenom po jedinicama lokalne samouprave u Županiji u 2020. godini.

Tablica 53: Dobit nakon oporezivanja, gubitak nakon oporezivanja, porez na dobit, prosječna mjesečna neto plaća po JLS u 2020. g

Naziv JLS	Zaposleni		Dobit razdoblja		Gubitak razdoblja		Porez na dobit		Neto plaće	
	Broj	IND 20/19	Iznos u 000 kn	IND 20/19	Iznos u 000 kn	IND 20/19	Iznos u 000 kn	IND 20/19	Iznos u kn	IND 20/19
BRINJE	211	101,0	7.284	131,1	647	364,6	566	88,0	4.928	102,1
DONJI LAPAC	38	115,2	663	125,9	5.791	100	98	138,9	3.808	89,3
GOSPIĆ	1.333	101,8	45.364	96,4	10.057	94,3	3.144	271,1	4.835	103,7
KARLOBAG	127	105,8	687	66,4	4.621	136,5	36	17,9	4.944	119,0
LOVINAC	68	115,3	1.168	370,0	533	40,9	43	91,4	4.244	101,1
NOVALJA	859	92,9	12.421	28,2	24.926	304,7	1.645	17,2	5.047	90,3
OTOČAC	925	97,5	20.516	167,5	5.945	161,7	2.894	125,2	4.377	106,4
PERUŠIĆ	58	84,1	2.263	120,9	2.418	208,4	350	128,7	4.822	100,0
SENJ	403	100,5	11.463	124,6	39.935	308,8	1.729	85,9	5.123	99,8
PLITVIČKA JEZERA	530	94,6	16.222	123,9	10.695	21,0	2.023	73,0	4.589	87,9
UDBINA	118	110,3	2.407	174,0	1.786	119,3	865	214,1	4.913	98,1
VRHOVINE	23	104,5	238	75,6	366	100	32	76,0	3.617	94,0

UKUPNO	4.693	98,5	120.696	88,3	107.718	114,0	13.425	68,9	4.767	98,7
--------	-------	------	---------	------	---------	-------	--------	------	-------	------

Izvor: FINA, listopad 2021.

Ukupno ostvarena dobit nakon oporezivanja 2020. godine u Županiji je za 11,7% niža nego ista ostvarena prethodne godine. Ukupno najveći porez na dobit²⁵ naplaćen je na području Grada Gospića (3,1 milijun kuna), Grada Otočca (2,9 milijuna kuna), Općine Plitvička Jezera (2,0 milijuna kuna), Grada Senja (1,7 milijuna kuna) i Grada Novalje (1,6 milijuna kuna).

Ukupno ostvareni gubitak nakon oporezivanja ostvaren je u vrijednosti 107,7 milijuna kuna. Najveći rast prosječne mjesečne neto plaće ostvaren je na području Općine Karlobag i to za 19,0%.

Najveći udio u broju zaposlenih ostvaren je u sektoru djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane – 19,2%, zatim u sektoru prerađivačke industrije – 18,2%, građevinarstva – 14,9%, sektor trgovina na veliko i malo – 13%, opskrba vodom – 11,0% dok su udjeli ostalih sektora ispod 10,0% (Tablica 54.)

²⁵ Porezne olakšice sukladno Zakonu o porezu na dobit utvrđene su za poduzetnike s više od 5 zaposlenih na neodređeno radno vrijeme (od kojih više od 50% ima prebivalište na potpomognutom području), a odnose se na plaćanje 50% od propisane stope poreza na dobit za poduzetnike na područjima JLS-a koje su razvrstane u I. skupinu prema stupnju razvijenosti u Županiji (D. Lapac, Brinje, Udbina, Vrhovine)

Tablica 54: Pregled poslovanja poduzetnika u Županiji 2020. godine po NKD

GRUPA	OPIS	BROJ	Zaposleni (sati rada)		Ukupni prihodi		Ukupni rashodi		Neto plaće i nadnice		Dobit razdoblja			Gubitak razdoblja		
			Broj	IND 20/19	Iznos u kn	IND 20/19	Iznos u kn	IND 20/19	Iznos u kn	IND 20/19	Iznos u kn	Udjel LSŽ = 100	IND 20/19	Iznos u kn	Udjel LSŽ = 100	IND 20/19
A	POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBAR.	51	189	105,0	90.584	100,8	87.892	99,9	3.938	99,2	3.337	2,8	97,2	1.011	0,9	45,8
B	RUDARSTVO I VAĐENJE	7	115	109,5	430.176	126,8	409.282	128,0	7.643	104,4	22.094	18,3	92,1	880	0,8	65,5
C	PRERAĐIV. INDUST	113	855	92,6	436.691	93,8	428.978	86,0	4.782	108,9	18.548	15,4	134,2	12.738	11,8	25,6
D	OPSKRBA ELE. ENE., PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	17	37	127,6	45.756	209,5	71.434	259,9	7.259	96,4	3.459	2,9	351,9	29.989	27,8	443,3
E	OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTP. VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE SANACIJA OKOLIŠA	26	517	102,4	140.299	99,1	146.434	104,5	5.371	102,7	4.532	3,8	78,4	11.459	10,6	210,6
F	GRAĐEVINARSTVO	123	697	102,3	330.438	105,5	314.929	103,3	4.488	107,3	18.507	15,3	149,9	6.239	5,8	92,7
G	TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA	147	610	100,2	438.868	92,8	421.632	92,7	4.546	97,4	18.228	15,1	105,3	3.870	3,6	140,8
H	PRIJEVOZ I SKLADIŠT	80	347	105,5	144.975	79,2	142.069	79,3	4.906	81,9	7.469	6,2	131,9	5.425	5,0	183,1
I	DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	187	901	91,1	310.159	67,0	319.805	75,9	4.620	89,3	15.610	12,9	35,4	27.161	25,2	226,1
J	INFORMAC. I KOMUNIK.	22	50	108,7	15.542	70,1	15.104	69,1	4.804	83,1	718	0,6	135,6	339	0,3	110,9
K	FINANCIJSKE DJEL. I OSIGURANJA	1	1		260	824,9	150	>>100	2.299		97	0,1	366,8	0	0,0	
L	POSLOVANJE NEKRETNINAMA	22	85	109,0	21.177	94,5	24.914	112,3	4.637	116,7	375	0,3	27,8	4.134	3,8	348,1
M	STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	81	145	109,8	36.887	98,2	32.710	95,5	4.852	94,7	5.152	4,3	131,8	1.508	1,4	123,5
N	ADMINISTR. I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	49	95	88,0	31.466	56,4	31.300	58,4	3.625	94,6	2.060	1,7	68,7	2.168	2,0	163,5
P	OBRAZOVANJE	6	6	100,0	614	75,3	606	75,1	2.526	73,5	58	0,0	144,3	52	0,0	140,0
Q	DJELATNOSTI ZDRAVSTV. ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	5	13	92,9	2.850	132,7	2.649	134,7	4.159	127,0	202	0,2	101,1	18	0,0	40,9
R	UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	10	7	116,7	613	12,1	1.047	20,0	3.374	56,2	38	0,0	>>100	477	0,4	224,3
S	OSTALE USLUŽNE DJEL.	21	23	100,0	4.553	96,5	4.567	98,0	2.988	108,5	211	0,2	120,3	249	0,2	172,8
	Ukupno sve djelatnosti	968	4.693	98,5	2.481.905	94,0	2.455.503	95,2	4.767	98,7	120.696	100,0	88,3	107.718	100,0	114,0

Izvor: FINA, listopad 2021. - (posljednji dostupni podaci)

U 2020. godini sektor u kojem je registriran najveći broj poduzetnika je sektor Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (19,3%), a sektor koji ostvaruje najveći prihod je sektor trgovine (17,7% ukupnog prihoda).

Promatrano po djelatnostima od 120,7 milijuna kn ostvarene dobiti nakon oporezivanja, najveća dobit ostvarena je u djelatnosti rudarstva (18,3%), prerađivačke industrije (15,4%), građevinarstva (15,3), trgovine (15,1%), pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (12,9%).

4.4.3. Financijski pokazatelji uspješnosti poslovanja poduzetnika Ličko-senjske županije u 2020. godini prema veličini poduzetnika

Klasifikacija poduzetnika prema veličini definirana je Zakonom o računovodstvu, a sljedeća tabela prikazuje financijske rezultate poslovanja poduzetnika sa sjedištem u Ličko-senjskoj županiji u 2020. godini prema veličini poduzetnika.

Tablica 55: Financijski rezultati poslovanja u 2020. godini – po veličini poduzetnika

Opis	Iznos ukupno	IND 20/19	MIKRO		MALI		SREDNJI		VELIKI	
			Iznos	IND 20/19	Iznos	IND 20/19	Iznos	IND 20/19	Iznos	IND 20/19
Broj poduzetnika	968	-	854	-	106	-	7	-	1	
Broj zaposlenih	4.693	98,5	1.853	103,6	2.003	91,6	756	105,6	81	114,1
Ukupan prihod (u mil. kn)	2.482	94,0	550	91,4	1.099	92,0	431	81,9	402	126,4
Ukupni rashodi (u mil. kn)	2.456	95,2	556	87,4	1.108	95,7	411	84,2	381	128,2
Porez na dobit (u mil. kn)	13	68,9	5	85,9	6	65,7	3	35,7	-1,0	11,5
Dobit nakon oporez. (u mil. kn)	121	88,3	43	115,1	39	90,3	18	55,1	21	88,0
Gubitak nakon oporez. (u mil. kn)	108	114,0	53	69,0	54	344,3	1	33,1	0	-
Konsolidirani financijski rezultat - dobit minus gubitak (u mil. kn)	13	30,8	-10	24,4	-15	-	17	56,9	21	88,0

Izvor: FINA, listopad 2020. godine

Polazeći od veličine poduzetnika vidljivo je da u strukturi poduzetnika Ličko-senjske županije najveći udio imaju mikro poduzetnici jer se od obrađenih 968 poduzetnika čak 854 poduzetnika ili 88,2% ubraja u mikro poduzetnike dok ostatak strukture čini 106 malih, 7 srednje velikih i jedan veliki poduzetnik.

Prema podacima FINA-e, promatrano po veličini poduzetnika, u Republici Hrvatskoj najviše je mikro poduzetnika, njih 124.348 (udio 89,5%), malih je 12.638 (udio 9,1%), srednjih 1.632 (udio 1,2%), a velikih 391 (udio 0,3%). Sve četiri skupine poduzetnika iskazale su neto dobit u 2020. godini koja je kod mikro poduzetnika iznosila 48,6 milijuna kuna, kod malih poduzetnika 7,6 milijardi kuna, srednje veliki poduzetnici ostvarili su 5,4 milijarde kuna, a veliki poduzetnici 7,9 milijardi kuna.

Podaci iz Tablice 55. pokazuju da su u 2020. godini poduzetnici Ličko-senjske županije ukupno gledano ostvarili pozitivan konsolidirani financijski rezultat od 13 mil. kn.

Mikro poduzetnici su poslovanje 2020. godine završili s ukupno ostvarenom dobiti nakon oporezivanja od 43,0 mil. kn, koja je za 15,1% veća od dobiti ostvarene kod istih poduzetnika 2019. godine.

Veliki poduzetnik u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu ostvario je povećanje ukupnih prihoda za 26,4% i ukupnih rashoda za 28,2%.

Slijede tabelarni pregledi pet najvećih poduzetnika u Ličko-senjskoj županiji prema veličini ukupnog prihoda i prema broju zaposlenih u 2020. godini.

Tablica 56: Pet najvećih poduzetnika u Županiji u 2020. godini prema ukupnom prihodu u tisućama kuna

RANG	NAZIV	SJEDIŠTE	UKUPAN PRIHOD (u kn)
1	CALCIT LIKA D.O.O.	GOSPIĆ	401.501
2	SELAN D.O.O.	SENJ	102.780
3	HADRIA D.O.O.	NOVALJA	81.999
4	REGATA D.O.O.	OTOČAC	61.362
5.	NOVALIS D.O.O.	NOVALJA	61.028

Izvor: FINA, 2021.

Tablica 57: Pet najvećih poduzetnika u Županiji u 2020. godini prema broju zaposlenih

RANG	NAZIV	SJEDIŠTE	BROJ ZAPOSLENIH
1	LIKA CESTE D.O.O.	GOSPIĆ	194
2	ŽELJKO OREŠKOVIĆ	KORENICA	184
3	REGATA D.O.O.	OTOČAC	109
4	HADRIA D.O.O.	NOVALJA	103
5	PRIJEVOZNIČKI OBRT JOSIP KNEŽEVIĆ	PLITVIČKA JEZERA	88

Izvor: FINA, 2021.

Na području Ličko-senjske županije u osam jedinica lokalne samouprave evidentirane su postojeće i planirane poduzetničke/poslovne zone (Tablica 58.). Postojanje i planiranje poduzetničkih/poslovnih zona predstavlja određeni potencijal za nove investicije koje mogu proizvesti nova radna mjesta i dobit u Ličko-senjskoj županiji.

Tablica 58: Popis poslovnih zona u Ličko-senjskoj županiji

Poduzetničke zone	Površina m ²	JLS
Zona poslovnih namjena Smiljansko Polje	240.000	Grad Gospić
Poduzetnička zona Otočac	130.563	Grad Otočac ²⁶
Poduzetnička zona Brloška Dubrava	n/p	
Poduzetnička zona Ličko Lešće	n/p	
Poduzetnička zona Čiponjac	188.000	Grad Novalja
Poduzetnička zona Zaglava-Prozor ²⁷	500.000	
Poduzetnička zona Čiponjac II	60.500	
Poduzetnička zona Cestarska kuća	16.500	Grad Senj
Poduzetnička zona Burnjak	87.000	
Poduzetnička zona Žuta Lokva	146.091	Općina Brinje
Poduzetnička zona Maljen ²⁸	283.222	
Poduzetnička zona Lukovo Šugarje ²⁹	263.695	Općina Karlobag
Poduzetnički park ZIR	n/p	Općina Lovinac ³⁰
Poduzetnička zona Konjsko brdo	220.000	Općina Perušić ³¹
Poduzetnička zona Bivša Voćara	17.500	
Gospodarska zona Podudbina	98.000	Općina Udbina
UKUPNO:	2.251.071	

Izvor: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja (<http://reg.mingo.hr/pi/public/#>) i JLS

²⁶ Za poduzetničku zonu Brloška Dubrava i Ličko Lešće trenutno nema podatka o ukupnoj površini i namjeni površine, PPI OTOIN je registriran kao udruga.

²⁷ Poduzetnička zona Zaglava-Prozor- u fazi aktivacije

²⁸ Za poduzetničku zonu Maljen trenutno je pokrenut postupak procjene radi stavljanja zone u funkciju (podatak od 24.03.2022.)

²⁹ Prema posljednjim podacima dostavljenim iz Općine Karlobag parcela Poduzetničke zone Lukovo Šugarje (k.č.1443,k.o.Lukovo Šugarje) se nalazi u privatnom vlasništvu te se u ovom trenutku ne zna njezina namjena. (podaci od 24.03.2022.).

³⁰ Za poduzetničku park ZIR trenutno nema podatka o ukupnoj površini i namjeni površine.

³¹ Na području Općine Perušić postoje 2 aktivne poslovne zone, najveća je poslovna zona "Konjsko brdo" površine 220.000 m² od čega je ostala samo jedna čestica od 7000 m² na raspolaganju za prodaju, druga poslovna zona je Poslovna zona "Stara Voćara" ukupne površine 17.500 m² od čega je slobodno za prodaju 4308 m².

Trenutno je u izradi projektne dokumentacije za 1. proširenje Poslovne zone "Konjsko brdo" gdje će se tijekom 2022. predati zahtjev za Lokacijsku dozvolu i započeti s rješavanjem imovinsko-pravnih poslova, novo proširenje će obuhvatiti površinu od 11 ha.

Također trenutno su u tijeku 3. izmjene Urbanističkog plana uređenja Općine Perušić u kojemu je predviđena lokacija za treću poslovnu zonu "Kraljev vrh" za koju se tek treba početi izrađivati projektna dokumentacija a površina koja će biti zauzeta je cca. 76.000 m² u neposrednoj blizini Općine Perušić.

Tablica 59: Popis poduzetničkih potpornih institucija u Ličko-senjskoj županiji

Poduzetničke potporne institucije	JLS
Razvojna agencija Ličko-senjske županije LIRA	GOSPIĆ
Razvojni centar Ličko-senjske županije	GOSPIĆ
Poduzetnički inkubator Ragan	NOVALJA
USTANOVA ZA RAZVOJ GRADA SENJA	SENJ

Izvor: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja (<http://reg.mingo.hr/pi/public/>) i JLS

Prema Odluci o razvrstavanju jedinica lokalne i područne samouprave (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti Ličko-senjska županija je razvrstana u II. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave, koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave.

U Ličko-senjskoj županiji postoje dvije vrste poticaja za ulaganja. Prije svega, tu su poticaji lokalne samouprave kroz niz olakšica koji ulažu u poduzetničke zone. Neke od mogućih olakšica su: oslobađanje ili smanjenje komunalnih doprinosa i/ili naknada, oslobađanje od plaćanja općinskih ili gradskih poreza, povoljna otkupna cijena zemljišta i sl. Također, postoje i određeni državni poticaji predviđeni za projekte na područjima posebne državne skrbi, brdsko-planinskom području te na potpomognutim područjima.

Prema Zakonu o područjima od posebne državne skrbi područje Ličko-senjske županije podijeljeno je na sljedeće skupine:

- I skupina: općine Donji Lapac, Plitvička Jezera;
- II skupina: gradovi Gospić, Otočac, općine Lovinac, Udbina i Vrhovine;
- III skupna: općine Brinje i Perušić.

Status brdsko-planinskog područja steklo je 11 JLS-ova Ličko-senjske županije: Vrhovine, Perušić, Otočac, Udbina, Lovinac, Brinje, Donji Lapac u I skupini, dok su Gospić, Plitvička Jezera, Karlobag i Senj u drugoj skupini brdsko-planinskog područja. U potpomognuta područja spadaju: Donji Lapac, Vrhovine, Udbina, Brinje, Perušić, Lovinac i Otočac. Općina Plitvička Jezera i Gospić se nalaze na području posebne državne skrbi, no ne ulaze u potpomognuta područja.

Republika Hrvatska osigurala je značajna sredstva za ulaganje u projekte koji će poticati razvoj gospodarstva, socijalnu i demografsku revitalizaciju u brdsko-planinskim područjima i područjima posebne državne skrbi.

Snažan utjecaj na razvoj LSŽ zasigurno imaju mnogobrojni do sad realizirani projekti financirani kroz Europski fond za regionalni razvoj. Također, u Ličko-senjskoj županiji su u razdoblju 2014.-2020. u provedbi ili su završila 49 projekta unutar Europskog socijalnog fonda što u značajnoj mjeri pridonosi razvoju demografije, socijalnom oporavku te slijedom toga i razvoju gospodarstva Ličko-senjske županije.³²

Ličko-senjska županija u Gospiću uspostavila je Razvojni centar Ličko-senjske županije³³ kao središnje mjesto za poticanje i razvoj poduzetništva te lokalni razvoj. Putem ovog projekta poduzetnicima početnicima, postojećim poduzetnicima i investitorima na području Županije osigurana je dostupnost informacija, inkubacija, akceleracija te stručna i tehnička podrška za realizaciju njihovih poslovnih ideja. Glavni cilj Razvojnog centra Ličko-senjske županije usmjeren je na stvaranje središnjeg mjesta za pružanje profesionalnih poslovnih usluga poduzetnicima i ulagačima na području Ličko-senjske županije te razvoj poduzetništva kroz usluge inkubatora, akceleratora i postrojenja za preradu voća i meda, s naglaskom na olakšavanje i stimuliranje poslovanja poduzetnika početnika i postojećih poduzetnika.

Projektom je rekonstruirana bivša vojarna u Pazariškoj ulici u Gospiću. Unutar ove zgrade na neto površini od 1.701,85 m² smještene su prostorije proizvodnog pogona za preradu voća i meda (za preradu voća i povrća sušenjem), za preradu voća u želirane proizvode (džemove, namaze), za punjenje i preradu meda te laboratorij za fizikalne analize s pratećim skladišnim prostorima i rashladnim komorama.

U prostorijama Razvojnog centra smješteni su uredi i coworking prostori za poduzetnike koji su se tamo smjestili temeljem javnog natječaja te uredi voditelja poduzetničkog inkubatora, voditelja postrojenja i poduzetničke potporne institucije. Za poduzetnike je na raspolaganju ukupno 30 funkcionalno-prostornih jedinica.

Usluge koje pruža Razvojni centar:

- Korištenje poluindustrijskih postrojenja
- Korištenje laboratorija za fizikalne analize i ugovaranje usluga laboratorija
- Korištenje i najam spremišta
- Korištenje i najam rashladnih komora
- Korištenje prostorija za pripremu i senzorsku ocjenu uzoraka i njihov najam
- Najam ureda u inkubatoru/akceleratoru uz popratne usluge za poduzeća stanare
- Najam multifunkcionalne dvorane poduzetnicima izvan Centra

³² <http://www.esf.hr/projekti/licko-senjska-zupanija/>

³³ <https://www.rc.licko-senjska.hr/>

Potporne usluge poduzetničkog inkubatora/akceleratora poduzetnicima u Centru i izvan njega:

- Umrežavanje i pronalazak poslovnih partnera i vanjskih ulagača,
- Stručna pomoć pri vođenju i upravljanju poslovnim poduhvatom u prvim godinama poslovanja (za novootvorena poduzeća), pri izradi strateškog plana rasta i razvoja poslovanja (za postojeća poduzeća) i pri pronalaženju izvora financiranja
- Web prostor za promidžbu stanara na internetskoj stranici Razvojnog centra,
- Edukacije i radionice za korisnike inkubatora i vanjske korisnike,
- Organiziranje mreže vanjskih usluga za korisnike (marketing, knjigovodstvo...),
- Mentorstvo,
- Ostale usluge u skladu s Programom rada inkubatora/akceleratora,
- One stop service Centar za podršku ulagačima pomoću GIS alata.

Grad Novalja također potiče razvoj poduzetništva. Poduzetnički inkubator Ragan u Novalji prvi je hrvatski otočni inkubator, prvenstveno namijenjen poduzetnicima koji tek započinju poslovanje, kao i onima koji već posluju, ali žele širiti svoju djelatnost i traže prostor koji će im pružiti kvalitetnije i povoljnije uvjete rada. Inkubator ima konferencijsku dvoranu, kao i dvoranu za sastanke, a opremljen je CNC strojem³⁴ i 3D³⁵ printerom koji će biti na raspolaganju kako svim stanarima, tako i vanjskim korisnicima.

Poduzetnički inkubator Ragan ima za cilj generiranje ekonomskog razvoja lokalne zajednice kroz podršku mikro, malih i srednjih poduzeća. Osnovni cilj je proizvesti uspješna poduzeća, koja su nakon faze inkubacije i postinkubacije financijski samoodrživa i neovisna. Bez pružanja stručne, edukativne i tehničke pomoći poduzetnicima u ranoj i razvojnoj fazi, njihov daljnji opstanak često puta ne bi bio moguć.³⁶

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG BICRO) u Ličko-senjskoj županiji djeluje s ciljem intenzivnijeg razvoja gospodarstva, a osnovana je s ciljem pružanja kvalitetne potpore u poslovanju subjekata malog i srednjeg gospodarstva, što omogućava lakši i brži ekonomski razvoj na nacionalnoj razini.

Djelatnosti koje provodi Hamag Bicro su: poticanje osnivanja i razvoja subjekata malog gospodarstva, kreditiranje subjekata malog gospodarstva, davanje jamstava za kredite, davanje financijske potpore za smanjivanje troškova kredita, subvencioniranje kamata po kreditima, provođenje javnih natječaja za davanje u zakup ili prodaju nekretnina, davanje potpora za povećanje zapošljavanja, davanje potpora za razvoj suvremenih tehnologija, davanje potpora

³⁴ eng. *Computer Numerical Control*

³⁵ eng. *3 dimensions*

³⁶ www.ragan.hr

za sudjelovanje na međunarodnim sajmovima i izložbama, razvoj poduzetništva žena i mladih te drugi stručni poslovi.

Hrvatski zavod za zapošljavanje omogućava nezaposlenima te poduzetnicima početnicima korištenje mjera za samozapošljavanje koje se dodjeljuju na temelju poslovnog plana za pokretanje vlastitog posla. Glavni uvjet je da osobe moraju biti prijavljene u evidenciju Zavoda za zapošljavanje.

4.5. Obrtništvo

Obrtnička komora kao institucija je zaživjela 1860. godine u vrijeme Vojne Krajine, tada se u Otočcu osnovalo Obrtničko društvo, a dvije godine kasnije u Gospiću je zaživjelo Udruženje trgovaca. Iza toga je slijedio Senj i od tada obrtnici Ličko-senjske županije aktivno sudjeluju u "Obrtničkim vodama". Najteže vrijeme obrtnicima bilo je nakon II. Svjetskog rata kada kreće gašenje svih institucija koje su se u ono vrijeme smatrale nepoželjnim ustanovama. Obrtnička komora u Gospiću je osnovana 1996. godine. a uz brojne aktivnosti tijekom postojanja stipendirano je 76 mladih ljudi za deficitarna zanimanja te kroz komoru djeluju 1.174 obrta čija je aktivnost vezana uz proizvodnju, usluge, prijevoz i ugostiteljstvo.

Ličko-senjska županija je tijekom 2021. godine financirala poduzetništvo sa 500.000,00 kn poticajima za poljoprivredu i subvencijama stipendija učenika za obrtnička zanimanja. Prema podacima popisa stanovništva 2021. godine područje Ličko-senjske županije u zadnjih deset godina izgubilo je 15,8% stanovništva.

Što se tiče obrtništva u Ličko-senjskoj županiji, prevladavaju obrti u uslužnom zanatstvu te ugostiteljstvu i turizmu. U razdoblju od 1.1.2020. godine do 31.12.2020. godine u Ličko-senjskoj županiji otvorena su 174 gospodarska subjekta (uglavnom obrti), a u istom periodu zatvoreno ih je 149.

Tablica 60: Broj obrtnika ukupno i po sektorima

Županija		Broj obrtnika 2018.	Broj obrnika 2019.	Broj obrnika 2020.	Broj obrnika 2021.	IND 21/19
REPUBLIKA HRVATSKA		81.430	88.640	90.968	96.620	109,00
1	Zagrebačka	5.029	5.510	5.689	6.086	110,45
2	Krapinsko – zagorska	2.443	2.637	2.742	2.885	109,40
3	Sisačko-moslavačka	2.050	2.220	2.336	2.521	113,55
4	Karlovačka	1.846	1.961	1.986	2.078	105,96
5	Varaždinska	2.667	2.830	2.942	3.170	112,01
6	Koprivničko-križevačka	1.291	1.441	1.550	1.699	117,90
7	Bjelovarsko - bilogorska	1.081	1.173	1.194	1.231	104,94

8	Primorsko-goranska	8.013	8.553	8.745	9.339	109,18
9	Ličko-senjska	1.140	1.166	1.152	1.174	100,68
10	Virovitičko podravska	1.134	1.198	1.245	1.328	110,85
11	Požeško-slavonska	948	1.045	1.068	1.179	112,82
12	Brodsko-posavska	2.071	2.175	2.251	2.446	112,45
13	Zadarska	4.474	4.675	4.731	4.952	105,92
14	Osječko-baranjska	4.106	4.452	4.795	5.216	117,16
15	Šibensko-kninska	3.194	3.365	3.344	3.473	103,20
16	Vukovarsko-srijemska	2.131	2.235	2.321	2.422	108,36
17	Splitsko-dalmatinska	10.653	11.476	11.552	12.263	106,85
18	Istarska	7.526	7.950	8.063	8.413	105,82
19	Dubrovačko-neretvanska	3.792	4.172	4.074	4.127	98,92
20	Međimurska	1.261	1.355	1.416	1.496	110,40
21	Grad Zagreb	14.580	16.961	17.772	19.122	112,74

Izvor: HOK, Obrtništvo u brojkama XII/2020, XII/2021

Prema podacima Hrvatske obrtničke komore (Statistički pregled 12/2021.) vidljivo je kako Ličko-senjska županija u 2021. godini ima 1.174 aktivna obrta, što predstavlja 1,2% od ukupnog broja obrta u Republici Hrvatskoj.

Tablica 61: Broj obrtnika u Ličko-senjskoj županiji po vrsti obrta

Vrsta obrta	2020.		2021.		IND 21/20
	Broj	%	Broj	%	
Ugostitelji	279	24,22	266	22,66	95,34
Trgovci	121	10,51	131	11,16	108,26
Prijevoz	131	11,37	130	11,07	99,23
Ostali uslužni	444	38,54	488	41,56	109,90
Proizvodni	105	9,11	90	7,67	85,71
Ribari	72	6,25	69	5,88	95,83
Ukupno	1152	100	1174	100	101,90

Izvor: HOK, Obrtnička komora Ličko-senjske županije

Tablica 62: Aktivni obrti prema cehovima za prosinac 2021.

Ceh	Broj	%
Proizvodno zanatstvo	82	7,0 %
Uslužno zanatstvo	395	33,6 %
Ugostiteljstvo i turizam	272	23,2 %
Trgovina	135	11,5 %
Prijevoz osoba i stvari	134	11,4 %
Ribarstvo, marikultura i poljodjelstvo	90	7,7 %
Frizeri, kozmetičari, njega tijela, fitness	66	5,6 %
UKUPNO (% u RH)	1174	100%

Izvor: HOK, prosinac 2021, Zagreb

4.6. Plinski sustav

Planom razvoja, izgradnje i modernizacije plinskog transportnog sustava u Republici Hrvatskoj planirane su tri grupe regionalnih projekta od kojih je jedan i Plinovodni sustav Like i Dalmacije, temeljem koga je izgrađen magistralni plinovod Bosiljevo-Split, a koji prolazi kroz Ličko-senjsku županiju. Duljina magistralnog plinovoda Bosiljevo-Split je oko 290 km.

Plinifikacija gradova Ličko-senjske županije provodi se u sklopu projekta „Strateška procjena energetske značaja i javnog interesa nadogradnje HE Senj – HE Kosinj“ koji sadrži četiri dijela Studije pod nazivom: „Razrada energetske strategije Ličko-senjske županije“ čiji je sastavni dio i Studija plinifikacije gradova Gospić, Otočac i Senj.

Prema rezultatima Studije plinifikacije, a u cilju spajanja na magistralni plinovod predviđena je izgradnja mjerno-redukcijskih stanica (MRS) i to MRS Otočac i MRS Gospić.

Studijom opravdanosti davanja koncesije utvrđeno je da se najveći broj potencijalnih potrošača plina nalazi u naseljima Gospić, Lički Osik i Otočac. Ukupna potencijalna potrošnja plina po svim sektorima (kućanstva, uslužni sektor i industrija) iznosi 30.865.243 m³/god, od toga se na naselje Gospić odnosi 9.501.666 m³/god., za naselje Lički Osik 2.906.603 m³/god., za naselje Otočac 6.110.218 m³/god, a za naselje Ličko Lešće 7.972.190 m³/god. ili sveukupno 85,5% od ukupno procijenjene potrošnje plina u Studijom obrađenim naseljima po jedinicama lokalne samouprave. U ostalim naseljima ne doseže 1,0 m³/god (osim naselja Perušić 1,2 m³/god).

Na području Županije započela je izgradnja plinskog distribucijskog sustava (uključujući distribuciju plina) na dijelu Ličko-senjske županije: Grad Gospić i Grad Otočac za koje je dana koncesija.

Plinski sustav ima pozitivan utjecaj na sveukupni razvoj područja koja će se opskrbljivati plinom.

4.7. Preradbeni kapaciteti

Na području Ličko-senjske županije postoji:

- 6 klaonica koje su odobreni objekti u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla za klanje kopitara i papkara.
- 32 registrirana objekta za klanje, rasijecanje i preradu mesa (od toga 17 u okviru trgovačkih lanaca)
- 2 mljekare (jedan odobreni objekt za preradu kravljeg mlijeka i jedan za preradu kravljeg, ovčjeg i kozjeg)
- 6 mljekara s područja Republike Hrvatske otkupljuje mlijeko od proizvođača Ličko-senjske županije
- 17 registriranih objekata (prerada mlijeka na gospodarstvu, mljekomati)

U Ličko-senjskoj županiji postoje mnogi proizvodi od mesa koji nose oznaku „Lika Quality“ Jedan od tih proizvoda je „Velebitska panceta“ koju proizvodi Klaonica Cesarica. Govoreći o procesu prerade, meso se doprema u prostoriju za prihvrat pancete – solionicu, gdje soljenje traje 15 dana. Prvog dana druge faze meso se ispire u vodi potapanjem, nakon čega se stavlja u sušare. U sušarama se prirodnim ciklusom, putem vjetra i dima procesno i tehnološki suši, što može potrajati od 60 do 90 dana, ovisno o vremenskim uvjetima. Iskorišten je prirodni resurs vjetra te se meso suši puhanjem bure. Nakon tog procesa tako osušeno meso se stavlja u komoru za zrenje te se nakon 8 mjeseci plasira za prodaju.³⁷ Nadalje, oznaku Lika Quality nosi suha svinjska lička kobasica, domaća svinjska dimljena lička kobasica i suha kobasica od vepra koju proizvodi Jadri-trade d.o.o. iz Otočca na način da proizvodi sušenu svinjetinu izrađenu na domaći tradicionalni lički način tj. sušenu na dimu i vjetru. Od domaćih ličkih kobasica tvrtka proizvodi domaću dimljenu ličku kobasicu, suhu ličku kobasicu, tlačenicu, ličku krvavicu izrađenu na tradicionalan lički način. Poduzeće Farma Angus d.o.o. bavi se ekstenzivnim uzgojem mesnih pasmina goveda na području Udbine od 2008. godine te svoje juneće i teleće meso plasira na tržište krajnjim kupcima direktnom prodajom preko klaonica u Udbini, Zagrebu i Ljubljani. Ostali proizvodi od mesa koji nose oznaku Lika Quality su: janjad ličke pramenke (OPG Keča Perica), teleće i juneće meso buše (OPG Čačić Alenka), telad (OPG Ćubelić Ivica), janjetina (OPG Krpan Tomislav), telad buše (OPG Miškulin Nikola i OPG

³⁷ Izvor: URL: <https://www.lika-destination.hr/lika-quality/proizvod/klaonica-cesarica-br-802-obrt-za-preradu-i-konzerviranje-mesa>

Starčević), lička janjetina (OPG Obućina Katica), muška janjad (Poljo - Lika d.o.o.), muška telad i junad i sirovo kravlje mlijeko (Pro Milk d.o.o.).

4.8. Poljoprivreda

Poljoprivredna djelatnost značajna je gospodarska djelatnost za ruralna područja Ličko-senjske županije što je vidljivo u županijskom razvojnom planu u kojem se osim turizma, ističe uloga poljoprivrede i šumarstva u ukupnome gospodarstvu.

Na području Ličko-senjske županije (Like) kao neobavezni znak kvalitete postoji, kako je već navedeno, regionalni sustav kvalitete Lika Quality koji sve više stvara svoju prepoznatljivost i postaje prepoznat i izvan granica Like. Sustav je dio priče vezane za povećanje prepoznatljivosti poljoprivrednih proizvoda Ličko-senjske županije i njihove kvalitete. U sustavu Lika Quality nalazi se 58 proizvođača s područja Lika destinacija, a sustav ima ukupno 148 proizvoda u 11 različitih kategorija, koji su prošli kroz strogu selekciju sustava. Navedena oznaka se, sukladno unaprijed definiranim pravilima, dodjeljuje proizvodima koji su proizvedeni na području Like u skladu sa svim zakonskim propisima, a odlikuje ih viši stupanj kvalitete i imaju uporište u tradiciji.

Najveći broj poljoprivrednih subjekata odnosi se na OPG-ove (76,67%), a manji dio na SOPG (26,42%), trgovačka društva (1,12%), obrte (0,34%) te zadruge i ostali koji čine zanemarivi udio u strukturi. Ukoliko se uspoređi broj pravnih i fizičkih osoba upisanih u registar poljoprivrednika primjetan je porast subjekata. Od 2019. u evidenciju je ušla nova kategorija OPG-a – Samoopskrbno poljoprivredno gospodarstvo (SOPG). Nositelj je fizička osoba poljoprivrednik koja se za osobne potrebe bavi poljoprivredom u okviru korištenja prirodnih bogatstava zemlje i prodajom, odnosno zamjenom od tih djelatnosti dobivenih proizvoda u neprerađenom stanju i kojoj obavljanje gospodarske djelatnosti poljoprivrede nije glavna djelatnost, odnosno zanimanje poljoprivrednik nije glavno ili jedino zanimanje, a temelji se na korištenju vlastitih i/ili unajmljenih proizvodnih resursa te na radu, znanju i vještinama članova kućanstva i ekonomska veličina gospodarstva je manja ili jednaka od kunske protuvrijednosti izražene u stranoj valuti od 3.000 eura.

Tablica 63: Upisnik poljoprivrednika za 2020. i 2021. godinu prema pravnoj strukturi, Ličko-senjska županija

	2020.	2021.
Obiteljsko gospodarstvo	4.398	3.983
Samoopskrbno poljoprivredno gospodarstvo (SOPG)	724	1.173
Obrt	15	18

Trgovačko društvo	52	58
Zadruga	6	7
Ukupno	5.196	5.195

Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/>

Ličko-senjska županija ima povoljan prometni položaj što omogućuje jednostavniji tržišni plasman poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Budući da nema intenzivne gospodarske aktivnosti, Ličko-senjska županija pogodna je za razvoj ekološke poljoprivrede i stočarstva. Prema podacima iz 2020. godine, na razini LSŽ udio površine pod ekološkom poljoprivredom bila je 17.746 ha.

Najčešći problemi koji se javljaju u početku i tijekom unaprjeđenja poljoprivredne proizvodnje su starost poljoprivrednika³⁸, slabo obrazovanje poljoprivrednika³⁹, usitnjenost poljoprivrednog zemljišta te male površine poljoprivrednih gospodarstva. Postojeće velike poljoprivredne površine nedovoljno su obrađene zbog nesređenih imovinsko-pravnih odnosa (neriješeno vlasništvo nad zemljom), što poljoprivrednicima dodatno otežava eksploataciju pogodnih zemljišta, odnosno širenje proizvodnje i daljnje ulaganje. Nadalje, utjecaj nepovoljne demografije i gospodarske situacije rezultira napuštanjem bavljenja poljoprivredom te zapuštanjem poljoprivrednog zemljišta, što je također rezultiralo trendom smanjena obrađenog poljoprivrednog zemljišta te njegovog pretvaranja u šume.

Jedan od problema je i neusklađenost katastra i zemljišnih knjiga, a Planom navodnjavanja Ličko-senjske županije⁴⁰ koji je izrađen („Županijski glasnik“ 05/08) pristupilo se aktivnostima samo na zemljištu u državnom vlasništvu zbog nezainteresiranosti vlasnika privatnog zemljišta. Početak izgradnje sustava navodnjavanja zahtjeva ishodovanje potvrda krajnjih korisnika (vlasnika) zemljišta da će koristiti sustav navodnjavanja. Trenutno nema krajnjih korisnika te je potrebno dodatno animirati vlasnike poljoprivrednog zemljišta (privatnog i državnog zemljišta) za prihvaćanje korištenja sustava navodnjavanja, međutim sukladno svemu navedenom, još uvijek nema krajnjih korisnika.

Kako bi se povećao broj poljoprivrednika i poljoprivredne proizvodnje potrebno je urediti zemljišne evidencije i imovinsko pravne odnose te poticati korisnike na korištenje razminiranog poljoprivrednog zemljišta koje je pogodno za ekološku poljoprivredu i korištenje polja za navodnjavanje.

³⁸ Ovaj pokazatelj se u novije vrijeme mijenja i sve je više mladih poljoprivrednika koji su nositelji OPG-ova.

³⁹ Ovaj pokazatelj se također u novije vrijeme mijenja zbog Mjera ruralnog razvoja i sve je više mladih poljoprivrednika koji su sve obrazovaniji

⁴⁰ Plan je predvidio deset potencijalnih lokacija za navodnjavanje, ali se pristupilo aktivnostima uspostave polja za navodnjavanje na 3 lokacije ukupne površine cca 600 ha i to Novaljsko polje na području Grada Novalje te polje Ornice i Ostrvica na području Grada Gospića.

Osim toga, postoji prepreka vezano za nedostatak vlastitih sredstava za sufinanciranje EU projekta koji bi mogli biti temelj razvoja poljoprivrede na području Ličko-senjske županije.

Tablica 64. Eko površine Ličko-senjske županije u 2021. godini

	U prijelaznom razdoblju/ha	Završeno prijelazno razdoblje/ha	Ukupno/ha
Korištena poljoprivredna površina	9.342	12.473	21.815
Oranice i usjevi	396	1.606	2.002
Trajni travnjaci	8.903	10.812	19.715
Trajni nasadi	43	55	98

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Eko statistika 2021.

Tablica 65: Struktura poljoprivrednih gospodarstava u Ličko-senjskoj županiji u 2016. godini

	Broj poljoprivrednih gospodarstava	Korištena poljoprivredna površina/ ha	Žitarice	Šećerna repa	Povrtnjaci	Trasni nasadi	Voćnjaci	Goveda
Republika Hrvatska	134.459	1.562.983	533.085	15.072	1.848	71.965	27.780	418.443
Ličko-senjska županija	4.277	125.589	4.381	-	56	615	435	10.410

Izvor: Državni zavod za statistiku <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Prema podacima o strukturi poljoprivrednog zemljišta DZS iz 2016. godine razvidno je da se na području Županije prostire ukupno 125.589 ha korištenih poljoprivrednih površina različitih klasa. Dio pašnjaka je obuhvaćen šumskogospodarskim osnovama Hrvatskih šuma d.o.o. odnosno tretira se kao šumsko zemljište.⁴¹

RAZMINIRANJE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA

Ličko-senjska županija je iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske koji se financirao iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, Podmjera 5.2. „Potpora za ulaganja u obnovu poljoprivrednog zemljišta i proizvodnog potencijala narušenog elementarnim

⁴¹Podatak je iz 2016. godine jer se od tad ovi podaci statistički ne obrađuju.

nepogodama, nepovoljnim klimatskim prilikama i katastrofalnim događajima“, Operacija „Razminiranje poljoprivrednog zemljišta“ i sredstava Hrvatskog centra za razminiranje razminirala 99% minama zagađenog poljoprivrednog zemljišta na području Županije. Projekt je proveden kroz tri faze te je ukupno razminirano 26,5 km² poljoprivrednog zemljišta odnosno 6,9 km² poljoprivrednog zemljišta na području gradova Gospića i Otočca te općina Perušić i Donji Lapac, 11,2 km² poljoprivrednih površina na području Ličkog Ribnika i Ornica, Agbaba i Čanka, Tromeda i Bliznica, Barleta, Bilaja, Donjeg Vaganca, Obljajca te naselja Novoselija i Veljun i 8,4 km² poljoprivrednog zemljišta na ukupno 13 polja (Dabar – 3 polja, Alivojvodići, Donji Vaganac, Gospić – 3 polja, Glibodol, Dabar, Glavace, Podum, Vrhovine, Čanak, Drage).

Unutar županije nalazi se još uvijek cca 100 km² minski sumnjivog prostora. Najveći dio minski sumnjivog prostora u Županiji ili 90% činile su šume i šumske površine, dok je na poljoprivredne površine otpadalo oko 10%. Završetkom projekta razminiranja čiji je nositelj bila Ličko-senjske županija ostalo je nerazminirano svega oko 1% površine nekad miniranih poljoprivrednih površina.

STOČARSTVO

Zbog velikih površina pod livadama i pašnjacima te klimatskih uvjeta područje Županije tradicionalno je stočarski kraj. Najvažnije grane stočarstva su ovčarstvo i govedarstvo.

- Broj gospodarstava: 1.678, što predstavlja 6,60% od ukupnog broja gospodarstava u Republici Hrvatskoj (25.418)
- Broj goveda svih kategorija: 23.233, što predstavlja 4,78% od ukupnog broja goveda u Republici Hrvatskoj (486.333)
- Broj krava: 10.147, što predstavlja 6,71% od ukupnog broja krava u Republici Hrvatskoj (151.240)

Udio pasminskih skupina u ukupnom broju krava:

- Kombinirane pasmine: 59,7% (Najzastupljenija SIMENTALSKA-4.000 krava i SMEĐA-700 krava)
- Mesne pasmine: 22,4% (Najzastupljeniji SALERS-550 krava i ANGUS-300 krava)
- Izvorne pasmine: 14,4% (Najzastupljenija BUŠA-900 krava)

Buša je prepoznatljiva i jedinstvena pasmina goveda s područja Hrvatske, ali i šire regije. Buša je izvorna pasmina s područja Dinarida koja je sve do prve polovine 20. st. činila okosnicu govedarske proizvodnje. U gradu Gospiću nalazi se Udruga uzgajivača buše koja potiče promicanje i genetsko unapređivanje uzgoja goveda pasmine buša. Članovi udruge uzgajaju goveda pasmine buša radi poticanja, planiranja i ostvarivanja posebnih i zajedničkih interesa.

Postoje određene aktivnosti kojima se bavi Udruga:

- okuplja uzgajivače i uzgojna udruženja koja se bave uzgojem goveda pasmine buša;
- sudjeluje u izgradnji i provedbi uzgojnog programa goveda pasmine buša;
- brine o primjeni suvremenih metoda u uzgoju te uvođenju najprikladnijih rješenja u proizvodnji rasplodnog podmlatka, mesa i mlijeka;
- brine o organizaciji oplodnje stoke i sudjeluje u izboru rasplodnjaka;
- vodi matične knjige i uzgojni upisnik za uzgojno valjana goveda pasmine buša;
- izdaje rodovnike i potvrde o podrijetlu za uzgojno valjana goveda pasmine buša;
- sudjeluje u organizaciji stočarskih izložbi, smotri i aukcija;
- sudjeluje u utvrđivanju uvjeta prometa kvalitetne rasplodne stoke na području na kojem djeluje;
- određuje cijene rasplodne stoke ispod kojih nije moguće ostvarivati promet na sajmovima i dogonima koje organiziraju udruge te vrši promociju Udruge i organizira informiranje članova uzgajivača;
- razmatra zakonske prijedloge koji se odnose na uzgoj kvalitetne rasplodne stoke te mjere kreditne politike u stočarstvu;
- daje svoje prijedloge za unapređenje uvjeta kreditiranja i poticanja proizvodnje te korištenja zajedničkih fondova koji su na raspolaganju poljoprivrednim proizvođačima.⁴²

Brojno stanje kopitara u Ličko-senjskoj županiji:

- Broj posjednika: 382-5,31% od ukupnog broja posjednika u RH (7.198)
- Broj konja: 2.367- 8,14% od ukupnog broja konja u RH (29.098)
- Broj magaraca: 385-7,24% od ukupnog broja magaraca u RH (5.321)

Najzastupljenija pasmina u ukupnom broju konja je hrvatski hladnokrvnjak (50,4%). Najzastupljenija pasmina u ukupnom broju magaraca je primorsko-dinarski magarac (57,4%). Brojno stanje životinja odnosi se na ukupan broj životinja svih kategorija. Podaci za goveda, kopitare, ovce i koze ažuriraju se na dnevnoj bazi temeljem označavanja životinja i prijavljenih prometa. Brojno stanje goveda ne obuhvaća „plutajuća“ goveda odnosno goveda za koja je prijavljen odlazak, ali ne postoji prijava dolaska na novo gospodarstvo ili klaonicu. Brojno stanje svinja temelji se na podacima iz Godišnje prijave brojnog stanja svinja koju posjednici svinja dostavljaju u JRDŽ⁴³, za gospodarstva koja nisu dostavila Godišnju dojavu brojnog

⁴² Izvor: URL: <https://udrugabusa.com/>

⁴³ Jedinstveni registar domaćih životinja

stanja svinja korišteni su podaci tijekom provedbe kategorizacije gospodarstava od strane ovlaštenih veterinarskih organizacija.

PROIZVODNJA KRAVLJEG MLIJEKA I GOVEĐEG MESA

Proizvodnja kravljeg mlijeka na području Županije u periodu tranzicije nije se prilagodila novonastalim tržišnim uvjetima. Ličko-senjska županija značajno zaostaje za ostalim županijama kako po proizvedenim količinama mlijeka (kontinuirani pad proizvodnje) tako i po kvaliteti mlijeka. Po kvaliteti mlijeka Županija je na začelju u RH (samo 38,4 % mlijeka zadovoljava EU standard) što je zabrinjavajuće.⁴⁴

Tablica 66: Količina isporučenog kravljeg mlijeka i ukupan broj isporučitelja mlijeka tijekom 2021. godine u LSŽ

Kravlje mlijeko		Ovčje mlijeko		Kozje mlijeko	
Br. isporučitelja	Količina mlijeka (kg)	Br. isporučitelja	Količina mlijeka (kg)	Br. isporučitelja	Količina mlijeka (kg)
227	3.246.860	41	382.952	4	1.557

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede <https://hpa.mps.hr/jrdz-izvjestaji/isporedene-kolicine-mlijeka/>

Zbog trenutnih tržišnih uvjeta i povećanih troškova prijevoza najveći otkupljivači mlijeka postupno raskidaju ugovore s poljoprivrednim gospodarstvima s područja Ličko-senjske županije te se mogu očekivati daljnji problemi s otkupom mlijeka. Na području Ličko-senjske županije sve je veći interes za uzgoj goveda u sustavu krava-tele te uzgajivači nabavljaju uzgojno valjana grla različitih pasmina. Sustav držanja krava-tele usmjeren je na proizvodnju goveđeg mesa. Takvim sustavom držanja krava, ublažavaju se suprotnosti između proizvodnje mesa i proizvodnje mlijeka nastale zbog stalnog povećanja proizvodnje mlijeka po kravi pa se tako smanjuje broj krava i teladi. Sustav držanja krava-tele pogodan je za površine koje se ne mogu upotrijebiti za intenzivnu ratarsku proizvodnju.⁴⁵

Unatoč navedenom bitno je napomenuti kako se od kravljeg mlijeka proizvodi Lički škripavac koji je postao 32. hrvatski proizvod zaštićenog naziva u Europskoj uniji. Proces zaštite naziva „Lički škripavac“ započeo je u prosincu 2017. godine, kada je Udruga malih sirara Ličko-senjske županije „Lički škripavac“ podnijela Ministarstvu poljoprivrede zahtjev za zaštitu oznake zemljopisnog podrijetla pod nazivom „Lički škripavac“. Ime je „Lički škripavac“

⁴⁴ Kvaliteta mlijeka je analizirana u Središnjem laboratoriju za kontrolu kvalitete mlijeka pri Hrvatskoj agenciji za poljoprivredu i hranu.

⁴⁵ Izvor: URL: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/pfos:1042/preview>

upisan u registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla te zaštićen na području cijele Europske unije. EU znak zaštićene oznake izvornosti odnosno zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla koji se nalazi na ambalaži, potrošaču jamči kupnju autentičnog proizvoda.⁴⁶

OVČARSTVO I KOZARSTVO

Ličko-senjska županija je od davnina tradicionalno ovčarski kraj. Na kontinentu je glavna uzgojna pasmina lička pramenka (proizvodnja mesa), a na dijelu otoka Paga paška ovca (proizvodnja čuvenog paškog sira). Na kontinentu se također u posljednjih 20 godina uzgaja i travnička pramenka (proizvodnja mlijeka). Ova pasmina je stigla zajedno s doseljenicima iz Bosne i Hercegovine.

Od ukupnog broja gospodarstava u Republici Hrvatskoj (19.465) u Ličko-senjskoj županiji nalazi se njih 1.926, odnosno 9,89%. Od ukupnog broja ovaca njih se 11,98% starijih od godine dana nalazi u Ličko-senjskoj županiji.

Najzastupljenije pasmine ovaca u Ličko-senjskoj županiji su:

- lička pramenka 80,5%
- paška ovca 8,2%
- pramenka 4,4%
- travnička pramenka 2,5%

Stoga je Udruga uzgajivača ovaca „Lika“ Gospić krenula u zaštitu zemljopisnog podrijetla naziva „Lička janjetina“. Naziv „Lička janjetina“ zaštićen je u Republici Hrvatskoj od rujna 2016. godine, a sada i na području cijele Europske unije. Proces zaštite naziva „Lička janjetina“ (ZOZP)⁴⁷ započeo je u veljači 2016. godine, kada je Udruga uzgajivača ovaca „Lika“ podnijela Ministarstvu poljoprivrede zahtjev za zaštitu oznake zemljopisnog podrijetla naziva „Lička janjetina“. Ministarstvo poljoprivrede je u srpnju 2016. godine donijelo Rješenje o prijelaznoj nacionalnoj zaštiti naziva „Lička janjetina“, a u rujnu iste godine upućen je zahtjev Europskoj komisiji za registraciju naziva zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla „Lička janjetina“ i na razini Europske unije. Objavom navedene Uredbe Komisije, naziv „Lička janjetina“ upisuje se u registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla te postaje zaštićen na području cijele Europske unije. Područje uzgoja ličke pramenke i proizvodnja „Ličke janjetine“ obuhvaća grad Gospić, Senj, Otočac te općine Donji Lapac, Karlobag,

⁴⁶ Izvor: URL: <https://poljoprivreda.gov.hr/vijesti/licki-skrpavac-postao-32-hrvatski-proizvod-zasticenog-naziva-u-europskoj-uniji/5063>

⁴⁷ Zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla

Lovinac, Perušić, Plitvička Jezera, Udbina, Vrhovine, Brinje u Ličko Senjskoj županiji te Gračac u Zadarskoj županiji.

Što se tiče koza vidljivo je kako se u Ličko-senjskoj županiji nalazi 195 gospodarstava koja se bave kozarstvom, što predstavlja 3,84% od ukupnog broja gospodarstava u Republici Hrvatskoj. Na području Županije postoji 2.328 koza starijih od godine dana, odnosno 3,24% od ukupnog broja odraslih koza u RH.

Udio najzastupljenijih pasmina u ukupnom broju odraslih koza u RH:

- hrvatska šarena koza 72,5%
- alpina 33,3%
- sanska 14,1%
- hrvatska bijela koza 6,3%⁴⁸

MARIKULTURA I AKVAKULTURA

Marikultura u Ličko-senjskoj županiji nije posebno razvijena djelatnost, međutim uzimajući u obzir duljinu morske obale i povoljne prilike u obalnom morskom akvatoriju dolazi se do zaključka da postoje vrlo dobre mogućnosti razvoja marikulture. Marikultura je pod uvjetom pravilnog lociranja i odgovornog gospodarenja djelatnost vrlo prihvatljiva za okoliš s mogućnošću revitalizacije ruralnih zona u priobalju (kao što je područje podvelebitskog kanala). Sve djelatnosti na moru pa tako i marikultura potpuno ovise o razvijenosti obalne infrastrukture, od koje su najvažnije: cestovna pristupačnost, dostupnost izvora električne energije te razvijenost lučkih područja (ribarske luke). Studijom opravdanosti davanja koncesija na pomorskom dobru za marikulturu na području Velebitskog kanala u Ličko-senjskoj županiji određene su potencijalno pogodne lokacije za marikulturu sukladno dokumentima prostornog planiranja i to su slijedeće lokacije:⁴⁹

- Grad Novalja: područje ispred uvala Konobe, Trimalj i Mrzlenovica.
- Grad Senj: područje ispred uvala Vela Ivanča, Trsine i Tvrduša, Vlaka, Badnjina, Bilančevica, Svatska, Bočarije vele, Bočarije, Bočarije male i Tvrduša.
- Općina Karlobag: područje ispred uvala Jurišnica, Vićuša, Tvrduša, Kalić, Moščina, Šikić Draga, Vela i Mala Črnika, Duboka uvala, Marasovka i Peći.

Ličko-Senjska županija u više navrata davala je područje ispred uvale Porat (Lukovo Šugarje, Općina Karlobag) i ispred uvale Burnjača (Jablanac, Grad Senj) koncesiju za uzgoj

⁴⁸ Podaci preuzeti sa poljoprivredne konferencije „LIČANKA“

⁴⁹ Studija opravdanosti davanja koncesije na pomorskom dobru za marikulturu, na području Velebitskog kanala, u Ličko-senjskoj županiji, str 50., posljednji dostupni podaci su iz 2011. godine

kalifornijske pastrve te je zbog veličine uzgajališta površine i maksimalne količine u tonama za uzgoj sukladno važećim zakonskim odredbama Vlada Republike Hrvatske donijela odluku o koncesiji za korištenje pomorskog dobra u svrhu uzgoja kalifornijske pastrve na području Velebitskog kanala. Koncesija je dodijeljena trgovačkom društvu NORDIS FISH d.o.o (danas ADRIATIC FARMING d.o.o. kao pravni slijednik NORDIC FISH d.o.o. s sjedištem na istoj adresi). Tvrtka ADRIATIC FARMING d.o.o. planira proširenje uzgojnih kapaciteta kalifornijske pastrve u Velebitskom kanalu ispred uvale Lukovo Šugarje na području Općine Karlobag u Ličko-senjskoj županiji. Koncesija je dana na 20 godina, a ukupno investicijsko ulaganje u pomorsko dobro iznosi 21.719.000,00 kn te se planira zaposliti 20 zaposlenika od kojih 14 na neodređeno i 6 na određeno vrijeme.

Prema podacima navedenim u Nacionalnom strateškom planu razvoja akvakulture za razdoblje 2014. – 2020. na području Ličko-senjske županije postoje dva uzgajališta kalifornijske pastrve u moru na kojima se odvija pokusna proizvodnja te se planira pokretanje uzgoja na još tri dodatne lokacije. Važno je napomenuti da su ove lokacije za uzgoj pastrve uvrštene u Prostorni plan županije - Ličko-senjska županija na temelju stručnih podloga.

EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA

Značajno je porastao interes za ekološku proizvodnju te se mnoga poljoprivredna gospodarstva prijavljuju u prijelazni period poljoprivredne površine prije svega krški pašnjaci te druge travnate površine i na taj način uz mala ulaganja ostvaruju znatno veću državnu potporu po hektaru. Ukupna površina ekološki korištenog poljoprivrednog zemljišta u Ličko-senjskoj županiji u 2021. godini bila je 21.815 ha od toga: oranice i vrtovi 2.002 ha, trajni travnjaci 19.715 ha, trajni nasadi 98 ha. Na području Županije postoji sljedeći broj ekološki uzgojene stoke: 8.899 goveda, 20.571 ovce, 471 koza, 975 kopitara i 110 pčelinjih zajednica. Količine proizvedenog voća i povrća proizvedenog u Županiji uglavnom su se do sada koristile za osobnu potrošnju. Prema posljednjim objavljenim podacima APRRR-a u sustavu potpora je u 2020. godini bilo 716,41 ha voćnjaka. Najzastupljenije voćne vrste su šljiva (451,46 ha), tradicionalni mješoviti voćnjaci (90,30 ha) i maslina (130,30 ha). U sustavu potpora je i 554,33 ha povrtnih kultura. Najzastupljeniji je krumpir koji se uzgaja na 394,97 ha. Također u sustavu potpora je i 121,59 ha kućnih vrtova. Na području Županije je u sustavu potpora i 2.713,86 ha žitarica među kojima dominira zob, ozima i jara (746,73 ha), tritikale (416,97 ha) i kukuruz (381,43 ha), namijenjenih (prije svega) stočnoj prehrani.

Uzgoj krumpira u Ličko-senjskoj županiji ima dugu tradiciju te se zbog njegove kvalitete i njegove prepoznatljivosti na tržištu u srpnju 2011. godine pristupilo procesu zaštite naziva Lički krumpir (ZOZP)⁵⁰, kada je Udruga proizvođača ličkog krumpira podnijela Ministarstvu

⁵⁰ Zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla

poljoprivrede zahtjev za registraciju oznake zemljopisnog podrijetla naziva Lički krumpir. Ministarstvo poljoprivrede je u studenom 2011. godine donijelo Rješenje o registraciji oznake zemljopisnog podrijetla čime je naziv Lički krumpir postao zaštićen u Republici Hrvatskoj. U lipnju 2014. godine Ministarstvo poljoprivrede uputilo je Europskoj komisiji zahtjev za registraciju naziva zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla Lički krumpir na razini Europske unije. Nakon procedure na europskoj razini, objavom navedene Provedbene Uredbe Komisije, naziv Lički krumpir upisuje se u registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla.

ŠUMARSTVO

Područjem Ličko-senjske županije i dijelom Zadarske županije šumama i šumskim zemljištima gospodari Uprava šuma Podružnica Gospić, kao jedna od 16 podružnica trgovačkog društva Hrvatske šume d.o.o. Zagreb. Obuhvaća područje koje se prostire na sjeveru od Male Kapele, „ličkog“ dijela srednjeg i južnog Velebita, spuštajući se sve do mora na području Šumarije Karlobag, pa preko čitavog Ličkog sredogorja, Ličkog, Gackog, Krbavskog, Koreničkog i Gračačkog polja, do Ličke Plješivice koju i prelazi te ulazi u Lapačko polje, sve do granice s Bosnom i Hercegovinom. Na južnom dijelu područje gospodarenja se spušta sve do rijeke Zrmanje. Ukupna površina od 329 tisuća ha podijeljena je na 94 gospodarske jedinice kojima gospodari 11 šumarija. UŠP Gospić graniči s tri nacionalna parka u Hrvatskoj, NP „Sjeverni Velebit“, NP „Paklenica“ i NP „Plitvička jezera“ te s nacionalnim parkom „Una“ u Bosni i Hercegovini. Uslijed svoje iznimne ljepote i raznolikosti na području UŠP Gospić ima mnogo zaštićenih objekata. Najveće i najznačajnije zaštićeno područje je Park prirode Velebit. Tu su i park-šuma „Laudonov gaj“, posebni rezervat šumske vegetacije „Velika Plješivica – Drenovača“, spomenici prirode Vrela Gacke, Vrelo Une, Cerovačke špilje, Samogradska, Medina i Amidžina pećina, Petrićeva pećina, Ledenica pećina, Ostrovica, Velnačka glavica, Pčelinja pećina, značajni krajobrazi Dabarsko polje, Gacko polje i Bijeli potoci – Kamensko (<https://www.sumari.hr/biblio/pdf/14355.pdf>).

Ovako veliki i šaroliki prostor obiluje značajnim bogatstvom flore i faune, od kojih je velik broj zaštićen, a one najugroženije se nalaze i u crvenom popisu i crvenim knjigama ugroženih vrsta Hrvatske. Zbog razvedenog reljefa, različitih vrsta tla, različitih ekspozicija i nadmorskih visina, koje se kreću od 0 m (Karlobag) do 1657 m (vrh Ozeblin), na području UŠP Gospić srećemo mnoge biljne zajednice, fitocenoze. Uz rijeke i potoke nalazimo manje fragmente zajednica hrasta lužnjaka i johe, inače karakteristične za nizinske predjele. U podnožjima brda pridolaze zajednice hrasta kitnjaka, običnog graba i obične bukve, s različitim udjelima vrsta, ovisno o dubini tla, ekspoziciji i dr. S povećanjem nadmorske visine prevladavaju čiste bukove šume koje prelaze u bukovo-jelove šume pa u pretplaninske bukove šume, da bi na vrhovima, na samoj granici šumske vegetacije prešle u klekovine bukve i planinskog bora te planinske

rudine. Posvuda, na južnim termofilnijim ekspozicijama i na kamenitim grebenima, te na vrlo plitkim i skeletnim tlima ličkog sredogorja, pridolaze crni grab, hrast medunac, hrast cer, crni jasen i dr. termofilne vrste karakteristične više za submediteran.

Na pojedinim lokalitetima mogu se naći i neke druge zajednice, kao što su smrekove šume u udolinama i mrazištima (Štirovača), reliktna sastojine crnog bora (Komarnica, Šeganovac), umjetno podignute sastojine hrasta lužnjaka u Krbavskom polju (Laudonov gaj), šume bjelogabića s maklenom, hrastom meduncem i crnim jasenom južno od Korenice nastale uslijed prodora sredozemne klime (Debelo Brdo, Jošane) i mnogobrojne kulture crnogorice nastale pošumljavanjima, od kojih su najveći kompleksi borove kulture Medak i Veliki Žitnik. Raritet su sastojine gdje se skoro dodiruju tipična vrsta nizinskih poplavnih šuma – hrast lužnjak i tipična vrsta gorskih vlažnih područja – obična jela na području Premuževa i Crnog jezera. Obrasle šumske površine pokrivaju 287 tisuća ha ili 87 % ukupne površine. Od toga su 235 tisuća ha sjemenjače, kulture i panjače, dok ostalu površinu pokrivaju šikare i šibljadi. Šumama na strmim terenima te plitkim i skeletnim tlima se ne gospodari, već je njihova uloga prvenstveno usmjerena općekorisnim funkcijama šume poput zaštita tla od erozije. Dio šuma je izdvojen iz gospodarenja zbog pjevališta tetrijeba, radi zaštite izvora i vodenih tokova i dr. U cilju potrajnog gospodarenja, od ukupnog drvnog fonda koji u UŠP Gospić iznosi oko 47 milijuna m³ i koji se svake godine povećava, odnosno priraste za 990 tisuća m³, siječe se godišnje samo dio, oko 700 tisuća m³ bruto mase. Gospodari se prebornim, raznodobnim i manjim dijelom jednodobnim načinom. To znači da se sa svakom sječom uklanjaju prvenstveno stara prezrela stabla, oštećena i bolesna, oslobađajući i inicirajući razvoj mladih biljaka. Uzgojnim radovima njege, čišćenja i dr. pomaže se rast i razvoj tih biljaka. Svake godine se vrši i pošumljavanje određenih površina sadnicama različitih vrsta drveća, sanacija eventualnih opožarenih površina i drugi radovi biološke obnove šuma (<https://www.sumari.hr/biblio/pdf/14355.pdf>).

LOV

Ličko-senjska županija, na površini od 5.350 km², zbog svoje osebujnosti s pravom zaslužuje epitet prirodoslovnog muzeja na otvorenom. Na malim udaljenostima izmjenjuju se površinski i podzemni krški oblici s bogatim biljnim svijetom (s više od 2.600 vrsta, od čega 78 endema) i rijetkim zaštićenim vrstama životinja (vuk, ris, tetrijeb gluhan, orao zmijar, sova ušara). Reljef je vrlo dinamičan i raznovrstan s tri posebne cjeline.

Ličko-senjska županija je ruralni prostor s očuvanim prirodnim okolišem gdje prevladavaju manja naselja sela, što privlači lovce iz cijelog svijeta. Lovci dolaze najčešće zbog organiziranja posjeta lovištu za odstrjel divljači ili samo promatranja ili snimanja divljači, uz plaćanje određenih naknada propisanih u cjeniku lovišta.

U lovnoj ponudi županije, u gotovo svim lovištima, najzastupljenija krupna divljač je divlja svinja, srna i smeđi medvjed. Nepristupačni tereni i kvalitetna staništa omogućili su razvoj trofejnih primjeraka divlje svinje (Trofej kljova divlje svinje iz lovišta "Perušić" sa 149,25 CIC točaka najjače su kljove Republike Hrvatske i četvrte na svjetskoj rang listi). Na južnoj strani Velebita uz more, u lovištima "Sveti Juraj" i "Jablanac", nudi se atraktivan lova na muflona, divokozu i jelena lopatara. Od sitne divljači, lovišta Ličko-senjske županije nude odstrel jarebice kamenjarke, šljuke, prepelice, fazana i zeca. Medvjed po svojim biološkim osobinama ima značajno mjesto u svijesti ljudi i postoji veliki međunarodni interes za očuvanje te vrste. Zbog toga je u Republici Hrvatskoj osnovan tim stručnjaka koji su sačinili generalni plan gospodarenja medvjedom populacijom iz kojeg proizlaze i godišnji planovi. Plan gospodarenja smeđim medvjedom podložan je periodičnim revizijama, što znači da jedno utvrđeno brojno stanje, utvrđeni prirast i kvota odstrjela, nisu fiksni nego se mijenjaju prema utvrđenom broju divljači za svaku godinu. Lovna sezona na medvjeda traje od 16. listopada do 31. prosinca te od 1. veljače do 31. ožujka kalendarske godine. Ostale (sporedne) vrste divljači, a pri tom se misli na svu ostalu divljači koja u lovištu obitava stalno ili povremeno, prvenstveno će se zaštićivati sukladno Zakonu o lovstvu i Zakonu o zaštiti prirode, a lovit će se i koristiti ovisno o brojnom stanju populacije i propisu lovno-gospodarske osnove.⁵¹

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede na području Ličko-senjske županije postoje 64 aktivna lovišta. Lovni turizam predstavlja značajnu turističku ponudu u Lici. Raznolikost divljači ne privlači samo lovce u lovišta na ovom području, već i njihove pratiocice kao i ljubitelje foto safarija u potrazi za izvanrednim pejzažima i fotografijama flore i faune. Zakon o lovstvu (NN 99/2018, 32/2019, 32/2020) propisuje obavezu gospodarenja lovištem i divljači, a gospodarenje obuhvaća uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova, kao i izradu, obnovu i reviziju lovno-gospodarskih planova.

RIBOLOV

Savez za športski ribolov na moru Ličko senjske županije (SŠRM LSŽ) osnovan je 1998. godine sa ciljem poticanja i promidžbe sportskog ribolova na moru. Članice Saveza su sportske udruge koje djeluju na području županije i šire, dok su aktivnosti koje spadaju u sportski ribolov, prije svega natjecanja u udičarenju rukom i štapom iz brodice, ribolovu štapom sa kraja i podvodnom ribolovu.

U organizaciji Saveza postoje sljedeća natjecanja na kojima ljubitelji morskog ribolova mogu pokazati svoje vještine:

1. SRD „LUC“ NOVALJA - međužupanijsko natjecanje

⁵¹Izvor: URL: <https://www.lovac.info/lov-divljac-hrvatska/lovni-turizam-hrvatska-hunting-tourism-croatia/content/51-ponuda-zupanija.html>

2. DSRPA „USKOK“ SENJ - županijsko natjecanje
3. KŠRM „BURA“ KARLOBAG - međuzupanijsko natjecanje⁵²
4. KŠR „KORANA“ KARLOVAC - županijsko natjecanje

Osim organizacija natjecanja, Savez sudjeluje direktno ili indirektno i u zaštiti mora i podmorja na način da organizira razne ekološke aktivnosti koje imaju za cilj očuvanje morskih bioresursa, pretraživanje podmorja, te obilježavanje i iskorjenjivanje štetnih organizama. U posljednjih 17 godina članice Saveza i Savez imali su priliku sudjelovati na brojnim međuzupanijskim i državnim natjecanjima i pritom ne osvajajući uvijek visoke plasmane, ali zato dostojanstveno zastupajući našu Ličko senjsku županiju (<https://zslsz.hr/clanice/sport/savez-za-sportski-ribolov-na-moru-licko-senjske-zupanije>)

Na području Ličko-senjske županije postoje sljedeće ribolovne udruge:

1. Hrvatsko sportsko ribolovna udruga „PASTRVA“ Ličko Lešće
2. Sportsko ribolovno društvo „ŠARAN“ Perušić
3. Sportsko ribolovna udruga „GACKA“ Otočac
4. Sportsko ribolovni savez Ličko-senjske županije
5. Sportsko ribolovno društvo „LUC“ Novalja
6. Društvo za sportski ribolov i podvodne aktivnosti „USKOK“
7. Klub za sportski ribolov na moru „BURA“ Karlobag
8. Sportsko ribolovno društvo „LIPEN“ Donji Lapac
9. Sportsko ribolovno društvo „MATICA“ Korenica
10. Sportsko ribolovna udruga „LIKA“ Gospić

⁵² KŠRM „Bura“ Karlobag je sudjelovala na državnim (Zadar svibanj 2022.) te na svjetskom natjecanju (Portugal rujan/listopad 2022.)

5. IZAZOVI U RAZVOJU LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE

Pandemija korona virusa snažan je udar na svjetsko i europsko gospodarstvo. Korona kriza nije zaobišla ni Hrvatsku, a samim time ni Ličko-senjsku županiju. U negativnom doprinosu ekonomskoj aktivnosti posebno se ističu uslužne djelatnosti u kojima se aktivnost smanjila za više od 30% te domaća potražnja za uslugama koji se smanjila za gotovo 70% na razini RH. Ovakva gospodarska kretanja mogu se ravnomjerno preslikati i na gospodarstvo Ličko-senjske županije. Zbog općeg zatvaranja gospodarstva došlo do usporavanja gospodarske aktivnosti što je zasigurno imalo utjecaj na sve županije.

Pored Korona krize na svijet negativno utječe i rat u Ukrajini koji je utjecao na inflaciju koja je u svibnju 2022. znatno porasla, uglavnom zbog rasta cijena energije i hrane. Inflacijski pritisci sada su rasprostranjeniji i jači, a cijene mnogih dobara i usluga snažno rastu. Projekcije stručnjaka upućuju na zaključak da će inflacija neko vrijeme ostati neželjeno visoka. Međutim, očekuje se da će sporiji rast troškova energije, postupno otklanjanje poremećaja opskrbe povezanih s pandemijom i normalizacija monetarne politike prouzročiti smanjenje inflacije.

U makroekonomskim projekcijama stručnjaka Eurosustava za europodručje iz lipnja 2022. predviđa se godišnja stopa inflacije od 6,8 % u 2022. i njezino smanjenje na 3,5 % u 2023. odnosno 2,1 % u 2024., što je više nego što je bilo predviđeno u projekcijama iz ožujka. To znači da se predviđa da će ukupna inflacija na kraju projekcijskog razdoblja biti na razini koja je neznatno viša od ESB-ove⁵³ ciljne razine. Predviđa se da će inflacija bez energije i hrane prosječno iznositi 3,3 % u 2022., 2,8 % u 2023. i 2,3 % u 2024.

Invazija Rusije na Ukrajinu i dalje nepovoljno utječe na gospodarstvo u Europi i šire. Izaziva poremećaje u trgovini i manjkove materijala te pridonosi rastu cijena energije i sirovina. Ti će činitelji i nadalje nepovoljno utjecati na povjerenje i rast, osobito u kratkoročnom razdoblju. Međutim, postoje uvjeti za nastavak gospodarskog rasta zbog ponovnog otvaranja gospodarstva, snažnog tržišta rada, fiskalne potpore i uštedevine nastale tijekom pandemije. Očekuje se da će gospodarska aktivnost ponovo rasti kada utjecaj trenutačnih nepovoljnih činitelja oslabi. Takva očekivanja u glavnim crtama potvrđuju makroekonomske projekcije stručnjaka Eurosustava, u kojima se predviđa godišnja stopa rasta realnog BDP-a od 2,8 % u 2022., 2,1 % u 2023. i 2,1 % u 2024.⁵⁴

Učinci rata u Ukrajini na cijene energenata i drugih sirovina na svjetskim tržištima povećali su se od njegova izbijanja, a i nadalje su prisutni rizici dodatnog rasta cijena koji ovise o tijeku i trajanju rata i eventualnim novim paketima sankcija. Recentni pokazatelji kretanja cijena sirovina na svjetskom tržištu upućuju na postupnu normalizaciju cijena nakon njihova znatnog porasta koji se u pojedinim segmentima nastavio i nakon početka rata. Stoga je i HNB nakon

⁵³ *Europska središnja banka*

⁵⁴ *Europska središnja banka, Ekonomski bilten, 4/2022.*

izbijanja rata višekratno revidirao projekcije kretanja inflacije, pa se trenutno na razini cijele 2022. godine očekuje prosječna inflacija na razini višoj od 9%. Cijene sirovina na termiskim tržištima (na kojima trgovci kupuju i prodaju te sirovine po cijeni dogovorenoj na dan trgovanja te uz isporuku u određenom trenutku u budućnosti, primjerice za šest mjeseci ili za godinu dana) tako upućuju na postupno pojeftinjenje sirovina prema kraju projekcijskog horizonta. No, s trajanjem rata jača i intenzitet poremećaja u opskrbi s ratom pogođenih područja, a eventualne bi nove sankcije mogle dodatno smanjiti ponudu sirovina koje izvozi Rusija i time potaknuti daljnji rast cijena na svjetskom tržištu. Zbog toga su i nadalje naglašeni rizici ostvarenja aktualne projekcije inflacije.⁵⁵

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku za kolovoz 2022. godine cijene dobara i usluga za osobnu potrošnju, mjerene indeksom potrošačkih cijena, u kolovozu 2022. u odnosu na srpanj 2022. u prosjeku su više za 0,1%. U odnosu na kolovoz 2021., tj. na godišnjoj razini, u prosjeku su više za 12,3%, dok su u godišnjem prosjeku više za 7,8%. Promatrano prema glavnim skupinama klasifikacije ECOICOP (Europska klasifikacija osobne potrošnje prema namjeni), na godišnjoj razini, najveći porast potrošačkih cijena u prosjeku je ostvaren u skupinama Hrana i bezalkoholna pića, za 19,2%, Restorani i hoteli, za 17,6%, Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva, za 15,3%, Prijevoz, za 14,1%, Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva, za 10,5%, Rekreacija i kultura, za 9,4%, Razna dobra i usluge, za 8,1%, te Odjeća i obuća, za 6,4%.⁵⁶

Pored navedenih izazova, Ličko-senjska županija ima probleme demografske prirode. Mali broj stanovnika i njihovo iseljavanje predstavlja značajan problem za ovu županiju. Kao što je spomenuto ranije u tekstu, Ličko-senjska županija nalazi se u II. skupini jedinica lokalne (područne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica.

S obzirom da je važan smjer razvoja i gospodarstva Ličko-senjske županije turizam, potrebno je naglasiti i izazove u tom sektoru. Duljina boravka turista u Ličko-senjskoj županiji manja je od prosjeka Republike Hrvatske. Iako se svakim danom turizam u Ličko-senjskoj županiji sve više razvija, može se reći da smještajni kapaciteti ne mogu zadovoljiti potražnju. Na području Ličko-senjske županije postoji tek nekoliko objekta visoke kategorije, a baš za takvima je velika potražnja.

Uvođenjem eura u Hrvatskoj će se ostvariti znatna i trajna korist za gospodarstvo, a pozitivni učinci posebno će se odraziti na turizam zbog veličine tog sektora i visoke zastupljenosti zemalja članica europodručja u turističkoj potražnji.

⁵⁵ Izvor: <https://www.hnb.hr/javnost-rada/aktualno-o-inflaciji>

⁵⁶ Izvor: Indeks potrošačkih cijena u kolovozu 2022., DZS, <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29194>

II. SWOT ANALIZA

SWOT analiza ili analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji (eng. strengths, weaknesses, opportunities, threats) metoda je strateškog planiranja koja se koristi kao metoda analize internih snaga i slabosti te vanjskih izazova s kojima je Županija suočena.

Za Plan razvoja Ličko-senjske županije do 2027. godine, u suradnji s članovima Radne skupine za izradu Plana i članovima Partnerskog vijeća, sukladno načelu partnerstva i suradnje kako bi se povezali dionici razvoja na području Županije, uz izradu strateškog okvira sa posebnim ciljevima i mjerama posebnih ciljeva, izrađena je i SWOT analiza i to za četiri područja: društvo, gospodarstvo, prostor i okoliš i posebna područja i upravljanje razvojem.

Snage, slabosti, prilike i prijetnje su prikazane kako slijedi:

DRUŠTVO

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Postojanje mreža obrazovnih institucija - Postojanje učeničkih i studentskih domova - Raznolikost organizacija civilnog društva te sve veća važnost njihovog djelovanja - Dobra prometna povezanost koja omogućuje kontakt sa ostalim dijelovima Hrvatske - Upotreba širokopojasnog interneta u radu javnih institucija i organizacija civilnog društva - Postojanje Savjeta mladih (Ličko-senjske županije i nekih JLS-ova) i Info centra za mlade - Gostoljubivost stanovništva - Postojanje obiteljskih gospodarstava koji njeguju tradicijski način života - Bogata materijalna i nematerijalna kulturno-povijesna baština 	<ul style="list-style-type: none"> - Depopulacija županije - Negativan migracijski saldo - Visoka stopa nezaposlenosti - Starija populacija - Mala gustoća naseljenosti - Velika površina županije - Pojava bolesti (pandemija) - Nedostatak stručnih kadrova u zdravstvu i školstvu - Neusklađenost obrazovnog sustava sa potrebama tržišta rada - Nedovoljna međusektorska i multidisciplinarna suradnja - Neodgovarajuće sustavno stipendiranje učenika i studenata u skladu s potrebama tržišta rada - Nedovoljno stručnog znanja i niska razina obrazovanja ljudi koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom i turizmom - Nedovoljna svijest o važnosti cjeloživotnog obrazovanja - Nedostatak stručnog kadra u udrugama civilnog društva - Civilno društvo nedovoljno zainteresirano za sudjelovanje u upravljanju razvojem - Nedovoljna iskorištenost kulture i tradicijske baštine - Nerazvijena mreža udomiteljskih obitelji (djeca i treća životna dob) - Nepostojanje sustava za ranjive skupine

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">- Postojanje civilnih udruga- Zdravstveni i avanturistički turizam- Dolazak i ostanak mlade populacije nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja zbog postojanja visokoobrazovnih institucija u LSŽ- Razvijen seoski turizam- Pokretanje obrazovnih programa usklađenih sa potrebama gospodarstva- Povezanost kulture i tradicije u svrhu razvoja turizma i lokalne zajednice- Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj lokalnih proizvođača- Mogućnosti korištenja novih tehnologija u obrazovanju i kulturi- Mogućnost uključivanja udruga u razvoj onih segmenata društvenog života koji su nedovoljno zastupljeni djelovanjem privatnog i javnog sektora- Razvoj raznovrsnih programa dodatnog obrazovanja i verificiranih programa prekvalifikacija (pučka učilišta i komore mogu brže reagirati na potrebe tržišta rada)- Razvoj novih zdravstvenih usluga	<ul style="list-style-type: none">- Odlazak mladog stanovništva- Nepovoljna opća gospodarska situacija koja ima negativan utjecaj na rast nezaposlenosti, rezultate poslovanja u gospodarstvu, pad platežne moći i sl.- Odljev stručnih i perspektivnih kadrova- Neprimjerena politika poticanja- Nestabilna porezna politika- Neriješena pitanja zemljišnog vlasništva- Korupcija- Nedostatak kadrova s iskustvom u upravljanju projektima- Nefleksibilni obrazovni programi neusklađeni s potrebama tržišta rada- Smanjenje radno aktivnog stanovništva s potrebnim kvalifikacijama- Niska kupovna moć i slabiji interes domaćeg tržišta- Slaba kapacitiranost udruga- Neusklađenost zakonskih propisa i regulativa- Nezainteresiranost i neinformiranost stanovništva – posebno mladih- Sve institucije koncentrirane u većim središtima

GOSPODARSTVO

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">- Povoljan geografski položaj i dobra prometna povezanost- Povoljna klimatska obilježja- Usmjerenost na razvoj turizma- Prepoznata turistička destinacija sa velikim potencijalom- Izuzetne krajobrazne vrijednosti i bioraznolikost (prirodni resursi, biološka raznolikost, bogatstvo vode u kršu, čistoća zraka, izvornost)- Izvorišta i bogati podzemni kapaciteti pitke vode- Raspoložive nekretnine i zemljišta (niža cijena od prosjeka RH)- Energetski potencijal (voda i vjetar)- Mogućnost eko poljoprivredne proizvodnje- Prepoznatost visokokvalitetnih poljoprivrednih proizvoda- Blizina velikog tržišta prodaje i tržišta nabave (Zagreb i regionalni centri)	<ul style="list-style-type: none">- Prevelik udio djelatnosti javne uprave i uslužnih djelatnosti u odnosu na proizvodne i prerađivačke djelatnosti- Neriješeni imovinskopravni odnosi- Slaba iskorištenost potencijala i resursa za razvoj- Nedovoljna konkurentnost gospodarskih subjekata kao rezultat neulaganja u znanje i tehnologiju- Visoka stopa nezaposlenosti, posebno mladih (iznad prosjeka RH)- Nepostojanje radnih mjesta za zapošljavanje visokoobrazovnog kadra zbog nepovoljne strukture gospodarske djelatnosti- Niska stopa ekonomske aktivnosti u odnosu na RH- Nedovoljna kapacitiranost potpornih institucija za podršku poduzetništvu- Nesklonost poduzetnika suradnji i zajedničkim nastupima na međunarodnom tržištu

- Dostupnost novo razvijenih elemenata poduzetničke infrastrukture i podrške za razvoj poljoprivrede – Razvojni centar LSŽ- Iskustvo regionalne razvojne agencije u iniciranju, pripremi i provedbi razvojnih projekata- Dostupnost digitalnih usluga namijenjenih gospodarstvu – Digitalna komora- Tradicija poljoprivredne proizvodnje- Tradicija u turističkoj djelatnosti- Tradicija u drvoprerađivačkoj djelatnosti- Postojanje regionalnih robnih marki (Lika Quality)	- Nedovoljna prisutnost na sajmovima i slaba marketinška aktivnost pojedinih gospodarskih subjekata- Needuciranost lokalnog stanovništva o potencijalu turizma- Nezadovoljavajuća umreženost turističke ponude- Nedostatak turističkih objekata visoke kategorije i tematskih (trendovskih) kapaciteta- Nedovoljna iskorištenost kulturnih potencijala u turističke svrhe- Slaba međusobna suradnja nacionalnih parkova i zaštićenih područja s lokalnom zajednicom, institucijama i poslovnim subjektima- Sezonski karakter zaposlenosti u turističkoj industriji- Nedostatak kvalitetnih ugostiteljskih kapaciteta- Nedovoljno domaćih proizvoda u turističkoj ponudi- Slaba iskorištenost potencijala za razvoj sportsko-rekreativnih sadržaja- Rascjepkanost poljoprivrednog zemljišta- Mali broj specijaliziranih proizvođača s intenzivnijom i dugoročno održivom proizvodnjom- Mala i mješovita poljoprivredna gospodarstva, s mješovitom proizvodnjom- Niska tehnološka razina i tradicijska struktura proizvodnje- Nedovoljna zastupljenost poduzeća s proizvodima visoke dodane vrijednosti- Gospodarske zone s minimalnom proizvodnom i prerađivačkom aktivnošću- Nedovoljna produktivnost gospodarstva- Nedovoljna konkurentnost gospodarskih subjekata- Nedovoljna suradnja gospodarstva s visoko obrazovnim institucijama na području istraživanja i razvoja proizvoda- Nedovoljna zainteresiranost mladih za pojedinim zanimanjima za koje postoji potreba u gospodarstvu- Nepostojanje tržišne infrastrukture za poljoprivredne proizvode- Relativno velike površine neobrađenog poljoprivrednog zemljišta- Smanjivanje broja poljoprivrednih gospodarstava- Neodgovarajući sustav javnog prijevoza stanovništva

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">- Dostupnost fondova i novih programa EU kao izvora financiranja projekata iz područja gospodarstva- Dostupnost fondova i novih programa EU kao izvora financiranja projekata iz područja zaštite okoliša i prirode- Korištenje poticajnih izvora financiranja (nacionalni programi, poticajni krediti, subvencije i dr.)- Uvođenje smanjenih poreznih olakšica poduzetnicima LS županije- Mogućnost turističkog razvoja zbog postojanja 3 klimatska područja u LS županiji- Rastuća potražnja za ekološkim proizvodima- Potencijal brendiranja (npr. prehrambeno poljoprivrednih proizvoda)- Mogućnost produljenja turističke sezone selektivnim oblicima turizma- Informiranje i uključivanje lokalnih proizvođača u razvojne aktivnosti- Organiziranje potpore realizaciji individualnih projekata- Porast interesa turista i razvoj selektivnih oblika turizma- Razvoj kulturno-turističkih proizvoda- Češći, kraći odmori- Poželjna auto destinacija- Uspostavljen klub kvalitete obiteljskog smještaja Blue & Green Homestay sa podbrendovima (bike, hike, motorbike)- Očuvanost tradicijskih zanata- Razvoj ruralnog turizma i umrežavanje s eko proizvođačima prehrambenih proizvoda radi skraćivanja lanaca nabave (od polja do stola)- Potražnja za novim turističkim proizvodima - svjetski turistički trendovi- Suradnja nacionalnih parkova i zaštićenih područja s lokalnom zajednicom- Uključivanje u partnerske programe i mjere poticanja ruralnog razvoja- Edukacija proizvođača, unaprjeđivanje proizvodnje i stvaranje uvjeta za održivost- Izgradnja tržišne infrastrukture za poljoprivredne proizvode- Razvoj lokalnih robnih marki- Uspostavljanje suvremenih oblika povezivanja i zajedničkog nastupanja (zadrugarstvo)	<ul style="list-style-type: none">- Nepostojanje učinkovite nacionalne politike usmjerene prema poticanju razvoja slabo razvijenih regija (brdsko-planinska područja i potpomognuta područja)- Otvoreno tržište iz EU (gospodarski subjekti)- Odljev visokoobrazovnog kadra (zbog otvaranja mogućnosti bržeg zapošljavanja izvan županije)- Iseljavanje stanovništva- Nepostojanje poreznih olakšica poduzetnicima u LS županiji- Smanjivanje broja proizvođača i gubitak proizvodnje- Pasivnost i neaktivnost poduzetnika- Usitnjenost zemljišta onemogućava konkurentnu poljoprivrednu proizvodnju- Rast konkurencije proizvođača iz EU i razvijenih domaćih regija u poljoprivredi i prerađivačkoj industriji- Brz razvoj tehnologije koja zahtjeva stalna i visoka ulaganja- Nemogućnost razvoja gospodarstva na minski sumnjivim područjima-

PROSTOR I OKOLIŠ

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">- Bogati prirodni resursi i krajobrazna georaznolikost i raznolikost- Visok stupanj raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta- Atraktivne rijeke bogate pitkom vodom- Povoljan geografsko-prometni položaj i dobra prometna povezanost- Proizvodnja električne energije iz OIE veća od potrebe područja- Visoka kakvoća mora i općenito očuvanost okoliša	<ul style="list-style-type: none">- Ispuštanje nepročišćenih otpadnih voda u vode i more (okoliš)- Izvori onečišćenja voda na području zaštićenih zona, izvorišta vode za piće- Slabo razvijeni sustav primarne selekcije komunalnog otpada- Otpad se ne zbrinjava u skladu s propisima- Nepostojanje adekvatnog odlagališta za posebne vrste otpada- Iznimna geografska raširenost područja otežavajuća za prikupljanje otpada- Postojanje divljih odlagališta u okolišu i u zaštićenim područjima- Nedovoljno razvijena svijest o važnosti očuvanja prirodne baštine od djela investitora
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">- Valorizirana i očuvana prirodna i kulturna baština- Primjena načela održivog razvoja kod realizacije razvojnih projekata- Područja ekološke mreže natura 2000 u funkciji razvoja u ruralnim dijelovima županije- Povećanje svijest o važnosti očuvanja prirodne baštine- Razvoj i stavljanje u funkciju planiranih novih poslovnih zona- Privlačenje novih investicija u zelene industrije- Širenje u nove poslovne segmente- Rastući sektor proizvodnje energije iz obnovljivih izvora- Razvoj novih tehnologija za zbrinjavanje i iskorištavanje otpada prema načelima cirkularne ekonomije- Suradnja sa znanstvenim institucijama- Revitalizacija poljoprivrede na ekološkim osnovama- Položaj na europskoj mediteranskoj biciklističkoj ruti (Eurovelo 8) i razvijena mreža cikloturističkih ruta- Razvijena mreža moto ruta- Ravnoteža očuvanja morskih ekosustava i gospodarskog razvoja- Unaprijeđen sustav gospodarenja otpadom prema načelima cirkularne ekonomije- Ekološka osviještenost udruga, gospodarstva i društva u cjelini- Promicanje održivog transporta	<ul style="list-style-type: none">- Loše upravljanje državnom imovinom (neiskorišteni potencijali bivših vojnih objekata)- Konkurencija drugih regija kao investicijskih lokacija- Nedovoljne investicije u željezničku infrastrukturu- Prometni i infrastrukturni programi većeg opsega donose se na državnoj razini- Ekološki incidenti i problemi (požari, divlji deponiji smeća, devastacija obale, ispuštanje otpadnih i industrijskih voda gradova i općina, nepostojanje sustava odvajanja i zbrinjavanja otpada)- Dugotrajna uspostava novog sustava gospodarenja otpadom- Točkasto onečišćenje kopnenih voda- Korištenje kemijskih zaštitnih sredstava u poljoprivrednoj proizvodnji- Trajni rizik i opasnost iznenadnog onečišćenja mora

POSEBNA PODRUČJA I UPRAVLJANJE RAZVOJEM

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">- Očuvan prirodni okoliš (Nacionalni parkovi i parkovi prirode)- Bogati prirodni resursi (velike površine očuvanog poljoprivrednog zemljišta, šume, vode, morska obala)- Bogate tradicijske vrijednosti- Postojeći zaštićeni autohtoni proizvodi- Visokokvalitetni obiteljski smještajni objekti- Postoje uvjeti i razne mogućnosti za diverzifikaciju poljoprivredne proizvodnje te razvoj proizvoda s povećanom dodanom vrijednošću- Državno poljoprivredno zemljište koje se može iskoristiti u funkciji razvoja	<ul style="list-style-type: none">- Nedostatak kadrova s iskustvom u upravljanju projektima- Velike razvojne razlike i velike razlike u financijskim kapacitetima- Slaba naseljenost, staro stanovništvo- Niska razina obrazovanja stanovništva LSŽ- Neriješeni imovinsko-pravni odnosi- Nedovoljno razvijen seoski i planinski turizam
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">- Mogućnost korištenja EU fondova- Suradnja obrazovnih institucija i realnog sektora- Uključenog civilnog sektora i stanovništva u razvoj LSŽ- Ekološka poljoprivreda- Razvoj turističkog potencijala- Razvoj finalne proizvodnje	<ul style="list-style-type: none">- Spora provedba operativnih razvojnih programa na nacionalnoj razini- Nedovoljna potpora razvojnim projektima sa županijske i državne razine- Daljnja depopulacija (iseljavanje, pad nataliteta)- Globalne klimatske promjene- Rast cijena nafte- Onečišćenje okoliša i devastacija prostora- Teritorijalni preustroj RH- „Gašenje“ civilnog sektora

III. POSEBNI CILJEVI PLANA RAZVOJA LSŽ

Vizija razvoja Županije je sažeta i jasna zamisao o željenom i planiranom postignuću razvoja Županije. Zasniva se na rezultatima osnovne analize, SWOT analize, razvojnih trendova u užem i širem okruženju te idejama o budućnosti Županije.

Kad se razmotri ocjena ekonomskog potencijala i razvojnih kočnica koje karakteriziraju ovo područje, Županija je u utvrdila da bi se vizija razvoja Županije za razdoblje 2021-2027 trebala usredotočiti na: **jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede i gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije, povećanje učinkovitosti korištenja resursa, razvoj održivog i zelenog turizma, razvoj pametnih gradova i sela, unaprjeđenje kvalitete obrazovanja, demografski oporavak te unaprjeđenje kvalitete života ulaganjem u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu te sigurnost.**

S ciljem ostvarenja prioriteta, razvijeni su posebni ciljevi koji su u potpunosti povezani sa strateškim ciljevima Nacionalne razvojne strategije 2030.

Tablica 67: Popis posebnih ciljeva i mjera posebnih ciljeva

Naziv Posebnog cilja	Mjere Posebnog cilja
PC1 - Jačanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije	1.1. Potpora rastu i razvoju MSP-ova poboljšanjem poduzetničke klime i infrastrukture 1.2. Tranzicija gospodarstva na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija 1.3. Potpora jačanju poduzetništva kroz komparativne prednosti LSŽ
PC2 – Jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova	2.1. Potpora rastu i razvoju subjekata u poljoprivredi i šumarstvu, s naglaskom na OPG-ove 2.2. Tranzicija poljoprivrede na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija 2.3. Potpora jačanju poljoprivrede kroz komparativne prednosti LSŽ 2.4. Potpora razvoju akvakulture
PC3 – Povećanje učinkovitosti korištenja resursa	3.1. Potpora korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, voda, vjetar, biomasa) 3.2. Potpora razvoju i povećanju učinkovitosti vodovodne i odvodne infrastrukture (izgradnjom vodocrpilišta, širenjem nove i obnovom postojećeg sustava) 3.3. Potpora u povećanju učinkovitosti korištenja resursa u poljoprivredi i šumarstvu (korištenje nusproizvoda proizvodnje za energetske potrebe) 3.4. Potpora povećanju dostupnosti linijskog prometa
PC4 - Razvoj zelenog i održivog turizma	4.1. Diverzifikacija turističke ponude LSŽ 4.2. Potpora razvoju uslužnih OPG-ova kroz integriranu i eko poljoprivredu te njihovo povezivanje 4.3. Potpora poljoprivrednicima i gospodarskim subjektima u održavanju tradicionalnih sorti i tradicijskih proizvoda i kulturnih događanja LSŽ i njihovo certificiranje 4.4. Razvoj sadržaja za posjetitelje i izgradnja infrastrukture za prijem posjetitelja u zaštićena područja prirode i područja ekološke mreže Natura 2000
PC5 – Pametni gradovi i sela	5.1. Potpora u širenju širokopojasnog interneta 5.2. Potpora korištenju zelenih tehnologija u potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima

PC6 – Unaprjeđenje kvalitete obrazovanja	6.1. Potpora učenicima u srednjoškolskim programima s posebnim naglaskom na deficitarna zanimanja 6.2. Potpora studentima s posebnim naglaskom na deficitarna zanimanja 6.3. Potpora razvoju cjeloživotnog obrazovanja te prekvalifikacije na deficitarna zanimanja s posebnim naglaskom na teže zapošljive skupine 6.4. Potpora razvoju predškolskog, osnovnoškolskog srednjoškolskog i visokoškolskog odgoja i obrazovanja
PC7 – Demografski oporavak	7.1. Poticanje ostanka stanovništva i doseljavanja novih stanovnika poboljšanjem infrastrukture cestovne, društvene (vrtići, društveni domovi, tržnice, društveni centar civilnog društva, bazen i sl.) 7.2. Poticanje doseljavanja novih stanovnika subvencioniranjem gradnje 7.3. Poboljšanje dostupnih površina za slobodne aktivnosti (dječja igrališta i sportsko-rekreacijske površine)
PC8 – Unaprjeđenje kvalitete života ulaganjem u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu te sigurnost	8.1. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga u sustavu zdravstvene skrbi 8.2. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga u sustavu socijalne skrbi 8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS)
PC9 – Očuvanje kulturne i prirodne baštine	9.1. Potpora kulturnim događanjima i očuvanju kulturne baštine 9.2. Potpora očuvanju prirodne baštine 9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša

Izvor: Izradio autor

Uz posebne ciljeve i mjere koji su u potpunosti povezani sa strateškim ciljevima Nacionalne razvojne strategije 2030. definiran i su ciljevi mjera, potencijalna područja ulaganja, rezultati i razvojni učinak za svaku mjeru posebnog cilja.

PC1 - Jačanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije

Poveznica s NRS

RS 1. Održivo gospodarstvo i društvo

SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo

SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi

RS 3. Zelena i digitalna tranzicija

SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva

RS 4. Ravnomjeran regionalni razvoj

SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti

Opis Posebnog cilja

Svrha PC je daljnja potpora razvoju poduzetništva na području LSŽ analizom potreba za dodatnom poduzetničkom infrastrukturom i njenim širenjem u skladu s definiranim potrebama, prelazak gospodarskih subjekata na okolišno prihvatljivije tehnologije (modernizacija pogona energetski učinkovitijim zamjenama, prelazak na zelene izvore energenata...) i sustave poslovanja (smanjenje CO2 otiska, smanjenje korištenja papira, digitalizacija poslovnih i administrativnih procesa...) te potpora u digitalizaciji poslovanja poslovnih subjekata uz definiranje komparativnih prednosti LSŽ (geografska pozicija, dobra cestovna povezanost s cijelom obalom i kontinentom...).

Očekuju se sinergijski učinci s:

PC2 – Jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova – razvojni centri za poljoprivredu, brendiranje, kušaonice, i dr.

PC3 – Povećanje učinkovitosti korištenja resursa – OIE, biootpad, infrastruktura, okoliš, bioraznolikost

PC5 – Pametni gradovi i sela – širokopojasni internet, digitalne usluge

PC7 – Demografski oporavak – novčane potpore i naknade, infrastruktura za mlade i obitelji, socijalna stanogradnja i sl.

Mjere Posebnog cilja

1.1. Potpora rastu i razvoju MSP-ova poboljšanjem poduzetničke klime i infrastrukture

1.2. Tranzicija gospodarstva na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija

1.3. Potpora jačanju poduzetništva kroz komparativne prednosti LSŽ

Poveznica na pokazatelje ishoda NRS

OI.02.4.31 Broj aktivnih pravnih osoba

OI.02.4.06 Broj novih malih i srednji poduzeća po godini

Planirani financijski okvir

Mjere Posebnog cilja

1.1 Potpora rastu i razvoju MSP-ova poboljšanjem poduzetničke klime i infrastrukture

CILJ MJERE	Poslovni kapaciteti Ličko –senjske županije još uvijek nisu dovoljno razvijeni te je potrebno dodatno širenje poduzetničke infrastrukture i potpornih djelatnosti za poduzetništvo. Svrha je ove mjere poboljšati uvjete za razvoj poduzetništva i povećati konkurentnost poduzetnika te unapređenje postojećih i razvoj novih oblika formalnog i neformalnog obrazovanja s ciljem poboljšanja poduzetničkog okruženja i jačanja sposobnosti poduzetnika te poduzetništva u cjelini.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza stanja i potreba za poduzetničkom infrastrukturom u Županiji, utvrđivanje prioriteta potpora poduzetništvu te izrada cjelovitog programa za poboljšanje postojećih i pokretanje novih aktivnosti za razvoj poduzetništva. • Jačanje poduzetničke infrastrukture umjerene na poduzetnike početnike • Jačanje kapaciteta poduzetničkih potpornih institucija odnosno osposobljavanje poduzetničke i tehnološke infrastrukture za pružanje naprednih savjetodavnih usluga poduzetnicima • Poduzetničke zone – razrada i provedba programa za razvoj zona koje planira Županija u suradnji s JLS radi privlačenja ciljanih investitora. • Formiranje mreže potpornih poduzetničkih institucija sa svrhom brže i kvalitetnije razmjene informacija, povezivanje i razmjena iskustava sa sličnim institucijama u Županiji, susjednim županijama i šire. • Promocija korištenja znanja i inovacija i njihove komercijalizacija te digitalizacija poslovanja u sektorima koji su strateški važni za županiju. • Suradnja sa županijskim i ostalim istraživačkim i visokoškolskim ustanovama, povezivanje sa znanstveno-obrazovnim institucijama. • Poticanje i organizacija događanja koji imaju za cilj edukaciju o tehnološkim dostignućima u sektorima koji su strateški važni za županiju. • Analiza tehnoloških profila tvrtki i njihovih razvojnih potreba. • Izrada strategije razvoja tehnoloških institucija, izrada planova i programa za uspostavu i njihovo korištenje • Razvoj i promocija e-usluga za poduzetnike • Poticanje na sudjelovanje gospodarskih subjekata na jedinstvenom digitalnom tržištu EU • Podrška/ potpora obrazovnim programima i dodatnim aktivnostima koje se odnose na obrazovanje i stjecanje kompetencija za poduzetništvo na svim

	<p>razinama formalnog i neformalnog obrazovanja, za sve nositelje obrazovnih programa (obrazovne institucije, komore, udruženja obrtnika i druga udruženja poduzetnika, organizacije civilnog društva i dr)</p> <ul style="list-style-type: none">• Podrška/potpora obrazovnim i poduzetničkim institucijama za provođenje transfera znanja za krajnje korisnike• Provedba projekata osnaživanja, prekvalifikacije, obrazovanja za nove tehnologije i stjecanje dodatnih vještina i kompetencija za poduzetnike, zaposlene i nezaposlene• Subvencioniranje poduzetničke edukacije i cjeloživotnog obrazovanja kroz potpore male vrijednosti
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećan broj obrazovnih programa u koji su uključene aktivnosti usmjerene na obrazovanje i stjecanje kompetencija za poduzetništvo• Podrška jačanju i razvoju poduzetništva u svim segmentima društva kroz realizaciju pojedinih aktivnosti formalnog i neformalnog obrazovanja.• Povećane mogućnosti i kompetencije obrazovnih i poduzetničkih institucija, uspješnije i sveobuhvatnije prenošenje znanja na krajnje korisnike.
RAZVOJNI UČINAK	Planirane aktivnosti donijet će jačanje sposobnosti i konkurentnosti poduzetnika i poduzetništva u cjelini.

1.2 Tranzicija gospodarstva na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija

CILJ MJERE	U okviru EU zelenog plana potrebno je omogućiti prelazak gospodarstva na ekološki prihvatljivije i učinkovitije način poslovanja te digitalizaciju poduzetništva. Mjerom se nastoji postići prelazak na ekološki prihvatljivije izvore energije te njeno učinkovitije korištenje uvođenjem novih tehnologija i digitalizacijom poslovanja.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Potpora/promocija uvođenja „zelenijih“ tehnologija i sustava u poslovanje (osuvremenjivanjem proizvodnih jedinica i uvođenjem novih sustava poslovanja)• Potpora poduzetnicima u povećanju energetske učinkovitosti (gradnjom ekološki neutralnijih objekata, obnovom postojećih objekata...)• Promocija uvođenja IKT u poslovanje (implementacija BI i CRM sustava)• Potpora poduzetnicima u prelasku na ekološki prihvatljivije izvore energije (dizalice topline, solarne elektrane, korištenje biomase kao nusprodukta drvne industrije...)
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećan broj korisnika ekološki prihvatljivijih izvora energije• Povećana energetska učinkovitost• Učinkovitije poslovanje uvođenjem IKT rješenja
RAZVOJNI UČINAK	Planirane aktivnosti donijet će jačanje sposobnosti i konkurentnosti poduzetnika i poduzetništva u cjelini te povećati energetska učinkovitost i korištenje ekološki prihvatljivijih izvora energije

1.3 Potpora jačanju poduzetništva kroz komparativne prednosti LSŽ

CILJ MJERE	<p>Geografski položaj Ličko-senjske županije do sada je bio nedovoljno iskorišten. Položaj kao poveznica kopnenog i morskog dijela Republike Hrvatske, te dobru prometnu povezanost autocestom A1 s ostalim dijelovima zemlje potrebno je dodatno vrednovati te iskoristiti njen potencijal.</p> <p>Cilj ove mjere je učinkovito i uspješno promovirati lokacije, djelatnosti te gospodarske i druge subjekte koji su spremni za ulaganja; sveobuhvatno</p>
-------------------	---

	upoznavati potencijalne investitore s uvjetima i mogućnostima ulaganja; koordinirati i objediniti postojeće programe i aktivnosti institucija u Županiji i državnih institucija.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Izrada analize o mogućnostima za ulaganje u županijsko gospodarstvo.• Izrada baze neiskorištenih potencijala Ličko-senjske županije• Analiza lokalnih zapreka za ulaganje.• Objedinjavanje relevantnih informacija za ulagače na jednoj lokaciji.• Edukacija i obuka osoba zaduženih za rad s potencijalnim investitorima• Izrada „ponudbenih“ materijala za investitore.• Prezentacija i marketing LSŽ na sajmovima za potencijalne investitore u zemlji i inozemstvu• Koordiniranje programa rada institucija u Županiji i državnih institucija.• Trajna pažnja na potrebi racionalnog korištenja resursa županije, posebno kod eksploatacije prirodnih resursa i drugih investicija koje mogu imati i negativan učinak (npr. eksploatacija mineralnih sirovina, pogoni u blizini zaštićenih područja, poljoprivrednog zemljišta i slično).• Posjet potencijalnim investitorima u njihovim zemljama i prezentacija mogućnosti ulaganja u županiju• Suradnja sa susjednim županijama.
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Mapirani komparativni potencijali LSŽ• Kreiranje jedne lokacije za pristup podataka• Povećana prepoznatljivost LSŽ putem nastupa na sajmovima• Povećan broj ulagača/ulaganja u LSŽ
RAZVOJNI UČINAK	Planirane aktivnosti donijet će jačanje sposobnosti i konkurentnosti poduzetnika i poduzetništva u cjelini.

PC2 – Jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova

Poveznica s NRS

RS 1. Održivo gospodarstvo i društvo

SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo

SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi

RS 4. Ravnomjeran regionalni razvoj

SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima

SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti

Opis Posebnog cilja

Svrha PC je daljnja potpora razvoju poljoprivrede na području LSŽ dodatnom infrastrukturom (razvojni poljoprivredni centar) i njenim širenjem u skladu s definiranim potrebama, prelazak subjekata u poljoprivredi na okolišno prihvatljivije tehnologije (modernizacija pogona energetski učinkovitijim zamjenama, prelazak na zelene izvore energenata...) i sustave poslovanja (digitalizacija poslovnih i administrativnih procesa, online oglašavanje i e-trgovina...) te potpora u digitalizaciji poslovanja poslovnih subjekata uz definiranje komparativnih prednosti LSŽ (geografska pozicija, dobra cestovna povezanost s cijelom obalom i kontinentom, kratke linije dostave proizvođač-potrošač...).

Uz navedeno, cilj je pružiti potporu u prelasku na integriranu i eko poljoprivredu od čega će najviše profitirati OPG-ovi te subjekti u poljoprivredi koji se nalaze u potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima. Daljnje jačanje položaja navedenih subjekata bit će omogućeno poticajem na širenje ponude na uslužne djelatnosti te njihovim umrežavanjem po uzoru na vinske ceste i njima sličnu turističku ponudu.

Na području šumarstva bitno je posebno istaknuti povezivanje s industrijom i zadržavanje minimalno primarne obrade (proizvodnja dasaka) na području LSŽ uz tendenciju širenja proizvodnje i na proizvode s većom dodanom vrijednošću (parket, namještaj, drvene kuće/brvnare).

Također, velik je potencijal LSŽ u razvoju akvakulture, kako slatkovodne (rijeka Gacka), tako i slanovodne (Velebitski kanal).

Očekuju se sinergijski učinci s:

PC1 - Jačanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije – inkubatori, obrazovanje za poduzetništvo, tehnološki parkovi i dr.

PC3 – Povećanje učinkovitosti korištenja resursa – OIE, biootpad, infrastruktura, okoliš, bioraznolikost

PC4 - Razvoj zelenog i održivog turizma – kulturna i kreativna industrija, muzeji i dodatni sadržaji, centar za posjetitelje, park šume, šetnice, i dr.

PC5 – Pametni gradovi i sela – širokopojasni internet, digitalne usluge

PC7 – Demografski oporavak – novčane potpore i naknade, infrastruktura za mlade i obitelji, socijalna stanogradnja i sl.

Mjere Posebnog cilja

- 2.1. Potpora rastu i razvoju subjekata u poljoprivredi i šumarstvu, s naglaskom na OPG-ove
- 2.2. Tranzicija poljoprivrede na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija
- 2.3. Potpora jačanju poljoprivrede kroz komparativne prednosti LSŽ
- 2.4. Potpora razvoju akvakulture

Poveznica na pokazatelje ishoda NRS

OI.02.12.77	Subjekti upisani u Upisnik poljoprivrednih proizvođača
OI.02.12.79	Udio prihoda poljoprivrednog sektora u BDP-u županije
OI.02.12.20	Razvoj vrijednosti i volumena proizvodnje akvakulture

Planirani financijski okvir

Mjere Posebnog cilja

2.1 Potpora rastu i razvoju subjekata u poljoprivredi i šumarstvu, s naglaskom na OPG-ove

CILJ MJERE	Prema dostupnim podacima, najveći dio subjekata u poljoprivredi su obiteljska poljoprivredna gospodarstva. Njihova veličina trenutno je nedostatna za znatniju gospodarsku aktivnost, razina obrazovanja u poljoprivredi najčešće je niska, mehanizacija zastarjela i vlasnici OPG-ova većinom su starije osobe. Svrha mjere je omogućiti uvjete za rast i razvoj poljoprivredne proizvodnje, s posebnim naglaskom na OPG-ove.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostava Info točke za ekološku poljoprivredu u Upravnom odjelu za poljoprivredu. • Izrada detaljnog Akcijskog plana za povećanje udjela ekološke poljoprivrede do 2030. godine. • Zaštita poljoprivrednog i šumskog zemljišta od gubitaka (prenamjenom, erozijom i sl.) i degradacije smanjenjem njegove proizvodne sposobnosti (pada sadržaja organske tvari, hranjiva, zakiseljavanja, kontaminacije teškim metalima i sl.) • Provedba projekta komasacije i navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta • Sufinanciranje troškova okrupnjavanja poljoprivrednog i šumskog zemljišta • Provedba regionalizacije poljoprivredne proizvodnje (optimalno korištenje prirodnih značajki poljoprivrednog zemljišta) • Aktivacija neobrađenog i zapuštenog poljoprivrednog zemljišta. • Izrada smjernica za zelenu javnu nabavu ekološke hrane. • Poticanje udruživanja ekoloških proizvođača, potpore njihovim udrugama i zadrugama te udrugama ekoloških potrošača. • Potpora sustavu Lika Quality.

	<ul style="list-style-type: none">• Osiguranje stabilnog lokalnog tržišta i zamjena namirnica u javnim kuhinjama onima iz ekološke proizvodnje.• Razvoj kratkih opskrbnih lanaca što će doprinijeti povećanju kvalitete hrane u javnim kuhinjama, razvoju lokalne proizvodnje i smanjenju troškova i ekološkog utjecaja distribucije poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.• Povećanje prodaje i dohotka putem promocije alternativnih prodajnih kanala (posebna prodajna mjesta, kiosci, trgovine na OPG-ima, lokalni sajmovi, eko štandovi na tržnicama i/ili eko tržnice, zelene eko košare, sustav kućnih dostava i sl.)• Razvijena prikladna tržišna infrastruktura kroz partnerstvo trgovaca, proizvođača i prerađivača.• Dostupnost eko hrane u restoranima, hotelima, objektima seoskog turizma i sl.• Podizanje svijesti potrošača o dobiti takvih proizvoda• Potpora poduzetnicima vezanim za djelatnost šumarstva (zadržavanje sekundarne i tercijarne obrade drveta na području županije kako bi se omogućila izrada proizvoda s većom dodanom vrijednošću)• Potpora razvoju mljekarstva i s njim vezane prerađivačkih djelatnosti
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećanje obrađivane površine od strane subjekata u poljoprivredi• Veća učinkovitost subjekata u poljoprivredi• Poboľjšano udruživanje proizvođača• Povećane površine pod eko uzgojem• Povećanje mljekarske proizvodnje uz potporu za preradu na području LSŽ• Povećanje učinkovitosti u šumarstvu i s njim povezanim gospodarskim djelatnostima
RAZVOJNI UČINAK	Planirane aktivnosti donijet će jačanje sposobnosti i konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i s njima povezanih gospodarskih djelatnosti.

2.2 Tranzicija poljoprivrede na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija

CILJ MJERE	U okviru EU zelenog plana potrebno je omogućiti prelazak gospodarstva na ekološki prihvatljivije i učinkovitije način poslovanja te digitalizaciju. Mjerom se nastoji postići prelazak na ekološki prihvatljivije izvore energije te njeno učinkovitije korištenje uvođenjem novih tehnologija i digitalizacijom poslovanja. Također, tendencija je iskoristiti biološke prednosti Županije trajnom promocijom prelaska na ekološku proizvodnju te implementaciju integrirane poljoprivrede. Također, svrha je smanjiti potrošnju energije kroz njeno učinkovitije iskorištavanje i dobivanje energije iz obnovljivih izvora. Posljedično tome se očekuje rast konkurentnosti tvrtki i poljoprivrede. Istovremeno se kroz edukaciju razvija svijest o značaju energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije; te uvođenje iskorištavanja biomase poljoprivrednog podrijetla za proizvodnju energije, povećanje prihoda poljoprivrednih gospodarstava, poboljšanje stanja gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, rješavanje problema korištenja gnojiva iz poljoprivredne proizvodnje.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Potpora/promocija uvođenja „zelenijih“ tehnologija i sustava u poslovanje (osuvremenjivanjem proizvodnih jedinica i uvođenjem novih sustava poslovanja)• Potpora poduzetnicima u povećanju energetske učinkovitosti (gradnjom ekološki neutralnijih objekata, obnovom postojećih objekata...)• Promocija uvođenja IKT u poslovanje (implementacija BI⁵⁷ i CRM⁵⁸ sustava)

⁵⁷ Eng. Business Intelligence

⁵⁸ Eng. Customer relationship management-Upravljanje klijentima

	<ul style="list-style-type: none">• Potpora poduzetnicima u prelasku na ekološki prihvatljivije izvore energije (dizalice topline, solarne elektrane, korištenje biomase kao nusprodukta drvne industrije...)• Potpora poduzetnicima i poljoprivrednicima za korištenje ekološki prihvatljive ambalaže.• Pružanje savjetodavnih i stručnih usluga poduzetnicima, obrtnicima i poljoprivrednicima• Pregled i preporuke mogućih izvora financiranja• Istraživanje i razvoj rješenja čijom primjenom bi se učinkovitije koristila energija i obnovljivi izvori energije• Promocija projekata povećanja energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije.• Potpora u razvoju i provedbi programa edukacije za poljoprivrednike vezano za ekološku proizvodnju i integriranu poljoprivredu.• Razvoj i primjena svih dostupnih tehničkih i tehnoloških pomagala i sustava proizvodnje s ciljem povećanja proizvodnje, zaštite prirode i okoliša, smanjenje utjecaja klimatskih promjena na poljoprivrednu proizvodnju, racionalizaciju troškova proizvodnje, prerade i distribucije proizvoda kao i umrežavanje svih ključnih dionika ruralnog razvoja (proizvođača, dobavljača, potrošača).• Promicanje i edukacija o primjeni digitalnih rješenja s ciljem unapređenja poljoprivredne proizvodnje i plasmana poljoprivrednih proizvoda
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećanje učinkovitosti subjekata u poljoprivredi• Veća energetska učinkovitost subjekata u poljoprivredi• Poboljšana digitalizacija
RAZVOJNI UČINAK	Planirane aktivnosti donijet će jačanje sposobnosti i konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i s njima povezanih gospodarskih djelatnosti.

2.3 Potpora jačanju poljoprivrede kroz komparativne prednosti LSŽ

CILJ MJERE	Uz regionalno dobar položaj u kontekstu smještaja u RH, Županija ima brojne resurse koje je potrebno opskrbljivati (morski turizam, planinski turizam, nacionalni parkovi...) što je moguće ostvariti povezivanjem lokalnih proizvođača s domaćim tržištem. Isto tako, županijom dominira nisko intenzivna poljoprivreda, koja je uz dug period neobrađivanja poljoprivrednih površina tijekom Domovinskog rata, ostavilo odlične uvjete za razvoj ekološke poljoprivrede na velikim površinama.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Provedba i implementacija znanstvenih i stručnih istraživanja koja imaju za cilj povećanje konkurentnosti poljoprivrednih i šumarskih gospodarstava• Edukacija i stručno osposobljavanje za rad u poljoprivredi i šumarstvu• Organizacija i provedba ocjenjivanja kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda• Izgradnja znanstveno-istraživačkih centara za razvoj i unapređenje proizvodnje• Pozicioniranje Županije kao ekološki orijentirane sredine• Brendiranje lokalnih proizvoda korištenjem znakova kvalitete• Potpora poljoprivrednicima u korištenju nusproizvoda ovčarske proizvodnje (vuna)
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećanje prepoznatljivosti poljoprivrednih proizvoda LSŽ• Povećanje proizvoda sa oznakama zaštićenog podrijetla i kvalitete• Stvaranje prepoznatljivosti LSŽ kroz prezentaciju tradicionalnih proizvoda ovčarstva
RAZVOJNI UČINAK	Planirane aktivnosti donijet će jačanje sposobnosti i konkurentnosti poljoprivrede i s njima povezanih gospodarskih djelatnosti.

2.4 Potpora razvoju akvakulture

CILJ MJERE	Ličko-senjska županija raspolaže velikim morskim površinama koje su još uvijek nedovoljno razvijene. Osim turizma koji koristi samo njegove rubne dijelove, ribarstvo je ograničenog intenziteta i vidljive su znatne mogućnosti za korištenje ovih površina poticanjem razvoja akvakulture.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Izrada akcijskog plana razvoja akvakulture mapiranjem i definiranjem pogodnih površina (morskih i slatkovodnih)• Privlačenje ulagača• Promotivne aktivnosti za razvoj akvakulture• Institucionalna potpora potencijalnim ulagačima
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Mapirana područja pogodna za akvakulturu• Povećan broj gospodarskih subjekata na području akvakulture
RAZVOJNI UČINAK	Planirane aktivnosti donijet će razvoj do sada neiskorištenih potencijala LSŽ za razvoj akvakulture.

PC3 – Povećanje učinkovitosti korištenja resursa

Poveznica s NRS

RS 3. Zelena i digitalna tranzicija

SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost

SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva

SC 10. Održiva mobilnost

Opis Posebnog cilja

Svrha PC je potpora prelasku poslovnih subjekata i stanovništva na okolišno prihvatljivije energente, načine poslovanja, ulaganja u pasivne objekte, povećanje korištenja obnovljivih izvora energije te povećanje učinkovitosti korištenja dostupnih resursa u preradi i proizvodnji.

Na području održive mobilnosti, cilj je optimizirati linijski prijevoz te poticati poslovne subjekte i stanovništvo na korištenje okolišno prihvatljivijih načina prijevoza.

Očekuju se sinergijski učinci s:

PC1 - Jačanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije – inkubatori, obrazovanje za poduzetništvo, tehnološki parkovi i dr.

PC2 – Jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova

PC4 - Razvoj zelenog i održivog turizma – kulturna i kreativna industrija, muzeji i dodatni sadržaji, centar za posjetitelje, park šume, šetnice, i dr.

PC5 – Pametni gradovi i sela – širokopoljasni internet, digitalne usluge

Mjere Posebnog cilja

3.1. Potpora korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, voda, vjetar, biomasa)

3.2. Potpora razvoju i povećanju učinkovitosti vodovodne i odvodne infrastrukture (izgradnjom vodocrpilišta, širenjem nove i obnovom postojećeg sustava)

3.3. Potpora u povećanju učinkovitosti korištenja resursa u poljoprivredi i šumarstvu (korištenje nusproizvoda proizvodnje za energetske potrebe)

3.4. Potpora povećanju dostupnosti linijskog prometa

Poveznica na pokazatelje ishoda NRS

OI.02.11.44 Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon

OI.02.6.65 Ostvareni gubici u vodovodnoj mreži

Planirani financijski okvir

Mjere Posebnog cilja

3.1 Potpora korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, voda, vjetar, biomasa)

CILJ MJERE	Cilj mjere je povećati broj korisnika obnovljivih izvora energije njihovom promocijom, edukacijom i provedbom projekata. LSŽ raspolaže velikim potencijalima za razvoj solarnih i vjetroelektrana te nusproizvoda šumarske proizvodnje čijim korištenjem će se smanjiti ovisnost o „klasičnim“ energentima koji su okolišno manje prihvatljivi.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Pružanje savjetodavnih i stručnih usluga poduzetnicima, obrtnicima, poljoprivrednicima i kućanstvima• Pregled i preporuke mogućih izvora financiranja• Istraživanje i razvoj rješenja čijom primjenom bi se učinkovitije koristila energija i obnovljivi izvori energije• Promocija projekata povećanja energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije.• Sufinanciranje ugradnje fotonaponskih sustava, kondenzacijskih plinskih kotlova i kotlova na biomasu (peleti/drva) u stambene objekte• Sufinanciranje drugih oblika energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije u stambenim objektima• Integralna obnova zgrada po nZEB standardu (kojom se osim građevinskih zahvata podrazumijeva i rekonstrukcija kotlovnica na biomasu ili primjena geotermalnih dizalica topline, mehanička ventilaciju sa rekuperacijom te rekonstrukcija unutarnje rasvjete);• Izgradnja i dogradnja svih potrebnih kapaciteta u obrazovanju i zdravstvu (kao i ostalih zgrada javne namjene) po nZEB standardu;• Povećanje udjela OIE (primarno ugradnjom kotlova na biomasu, dizalica topline i fotonaponskih sustava);• Grupiranje manjih investicijskih projekata u strateške kapitalne projekta sa svrhom smanjenja udjela razvojnih i transakcijskih troškova projekata, umanjena rizika te povećanja tržišne atraktivnosti za privatne investitore;• Korištenje alternativnih modela nabave, odnosno kombiniranog financiranja projekata, kojima se omogućuje sudjelovanje privatnih investitora kroz modele javno-privatnog partnerstva (JPP) ili ugovora o energetskom učinku (EPC).• Izgradnja sustava područnog grijanja i hlađenja;• Sustavno gospodarenje energijom;• Praćenje i analiza potrošnje energije u županijskim zgradama;• Provedba energetskih pregleda zgrada i pribavljanje energetskih certifikata zgrada;• Organizacija obrazovnih radionica o načinima uštede energije.• Određivanje zona ugradnje rasvjete kao i tehničkih parametara rasvjete;• Planiranje provedbe mjera zaštite od svjetlosnog onečišćenja;
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećano korištenje obnovljivih izvora energije• Mapiranje prikladnih područja za vjetroelektrane i solarne sustave• Potpora prelasku na obnovljive izvore energije
RAZVOJNI UČINAK	Planirane aktivnosti donijet će razvoj do sada neiskorištenih potencijala LSŽ u korištenju obnovljivih izvora energije korištenjem energije sunca, vjetra te bio ostataka šumarske proizvodnje (sječika).

3.2 Potpora razvoju i povećanju učinkovitosti vodovodne i odvodne infrastrukture (izgradnjom vodocrpilišta, širenjem nove i obnovom postojećeg sustava)

CILJ MJERE	LSŽ je površinom najveća županija RH i usprkos ulaganjima u infrastrukturu velik broj stanovnika još uvijek nema dostupne usluge vodovodne i odvodne infrastrukture. Cilj mjere je omogućiti veću dostupnost oba sustava širenjem mreže i povećanjem njegove učinkovitosti.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Identifikacija i mapiranje deficitarnih dijelova sustava (nepostojeći ili nedovoljni kapaciteti vodovodne mreže)• Provedba projekata izgradnje vodocrpilišta u skladu s definiranim potrebama• Provedba projekata proširenja vodovodne infrastrukture u skladu s definiranim potrebama• Osvremenjivanje/uvođenje sustava kontrole vodovodne infrastrukture (potrošnja, gubici mreže...)• Izrada planske, studijske i projektne dokumentacije za izvođenje objekata i uređaja zbrinjavanja komunalnih otpadnih voda.• Jačanje kapaciteta odgovornih institucija za rad i održavanje sustava, usklađenje razvoja sustava zbrinjavanja komunalnih otpadnih voda s razvojem sustava vodoopskrbe• Rekonstrukcija i dogradnja postojećih, izgradnja novih te održavanje sustava zbrinjavanja komunalnih otpadnih voda• Priprema projekata i dokumentacije sustava zbrinjavanja komunalnih otpadnih voda za sufinanciranje iz fondova EU• Poticanje industrijskih i komunalnih korisnika na smanjenje iskorištavanja vode i na investiranje u postupke štednje pitke vode, odnosno ponovno korištenje otpadnih voda i oborinskih voda• Uskladiti izgradnju sustava odvodnje komunalnih otpadnih voda sa sustavom vodoopskrbe, kako bi se izbjeglo prekomjerno stvaranje komunalnih otpadnih voda bez odgovarajućeg sustava zbrinjavanja i pročišćavanja• Jačanje kapaciteta odgovornih institucija za rad i održavanje sustava vodoopskrbe
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećan opseg vodovodne infrastrukture (kapacitet i dužina vodovodnog sustava)• Smanjenje gubitaka vodovodne infrastrukture• Bolje upravljanje komunalnim otpadnim vodama
RAZVOJNI UČINAK	Bolje upravljanje sustavom vodoopskrbe i komunalnim otpadnim vodama čime se izravno povećava kvaliteta života stanovnika LSŽ i smanjuje ekološko opterećenje za okoliš.

3.3 Potpora u povećanju učinkovitosti korištenja resursa u poljoprivredi i šumarstvu (korištenje nusproizvoda proizvodnje za energetske potrebe)

CILJ MJERE	Nusproizvodi poljoprivrede i šumarske industrije nedovoljno su iskorišteni čime propada znatna količina hranjiva (poljoprivreda) te nusproizvoda šumarske industrije (sječika). Cilj mjere je edukacijom i poticanjem ulaganja u sječiku kao energent smanjiti navedene gubitke.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Izgradnja i opremanje logističko-distributivnih centara za poljoprivredne i šumske proizvode• Potpora projektima korištenja nusproizvoda šumarske proizvodnje za energetske potrebe• Edukacija poljoprivrednika o učinkovitijem upravljanju resursima
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećan broj logističko-distributivnih centara za poljoprivredne i šumske proizvode

	<ul style="list-style-type: none">• Povećana iskorištenost hranjiva (poljoprivreda) te nusproizvoda šumarske industrije (sječika)• Bolje upravljanje sirovinama
RAZVOJNI UČINAK	Bolje upravljanje prirodnim resursima čime se izravno jača gospodarstvo kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije te konkurentnost i održivost poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova s ciljem povećanja kvalitete života stanovnika LSŽ.

3.4 Potpora povećanju dostupnosti linijskog prometa

CILJ MJERE	Veličina LSŽ predstavlja ograničenje razvoja linijskog prometa jer su udaljenosti između pojedinih mjesta velika, a broj potencijalnih korisnika je mal. Cilj je mjere pružiti potporu razvoju linijskog prometa poboljšanjem cestovne infrastrukture te subvencioniranjem komercijalno neisplativih javnih linija, subvencioniranjem marginaliziranih skupina stanovništva.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Izgradnja, adaptacija i sanacija prometne infrastrukture različite namjene na ruralnom području (nerazvrstane ceste, ceste pod upravom županije i JLS)• Subvencioniranje ponuditelja (prijevoznika) i korisnika (stanovništvo županije) usluga linijskog prometa• Edukacija stanovništva o prednostima zajedničkog transporta• Unaprjeđenje županijskog javnog linijskog i integriranog javnog linijskog (cestovnog i željezničkog) prijevoza putnika, vodeći računa o održivosti prostorne mreže naselja• Uvođenje i unaprjeđenje javnog prijevoza u ruralnim područjima i prigradskim naseljima• Izrada planske, studijske i projektne dokumentacije za organizaciju i implementaciju projekta integriranog prijevoza putnika (prometni savez, tarifna unija, automatska naplata i kontrola karata, informiranje putnika, inteligentno upravljanje prometom i dr.)• Izrada dokumentacije, rekonstrukcija i izgradnja prometne infrastrukture (svih vrsta i razina) radi osiguranja odgovarajuće kvalitete i odgovarajuće prometne dostupnosti• Rekonstrukcija nerazvrstanih prometnica i sanacija klizišta• Priprema projekata prometne infrastrukture i dokumentacije za sufinanciranje iz fondova EU.• Unaprjeđenje kvalitete i sigurnosti cesta sa pripadajućim objektima na području Županije• Izrada, planske, studijske i projektne dokumentacije, te poticanje ulaganja i izgradnja infrastrukture ostalih oblika prometa za koje postoje kapaciteti na području Županije (riječni, zračni, biciklističke staze, žičara, i dr...)
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećan opseg cestovne infrastrukture• Povećana dostupnost linijskog prometa
RAZVOJNI UČINAK	Povećanje kvalitete života, posebice stanovništva u ruralnim područjima čime se izravno utječe na smanjenje depopulacije.

PC4 - Razvoj zelenog i održivog turizma

Poveznica s NRS

RS 3. Zelena i digitalna tranzicija

SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost

SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva

SC11 Digitalna tranzicija društva i gospodarstva

RS 4. Ravnomjeran regionalni razvoj

SC 12 – Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima

SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti

Opis Posebnog cilja

Cilj PC je diverzifikacija turističke ponude identificiranjem dodatnog neiskorištenog turističkog potencijala i potpora njegovom razvoju koristeći načela zelenog i održivog turizma. Diverzifikacija će znatno doprinijeti i razvoju područja s negativnim migracijskim saldonom te rasterećenju trenutno najviše opterećenih lokacija poput NP Plitvička jezera i Novalje (otok Pag).

Dodatno, cilj je pojačati uključivanje OPG-ova u turističku ponudu, poticati ih u proizvodnji autohtonih proizvoda s većom dodanom vrijednosti te ih poticati na udruživanje i umrežavanje.

Također, planirana je diverzifikacija turističke ponude koja između ostalog treba obuhvatiti izgradnju digitalnih turističkih interpretacijskih sadržaja i digitalne turističke infrastrukture sukladno zahtjevu za digitalnom tranzicijom društva i gospodarstva odnosno osiguranju široke upotrebe digitalnih tehnologija u razvoju održivog turizma

Očekuju se sinergijski učinci s:

PC1 - Jačanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije – inkubatori, obrazovanje za poduzetnike, tehnološki parkovi i dr.

PC2 – Jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova

PC3 – Povećanje učinkovitosti korištenja resursa

PC5 – Pametni gradovi i sela – širokopojasni internet, digitalne usluge

Mjere Posebnog cilja

4.1. Diverzifikacija turističke ponude LSŽ

4.2. Potpora razvoju uslužnih OPG-ova kroz integriranu i eko poljoprivredu te njihovo povezivanje

4.3. Potpora poljoprivrednicima i gospodarskim subjektima u održavanju tradicionalnih sorti i tradicijskih proizvoda i kulturnih događanja LSŽ i njihovo certificiranje

4.4. Razvoj sadržaja za posjetitelje i izgradnja infrastrukture za prijem posjetitelja u zaštićena područja prirode i područja ekološke mreže Natura 2000

Poveznica na pokazatelje ishoda NRS

OI.02.8.01 Dolasci u turističke smještajne objekte

OI.02.8.24 Prosječni boravak turista (u danima)

Planirani financijski okvir**Mjere Posebnog cilja****4.1 Diverzifikacija turističke ponude LSŽ**

CILJ MJERE	Većina turističkih prihoda LSŽ dolazi od morskog turizma te Nacionalnih parkova. Budući da LSŽ raspolaže dodatnim brojnim turističkim atrakcijama koje su trenutno još uvijek nepoznate širom krugu potencijalnih posjetitelja, cilj ove mjere je mapirati svu dodatnu potencijalnu turističku ponudu i pružiti potporu u razvoju novih destinacija, tipova ponude te lokalnim proizvođačima.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none"> • Uvođenje strukturnih promjena u turizam, kulturu te malo i srednje poduzetništvo. • Zaštita i korištenje prirodnih vrijednosti u svrhu turizma i rekreacije te kao resursa tradicionalne poljoprivrede. • Promocija prirodnih vrijednosti kroz održivu turističku ponudu i ostale oblike održivog gospodarstva • Promocija i interpretacija prirodne baštine korištenjem IKT • Očuvanje identiteta i tradicijskih vrijednosti • Potpora jačanju vidljivosti nedovoljno iskorištenih turističkih potencijala županije • Potpora razvoju cjelogodišnjeg turizma

	<ul style="list-style-type: none">• Potpora razvoju kontinentalnog turizma (avanturistički turizam, planinarenje, različite vrste cikloturizma i sl.)
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećan broj subjekata u turizmu• Rasterećenje glavnih turističkih destinacija• Povećan prihod iz sektora turizma
RAZVOJNI UČINAK	Uz rasterećenje glavnih turističkih destinacija, mjera će utjecati na prepoznatljivost ostalih lokacija na području LSŽ te povećanje kvalitete života u ruralnim krajevima.

4.2 Potpora razvoju uslužnih OPG-ova kroz integriranu i eko poljoprivredu te njihovo povezivanje

CILJ MJERE	Iako na području LSŽ postoji velik broj OPG-ova, njihova proizvodnja je još uvijek maloga obujma, većina nije upoznata s načelima integrirane poljoprivrede te ekonomskim dobrotima ekološke proizvodnje i udruživanja s ciljem stvaranja boljeg marketinškog položaja na tržištu. Cilj je mjere poboljšati znanje o integriranoj proizvodnji te prednostima ekološke proizvodnje (ekonomskim i okolišnim) te udruživanja.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Edukacija poljoprivrednika o integriranoj proizvodnji• Potpora prelasku OPG-ova na ekološku proizvodnju• Potpora udruživanju OPG-ova
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećan broj OPG-ova koji koriste načela integrirane zaštite• Povećan broj OPG-ova u eko proizvodnji• Poboljšan tržišni položaj OPG-ova njihovim udruživanjem
RAZVOJNI UČINAK	Poboljšanje učinkovitosti proizvodnje (integrirana poljoprivrede) i proizvodnja proizvoda s većom dodanom vrijednošću (eko proizvodi) uz smanjenje ekološkog opterećenja na okoliš.

4.3 Potpora poljoprivrednicima i gospodarskim subjektima u održavanju tradicionalnih sorti i tradicijskih proizvoda i kulturnih događanja LSŽ i njihovo certificiranje

CILJ MJERE	LSŽ je bogata autohtonim biljnim i životinjskim vrstama te različitim proizvodima povezanim s njima. Tijekom prošlosti te sorte i proizvodi su potisnuti i njihova vrijednost nije prepoznata. Cilj mjere je revalorizirati postojeća bogatstva LSŽ, njihova revitalizacija te komercijalizacija.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Unapređenje upravljanja zaštićenim županijskim proizvodima• Povećanje broja proizvoda koji nose oznaku kvalitete• Stvaranje inovativnih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda• Povećanje dohotka poljoprivrednika kroz proizvode s dodanom vrijednošću• Podizanje svijesti potrošača o dobrobiti takvih proizvoda• Promicanje baštine i tradicijskih vrijednosti Županije• Povezivanje kulturnih manifestacija sa subjektima koji se bave tradicijskom proizvodnjom
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećan broj zaštićenih sorti i proizvoda• Bolja povezanost proizvođača tradicijskih proizvoda s raznim događanjima• Povećana vidljivost tradicijskih proizvoda i njihova komercijalizacija
RAZVOJNI UČINAK	Spašavanje tradicionalnih sorti od izumiranja te proizvoda od zaborava uz povećanje ponude na događanjima i komercijalizaciju njihove vrijednosti.

4.4 Razvoj sadržaja za posjetitelje i izgradnja infrastrukture za prijem posjetitelja u nezaštićena i zaštićena područja prirode te područja ekološke mreže Natura 2000

CILJ MJERE	LSŽ raspolaže velikim brojem prirodnih ljepota koja su djelovanjem čovjeka sve više ugrožena. Cilj ove mjere je poboljšati zaštitu navedenih područja.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none"> • Izrada planova upravljanja, uspostava informacijskih sustava te osiguravanje savjetodavne i financijske pomoći u osmišljavanju i provedbi razvojnih projekata. • Potpora raznim oblicima aktivnosti svih zainteresiranih sudionika u zaštiti i održivom korištenju prirode i prirodnih vrijednosti • Poboljšanje identifikacije, valorizacije i interpretacije postojeće prirode i prirodnih vrijednosti u svrhu zaštite i održivog razvoja • Suradnja Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode LSŽ s drugim institucijama, JLS, udrugama i korisnicima prostora • Izrada posebnih stručnih podloga, studija nosivih kapaciteta i dr. • Poticati inovativne oblike prezentacije prirode i prirodnih vrijednosti (npr. korištenje IKT u prezentaciji, interpretaciji, edukaciji i sl.) • Potpora suradnji inicijativama u zaštiti prirode i suradnji s znanstvenim ustanovama, sufinanciranje programa i projekata koje provode znanstvene ustanove iz područja zaštite okoliša i prirode, izravne akcije u provedbi zaštite okoliša i prirode • Uspostava novih i kvalitetno upravljanje postojećim zaštićenim dijelovima prirode • Monitoring zaštićenih prirodnih vrijednosti (vrsta i staništa) • Inventarizacija i valorizacija zaštićenih prirodnih vrijednosti • Zaštita i očuvanje zaštićenih područja te zaštićenih vrsta i staništa • Održavanje zaštićenih područja u skladu s njihovom kategorijom zaštite te ekološke mreže prema ciljevima očuvanja • Provođenje manifestacija i aktivnosti promicanja zaštite prirode u suradnji s JLS, institucijama, nevladinim organizacijama i korisnicima prostora • Aktivnosti poboljšanja znanja o stanju bioraznolikosti • Ulaganja u izgradnju infrastrukture: biciklistička infrastruktura i popratni sadržaji, odmorišta i vidikovci, planinarski putovi, pješačke trekking staze, poučne i druge tematske staze, šetnice, prijemni punkt za posjetitelje, interpretacijski elementi, infoploče i turistička signalizacija, sjenice (učionice na otvorenom), parkirališta i pristupne ceste, javni sanitarni čvorovi, pametne klupe, objekti za posjetitelje, planinarska skloništa, punionica za vozila na alternativna goriva, izgradnja planinarskog doma (na temeljima postojećeg doma)
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none"> • Poboljšano upravljanje osjetljivim prirodnim područjima (naglasak na Natura 2000) • Poboljšana suradnja nadležnih tijela na području LSŽ sa svim dionicima
RAZVOJNI UČINAK	Smanjenje ljudskog utjecaja na prirodu i zadržavanje bioraznolikosti.

PC5 – Pametni gradovi i sela**Poveznica s NRS****RS 3. Zelena i digitalna tranzicija**

SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva

RS 4. Ravnomjieran regionalni razvoj

SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima

Opis Posebnog cilja

Cilj PC je širenje područja širokopojasnog interneta na području LSŽ te povećanje korištenja e-usluga od strane poslovnih subjekata i stanovništva, posebice u potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima te otocima (otok Pag, Novalja) uz širenje informatičke pismenosti stanovništva LSŽ.

Očekuju se sinergijski učinci s:

PC1 - Jačanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije – inkubatori, obrazovanje za poduzetnike, tehnološki parkovi i dr.

PC2 – Jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova

Mjere Posebnog cilja

5.1. Potpora u širenju širokopojasnog interneta

5.2. Potpora korištenju zelenih tehnologija u potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima

Poveznica na pokazatelje ishoda NRS

OI.02.7.35 Broj novih e-usluga za građane

OI.02.7.37 Broj korisnika e-usluga za poduzetnike

OI.02.4.18 Pokrivenost širokopojasne mreže (engl. Broadband), %

Planirani financijski okvir

Mjere Posebnog cilja

5.1 Potpora u širenju širokopojasnog interneta

CILJ MJERE	Izgradnja mreže širokopojasnog pristupa internetu
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	• Ulaganje u mrežu za širokopojasni internet
REZULTAT	• Pokrivenost cijele LSŽ signalom širokopojasnog interneta
RAZVOJNI UČINAK	Povećana konkurentnost poduzetnika i zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima

5.2 Potpora korištenju zelenih tehnologija u potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima

CILJ MJERE	Povećanje korištenja zelenih tehnologija
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none"> • Poticati aktivnosti kroz korištenje digitalnih alata, kao što su, primjerice e-zdravlje, internetsko obrazovanje, mobilnost tj. bolja povezanost s malim gradovima i većim gradskim središtima, lokalna proizvodnja energije – prijelaz na nisko ugljično, kružno gospodarstvo, bolje usluge za stanovništvo i poduzetništvo, bolji pristup poslovima, bolja rješenja za okoliš (zelenije i zdravije društvo) itd. • Izrada Akcijskog plana razvoja pametnih sela do 2030. godine. • Poticanje socijalnih inovacija u ruralnim uslugama (mobiliziranje javnog i privatnog financiranja) • Poticanje usvajanja novih znanja i vještina svih dionika socio-ekonomskog razvoja sela, uključujući digitalne vještine i pismenost • Ulaganja u zelene izvore energije na područjima s nerazvijenom infrastrukturom
REZULTAT	• Omogućeno korištenje naprednijih tehnologija na ruralnim područjima.
RAZVOJNI UČINAK	Manja ovisnost o klasičnim energentima i tehnološki napredak ruralnih područja.

PC6 – Unaprjeđenje kvalitete obrazovanja**Poveznica s NRS****RS 1. Održivo gospodarstvo i društvo****SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi****Opis Posebnog cilja**

Cilj PC je stvaranje povoljnog okruženja u lokalnoj zajednici za kvalitetan život mladih, poboljšavanje uvjeta školovanja te zadržavanje stanovništva mjerama stipendiranja školovanja za deficitarna zanimanja te širenjem ponude programa cjeloživotnog školovanja i prekvalifikacije s posebnim naglaskom na deficitarna zanimanja u LSŽ.

Očekuju se sinergijski učinci s:

PC1 - Jačanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije – inkubatori, obrazovanje za poduzetništvo, tehnološki parkovi i dr.

PC2 – Jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova – razvojni centri za poljoprivredu, brendiranje, kušaonice, i dr.

PC4 - Razvoj zelenog i održivog turizma – kulturna i kreativna industrija, muzeji i dodatni sadržaji, centar za posjetitelje, park šume, šetnice, i dr.

PC5 – Pametni gradovi i sela – širokopojasni internet, digitalne usluge

PC7 – Demografski oporavak – novčane potpore i naknade, infrastruktura za mlade i obitelji, socijalna stanogradnja i sl.

Mjere Posebnog cilja

6.1. Potpora učenicima u srednjoškolskim programima s posebnim naglaskom na deficitarna zanimanja

6.2. Potpora studentima s posebnim naglaskom na deficitarna zanimanja

6.3. Potpora razvoju cjeloživotnog obrazovanja te prekvalifikacije na deficitarna zanimanja s posebnim naglaskom na teže zapošljive skupine

6.4. Potpora razvoju predškolskog, osnovnoškolskog srednjoškolskog i visokoškolskog odgoja i obrazovanja

Poveznica na pokazatelje ishoda NRS

OI.02.2.56 Broj učenika koji se obrazuju za deficitarna zanimanja

OI.02.2.57 Udio stanovništva dobi 25 - 64 godina uključenog u programe cjeloživotnog obrazovanja/ učenja

Planirani financijski okvir**Mjere Posebnog cilja****6.1 Potpora učenicima u srednjoškolskim programima s posebnim naglaskom na deficitarna zanimanja**

CILJ MJERE	Potpora razvoju poduzetništva i smanjenje deficita zaposlenika u deficitarnim zanimanjima.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none"> • Mapiranje deficitarnih zanimanja. • Subvencioniranje putnih troškova. • Prednost u ostvarivanju prava na smještaj (učenički domovi). • Poticanje pokretanja obrazovnih programa za deficitarna zanimanja. • Povezivanje poduzetnika s učenicima koji se školuju za deficitarna zanimanja.
REZULTAT	• Povećanje ponude zaposlenika u deficitarnim područjima.
RAZVOJNI UČINAK	Povećana zapošljivost na području LSŽ, zadržavanje postojećeg i privlačenje novoga stanovništva.

6.2 Potpora studentima s posebnim naglaskom na deficitarna zanimanja

CILJ MJERE	Potpora razvoju poduzetništva i smanjenje deficita zaposlenika u deficitarnim zanimanjima.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Mapiranje deficitarnih zanimanja.• Subvencioniranje putnih troškova.• Subvencioniranje smještaja (studentski domovi).• Stipendiranje studenata s područja LSŽ.• Povezivanje poduzetnika sa studentima koji se školuju za deficitarna zanimanja.
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećanje ponude zaposlenika u deficitarnim područjima.
RAZVOJNI UČINAK	Povećana zapošljivost na području LSŽ, zadržavanje postojećeg i privlačenje novoga stanovništva.

6.3 Potpora razvoju cjeloživotnog obrazovanja te prekvalifikacije na deficitarna zanimanja s posebnim naglaskom na teže zapošljive skupine

CILJ MJERE	Potpora razvoju poduzetništva i smanjenje deficita zaposlenika u deficitarnim zanimanjima, poticanje usvajanja novih vještina i znanja na području poljoprivrede i ribarstva.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Mapiranje deficitarnih zanimanja.• Subvencioniranje putnih troškova i verificiranih stručnih osposobljavanja.• Poticanje pokretanja obrazovnih programa za deficitarna zanimanja i zanimanja prilagođenih današnjim zahtjevima tržišta.• Povezivanje poduzetnika s osobama koji se školuju za deficitarna zanimanja.
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Povećanje ponude zaposlenika u deficitarnim područjima i konkurentne stručne radne snage na tržištu rada..
RAZVOJNI UČINAK	Povećana zapošljivost na području LSŽ, zadržavanje postojećeg i privlačenje novoga stanovništva.

6.4 Potpora razvoju predškolskog, osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokoškolskog odgoja i obrazovanja

CILJ MJERE	Potpora razvoju predškolskog, osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokoškolskog odgoja i obrazovanja.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Ulaganja u obnovu, izgradnju i opremanje infrastrukture predškolskog odgoja, osnovnoškolskog, i srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja• Izgradnja i opremanje smještaja za studente• Razvijanje novih i unaprjeđenje postojećih programa u predškolskom odgoju i obrazovanju• Razvijanje programa Centara izvrsnosti• Potpore stručnom usavršavanju odgojno-obrazovnih djelatnika• Poticanje uključivanja mladih u lokalnu zajednicu• Potpora projektima razmjene učenika, studenata i mladih (Erasmus+)• Poticanje stvaranja Youth worker-a⁵⁹ i širenje mreže neformalnog rada s mladima
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Poboljšanje infrastrukture obrazovanja, unaprjeđenje postojećih programa obrazovanja i razvoj obrazovne infrastrukture za nadarene učenike

⁵⁹ Eng. osoba koja radi s mladima kako bi olakšala njihov osobni, društveni i obrazovni razvoj putem neformalnog obrazovanja, skrbi (npr. preventivne) ili pristupa slobodnom vremenu

RAZVOJNI UČINAK	Poboljšanje okruženja u lokalnoj zajednici za kvalitetan život mladih, uvjeta školovanja te zadržavanje stanovništva mjerama stipendiranja školovanja.
----------------------------	--

PC7 – Demografski oporavak**Poveznica s NRS****RS 1. Održivo gospodarstvo i društvo**

SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi

RS 2. Jačanje otpornosti na krize

SC 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji

RS 4. Ravnomjeran regionalni razvoj

SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima

Opis Posebnog cilja

Cilj PC je zadržavanje postojećeg stanovništva i imigracija novog stanovništva na područje LSŽ poboljšanjem životnih uvjeta postojećeg stanovništva te mjerama privlačenja novoga stanovništva.

Očekuju se sinergijski učinci s:

PC1 - Jačanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije – inkubatori, obrazovanje za poduzetnika, tehnološki parkovi i dr.

PC2 – Jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova – razvojni centri za poljoprivredu, brendiranje, kušaonice, i dr.

PC4 - Razvoj zelenog i održivog turizma – kulturna i kreativna industrija, muzeji i dodatni sadržaji, centar za posjetitelje, park šume, šetnice, i dr.

PC5 – Pametni gradovi i sela – širokopojasni internet, digitalne usluge

Mjere Posebnog cilja

7.1. Poticanje ostanka stanovništva i doseljavanja novih stanovnika poboljšanjem infrastrukture cestovne, društvene (vrtići, društveni domovi, tržnice, društveni centar civilnog društva, bazen i sl.)

7.2. Poticanje doseljavanja novih stanovnika subvencioniranjem gradnje

7.3. Poboljšanje dostupnih površina za slobodne aktivnosti (dječja igrališta i sportsko-rekreacijske površine)

Poveznica na pokazatelje ishoda NRS

OI.02.3.64 Iznos isplaćenih potpora za novorođenu djecu, HRK

OI.02.3.66 Vitalni indeks (broj živorođenih na 100 umrlih)

Planirani financijski okvir**Mjere Posebnog cilja**

7.1 Poticanje ostanka stanovništva i doseljavanja novih stanovnika poboljšanjem infrastrukture cestovne, društvene i sl. (vrtići, društveni domovi, tržnice, društveni centar civilnog društva, sklonište za životinje, bazen i sl.)

CILJ MJERE	Stvaranje boljih životnih uvjeta za stanovništvo LSŽ
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none"> • Mapiranje postojeće infrastrukture i definiranje razvojnih potreba • Razvoj cestovne infrastrukture • Razvoj društvene infrastrukture • Potpora razvoju NGO⁶⁰ i civilnih inicijativa
REZULTAT	• Poboljšana postojeća i razvijena nova infrastruktura.
RAZVOJNI UČINAK	Zadržavanje postojećeg i privlačenje novog stanovništva.

⁶⁰ Eng. Non-Governmental Organization -Nevladine udruge

7.2 Poticanje doseljavanja novih stanovnika subvencioniranjem gradnje

CILJ MJERE	Stvaranje boljih životnih uvjeta za stanovništvo LSŽ
POTENCIJALNA PODRUČJA	<ul style="list-style-type: none"> Mapiranje potencijalnih građevinskih zona u vlasništvu LSŽ Razvoj i izrada potrebne dokumentacije
ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none"> Subvencioniranje gradnje na područjima u vlasništvu LSŽ
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none"> Poboljšana postojeća i razvijena nova infrastruktura
RAZVOJNI UČINAK	Zadržavanje postojećeg i privlačenje novog stanovništva.

7.3 Poboljšanje dostupnih površina za slobodne aktivnosti (dječja igrališta i sportsko-rekreacijske površine)

CILJ MJERE	Stvaranje boljih životnih uvjeta za stanovništvo LSŽ
POTENCIJALNA PODRUČJA	<ul style="list-style-type: none"> Mapiranje postojećih površina i definiranje potreba Razvoj/gradnja novih površina
ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none"> Potpora NGO na području sporta i ostalih društvenih aktivnosti
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none"> Poboljšana postojeća i razvijena nova infrastruktura
RAZVOJNI UČINAK	Zadržavanje postojećeg i privlačenje novog stanovništva.

PC8 – Unaprjeđenje kvalitete života ulaganjem u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu te sigurnost**Poveznica s NRS****RS 2. Jačanje otpornosti na krize**

SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život

RS 4. Ravnomjieran regionalni razvoj

SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima

Opis Posebnog cilja

Cilj PC je poboljšati trenutno dostupne zdravstvene usluge i usluge socijalne skrbi poticanjem zapošljavanja u zdravstvu, poboljšanjem kvalitete zdravstvenih i socijalnih usluga te rasterećenjem sustava socijalnog rada uključivanjem udruga kada je to izvedivo.

Također, kao brdsko-planinsko područje, LSŽ ima iznimnu potrebu za ulaganja u usluge civilne zaštite i Gorsku službu spašavanja (GSS).

Očekuju se sinergijski učinci s:

PC5 – Pametni gradovi i sela – širokopojasni internet, digitalne usluge

PC6 – Unaprjeđenje kvalitete obrazovanja – sanacija infrastrukture, opremanje učionica, rad s nadarenim učenicima, stipendije, novi programi za CZU⁶¹

PC7 – Demografski oporavak – novčane potpore i naknade, infrastruktura za mlade i obitelji, socijalna stanogradnja i sl.

Mjere Posebnog cilja

8.1. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga u sustavu zdravstvene skrbi

8.2. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga u sustavu socijalne skrbi

8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS)

Poveznica na pokazatelje ishoda NRS

OI.02.3.63 Rashodi za socijalnu zaštitu JLP(R)S, po stanovniku

OI.02.05.51 Rashodi za zdravstvo JLP(R)S, po stanovniku

OI.02.10.34 Rashodi za civilnu zaštitu, po stanovniku

⁶¹ Cjeloživotno učenje

Planirani financijski okvir**Mjere Posebnog cilja****8.1 Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga u sustavu zdravstvene skrbi**

CILJ MJERE	Stvaranje uvjeta za provođenje zdravstvene zaštite, kao i uvjeta za zaštitu i očuvanje te poboljšanje zdravlja stanovništva u cilju osiguranja ostvarivanja zdravstvene zaštite i pružanja zdravstvenih usluga sukladno potrebama korisnika
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Izgradnja novih i adaptacija postojećih zdravstvenih objekata,• Opremanje zdravstvenih ustanova kvalitetnom i modernom medicinskom i nemedicinskom opremom,• Opremanje hitne medicine opremom i vozilima,• Informatizacija zdravstva,• Kontinuirano stručno usavršavanje kadrova,• Provedba mjera za zadržavanje/privlačenje zdravstvenih kadrova,• Sufinanciranje specijalističkog usavršavanja liječnika deficitarnih zanimanja od strane JLS,• Jačanje upravljačkog kapaciteta zdravstvenih ustanova,• Jačanje sustava upravljanja kvalitetom,• Osiguravanje popunjavanja mreže javne zdravstvene službe,• Sufinanciranje timova hitne medicine,• Sufinanciranje specijalističkih ordinacija,• Organiziranje i unapređenje rada zdravstvenih ustanova,• Provođenje mjera zdravstvene ekologije (ispitivanje hrane i predmeta opće uporabe),• Kvalitetna organizacija i rad mrtvozorničke službe,• Razvoj palijativne skrbi i mobilnih palijativnih timova za udaljena ruralna područja,• Sufinanciranje punktova posebnog dežurstva
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Potpuna dostupnost zdravstvenih usluga na području LSŽ• Poboljšanje standarda kvalitete prostora i opremljenosti zdravstvenih ustanova, unapređenje kvalitete, efikasnosti i dostupnosti zdravstvene zaštite ravnomjerno na cijelom prostoru županije.
RAZVOJNI UČINAK	Bolja kvaliteta života, zadržavanje postojećeg i privlačenje novog stanovništva.

8.2 Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga u sustavu socijalne skrbi

CILJ MJERE	Povećanje sigurnosti socijalno ugroženih skupina.
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Ublažavanje socijalne ugroženosti dodjelom jednokratnih pomoći obiteljima i samcima, koji nisu u mogućnosti svojim radom osigurati podmirenje osnovnih životnih troškova,• Podmirenje troškova liječenja koje iziskuje povećane troškove,• Pomoć u adaptaciji stambenog prostora u izrazito lošim stambenim uvjetima,• Pomoć u sanaciji štete uzrokovane višom silom ili nesretnim slučajem,• Pomoć u školovanju djeci smrtno stradalih hrvatskih branitelja,• Dodjela novčane pomoći za troškove ogrjeva,• Financiranje materijalnih rashoda centara za socijalnu skrb,• Jačanje oblika socijalno-zdravstvene skrbi za starije i nemoćne osobe, hospicijskog smještaja palijativnih bolesnika, pružanje usluge pomoći u kući

	staračkim samačkim domaćinstvima naročito u dislociranim, ruralnim područjima,
	<ul style="list-style-type: none">• Jačanje oblika socijalno-zdravstvene izvaninstitucionalne skrbi• Izgradnja i opremanje objekata za smještaj i pružanje usluga osobama u nepovoljnom položaju, npr. žrtava obiteljskog nasilja, beskućnika, alkoholičara, korisnika pučke kuhinje i sl.• Dodjela jednokratnih novčanih pomoći za novorođeno dijete uz razvijanje dodatnih programa povećanja nataliteta,• Obilježavanje događaja od važnosti za hrvatske branitelje na području županije,• Priznavanje prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji,• Obavljanje ostalih poslova državne uprave povjerenih županiji u dijelu rješavanja prava, pravnog položaja i statusa branitelja,• Odobranje korištenja i pružanja besplatne pravne pomoći,• Priznavanje prava na obvezno zdravstveno osiguranje osoba nesposobnih za samostalan život i rad koje nemaju sredstava za uzdržavanje i zdravstvenu zaštitu ne mogu ostvariti po drugoj osnovi
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Podizanje socio-zdravstvene i ekonomske kvalitete života obitelji i osoba u potrebi i nepovoljnom položaju,• Podizanje kvalitete života starijih i nemoćnih osoba te palijativnih bolesnika,• Povećanje nataliteta,• Jačanje digniteta hrvatskih branitelja osiguravanjem priznavanja njihovih prava i obilježavanjem njihovog ratnog puta
RAZVOJNI UČINAK	Bolja kvaliteta života, zadržavanje postojećeg i privlačenje novog stanovništva.

8.3 Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS)

CILJ MJERE	Ojačati kapacitete i opremljenost svih operativnih snaga u sustavu civilne zaštite županije te provedbu preventivnih aktivnosti i mjera civilne zaštite na području županije
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Poticanje projekata upravljanja rizicima (zaštita od poplava, sanacija klizišta, unaprjeđenje civilne zaštite i vatrogastva i dr.• Izgradnja i opremanje Centra za zaštitu i spašavanje, heliodrom i ostale infrastrukture u području zaštite i spašavanja.• Korištenje modernih tehnologija u lociranju i ranoj dojavi požara, poplava te drugih životno ugroznih situacija• Održavanje skloništa i spremišta za izvanredne situacije (npr. poplave, požari, potresi, radiološke i nuklearne ugroze i sl.).• Izraditi centralnu bazu podataka sustava civilne zaštite Ličko-senjske županije• Izraditi, provoditi i vrednovati programe za poboljšavanje stručnih kvalifikacija službenika operativnih snaga sustava civilne zaštite kroz edukaciju, stalno stručno osposobljavanje i usavršavanje putem doškoloavanja, seminara, tečajeva, vježbi i stručnih putovanja u Hrvatskoj i inozemstvu• Uspostaviti i provoditi sustav civilne zaštite sukladno propisanim normama• Provoditi načelo Smanjenje rizika od katastrofe i osiguranje kontinuiteta poslovanja• Izraditi plan lociranja i uspostave sustava alternativnih veza, centralnih skladišta opreme i jedinstvenog operativno - komunikacijsko- zapovjednog centra civilne zaštite

	<ul style="list-style-type: none">• Izraditi i revidirati procjene i planove zaštite i spašavanja• Izraditi plan nabave nove i obnavljanja postojeće opreme civilne zaštite• Osigurati Informiranje stanovništva putem javnih medija, organiziranjem pokaznih vježbi, štampanjem i distribucijom edukacijskih materijala• Potpora radu GSS, Vatrogasne zajednice i Crvenog križa
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Poboljšana infrastruktura i kapaciteti operativnih snaga u sustavu civilne zaštite županije osposobljenih da pružaju efikasno, brzo i stručno provođenje aktivnosti i mjera civilne zaštite.• Motivirani službenici i pripadnici operativnih snaga u sustavu civilne zaštite obrazovani za provođenje mjera zaštite i spašavanja• Poboljšana opremljenost pripadnika operativnih snaga u sustavu civilne zaštite suvremenom opremom potrebnom za provođenje aktivnosti i mjera• Poboljšana opremljenost pripadnika GSS suvremenom opremom potrebnom za provođenje aktivnosti i mjera• Poboljšana suradnja i koordinacija s lokalnim operativnim snagama u sustavu civilne zaštite• Informirano stanovništvo• Osigurana neovisna i neometana komunikacija svih operativnih snaga u sustavu civilne zaštite prije, u vrijeme i nakon kriznih situacija
RAZVOJNI UČINAK	Bolja sigurnost i kvaliteta života, zadržavanje postojećeg i privlačenje novog stanovništva.

PC9 – Očuvanje kulturne i prirodne baštine

Poveznica s NRS

RS 2. Jačanje otpornosti na krize

SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život

RS 3. – Zelena i digitalna tranzicija

SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost)

RS 4. – Ravnomjeran regionalni razvoj

SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti

Opis Posebnog cilja

Cilj PC je poboljšati kvalitetu života stanovnika LSŽ potporom kulturnim događanjima te revitalizaciji kulturne i prirodne baštine.

Također, cilj je očuvanje i poboljšanje bioraznolikosti i povećanje prirodnog kapitala koji će rezultirati uspostavom cjelovitog funkcionalnog okvira za očuvanje prirode te unaprjeđenjem upravljanja zaštićenim dijelovima prirode i područjima ekološke mreže NATURA2000 izradom integralnih planova upravljanja te njihovom implementacijom. Stavljanje zaštićenih područja prirode u LSŽ u funkciju održivog regionalnog razvoja i jačanje regionalne konkurentnosti temelji se na valorizaciji prirodne i kulturne baštine, uređenju infrastrukture za posjetitelje te uspostavi adekvatnog sustava upravljanja posjetima u zaštićena područja prirode.

Očekuju se sinergijski učinci s:

PC5 – Pametni gradovi i sela – širokopojasni internet, digitalne usluge

PC7 – Demografski oporavak – novčane potpore i naknade, infrastruktura za mlade i obitelji, socijalna stanogradnja i sl.

Mjere Posebnog cilja

9.1. Potpora kulturnim događanjima i očuvanju kulturne baštine

9.2. Potpora očuvanju prirodne baštine

9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša

Poveznica na pokazatelje ishoda NRS

OI.02.6.62	Rashodi za zaštitu okoliša na području županije, po stanovniku
OI.02.8.48	Rashodi za kulturu JLP(R)S, po stanovniku
OI.02.8.49	Broj posjetitelja ustanova u kulturi i kulturnih manifestacija na području županije

Planirani financijski okvir**Mjere Posebnog cilja****9.1 Potpora kulturnim događanjima i očuvanju kulturne baštine**

CILJ MJERE	Očuvanje tradicije LSŽ i razvoj kulturnih događanja
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none"> • U ruralnom i ostalim područjima poticati unapređivanje postojećih programa, izrada, uspostava i primjena programa za povećanje specijalizacije/diverzifikacije turističkih proizvoda i usluga, daljnja identifikacija i valorizacija resursa; • Razvoj selektivnih i prepoznatljivih oblika turizma: ruralni turizam (gastroturizam i obilazak vinskih cesta i cesta sira), izletnički, rekreativni, toplički, zdravstveni turizam, kulturni, vjerski i poslovni turizam, lovni i ribolovni, pustolovni turizam, cikloturizam i drugi oblici turizma • Kreiranje novih turističkih proizvoda i razvoj turističkih destinacija; • Podizanje kvalitete postojeće i izgradnja nedostajuće turističke infrastrukture u skladu sa standardima suvremene potražnje; • Certifikacija turističkih proizvoda (dodjela specijalnih oznaka); • Povećanje smještajnih kapaciteta i porast kvalitete ponude; • Izrada i provedba programa edukacije i osposobljavanja poduzetnika i svih zaposlenika u turizmu; • Obnova i aktiviranje atraktivnih kulturno-povijesnih sadržaja u gradovima i općinama i poticanje inovativnih oblika njihove prezentacije (npr. digitalizacija građe, upotreba virtualne stvarnosti, umjetne inteligencije i sl.); • Osnaživanje povezanosti i sa sektorom kulture, zdravstva, poljoprivrede, ekologije, obrazovanja, IKT; • Poticanje gradova na kapitalna ulaganja u obnovu muzeja, galerija i starih gradskih jezgri, dvoraca, sportsko rekreacijskih sadržaja i drugih turističkih objekata • Vodoopskrbni i sustav javne odvodnje razvijati sukladno planiranom razvoju turizma i turističkih smještajnih kapaciteta • Projekte turističkog razvoja planirati integracijom i povezivanjem više turističkih proizvoda na jednom području (npr. cikloturizam razvijati uz kulturni turizam) u svrhu revitalizacije postojeće kulturne baštine • Poticati digitalizaciju turističke ponude, umrežavanje lokalnih turističkih zajednica sa županijskom u kreiranju zajedničke ponude
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none"> • Povećan broj dolazaka posjetitelja (izletnika, turista) i noćenja, stvaranje novih turističkih proizvoda LSŽ i dodatnih sadržaja; • Povezivanje turističkih djelatnika koji će promovirati zajednički brend LSŽ; • Povećanje smještajnih kapaciteta u funkciji turističke potrošnje; • Porast kvalitete usluge, rast broja novootvorenih izletišta, smještajnih objekata, seoskih domaćinstava, manifestacija; • Povećan broj programa / projekata revitalizacije kulturno – povijesne i tradicijske baštine u svrhu razvoja turizma. • Izgrađena izletnička turistička infrastruktura
RAZVOJNI UČINAK	Optimalno korištenje svih županijskih resursa i uvjeta za postojeće, nove ili nedovoljno razvijene oblike turizma i turističke proizvode.

Doprinos razvoju županije kroz pokretanje novih gospodarskih aktivnosti vezanih za kulturni turizam.

9.2 Potpora očuvanju prirodne baštine

CILJ MJERE	Očuvanje prirodnih bogatstava LSŽ
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Sudjelovanje u izradi Državnog plana prostornog razvoja i drugih planova državne razine, pripremom podataka i planskih rješenja za područje županije.• Donošenje novog Prostornog plana županije, sukladno odredbama Zakona o prostornom uređenju. Međusobno usklađenje planskih rješenja između LSŽ i drugih susjednih županija.• Donošenje izmjena i dopuna važećeg Prostornog plana županije.• Donošenje Urbanističkih planova uređenja županijskog značaja, sukladno odredbama Zakona o prostornom uređenju• Donošenje novih prostornih planova uređenja gradova i općina, sukladno odredbama Zakona o prostornom uređenju• Donošenje izmjena i dopuna važećih prostornih planova uređenja gradova i općina.• Donošenje generalnih urbanističkih planova i urbanističkih planova uređenja• Vođenje Informacijskog sustava prostornog uređenja.• Izrada Izvješća o stanju u prostoru, studija i stručnih podloga za područje Županije i JLS• Uspostava stalne koordinacije sustava prostornog, regionalnog i ruralnog razvoja.
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Stvoreni prostorno planski uvjeti za realizaciju projekata iz područja gospodarstva, poljoprivrede, komunalne i prometne infrastrukture, društvenih djelatnosti, zaštite okoliša te zaštite prirodne baštine
RAZVOJNI UČINAK	Kvalitetno i racionalno planiranje prostora ima učinak na ukupnu kvalitetu života građana koji u tom prostoru žive, rade ili ga povremeno koriste.

9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša

CILJ MJERE	Očuvanje prirodnih bogatstava LSŽ
POTENCIJALNA PODRUČJA ULAGANJA	<ul style="list-style-type: none">• Izgradnja i unapređenje infrastrukture za održivo gospodarenje otpadom (npr. sortirnica, kompostana, pretovarna stanica, reciklažna dvorišta i sl.).• Poticanje korištenja modernih tehnologija u gospodarenju otpadom.• Izrada planova upravljanja, uspostava informacijskih sustava te osiguravanje savjetodavne i financijske pomoći u osmišljavanju i provedbi razvojnih projekata.• Potpora raznim oblicima aktivnosti svih zainteresiranih sudionika u zaštiti i održivom korištenju prirode i prirodnih vrijednosti.• Sanacija postojećih divljih odlagališta i deponija.• Sanacija i zatvaranje postojećih odlagališta komunalnog otpada.• Poboľšanje identifikacije, valorizacije i interpretacije postojeće prirode i prirodnih vrijednosti u svrhu zaštite i održivog razvoja• Potpora ulaganjima u nabavu opreme za odvojeno prikupljanje otpada.• Educiranje stanovništva svih životnih dobi o važnosti zaštite okoliša i odvajanja otpada.• Suradnja Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode LSŽ s drugim institucijama, JLS, udrugama i korisnicima prostora.

	<ul style="list-style-type: none">• Izrada posebnih stručnih podloga, studija nosivih kapaciteta i dr.• Poticati inovativne oblike prezentacije prirode i prirodnih vrijednosti (npr. korištenje IKT u prezentaciji, interpretaciji, edukaciji i sl.)
REZULTAT	<ul style="list-style-type: none">• Kvalitetnija promocija, korištenje i upravljanje nezaštićenim i zaštićenim prirodnim vrijednostima• Izrađeni planovi upravljanja nezaštićenim i zaštićenim područjima• Izrađeni projekti poboljšanja i izgradnje infrastrukture i infrastrukturnih objekata važnih za učinkovito upravljanje nezaštićenim i zaštićenim dijelovima prirode• Očuvanje i poticanje korištenja tradicionalnih i udomaćenih sorti flore i faune• Oformljena banka genetskog fonda tradicionalnih i udomaćenih sorti flore i faune• Informiranje, educiranje i savjetovanje lokalnog stanovništva i drugih korisnika prostora• Razvoj potrebne infrastrukture i opreme za održivo gospodarenje otpadom• Sanacija divljih i postojećih odlagališta otpada
RAZVOJNI UČINAK	Planirane aktivnosti povećat će održivo korištenje prirode i prirodnih vrijednosti uz povećanje prihoda od održivog korištenja prirodne baštine te pridonijeti održivom razvoju županije na nezaštićenim područjima i područjima Natura 2000.

IV. STRATEŠKI PROJEKTI

U nastavku slijedi popis strateških projekata uz njihov kratak opis.

BR :	NAZIV PROJEKTA	NOSITELJ	LOKACIJA PROVEDBE PROJEKTA	OPIS PROJEKTA	RAZINA PRIPREMLJENOST I	PROCIJENJENA VRIJEDNOST	AKTIVNOSTI	ROK PROVEDBE
1	Centar za brdsko planinsku poljoprivredu i stočarstvo	Ličko-senjska županija	Gospić	<p>Centar za brdsko planinsku poljoprivredu i stočarstvo ima za cilj kreirati javnu infrastrukturu kojom se pruža podrška za transformaciju poljoprivrede, stočarstva, ali neizravno i drugih sektora poput turizma i sl. na brdsko planinskim područjima. Usmjeren na sektor "digitalne transformacije" ovaj Centar ima u planu osigurati digitalne usluge i sadržaje za poljoprivredu i druge dionike na ruralnom prostoru, unaprijediti proizvodne procese u poljoprivredi i stočarstvu u brdsko-planinskim područjima, potaknuti poduzetnike na kreiranje proizvoda s dodanom vrijednošću te unaprijediti tržišni plasman i komercijalizaciju proizvoda. S tom idejom Centar je osmišljen kao jedinstvena infrastruktura posvećena digitalnoj transformaciji i razvoju sljedećih područja (1) brdsko-planinske poljoprivrede, (2) izvornih i ugroženih pasmina, (3) pametnih sela te (4) kulinarnstva i gastronomije. Sukladno osnovnim područjima djelovanja budući Centar bi imao i četiri organizacijske cjeline (odjela) ili dr. model ovisno o konačnom formalno-pravnom i organizacijskom modelu koji bude odabran kao optimalno rješenje Centra od kojih bi svaka bila specijalizirana za održivi, otporni i pametni razvoj područja za koji je uspostavljena, kreirajući prilagođene i specijalizirane oblike poslovne i dr. podrške. Iako osmišljene kao samostalne i specijalizirane cjeline važno je napomenuti kako bi one u osnovi djelovale jedinstveno i povezano kreirajući sadržaje, usluge, proizvode i programe usmjerene istom cilju odnosno digitalnoj transformaciji i intenzivnoj primjeni digitalnih rješenja i tehnologije u poslovanju, ali i svakodnevnom životu lokalnog stanovništva u općinama i gradovima na brdsko-planskim područjima. Na taj način bi postigla specijalizacija i</p>	U tijeku je izrada projektne dokumentacije čija vrijednost se procjenjuje na 2.553.300,00 kn/339.534 EUR	15.000.000,00 EUR	<p>1. Pripreme aktivnosti što uključuje rješenje imovinsko-pravnih odnosa, pripremu stručnih ekonomskih i tehničkih podloga, ishodovanje dozvola i provedba svih drugih administrativnih radnji uključujući pokrenuti postupak promjene namjene poljoprivrednog zemljišta, a sukladno propisima i odredbama Zakona o poljoprivrednom zemljištu NN 20/18, 115/18, 98/19 i 57/22, te Zakonu o gradnji NN 159/13, 20/17, 39/19 i 125/19.</p> <p>2. Građenje gdje bi se pristupilo izradi sve potrebne dokumentacije, ishodovanju dozvola i financiranja. Trajanje ove faze je procijenjeno na 2 godine te bi se također organiziralo odvojeno za svaki pod-centar zasebno</p> <p>3. Opremanje i priprema za operativni rad što bi uključivalo</p>	03/2024 (izrada svih potrebnih dok. i pribavljanje dozvola)

Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021.-2027.

				<p>dubinsko razumijevanje problema i potreba u okviru svaka od četiri osnovna smjera (cjeline) djelovanja Centra te ujedno postigla i sinergija nužna za pozitivne i strukturne promjene. Djelovanjem Centra se želi kreirati infrastruktura kojom će izravno djelovati na trenutno nepovoljne demografske i gospodarske trendove specifične za brdsko-planinska područja povezujući trenutno izolirane i dislocirane sredine sa urbanim područjima i globalnim tržištima i izravno ih uključujući u globalne lance vrijednosti. Središnju ulogu u postizanju navedene promjene ima upravo primjena IKT rješenja u poljoprivredi i stočarstvu. Stoga će djelovanje Centra obuhvatiti primjenu i usvajanje novih znanja i tehnologija u području robotike, senzora, big data, Internet of things (Internet stvari) precizne poljoprivrede, bespilotnih letjelica, javnih e-usluga i servisa, umjetne inteligencije, strojnog učenja, geoinformacijskih sustava i dr. srodnih područja.</p>			<p>ishodovanje dozvola (uporabna), zapošljavanje, odabir operatera i dr. srodne aktivnosti. Po uzoru na prethodne dvije faze također bi se organizirala odvojeno po cjelinama Projekta</p>	
2.	<p>Digitalna županija za poslovne subjekte-otklanjanje administrativnih prepreka u poslovanju</p>	<p>Ličko-senjska županija</p>	<p>Ličko-senjska županija/Gospic</p>	<p>Analiza, uspostava, puštanje u rad i održavanje potpuno digitalnog sustava poslovanja Ličko-senjske županije s gospodarskim subjektima uz digitalizaciju svih postupaka i procesa upravnog odjela za graditeljstvo, zaštite okoliša i prirode te komunalnog gospodarstva županije s kraja na kraj. Sustav uključuje cjelovito rješenje uključivo softversku uslugu u oblaku, konfiguriranje procesa izdavanja lokacijskih, građevinskih, uporabnih i srodnih dozvola, tipskih predložaka evidencije imovine, te registra poslovnih subjekata. Podizanje elektroničke javne usluge za gospodarstvo u županiji, omogućuje poslovnim subjektima prijavu putem sustava e-poslovanje, te praćenje cijelog procesa od predaje zahtjeva do obrade i rješenja u digitalnom obliku. Opći cilj projekta je digitalizacija poslovnih procesa upravnih odjela Ličko-senjske županije kako bi se na što bolji način iskoristili potencijali novih komunikacijsko-informacijskih tehnologija i izradili inovativni modeli pružanja e-usluga u svrhu olakšavanja dostupnosti informacija i komunikacije javne uprave kako interno tako i prema vanjskim korisnicima, gospodarskim subjektima i građanima.</p>	<p>Izrada projektne dokumentacije</p>	<p>691.800,00 kn/91.995,00 EUR</p>	<p>1. Studija izvedivosti I analiza troškova I koristi implementacije rješenja 2. Izrada tehničkih specifikacija aplikativnih rješenja 3. Izrada dokumentacije o nabavi idejnog rješenja 4. Izrada snimke i ocjene postojećeg stanja na podatkovnoj i servisnoj razini Ličko-senjske županije</p>	<p>n/p</p>

Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021.-2027.

3.	Razvoj širokopoljasnog pristupa na području Grada Senja te Općina Brinje, Donji Lapac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Udbina i Vrhovine	Ličko-senjska županija	Senj, Brinje, Donji Lapac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Udbina i Vrhovine	Implementacija nepokretne pristupne širokopoljasne mreže sljedeće generacije (NGA) koja će u što većoj mjeri imati i obilježja mreže vrlo velikog kapaciteta (VHCN), na ciljanim (bijelim) područjima Grada Senja te Općina Brinje, Donji Lapac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Udbina i Vrhovine, tj. u područjima u kojima ne postoji NGA mreža i u kojima operatori tijekom javne rasprave projekta nisu najavili planove za izgradnju NGA mreža. U pogledu brzina, cilj je da NGA mreža, odnosno mreža vrlo velikog kapaciteta, u što većoj mjeri podržava brzine širokopoljasnog pristupa koje su veće od 100 Mbit/s, s mogućnošću nadogradnje na brzine do 1 Gbit/s i više.	Studija izvodljivosti I Plan razvoja širokopoljasne infrastrukture poslana je u HAKOM i čeka se odobrenje za isto.	106.800.000,00 0 kn/14.202.127,00 EUR	Pripremane aktivnosti vezane uz projektiranje mreže i postupke pribavljanja svih potrebnih dozvola i suglasnosti iz djelokruga propisa o gradnji, kao i samu izgradnju te implementaciju mreže, osim same implementacije nepokretne pristupne širokopoljasne mreže sljedeće generacije, projekt treba obuhvatiti i sve aktivnosti vezane uz operativni rad i održavanje mreže te pružanje usluga svim kategorijama krajnjih korisnika na ciljnom području provedbe projekta.	n/p
4.	Memorijalni centar Domovinskog rata Ličko-senjske županije	Ličko-senjska županija	Gospić	Izgradnja i stavljanje u funkciju Memorijalnog centra Domovinskog rata Ličko-senjske županije te oblikovanje prostora, objekata i sadržaja koji će svojim suvremenim oblikovanjem i funkcijom, temeljeno na multimedijским prezentacijskim komponentama i interdisciplinarnom pristupu povijesti Domovinskog rata u Ličko-senjskoj županiji stvoriti okruženje interaktivne prezentacije tog dijela povijesti ove županije	Pripremljen I predan projekt za sufinanciranje izrade dokumentacije za idejno rješenje projekta-čeka se odobrenje	120.000,00 kn/ 15.957,00 EUR	Izgradnja zgrade Memorijalnog centra Domovinskog rata Ličko-senjske županije, cestovne prometnice, operativne površine i parkirališta te komunalne infrastrukture	n/p

V. HORIZONTALNE TEME

V.I. Ravnomjerni razvoj Županije

Županija je podijeljena u tri geografske podcjeline: zaobalje, priobalje i otoke. Zaobalje, u kontinentalnom dijelu Županije, ispresijecano je planinama koje se pružaju paralelno s obalom. Kraj je rijetko nastanjen i ekonomski siromašan uz dva veća središta, Gospić i Otočac. Priobalje čini uski pojas uz more između planinskih lanaca i mora. Vezano za otoke, dio LSŽ predstavlja samo Novalja na otoku Pagu.

Iz perspektive razvojnih posebnosti, a sukladno nacionalnoj politici regionalnog razvoja te nacionalnim strateškim dokumentima, na području Županije razlikujemo otoke (Novalja), urbana područja, potpomognuta područja i brdsko planinska područja. Svako od tih područja ima specifične razvojne potrebe i potencijale koje Županija prepoznaje te će na njih odgovoriti kroz strateški okvir županijskog Plana razvoja na način da će se u svim posebnim ciljevima i pripadajućim mjerama posebna pozornost posvetiti upravo ovim područjima. Na taj se način omogućuje integrirani pristup razvoju svih područja Županije te sinergijski učinci ulaganja na cjelokupnom teritoriju Županije.

U nastavku navodimo ključne razvojne probleme i potencijale za svako od navedenih područja.

Otoci Županije (Grad Novalja)

Otočno područje Županije sastoji se od 1 grada (Novalja) koje je smješteno na otoku Pagu.

Vodeći računa o otocima odnosno njihovoj posebnosti u kontekstu ravnomjernog regionalnog razvoja, Vlada RH je krajem 2018. usvojila novi Zakon o otocima (NN 116/18, 73/20, 70/21) te izradila dodatne nadopune tijekom 2021. kako bi se potakao njihov gospodarski rast i poboljšala kvaliteta života otočana osiguravajući im nove razvojne i gospodarske prilike kroz niz mehanizama i rješenja politika razvoja otoka. Sukladno zakonskom okviru, imenovani otočni koordinatori u okviru rada regionalnog koordinatora Javne ustanove Razvojne agencije Ličko-senjske županije-LIRA-e za koordinaciju i razvoj Županije nadležni su za koordinaciju otočkog razvoja u upravljanje otočkim politikama na području Županije.

Nacionalni plan razvoja otoka za razdoblje 2021.–2027. (NPRO) usvojen je krajem 2021. godine i predstavlja srednjoročni akt strateškog planiranja razvoja otoka od nacionalnog značaja te osnovni strateški okvir planiranja JL(R)S. Nacionalni plan sadržava 17 otočnih programskih područja definiranih Zakonom o otocima, koja predstavljaju sektorske teme ili skupine srodnih podsektorskih tema od posebne važnosti za razvoj otoka u okviru kojih će se planirati buduće aktivnosti na otocima, s posebnim naglaskom na uvažavanje odrednica „pametnog otoka“.

Nacionalnim planom razvoja otoka definirana su četiri razvojna prioriteta, čija je daljnja provedba razrađena putem 10 posebnih ciljeva, dok se uspješnost provedbe posebnih ciljeva mjeri 21 pokazateljem ishoda.

NPRO odražava kontinuitet postojanja i provedbe politika razvoja otoka Republike Hrvatske koja se zasniva na Nacionalnom programu razvitka otoka još iz 1997. godine, a osnovna joj je misija bila izjednačavanje uvjeta i kvalitete života na otocima s onima na kopnu s ciljem zadržavanja otočkog stanovništva i revitalizacije otočkih područja. NPRO je definirao strateški okvir na temelju stvarnih analiziranih razvojnih problema (uz opsežnu bazu otočnih pokazatelja), potencijala i prilika na hrvatskim otocima.

NPRO također predstavlja osnovu za buduće financiranje ciljanih projekata na otocima iz proračuna RH te EU u financijskom razdoblju 2021.–2027. Uz navedeno, NPRO predstavlja i okvir za izradu programa, mjera, aktivnosti te projekata vezanih za otoke u provedbenim tijelima državne uprave i drugih javnih tijela. Integrirani teritorijalni program za otoke jedan je od programa koji su predviđeni za financiranje u programskom razdoblju EU 2021.–2027., i to unutar Integriranog teritorijalnog programa (ITP). ITP će se provoditi u okviru cilja Ulaganje za radna mjesta i rast u okviru Kohezijske politike EU. Posebnim programom za otoke koji se temelji na teritorijalnom pristupu odgovara se na te specifičnosti identificiranjem ključnih područja djelovanja te otvaranjem mogućnosti za provedbu ciljanih intervencija na otocima i rješavanje lokalnih potreba. Iz navedenog razloga predviđena je izrada zasebne teritorijalne strategije za područje otoka LSŽ koja će ponuditi izravni set aktivnosti i pratećih pokazatelja koji se odnose na otoke te time doprinijeti kvalitetnijem praćenju provedbe NPRO-a.

Budući da postoji jasna poveznica između strateškog okvira, aktivnosti i pokazatelja NPRO-a i Nacionalne razvojne strategije do 2030. (NRS), strateški okvir NPRO može se direktno povezati sa strateškim okvirom Plana razvoja LSŽ. Županija putem svih razvojnih mjera planira i određena ulaganja u Novalji, uvažavajući otočni identitet te prepoznajući specifične izazove.

Sukladno najavljenim budućim aktivnostima vezanim uz ITP za otoke i pripremu teritorijalnih strategija koje će se izrađivati, važne su teme koje su povezane s operacijama u ITP-u za otoke, a to su:

- Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora (utjecaj klimatskih promjena na otocima, sustav vatrogastva i civilne zaštite, zelena i plava infrastruktura)
- Unaprjeđenje poslovne i javne infrastrukture na otocima (poslovni inkubatori i poduzetničke zone na otocima, MSP-ovi)
- Valorizacija kulturne baštine i razvoj kulturnih usluga na otocima (kulturna baština na otocima, muzeji, interpretacijski centri i sl.)
- Poticanje energetske učinkovitosti na otocima (proizvodnja energije iz obnovljivih izvora na otocima, energetska obnova, energetski učinkovita rješenja).

Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora (utjecaj klimatskih promjena na otocima, sustav vatrogastva i civilne zaštite, zelena i plava infrastruktura)

Stožer civilne zaštite Grada Novalje obavlja zadaće koje se odnose na prikupljanje i obradu informacija ranog upozoravanja o mogućnosti nastanka velike nesreće i katastrofe, za svaku veliku nesreću i katastrofu priprema detaljne i specifične radne operativne postupke od značaja za koordiniranje djelovanja operativnih snaga sustava civilne zaštite, obavlja poslove informiranja javnosti i predlaže donošenje odluke o prestanku mjera i aktivnosti u sustavu civilne zaštite u velikoj nesreći i katastrofi.

Stožer civilne zaštite grada Novalje ima 12 (dvanaest) članova i 3 (tri) pridružena člana. Vatrogasna zajednica Grada Novalje se sastoji od DVD-a Novalja, DVD-a Lun i DVD-a Barbat. DVD Novalja je opremljen sa četiri autocisterne koje imaju svu potrebnu opremu, tehničko vozilo opremljeno za tehničke intervencije i osvijetljenjem za noćni rad, autoljestve, autoplatformu, kombi vozilo za prijevoz vatrogasaca i opreme. DVD Lun posjeduje dva vozila, DVD Barbat jedno vozilo.

Nakon dogradnje i rekonstrukcije zgrade DVD-a Novalja, sljedeći projekt koji se planira je izgradnja zgrade DVD-a Lun koji predstavlja prioritet na području sigurnosti. Također zbog izraženih suša u ljetnim mjesecima te velike opasnosti od požara, pristupiti će se izradi plana prevencije i zaštite od šumskih požara.

Zbog izraženih klimatskih promjena te izraženih suša u ljetnom razdoblju Grad je, u suradnji s Ličko - senjskom županijom pristupio izradi projekta Sustav navodnjavanja Novljanskih polja, koji kao takav predstavlja prioritet.

U narednom razdoblju planira se izrada novog prostornog plana Grada Novalje koji bio usmjeren na održivo korištenje otočkog prostora, očuvanje krajolika, učinkovitije korištenje resursa s naglaskom na zelenu i plavu infrastrukturu.

Unaprjeđenje poslovne i javne infrastrukture na otocima (poslovni inkubatori i poduzetničke zone na otocima, MSP-ovi)

Poduzetnička zona Čiponjac 1 i 2 i poduzetnički inkubator Ragan najznačajnije su gospodarske infrastrukture na području Grada Novalja te su smještene oko kilometar jugoistočno od centra Grada Novalje. Ukupna površina PZ „Čiponjac 1“ iznosi 174.208 m², a PZ „Čiponjac 2“ iznosi 65.000 m². S obzirom da su turizam, građevinarstvo i trgovina na veliko i malo temeljne grane gospodarstva Novalje, prodaja parcela u zonama je bazirana na navedenim djelatnostima, ali s naglaskom da ne zagađuju okoliš. Prema važećem prostornom planu, njezina namjena je za trgovačke i komunalno - servisne djelatnosti. Način ulaska u posjed zemljišta moguć je kroz javni natječaj (kupnja zemljišta ili pravo građenja). Trenutno je prodano 47 od 55 parcela u PZ Čiponjac 1 i 7 parcela u PZ Čiponjac 2.

Poduzetnički inkubator Ragan u Novalji prvi je hrvatski otočki inkubator, prvenstveno namijenjen poduzetnicima koji tek započinju poslovanje, kao i onima koji već posluju, ali žele širiti svoju djelatnost i traže prostor koji će im pružiti kvalitetnije i povoljnije uvjete rada. Smješten u industrijskoj zoni, u neposrednoj blizini autobusnog kolodvora i tek kilometar od centra grada, Poduzetnički inkubator Ragan raspolaže sa 770 m² iskoristivog prostora podijeljenog u 16 poslovnih jedinica, veličine od 18, 29 do 57,95 m². Poduzetnički inkubator Ragan ima za cilj generiranje ekonomskog razvoja lokalne zajednice kroz pružanje podrške mikro, malim i srednjim poduzećima. Osnovni cilj je proizvesti uspješna poduzeća, koja su nakon faze inkubacije i postinkubacije financijski samoodrživa i neovisna. Bez pružanja stručne, edukativne i tehničke pomoći poduzetnicima u ranoj i razvojnoj fazi, njihov daljnji opstanak često puta ne bi bio moguć. U skladu s daljnjim potrebama planirana je dogradnja Poduzetničkog inkubatora koji bi bio namijenjen proizvodnim djelatnostima te bi imao coworking prostor.

Pored navedene gospodarske infrastrukture Grad Novalja će, u skoroj budućnosti, zahvaljujući Odluci Vlade Republike Hrvatske o darovanju nekretnina (Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine), krenuti u realizaciju projekta izgradnje poduzetničke zone Zaglava – Prozor. Na navedenom se zemljištu, uz razvoj gospodarske aktivnosti i izgradnju Solarnog parka, planira i izgradnja postrojenja za biološku obradu odvojeno sakupljenog biootpada (kompostana) i reciklažnog dvorišta za građevinski otpad, čime će se riješiti problematika divljih deponija na širem području Grada Novalje. Grad Novalja nije u mogućnosti samostalno financirati izgradnju komunalne infrastrukture na području Zone Prozor – Zaglava, te je projekt aktivacije zone Prozor – Zaglava, ključan u ovoj kategoriji.

Potencijal daljnjeg razvoja gospodarstva Grada Novalja je u daljnjem razvoju djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane te u djelatnosti trgovine na veliko i malo. Od ukupnih prihoda poduzetnika sa područja Grada Novalje u 2019. godini sa iznosom od 590,5 mil HRK (78,4 mil EUR), poduzetnici čija je primarna djelatnost pružanje smještaja te pripreme i usluživanja hrane su ostvarili 234,8 mil HRK (31,2 mil EUR) ili 40%, a poduzetnici čija je primarna djelatnost trgovina na veliko i malo ostvarili su 23% od ukupnih prihoda. U istoj godini poduzetnici iz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme

i usluživanja hrane ostvarili su 73% ukupne dobiti te su zapošljavali 37% ukupno zaposlene radne snage u Gradu Novalji, dok su poduzetnici iz građevinskog sektora zapošljavali 16%, a iz trgovine na veliko i malo 11% zaposlene radne snage Grada Novalje u 2019. godini. Stoga su ove djelatnosti osnova daljnjeg razvoja gospodarstva Grada.

Valorizacija kulturne baštine i razvoj kulturnih usluga na otocima (kulturna baština na otocima, muzeji, interpretacijski centri i sl.)

Valorizacija kulturne baštine jedan je o prioriteta Grada Novalje u narednom razdoblju. Novalja ima bogato kulturno nasljeđe i potrebno je izvesti brojne radove kako bi se zaštitilo, valoriziralo i prezentiralo kulturnu baštinu. Projekti koji su usmjereni ka zaštiti i valorizaciji su:

Sanacija i rekonstrukcija rimskih zidova na arheološkom nalazištu Caska,

Sanacija i rekonstrukcija crkvice sv. Antona Padovanskog u Caskoj,

Sanacija i rekonstrukcija crkvice sv. Jurja u Caskoj,

Sondažno istraživanje i zaštita ostataka ranokršćanske bazilike u Jazu.

Kao najveći projekt koji je usmjeren prema kulturi potrebno je istaknuti Interpretacijski centar antičke Novalje – Navalja za koji Grad Novalja ima spremnu projektnu dokumentaciju.

Također kao važan projekt potrebno je istaknuti Prezentacijski centar Rimska kava.

Poticanje energetske učinkovitosti na otocima (proizvodnja energije iz obnovljivih izvora na otocima, energetska obnova, energetski učinkovita rješenja)

Kada se govori o obnovljivim izvorima energije, najveći i najvažniji projekt koji se planira na području Grada Novalje je Solarni park Zaglava koji se planira unutar područja Grada Novalje u Ličko-senjskoj županiji. Površina obuhvata plana iznosi 25 ha te je u Prostornom planu uređenja Grada Novalje određeno kao izdvojeno građevinsko područje izvan naselja – solarni park -SP. S južne strane obuhvata Plana, na udaljenosti od cca 280 m, prolazi državna cesta DC106 koja povezuje Novalju i trajektnu luku Žigljen. Područje Plana nalazi se u centralnom dijelu otoka izvan zaštićenog obalnog pojasa. Izgradnja solarnog parka u Zaglavi ima veliku važnost ne samo za Grad Novalju, već i čitav otok Pag. Fotonaponske elektrane korak su u smjeru energetske tranzicije i neovisnosti otoka, a podrazumijeva ekološki neutralnu proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.

Grad Novalja planira izgradnju malih solarnih elektrana na krovnim površinama svih zgrada koje su u njenom vlasništvu. Također, planira se korištenje energije mora na lokacijama koje se u istraživanju pokazuju kao najučinkovitije. Grad Novalja u 2022. g. započinje s energetsom obnovom vlastitih zgrada i objekata, nakon zgrade Gradskog muzeja, planira se i energetska obnova zgrade Gradske uprave kao i zgrade katastra.

U sklopu izrade NPRO-a mapirani su otočni razvojni projekti LSŽ. Dodatna planirana ulaganja bit će usmjerena na povećanje kvalitete života poboljšanjem ponude društvenih i kulturnih sadržaja za stanovnike otoka.

Potpomognuta područja Ličko-senjske županije

Teritorijalne jedinice koje zaostaju u razvoju za prosjekom Republike Hrvatske (tj. imaju vrijednost indeksa razvijenosti manju od 100) imaju pravo na status potpomognutih područja.

Ključni razvojni problema ovih područja vezani su uz nepovoljnu demografsku strukturu, ograničene mogućnosti zapošljavanja i razvijanja gospodarskih aktivnosti te nedovoljno razvijenu infrastrukturu. No veliki potencijali leže u poljoprivredi, ruralnom turizmu, valorizaciji kulturne baštine i prirodnih vrijednosti te uvođenju koncepta pametnih sela, koji bi omogućio umrežavanje dionika te ujednačavanje mogućnosti pristupa raznim uslugama i sadržajima, bez obzira na lokaciju.

Brdsko planinska područja

Sukladno Odluci o obuhvatu i razvrstavanju jedinica lokalne samouprave koje stječu status brdsko planinskog područja (NN 24/19), u LSŽ nalazi se ukupno 11 jedinica lokalne samouprave koje stječu status brdsko planinskog područja.

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije kao nositelj upravljanja razvojem brdsko planinskih područja na temelju Zakona o brdsko planinskim područjima (NN 118/18) potiče njihov razvoj ulaganjem u društvenu, javnu, komunalnu, socijalnu i gospodarsku infrastrukturu. Cilj je ulaganja pridonijeti održivom razvoju brdsko planinskih područja u smislu poboljšanja dostupnosti lokalne infrastrukture i otklanjanja posljedica nastalih usred vremenskih nepogoda karakterističnih za brdsko planinska područja u svrhu njihove gospodarske, socijalne i demografske revitalizacije.

Razvojni izazovi pripadnika prve skupine brdsko planinskih područja istovjetni su s izazovima s kojima se susreću potpomognuta područja, uz dodatno otežanu povezanost s obzirom na geografske značajke područja u kojima se nalaze. Stoga su u ta područja (Grad Otočac i općine Vrhovine, Udbina, Donji Lapac, Brinje, Perušić i Lovinac) potrebna integrirana ulaganja kroz zajedničke napore nacionalne, regionalne i lokalne razine.

Druga i treća skupina brdsko planinskih područja obuhvaćaju razvijene jedinice lokalne samouprave, čiji je glavni izazov održiva infrastruktura i kvalitetna povezanost (prometna i internetska) kao preduvjet gospodarskoj konkurentnosti. U LSŽ u drugu skupinu pripadaju gradovi Gospić i Senj te općine Plitvička Jezera i Karlobag.

Urbana područja

Uvođenje ciljano usmjerenog pristupa prema urbanim središtima dio je reforme kohezijske politike, potaknut sve većim udjelom stanovništva u urbanim područjima i činjenicom da su gradovi generatori gospodarskog i ukupnog društvenog razvoja.

Ličko-senjska županija posvećena je razvoju urbanih područja, prepoznajući njihovu ulogu motora razvoja cjelokupnog teritorija Županije. Odlukom o uspostavi i sastavu Urbanog područja Gospić od 15. prosinca 2021. godine (Službeni vjesnik Grada Gospića, 08/2021) uspostavljeno je Urbano područje Gospić sa sjedištem u Gospiću. U sastav urbanog područja Gospić uključeni su: Grad Gospić, Općina Perušić i Općina Udbina.

Urbani razvoj planira se kroz pripremu i donošenje Strategije razvoja Urbanog područja Gospić za razdoblje 2021.-2027. godine, koja je srednjoročni planski dokument u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja. Strategija se za sva urbana područja izrađuje u skladu s načelom partnerstva i suradnje, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju RH i metodologiji propisanoj u Smjernicama za uspostavu urbanih područja i izradu

strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje 2021.-2027., verzija 2.0. od 12. srpnja 2021. Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

V.II. Zelena tranzicija i digitalna transformacija Županije

Zelena tranzicija tema je na koju se u posljednje vrijeme stavlja poseban naglasak. Tom posebice u prilog idu i ambiciozni ciljevi Europske komisije po kojima do 2050. Europa želi postati klimatski neutralan kontinent. Europska komisija je krajem 2019. objavila novu strategiju rasta – Europski zeleni plan s ciljem provedbe Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i tranzicije prema modernom društvu bez emisije stakleničkih plinova.

Digitalne tehnologije predstavljaju golem potencijal za rast u Europi. Europska komisija zalaže se za izgradnju Europe spremne za digitalno doba te novom generacijom tehnologija pomaže pojedincima, poduzećima i upravnim tijelima kako bi digitalna transformacija koristila svima. Digitalna rješenja otvorit će nove mogućnosti za poduzeća, potaknuti razvoj pouzdane tehnologije, podupirati otvoreno i demokratsko društvo, omogućiti razvoj dinamičnog i održivoga gospodarstva, potaknuti borbu protiv klimatskih promjena i postići zelenu tranziciju.

Horizontalna narav i međusektorski pristup provedbi Plana razvoja LSŽ temelj su za postizanje ciljeva održivog i pametnog razvoja. Nastavno na gore opisano, Županija želi pružiti adekvatan i pravovremen odgovor na klimatske izazove, poboljšati učinkovitost resursa i poštivati načela zelenog rasta. Promicanje održivog razvoja načelo je koje će biti integrirano u sve prioritete javnih politika, pri čemu će Županija težiti uspostavi ravnoteže između ekoloških, društvenih i gospodarskih ciljeva. Razmotrit će se ekološki učinci svih mjera definiranih Planom razvoja te uzeti u obzir dodane vrijednosti i generirane dugoročne koristi integracije mjera koje se odnose na učinkovitost resursa te očuvanje, zaštitu i unaprjeđenje kvalitete okoliša.

VI. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE

Pravilnikom o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave propisani su postupci i rokovi praćenja i izvještavanja o provedbi gore navedenih akata⁶². Praćenje je prvi korak, neophodan za vrednovanje provedbe plana te ostvarenih rezultata. Obuhvaća proces sustavnog prikupljanja, analize i usporedbe pokazatelja kojima se prati uspješnost provedbe posebnih ciljeva i mjera Plana razvoja. Temeljem toga dobivaju se relevantne informacije kako za donositelje odluka vezane uz prioritete javnih politika, tako i za širu javnost, čime se poštuje načelo transparentnosti i odgovornosti za korištenje javnih sredstava.

Za praćenje provedbe Plana razvoja zadužen je Regionalni koordinator te se ono provodi na godišnjoj razini, a izvješće o praćenju provedbe se podnosi Koordinacijskom tijelu 1. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

Za proces vrednovanja ključan je **Pravilnik o provedbi postupka vrednovanja**⁶³ (dalje u tekstu Pravilnik).

Spomenutim su Pravilnikom, među ostalim, naglašena je važnost neovisne usporedbe i ocjene očekivanih i ostvarenih rezultata, ishoda i učinaka provedbe akata strateškog planiranja. Vrednovanje uvijek provode stručnjaci koji su funkcionalno neovisni o tijelima nadležnim za izradu i provedbu akata strateškog planiranja. Rezultati vrednovanja koriste se za daljnje usklađivanje i optimizaciju procesa strateškog planiranja i definiranja javnih politika. Stoga je ključna svrha svih vrsta vrednovanja, gledajući u cjelini, unaprijediti kvalitetu izrađenog Plana te osigurati njegovu učinkovitu i djelotvornu provedbu te održive relevantne rezultate.

Župan, kao čelnik tijela nadležnog za izradu županijskog plana razvoja imenuje **Odbor za vrednovanje**, a regionalni koordinator je zadužen za angažiranje neovisnog **tima za vrednovanje**. Odbor za vrednovanje je ključno tijelo koje odobrava metodologiju vrednovanja te završno izvješće o provedenom vrednovanju.

Odbor za vrednovanje osigurava djelovanje sukladno važećim propisima, sudjeluje u unaprjeđenju kvalitete vrednovanja Plan razvoja te omogućuje nesmetan pristup svim informacijama potrebnima za kvalitetno provođenje vrednovanja, a sve sukladno zakonskom okviru te pod-zakonskim aktima. Odbor za vrednovanje u konačnici odobrava sva izvješća o vrednovanju no ni na koji način ne nameće niti mijenja zaključke ili preporuke odabranog neovisnog tima za vrednovanje. U svom radu vodi se načelima točnosti i cjelovitosti, učinkovitosti, djelotvornosti, odgovornosti, usmjerenosti na rezultate, održivosti, partnerstva i transparentnosti.

Plan vrednovanja sastavni je dio postupka vrednovanja. Sadržava indikativni popis vrednovanja koja će se provesti, njihov sadržaj i svrhovitost, vremenski raspored vrednovanja, metode koje će se koristiti za pojedina vrednovanja i podatke koji će se tražiti, dostupnost odnosno način prikupljanja podataka potrebnih za određena vrednovanja te okvirni proračun za provedbu plana vrednovanja.

Sukladno gore navedenom, u studenome 2020.g donesena je odluka o početku postupka izrade Plana razvoja i svih vrednovanja, te je putem javne nabave izabran vanjski stručnjak koji će provesti nezavisno prethodno vrednovanje Plan razvoja Ličko-senjske županije od 2021. do 2017. godine te pratiti proces

⁶² Narodne novine, broj 6/19.

⁶³ Narodne novine, broj 66/19.

izrade Plana do samog njegovog usvajanja na županijskoj skupštini. Za navedeno je imenovan tim vanjskih stručnjaka tvrtke **Ecorys Hrvatska d.o.o.**

Sve navedene vrste vrednovanja moraju poštivati slijedeća načela:

Neovisnost – vrednovanje provode stručnjaci koji su funkcionalno neovisni o upravljačkom tijelu, potreba za objektivnim, jasnim i provjerljivim argumentiranjem nalaza i rezultata vrednovanja, čvrstim dokazima i detaljnom analizom.

Prilagođen pristup – vrednovanje koristi različite načine prikupljanja podataka odnosno odgovora na pitanja za vrednovanje, a nalaze, zaključke i preporuke temelji na triangulaciji odnosno sintezi svih nalaza.

Pravovremenost – planiranje provedbe vrednovanja i dostupnost rezultata vrednovanja koji osiguravaju da donosioci imaju pravovremene informacije na temelju kojih se mogu unaprijediti program.

Komunikacija i transparentnost - kontinuirani dijalog između naručitelja i izvršitelja - osiguravanja da rezultati vrednovanja imaju najveću moguću korist za naručitelja; konzultacijski proces s različitim relevantnih dionicima.

Vrednovanje tijekom izrade (prethodno vrednovanje) provodi se na participativan i interaktivan način usporedo s izradom Plana razvoja. Glavni cilj ovog vrednovanja je poboljšanje kvalitete procesa strateškog planiranja i konačnog nacrtu Plana razvoja; nalaženje optimalnog načina korištenja resursa za dostizanje razvojnih ciljeva i omogućavanje kvalitetne osnove za buduće praćenje i vrednovanje Plana razvoja.

Vrednovanje tijekom izrade prvenstveno je usmjereno na slijedeće:

- ✓ **Važnost/relevantnost** –koliko su ciljevi i mjere u Planu razvoja opravdani i relevantni u odnosu na stvarne razvojne probleme i potencijale županije te nudi li Plan razvoja optimalan način rješavanja razvojnih problema;
- ✓ **Djelotvornost/efektivnost** – kolika je vjerojatnost da će se postavljeni posebni ciljevi te pripadajući pokazatelji ishoda ostvariti putem planiranih mjera s pripadajućim pokazateljima rezultata i raspoloživih resursa te provedbenih kapaciteta (uključujući i analizu rizika);
- ✓ **Unutarnja usklađenost/konzistentnost** – provjera intervencijske logike odnosno provjera jasnoće, logičkog slijeda, usklađenosti i potencijale sinergije ciljeva, prioriteta i mjera (uključuje i provjeru **učinkovitosti i komplementarnosti**);
- ✓ **Vanjska usklađenost/koherentnost** –usklađenost Plana razvoja s Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030. godine te ostalim relevantnim programima na regionalnoj i nacionalnoj razini te s programima EU; postoje li pozitivni učinci u širem kontekstu društveno-gospodarsko-okolišnih potreba i prioriteta šire regije i države.

Tim za vrednovanje dužan je predstaviti Odboru za vrednovanje detaljnu **metodologiju za provedbu vrednovanja** te sve **ključne nalaze i zaključke vrednovanja**, a što je preduvjet za konačno usvajanje **Izvješća o prethodnom vrednovanju** od strane županijskog Odbora za vrednovanje.

Vrednovanje tijekom provedbe predviđeno je u zadnjem kvartalu 2024. godine, na polovici provedbenog razdoblja Plana razvoja kako bi se utvrdio stupanj uspješnosti provedbe te otkrili razlozi možebitnih identificiranih poteškoća u provedbi. Nalazi i zaključci ovog vrednovanja služe da donositelji odluka poduzmu određene korake i reviziju Plana razvoja s ciljem daljnje optimizacije njegove provedbe. Poseban fokus ovog vrednovanja je na učinkovitosti, dosljednosti, djelotvornosti, održivosti i jednakosti.

Vrednovanje nakon provedbe se provodi po završetku razdoblja provedbe Plana razvoja (nakon 2027. godine). Ocjenjuje cjelokupni proces i postignute rezultate te artikulira ključne naučene lekcije i preporuke za buduće unaprjeđenje procesa strateškog planiranja.

Ličko-senjska županija kao nositelj izrade Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine zadužila je JU Razvojnu agenciju Ličko-senjske županije – LIRA-u za izradu Nacrta Plana te je JU Razvojna agencija Ličko-senjske županije -LIRA sklopila 12. studenog 2020. godine Ugovor o pružanju usluge ex-ante evaluacije i tehničke pomoći za izradu Plana razvoja Ličko-senjske županije (KLASA:302-03/20-01/02, URBROJ:2125/66-02-20-11) s tvrtkom ECORYS HRVATSKA d.o.o.

Sukladno članku 10. Pravilnika o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019) župan Ličko-senjske županije 22. rujna 2022. godine donio je Odluku o osnivanju i imenovanju Odbora za vrednovanje Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine.

Odbor ima 3 člana, a čine ga predstavnik Koordinacijskog tijela, čelnik/zamjenik Ličko-senjske županije i predstavnik Koordinatora za strateško planiranje nadležnog tijela.

U Odbor za vrednovanje imenovani su:

1. Jasna Orešković Brkljačić, zamjenica župana Ličko-senjske županije, za predsjednicu
2. Zrinka Mraović, p.o. pročelnica, Upravni odjel za regionalni razvoj i fondove EU, za dopredsjednicu
3. Katarina Komljenović, viša stručna savjetnica u Odjelu za praćenje, izvještavanje i vrednovanje akata strateškog planiranja, u Službi za upravljanje razvojem, u Sektoru za strateško planiranje i upravljanje razvojem, u Upravi za strateško planiranje i koordinaciju fondova EU Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, za članicu

Sukladno članku 12. Pravilnika o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019) župan Ličko-senjske županije 22. rujna 2022. godine donio je Odluku o osnivanju i imenovanju Tima za vrednovanje Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine.

U Tim za vrednovanje imenovani su:

1. Maja Hranilović, Ecorys d.o.o. Zagreb, vanjski stručnjak
2. Hrvoje Renka, Ecorys d.o.o. Zagreb, vanjski stručnjak.

VII. ZAVRŠNO IZVJEŠĆE O PROVEDENOM PRETHODNOM VREDNOVANJU PLANA RAZVOJA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE ZA RAZDOBLJE DO 2027. GODINE

Uvodne napomene

Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine (dalje u tekstu PRLSŽ) predstavlja srednjoročni akt strateškog planiranja kojim se definira provedba ciljeva razvoja Ličko-senjske županije.

Pravni okvir za provedbu vrednovanja definiran je *Zakonom o strateškom planiranju i upravljanju razvojem RH (NN 123/17)* te *Uredbom o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 89/18)*. Za proces vrednovanja ključan podzakonski akt je *Pravilnik o provedbi postupka vrednovanja*⁶⁴.

Spomenutim je Pravilnikom, među ostalim, naglašena važnost neovisne usporedbe i ocjene očekivanih i ostvarenih rezultata, ishoda i učinaka provedbe akata strateškog planiranja. Vrednovanje uvijek provode stručnjaci koji su funkcionalno neovisni o tijelima nadležnim za izradu i provedbu akata strateškog planiranja. Rezultati vrednovanja koriste se za daljnje usklađivanje i optimizaciju procesa strateškog planiranja i definiranja javnih politika. Stoga je ključna svrha svih vrsta vrednovanja, gledajući u cjelini, unaprijediti kvalitetu izrađenog Plana te osigurati njegovu učinkovitu i djelotvornu provedbu te održive relevantne rezultate.

Ovo izvješće pripremljeno je u skladu sa zahtjevima nabave usluga prethodnog vrednovanja Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine. Za provedbu navedene usluge Naručitelj je zadužio tvrtku Ecorys Hrvatska d.o.o. Koordinator izrade PRLSŽ je JU Razvojna agencija Ličko-senjske županije-LIRA (u daljnjem tekstu LIRA) u ulozi regionalnog koordinatora, s kojom je tvrtka Ecorys Hrvatska d.o.o. kontinuirano komunicirala i razmjenjivala komentare na nacrt PRLSŽ.

Izvješće o prethodnom vrednovanju temelji se na posljednjoj zaprimljenoj verziji nacрта PRLSŽ koja je izrađena nakon provedenih javnih konzultacija, u prosincu 2022. godine.

Osnovna načela i kriteriji vrednovanja

Vrednovanje koje je predmet ovog ugovora temelji se na nekoliko ključnih načela:

- **Neovisnost** – vrednovanje provode stručnjaci koji su funkcionalno neovisni o upravljačkom tijelu odnosno ni na koji način nisu sudjelovali u pripremi programa (potreba za objektivnim, jasnim i provjerljivim argumentiranjem nalaza i rezultata vrednovanja, čvrstim dokazima i detaljnom analizom);

⁶⁴ Narodne novine, broj 66/19.

- **Prilagođen pristup** – vrednovanje koristi različite načine prikupljanja podataka odnosno odgovora na pitanja za vrednovanje, a nalaze, zaključke i preporuke temelji na triangulaciji odnosno sintezi svih nalaza;
- **Pravovremenost** – odnosi se na planiranje provedbe vrednovanja i dostupnost rezultata vrednovanja kako bi donosioci odluka (tijela u sustavu upravljanja i kontrole programa) imali pravovremene informacije na temelju kojih se mogu unaprijediti sadržaj i provedbu programa;
- **Komunikacija i transparentnost** - kontinuirani dijalog između naručitelja i izvršitelja vrednovanja s ciljem osiguravanja pravovremenih informacija, usmjeravanja procesa vrednovanja te osiguravanja da rezultati vrednovanja imaju najveću moguću korist za naručitelja. Cjelokupan proces provedbe vrednovanja maksimalno je interaktivan i iterativan. Stručnjaci angažirani na vrednovanju sudjelovat će u konzultacijskom procesu s različitim relevantnih dionicima.

Predmet ovog ugovora je **prethodno (ex-ante) vrednovanje** odnosno **vrednovanje tijekom izrade PRLSŽ**, koje se provodi paralelno i koordinirano s procesom izrade PRLSŽ, kako bi se osigurali pravovremeni doprinosi i smjernice prilikom njegove izrade.

Osnovna svrha prethodnog vrednovanja je poboljšanje kvalitete PRLSŽ te nalaženje optimalnog načina korištenja resursa za dostizanje razvojnih ciljeva i omogućavanje kvalitetne osnove za buduće praćenje i vrednovanje PRLSŽ. Stoga opseg vrednovanja obuhvaća ključne kriterije kao što su važnost (relevantnost), djelotvornost (efektivnost) te unutarnja i vanjska usklađenost (konzistentnost i koherentnost) PRLSŽ:

1. **Važnost/relevantnost** – daje odgovor na pitanja kao što su, primjerice, koliko je analiza stanja potpuna te koliko su ciljevi, prioriteta i mjere u PRLSŽ opravdani i relevantni u odnosu na stvarne razvojne probleme i potrebe županije te nudi li PRLSŽ optimalan način rješavanja razvojnih problema;
2. **Djelotvornost/efektivnost** – daje odgovor na pitanja vjerojatnosti da će se postavljeni strateški ciljevi ostvariti putem planiranih mjera i raspoloživih resursa te provedbenih kapaciteta (uključujući i analizu rizika);
3. **Unutarnja usklađenost/konzistentnost** – omogućuje provjeru intervencijske logike odnosno provjeru jasnoće, logičkog slijeda, usklađenosti i potencijale sinergije ciljeva, prioriteta i mjera;
4. **Vanjska usklađenost/koherentnost** – omogućuje provjeru usklađenosti PRLSŽ s Nacionalnom razvojnom strategijom te ostalim relevantnim programima na regionalnoj i nacionalnoj razini te s programima EU; postoje li pozitivni učinci u širem kontekstu društveno-gospodarsko-okolišnih potreba i prioriteta šire regije i države.

Prethodno vrednovanje na taj način prvenstveno služi za poboljšanje kvalitete procesa strateškog planiranja te konačnog nacrtu PRLSŽ.

Procjena navedenih kriterija će se odvijati kroz sljedeće korake:

- Provjera metodologije izrade PRLSŽ (usklađenost s važećim uredbama i pravilnicima te uputama);
- Ocjena korištenih pokazatelja koji odražavaju društveno-gospodarsku situaciju i ekološke aspekte i pokazuju relevantne informacije (uključujući i usporedbu s pokazateljima u ostalim relevantnim strateškim dokumentima);

- Ocjena Analize stanja te uočenih razvojnih problema i potreba;
- Kvaliteta SWOT analize (koliko je jasna poveznica između analize stanja i ciljeva i mjera) odnosno analize općeg okruženja od značaja za razvoj županije;
- Ocjena intervencijske logike (odabir prioriteta i mjera u odnosu na razvojne probleme i potrebe):
 - ✓ Jesu li ciljevi postavljeni na logičan način, hijerarhija ciljeva te jasnoća očekivanih rezultata,
 - ✓ Jesu li predviđeni provedbeni mehanizmi (uključujući i administrativne kapacitete institucija nositelja provedbe PRLSŽ) jasni, realni i dostatni,
 - ✓ Koji su potencijalni rizici uključeni i koji bi bili najprihvatljiviji načini upravljanja rizicima;
- Ocjena i prijedlog za optimizaciju mjerljivih pokazatelja ishoda provedbe PRLSŽ;
- Ocjena sustava za provedbu i upravljanje PRLSŽ;
- Procjena kvalitete konzultacijskog procesa – ocjena sustava uključivanja svih relevantnih dionika (partnerske konzultacije) u odlučivanje tijekom izrade i provedbe PRLSŽ; procjena kvalitete i opsega partnerskih konzultacija te stvaran doprinos dionika/partnera prilikom izrade PRLSŽ;
- Ocjena sustava za praćenje i vrednovanje provedbe PRLSŽ (metode prikupljanja i interpretacije podataka o pokazateljima).

Uz važeći pravni okvir za pripremu, praćenje i vrednovanje strateških planova u RH, stručni tim za vrednovanje primjenjivat će i smjernice Europske unije za provođenje vrednovanja⁶⁵ kao i dobre prakse u vrednovanju strateških planova unutar Europske unije.

⁶⁵ Primjerice:

Guidance document on ex-ante evaluations

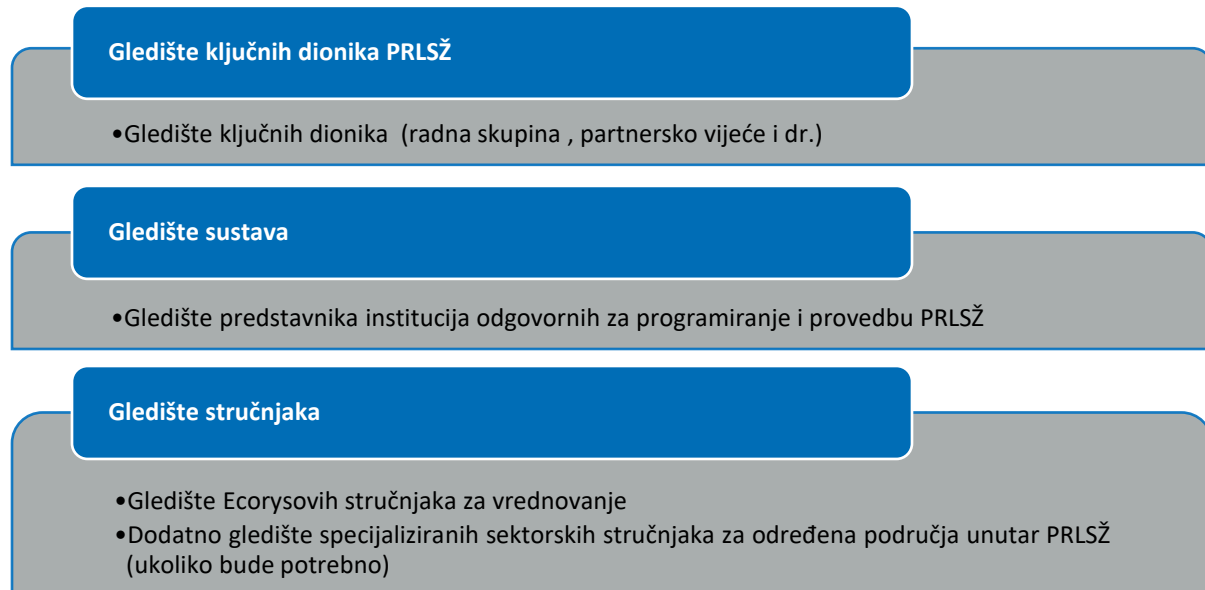
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2014/working/ex_ante_en.pdf;

Better Regulation Toolbox (Tools 43-52 on Evaluations) https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox/better-regulation-toolbox_hr, itd.

Metodološki pristup

Vrednovanje uključuje različite ciljane skupine dionika i prikupiti njihova gledišta, kao što je prikazano u dijagramu ispod:

Zahvaljujući umnožavanju gledišta za vrednovanje (s obzirom na kategorije sudionika), bit će moguće sagledati PRLSŽ iz više perspektiva te na taj način artikulirati nalaze, zaključke i preporuke koji će biti ne samo provjerljivi, nego i objektivni te primjenjivi u daljnjem unaprjeđenju PRLSŽ.

Odražavajući evaluacijska načela, metodologija vrednovanja zahtijeva korištenje kvantitativnih i kvalitativnih metoda kao alata koji se međusobno nadopunjuju.

Rad je podijeljen na sljedeće nizove aktivnosti:

- **Istraživanje sekundarnih izvora:** pregled relevantnih dokumenata i prikupljanje svih neophodnih informacija za vrednovanje te provedbu kvantitativnih i kvalitativnih analiza. Istraživanje sekundarnih izvora bit će provedeno putem pregleda izvješća i podataka na razini programa te uz kontinuiranu komunikaciju s izrađivačem PRLSŽ, LIRA-om.
- **Primarno prikupljanje podataka (terensko istraživanje):** provedba razgovora i direktnog kontakata s relevantnim dionicima,
- **Sinteza nalaza:** analiza nalaza, potvrda uzročno-posljedičnih odnosa, nalazi i zaključci za sva pitanja za vrednovanje itd.

Pretpostavke i rizici

Identificirani su određeni rizici koji su vezani za predmet vrednovanja te metodologiju.

Metodologija za provedbu vrednovanja dobro će funkcionirati ukoliko se ostvare sljedeće **pretpostavke**:

- Kontakt podaci svih predviđenih dionika su dostupni stručnjacima za vrednovanje;
- Sudionici u razgovorima imaju stvaran interes za sudjelovanjem u vrednovanju PRLSŽ;
- Sve potrebne informacije i dokumenti dostupni su projektnom timu.

Rezultati analize rizika predstavljani su u tablici ispod:

Rizici	Vjerojatnost	Učinak	Mjere ublažavanja
Poteškoće u prikupljanju relevantnih dokumenata i podataka	Niska	Jak	Rano identificiranje ključnih dokumenata te kontinuirane konzultacije s naručiteljem u početnoj fazi oko dostupnosti pojedinih dokumenata. Kontinuirana komunikacija s regionalnim koordinatorom (i posredno sa LSŽ)
Kašnjenje s dostavom svih dijelova PRLSŽ relevantnih za prethodno vrednovanje	Srednja	Umjeren	Kontinuirane konzultacije s Naručiteljem radi razumijevanja dinamike finalizacije svih dijelova PRLSŽ i usklađivanje dinamike s planovima LSŽ
Ograničen broj sudionika u planiranim razgovorima	Srednja	Umjeren	Rano planiranje, jasne i motivirajuće upute, pozadinski dokumenti za razgovore, uska suradnja s regionalnim koordinatorom koji može pomoći oko dostupnosti predstavnika radne skupine ili Partnerskog vijeća.

Pitanja za vrednovanje

U nastavku donosimo prijedlog metodologije i razrađena pitanja za vrednovanje, metode prikupljanja podataka i analize te izvore podataka.

Kriterij vrednovanja	Pitanje za vrednovanje	Metoda prikupljanja podataka	Metoda analize podataka	Izvori podataka
Važnost/ Relevantnost	<i>Pitanje za vrednovanje 1. Je li analiza stanja potpuna i ukazuje li jasno na ključne razvojne probleme, potrebe i potencijale?</i>	Istraživanje sekundarnih izvora podataka Razgovori s predstavnicima radne skupine Razgovori s ostalim identificiranim dionicima, ukoliko bude potrebno	Analiza pokazatelja Analiza intervencijske logike	Nacrt PRLSŽ do 2027. Prethodna Županijska razvojna strategija LSŽ 2011.-2013. (produžena nakon 2013.) Pokazatelji ishoda Sektorske analize Nacionalna razvojna strategija do 2030.g. (i njene analitičke podloge) Ostali relevantni sektorski i teritorijalni dokumenti
	<i>Pitanje za vrednovanje 2. Je li strateški okvir jasno povezan s identificiranim potrebama?</i>	Istraživanje sekundarnih izvora podataka Razgovori s predstavnicima radne skupine	Analiza pokazatelja Analiza intervencijske logike	Nacrt PRLSŽ do 2027. Pokazatelji ishoda Sektorske analize Nacionalna razvojna strategija do 2030.g. (i njene analitičke podloge) Ostali relevantni sektorski i teritorijalni dokumenti
	<i>Pitanje za vrednovanje 3.</i>	Istraživanje sekundarnih izvora podataka	Kvalitativna analiza	Nacrt PRLSŽ do 2027.

	<i>Kako su se rezultati provedbe prošle strategije i naučene lekcije uzele u obzir prilikom programiranja PRLSŽ 2021.-2027.?</i>	Razgovori s predstavnicima radne skupine Razgovori s ostalim identificiranim dionicima, ukoliko bude potrebno	Analiza intervencijske logike	Prethodna Županijska razvojna strategija LSŽ 2011.-2013. (produžena nakon 2013.)
Djelotvornost/ Efektivnost	<i>Pitanje za vrednovanje 4. Jesu li svi ključni dionici uključeni u pripremu PRLSŽ i na adekvatan način?</i>	Istraživanje sekundarnih izvora podataka Razgovori s predstavnicima radne skupine razgovori s ostalim identificiranim dionicima, ukoliko bude potrebno	Kvalitativna analiza	Nacrt PRLSŽ do 2027. Sektorske analize Ostali relevantni sektorski i teritorijalni dokumenti
	<i>Pitanje za vrednovanje 5. Je li sustav za provedbu PRLSŽ jasno i realno postavljen u odnosu na nadležnosti i provedbene kapacitete svih uključenih?</i>	Istraživanje sekundarnih izvora podataka Razgovori s predstavnicima radne skupine Razgovori s ostalim identificiranim dionicima, ukoliko bude potrebno	Kvalitativna analiza Analiza intervencijske logike	Nacrt PRLSŽ do 2027.
	<i>Pitanje za vrednovanje 6. Predstavljaju li predložene mjere/aktivnosti/projekti najbolji način rješavanja razvojnih potreba županije?</i>	Istraživanje sekundarnih izvora podataka Razgovori s predstavnicima radne skupine Razgovori s ostalim identificiranim dionicima, ukoliko bude potrebno	Analiza pokazatelja Analiza intervencijske logike	Nacrt PRLSŽ do 2027. Sektorske analize Ostali relevantni sektorski i teritorijalni dokumenti

Unutarnja usklađenost/ Konzistentnost	<i>Pitanje za vrednovanje 7. Jesu li prioriteti, posebni ciljevi i mjere postavljeni na logičan i usklađen način te omogućuju sinergije?</i>	Istraživanje sekundarnih izvora podataka	Analiza pokazatelja Analiza intervencijske logike Panel sa stručnjacima	Nacrt PRLSŽ do 2027. Sektorske analize Ostali relevantni sektorski i teritorijalni dokumenti
Vanjska usklađenost/ Koherentnost	<i>Pitanje za vrednovanje 8. Kakva je usklađenost PRLSŽ s Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030.g.?</i>	Istraživanje sekundarnih izvora podataka	Kvalitativna analiza	Nacrt PRLSŽ do 2027. Nacionalna razvojna strategija do 2030.g. (i njene analitičke podloge)

Nalazi vezani za kriterije vrednovanja i pitanja za vrednovanje

Nalazi predstavljeni kroz odgovore na pitanja za vrednovanje predstavljaju **konačni rezultat kontinuiranog dijaloga između tima za prethodno vrednovanje i regionalnog koordinatora**. Stoga je nacrt PRLSŽ koji je bio podloga za izradu ovog izvješća već uključio sve ključne preporuke.

Tim za prethodno vrednovanje kontinuirano je davao komentare na sve dijelove i verzije PRLSŽ, kako su se razvijale kroz period 2020.-2022., a regionalni koordinatori ih je detaljno razmatrao i kontinuirano unaprjeđivao dokument.

PRLSŽ je srednjoročni akt strateškog planiranja koji predstavlja okvir za poticanje razvoja Ličko-senjske županije kojim se utvrđuje strateški okvir razvoja županije temeljem prethodno izrađene analize stanja ključnih područja razvoja te prepoznatih potencijala i potreba u svakom od tih područja. PRLSŽ je usklađen s relevantnim zakonodavnim i strateškim okvirom. Planovi razvoja zamjenjuju županijske razvojne strategije koje su se donosile u prethodnom razdoblju temeljem Zakona o regionalnom razvoju RH („Narodne novine“ broj 159/09.) i pripadajućih podzakonskih akata te Strategije regionalnoga razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine.

Tim za prethodno vrednovanje je kroz proces prethodnog vrednovanja zaključio da **PRLSŽ predstavlja kvalitetan strateški razvojni dokument koji poštuje sve zahtjeve nadležnog ministarstva vezano uz obvezan sadržaj i način izrade Plana razvoja**, a koji su artikulirani kroz objavljene Upute za izradu Planova razvoja JP(R)S, iz kolovoza 2021.g.

U nastavku teksta predstavljeni su ključni nalazi, naučene lekcije te preporuke za dodatno unaprjeđenje koje se može odraditi tijekom provedbe PRLSŽ. Preporuke su usmjerene na daljnju optimizaciju cijelog procesa strateškog planiranja i upravljanja razvojem na razini Ličko-senjske županije te daju smjernice za buduća vrednovanja tijekom provedbe PRLSŽ.

Važnost/Relevantnost

Pitanje za vrednovanje 1. Je li analiza stanja potpuna i ukazuje li jasno na ključne razvojne probleme, potrebe i potencijale?

Uvidom u vrlo detaljno obrađenu analizu stanja zaključeno je da su **pokrivene sve teme koje su važne za razvoj županije te ju stoga možemo smatrati sveobuhvatnom**. Analiza stanja obiluje kvantitativnim i kvalitativnim podacima koji opisuju ključne aspekte županije: teritorijalni i administrativni ustroj županije, djelokrug rada županije, društvo, gospodarstvo (uključujući i infrastrukturu).

Obrađene su ključne teme za LSŽ. Svaka od tema razrađena je kroz niz pod-tema kojima se ukazuje na specifične razvojne potrebe i potencijale. Izazovi u razvoju LSŽ pregledno su prikazani u zasebnom poglavlju i daju jasnu poveznicu sa SWOT analizom.

Što se tiče buduće provedbe Plana razdoblja, a obzirom na aktualnu stratešku usmjerenost fondova EU u razdoblju do 2027.godine koja se bazira na Europskom zelenom planu i Europa koja je spremna za digitalno doba, preporuča se da se u buduću provedbu pojedinih mjera uključe aktivnosti koje se odnose na dodatna istraživanja i analize odnosno nadopunu analize stanja:

- ✓ Stupanj korištenja digitalnih alata i internetskog poslovanja od strane poslovnih subjekata u županiji; identificiranje stvarnog digitalnog jaza kod poduzetnika kao podloga za definiranje ciljanih poduzetničkih potpornih usluga i edukacija;
- ✓ Kvaliteta i relevantnost poduzetničkih potpornih usluga koje se pružaju kroz poduzetničke potporne institucije (koliko su usmjerene za poticanje zelenog i digitalnog gospodarstva odnosno na sektore predviđene Strategijom industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske);
- ✓ Opis ključnih izazova vezanih uz „ozelenjavanje poljoprivrede“ kroz prijelaz na ekološku, organsku ili biodinamičku poljoprivredu.

SWOT analiza je sveobuhvatna i obrađuje sve teme iz analize stanja te predstavlja kvalitetnu podlogu za definiranje intervencijske logike odnosno strateškog okvira Plana razvoja koji odgovara na razvojne potrebe i koristi razvojne potencijale.

Zaključno, analiza stanja je sveobuhvatna i predstavlja kvalitetnu podlogu za definiranje strateškog okvira za razvoj LSŽ u periodu do 2027.g.

Kod budućeg praćenja provedbe, preporuča se **dodati usporedbu pokazatelja LSŽ u odnosu na ostale županije Jadranske Hrvatske**, da se vidi pozicija županije unutar regije sa sličnim razvojnim obilježjima. To se posebno odnosi na poduzetništvo, poljoprivredu i turizam.

Preporuča se da buduće vrednovanje tijekom provedbe posveti pažnju **povezivanju uočenih trendova u pojedinim područjima s intervencijama od strane županije kroz njene politike i programe potpora** kako bi se stekao vrijedan uvid u uspješnost tih politika i programa odnosno određenih javnih ulaganja. Nalazi vrednovanja tijekom provedbe trebali bi poslužiti daljnjoj optimizaciji javnih politika i njima povezanih javnih ulaganja.

Pitanje za vrednovanje 2. Je li strateški okvir jasno povezan s identificiranim potrebama?

Prethodno vrednovanje je utvrdilo da **postoji logična povezanost između analize stanja (identificiranih ključnih potreba i potencijala), SWOT analize i strateškog okvira** (posebnih ciljeva, pripadajućih pokazatelja ishoda te definiranih mjera).

Nastavno na razvojne probleme i potencijale, ciljevi javnih politika jasno ukazuju na integrirani pristup razvoju s fokusom na konkurentnost gospodarstva temeljenu na održivom razvoju i očuvanju te valorizaciji prirodne i kulturne baštine, konkurentnost poljoprivrede i srodnih djelatnosti, resursnu učinkovitost, razvoj održivog turizma, ruralni i urbani razvoj, unaprjeđenje kvalitete obrazovanja, demografski oporavak te povećanje kvalitete života kroz zdravstvene i ostale socijalne usluge.

Za svaki posebni cilj odabran je pokazatelj ishoda, sukladno zadanoj biblioteci pokazatelja. Odabir pokazatelja donekle je ograničen obvezom korištenja službene biblioteke pokazatelja no smatramo da je izrađivač odabrao optimalne pokazatelje ishoda za predložene posebne ciljeve. Tijekom izrade tim za prethodno vrednovanje je zajedno s izrađivačem kontinuirano raspravljao i pronalazio najbolja moguća rješenja za odabir pokazatelja, prvenstveno iz perspektive njihove dostupnosti.

Definiranje pokazatelja ishoda regulirano je zakonskim okvirom za strateško planiranje i mora biti povezano s uspostavljenom bibliotekom pokazatelja koja je razvijena u procesu pripreme NRS i koja se oslanja na službenu statistiku koja se vodi za različite administrativno-teritorijalne cjeline. Konkretno to znači da su vrijednosti mnogih pokazatelja lako dostupne na nacionalnoj razini (NUTS-1) ili razini statističke regije (NUTS-2 razini), no teže dostupne ili potpuno nedostupne na županijskoj razini (NUTS-3 razina).

U skladu s navedenim, tim za prethodno vrednovanje je ustvrdio da su u konačnici pokazatelji ishoda odabrani na najprikladniji način i jasno su povezani s posebnim ciljevima. Sustav tih pokazatelja (odnosno „lakoća“ njihovih prikupljanja) treba se tek testirati u stvarnosti i obraditi u budućem vrednovanju tijekom provedbe PRLSŽ. Buduće vrednovanje tijekom provedbe analizirat će povezanost između pokazatelja ishoda i konkretnih mjera, kako bi se ustanovilo jesu li dovoljno specifični i informativni za mjerenje uspješnosti konkretnih županijskih javnih politika.

Pitanje za vrednovanje 3. Kako su se rezultati provedbe prošle strategije i naučene lekcije uzele u obzir prilikom programiranja PRLSŽ?

Županijska razvojna strategija LSŽ za razdoblje 2011.-2013. produžavana je nakon njenoga istjeka sve do 31/12/2021. Budući da je navedena ŽRS usvojena prije više od 10 godina nije moguće u potpunosti procijeniti njenu relevantnost za programiranje PRLSŽ.

Usprkos navedenom, iz opisa mjera novog PRLSŽ do 2027.g. vidljiv je **iskorak prema integriranim politikama te primjena naučenih lekcija iz prethodnog razdoblja iz perspektive realnijeg planiranja korištenja sredstava te postizanja ciljnih vrijednosti pokazatelja ishoda i rezultata.**

Djelotvornost/efektivnost

Pitanje za vrednovanje 4. Jesu li svi ključni dionici uključeni u pripremu PRLSŽ i na adekvatan način?

S obzirom da LSŽ ima prethodno iskustvo s pripremom strateških dokumenata na participativnim osnovama, nisu uočeni nikakvi problemi u identificiranju ključnih dionika te organiziranju participativnog strateškog planiranja za potrebe izrade PRLSŽ. Proces konzultacija sa svim dionicima je vodila LIRA, uz angažman Župana te ostalih županijskih službi.

U izradu i konzultacije su bili uključeni slijedeći dionici:

- Župan i zamjenica župana
- UO za gospodarstvo LSŽ
- LIRA (regionalni koordinator)
- Lokalna akcijska grupa LIKA
- Gradovi Gospić, Otočac, Senj, Novalja
- Općine Brinje, Plitvička Jezera, Perušić, Karlobag, Vrhovine, Donji Lapac, Lovinac, Udbina
- Hrvatski zavod za zapošljavanje
- JU NP Plitvička Jezera
- JU PP Velebit
- JU NP Sjeverni Velebit
- JU Pećinski park Grabovača
- Hrvatska gospodarska komora
- Obrtnička komora
- Udruge „Pčelice“ i „Gačanka“
- Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Gospić
- Veleučilište Nikola Tesla
- Gospodarski subjekti: Tušak d.o.o., Klaster Lika Destination
- Razvoni centar LSŽ
- LAGUR Tramuntana

Tim za vrednovanje je sudjelovao na sastancima, a analizirao je i službeni sastav tih skupina te zaključio da su **uključeni zaista svi relevantni dionici**, sukladno principima partnerstva između javnog i privatnog sektora, obrazovnih i istraživačkih institucija te civilnog društva.

Partnersko vijeće jednoglasno je prihvatilo nacrt PRLSŽ.

Dodatno treba napomenuti i da je PRLSŽ prošao javno savjetovanje na koje su se mogli odazvati svi građani i dionici županije. Nisu zaprimljeni komentari što je relevantan pokazatelj kvalitetno odrađene pripreme.

Može se stoga zaključiti da su svi ključni dionici dobili priliku aktivno se uključiti u izradu PRLSŽ i da je načelo partnerstva primijenjeno u potpunosti.

Pitanje za vrednovanje 5. Je li sustav za provedbu PRLSŽ jasno i realno postavljen u odnosu na nadležnosti i provedbene kapacitete svih uključenih?

PRLSŽ naslanja se na zakonski okvir za strateško planiranje i upravljanje razvojem koji je propisan od strane Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Iz navedenog zakonskog okvira jasne su nadležnosti županije kao jedinice područne (regionalne) samouprave te regionalnog koordinatora.

Za svaku od mjera iz PRLSŽ definiran je niz pokazatelja rezultata koji će se pratiti, a koji će doprinosti ispunjenju pokazatelja ishoda za svaki posebni cilj (1-3). Preporuča se da se tijekom provedbe nadležnosti detaljnije odrede (točno koji Upravni odjel županije, koja javna ustanova, koje javno poduzeće i sl. su nadležni za određenu mjeru). Dobar primjer određivanja nadležnosti za provedbu nalazi se kod opisa strateških projekata – kod svakoga je jasno naznačeno koja institucija (u ovom slučaju sama Županija) je odgovorna za njihovu provedbu i praćenje provedbe.

Tijekom provedbe PRLSŽ regionalni koordinator će kontinuirano pratiti i koordinirati nadležnosti za provedbu i praćenje pokazatelja za svaki od posebnih ciljeva i svaku od predviđenih mjera. Navedeno je važno iz razloga što su mnoge mjere dio integrirane razvojne politike županije pa je stoga maksimiziranje pozitivnih učinaka i stvaranje sinergija moguće jedino uz dobru koordinaciju i jasno postavljene uloge i odgovornosti svih sudionika. Te uloge i nadležnosti mogu biti prilagodljive i mijenjati se tijekom provedbe, ovisno o stvarnom administrativnim i provedbenim kapacitetima kojima pojedina tijela/dionici raspolažu. Stoga je potrebno navedene kapacitete pratiti i usklađivati tijekom cijelog razdoblja provedbe PRLSŽ.

Pitanje za vrednovanje 6. Predstavljaju li predložene mjere/aktivnosti/projekti najbolji način rješavanja razvojnih potreba županije?

Temeljem uvida u sve predviđene mjere te pokazatelje rezultata, razvidna je jasna intervencijska logika na način da su mjere povezane s identificiranim potrebama te niti jedna ključna potreba nije „nepokrivena“ obuhvatom mjera.

Dodatno, smatramo da ciljne vrijednosti pokazatelja ishoda i rezultata u zadanom vremenskom periodu odgovaraju stvarnim mogućnostima županije odnosno njenih ključnih razvojnih dionika. O tome je postignut i konsenzus na sjednicama radne skupine i Parterskog vijeća. Na konačan odabir strateških projekata utječe ne samo prioritizacija temeljena na razvojnim potrebama nego i stupanj spremnosti projekta, identificirani izvori financiranja te široka podrška svih razvojnih dionika. Smatramo da je navedeni balans postignut kroz kvalitetne partnerske konzultacije.

Ukazujemo na važnost da se kod razrade projektne dokumentacije za infrastrukturne projekte svakako posebna pozornost posveti izradi kvalitetnih studija izvodljivosti, analiza potreba, analiza opcija i ostalih važnih aspekata analize troškova i koristi javnih ulaganja, a kako bi se osiguralo da se provedu izvedivi i održivi projekti s maksimalnim pozitivnim razvojnim učinkom i doprinosom ciljnim vrijednostima definiranih pokazatelja.

Izuzetno je važno da se kroz vrednovanje tijekom provedbe PRLSŽ posebna pažnja posveti rezultatima i preliminarnim učincima javnih ulaganja, kako bi se ona mogla revidirati i optimizirati već unutar istog programskog ciklusa.

Unutarnja usklađenost/konzistentnost

Pitanje za vrednovanje 7. Jesu li prioriteta, posebni ciljevi, mjere i aktivnosti postavljeni na logičan i usklađen način te omogućuju sinergije?

U poglavlju III. PRLSŽ opisani su posebni ciljevi (9) javnih politika županije u razdoblju do 2027. godine. **Opis posebnih ciljeva te opisi pojedinih mjera jasno odgovaraju na razvojne potrebe identificirane u analizi stanja i SWOT analizi.** PRLSŽ daje detaljne opise mjera s indikativnim popisom aktivnosti i pokazateljima rezultata

Radi se o integriranim razvojnim politikama koje će se ostvarivati kroz pojedine mjere i pripadajuće projekte, ali još važnije, kroz kombinaciju različitih mjera. Način na koje su mjere postavljene u PRLSŽ svakako omogućava tu usklađenost i sinergije, no ključna će biti koordinacija provedbe i praćenje kako pojedine mjere doprinose ciljnim vrijednostima pokazatelja ishoda.

Nastavno na gore navedeno, potrebno je omogućiti funkcioniranje integriranog sustava praćenja uspješnosti provedbe te raditi potrebne prilagodbe sustava tijekom provedbe PRLSŽ kako bi se dodatno omogućile sinergije između pojedinih ulaganja.

Pozitivno je da PRLSŽ predviđa vrednovanje tijekom provedbe (na sredini razdoblja provedbe) koje će ukazati na stupanj ove usklađenosti i dati konkretne preporuke za bolju usklađenost, djelotvornost i učinkovitost.

Vanjska usklađenost/koherentnost

Pitanje za vrednovanje 8. Kakva je usklađenost PRLSŽ s Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030.g. (NRS)?

Sukladno zakonskom okviru za strateško planiranje, PRLSŽ je u potpunosti usklađen s NRS-om, što je vidljivo u samoj intervencijskoj logici i povezanosti posebnih ciljeva sa strateškim ciljevima NRS-a. PRLSŽ-a usklađen je s Nacionalnom razvojnom strategijom kroz sva četiri razvojna smjera.

Radi dodatne jasnoće, u PRLSŽ je jasno opisana usklađenost prioriteta i posebnih ciljeva te pripadajućih pokazatelja ishoda sa strateškim ciljevima NRS:

NRS		LSŽ			
Strateški cilj	Pokazatelj učinka	Posebni cilj	Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost vrijednost pokazatelja ishoda	Ciljna vrijednost pokazatelja ishoda
SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a=75 %	Jačanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u zelene i digitalne tehnologije	OI.02.4.31 Broj aktivnih pravnih osoba	1404 (2021.)	1670 (2027.)
	Indeks globalne konkurentnosti (GCI)=<45. mjesta		OI.02.4.06 Broj novih malih i srednjih poduzeća po godini	117 (2020.)	139 (2027.)
	Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u=3 %				
	Europska ljestvica uspjeha u inoviranju =<18. mjesta				
Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a=70 %					
SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a=75 %	Jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova	OI.02.12.77 Subjekti upisani u Upisnik poljoprivrednih proizvođača	5195 (2021.)	6178 (2027.)
	Indeks globalne konkurentnosti (GCI)=<45. mjesta		OI.02.12.79 Udio prihoda poljoprivrednog sektora u BDP-u županije	3,65% (2020.)	4,34% (2027.)
	Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u=3 %		OI.02.12.20 Razvoj vrijednosti i volumena proizvodnje akvakulture	8,58% (2019./2020.)	10,20% (2027.)
	Europska ljestvica uspjeha u inoviranju =<18. mjesta				
Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a=70 %					
SC8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	Emisije stakleničkih plinova (bazna godina – 1990.)=0,65	Povećanje učinkovitosti korištenja resursa	OI.02.11.44 Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon	10 (2021.)	12 (2027.)
	Stopa recikliranja komunalnog otpada=0,55		OI.02.6.65 Ostvareni gubici u vodovodnoj mreži	67% (2021.)	56% (2027.)
	Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije=0,364				
SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti	Regionalni indeks konkurentnosti (EU)*=38	Razvoj zelenog i održivog turizma	OI.02.8.01 Dolasci u turističke smještajne objekte	484.408 (2021.)	576.091 (2027.)
			OI.02.8.24 Prosječni boravak turista (u danima)	6,4 (2020.)	7,6 (2027.)
SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva	DESI indeks gospodarske i društvene digitalizacije=dostići prosjek EU-a (52,57, 2020.)	Pametni gradovi i sela	OI.02.7.35 Broj novih e-usluga za građane	0 (2021.)	1 (2027.)
			OI.02.7.37 Broj korisnika e-usluga za poduzetnike	0 (2021.)	60 (2027.)
			OI.02.4.18 Pokrivenost širokopojasne mreže (engl. Broadband), %	89,3 (2012.)	100,00 (2027.)
SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi	PISA - Program međunarodne procjene znanja i vještina učenika=dostići prosjek zemalja OECD-a	Unaprjeđenje kvalitete obrazovanja	OI.02.2.56 Broj učenika koji se obrazuju za deficitarna zanimanja	268 (2021./2022.)	320 (2027.)
	Obuhvat djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj)>97%				
	Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnom procesu (primarno i sekundarno obrazovanje)*=dostići prosjek EU-a		OI.02.2.57 Udio stanovništva dobi 25 - 64 godina uključenog u programe cjeloživotnog obrazovanja/ učenja	0,06 (2019./2020.)	0,08 (2027.)
	Postotak visokoobrazovanih u dobnoj skupini 30-34=dostići prosjek EU-a				
	Stopa zaposlenosti (dobna skupina 20 - 64 godine)=75%				
Stopa sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom obrazovanju (dobna skupina 25 – 64) =dostići prosjek EU-a					
SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi	PISA - Program međunarodne procjene znanja i vještina učenika=dostići prosjek zemalja OECD-a	Demografski oporavak	OI.02.3.64 Iznos isplaćenih potpora za novorođenu djecu, HRK	1.360.000,00 (2021.) 180.610 EUR	1.650.000,00 (2027.) 219.123 EUR
	Obuhvat djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj)>97%				
	Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnom procesu (primarno i sekundarno obrazovanje)*=dostići prosjek EU-a		OI.02.3.66 Vitalni indeks (broj živorođenih na 100 umrlih)	41,2 (2020.)	49,0 (2027.)
	Postotak visokoobrazovanih u dobnoj skupini 30-34=dostići prosjek EU-a				
	Stopa zaposlenosti (dobna skupina 20 - 64 godine)=75%				
Stopa sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom obrazovanju (dobna skupina 25 – 64) =dostići prosjek EU-a					
SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Očekivani broj godina zdravog života >64 godine žene, >64 godine muškarci	Unaprjeđenje kvalitete života ulaganjem u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu te sigurnost	OI.02.3.63 Rashodi za socijalnu zaštitu JLP(R)S, po stanovniku	600 (2021.)	713,56 (2027.)
	Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti< 15%		OI.02.05.51 Rashodi za zdravstvo JLP(R)S, po stanovniku	302,07 (2021.)	359,24 (2027.)
				OI.02.10.34 Rashodi za civilnu zaštitu, po stanovniku, HRK	15,97 (2021.)
SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Očekivani broj godina zdravog života >64 godine žene, >64 godine muškarci	Očuvanje kulturne i prirodne baštine	OI.02.6.62 Rashodi za zaštitu okoliša na području županije, po stanovniku	332,48 (2021.)	395,41 (2027.)
	Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti< 15%		OI.02.8.48 Rashodi za kulturu JLP(R)S, po stanovniku	401,75 (2021.)	477,79 (2027.)
				OI.02.8.49 Broj posjetitelja ustanova u kulturi i kulturnih manifestacija na području županije	4562 (2021.)

Pokazatelji ishoda povezani su s pokazateljima iz dokumenta Prilog 1. Predložak za izradu plana razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave/ JP(R)S te doprinose pokazateljima učinka provedbe NRS.

Zaključujemo stoga da je trenutna usklađenost PRLSŽ s NRS potpuna.

Daljnji koraci vezani uz vrednovanje

Vrednovanje tijekom provedbe predviđeno je u zadnjem kvartalu 2024. godine i prvom kvartalu 2025. godine, na polovici provedbenog razdoblja Plana razvoja kako bi se utvrdio stupanj uspješnosti provedbe te otkrili razlozi možebitnih identificiranih poteškoća u provedbi. Nalazi i zaključci ovog vrednovanja služe da donositelji odluka poduzmu određene korake i reviziju Plana razvoja s ciljem daljnje optimizacije njegove provedbe. Poseban fokus ovog vrednovanja je na učinkovitosti, dosljednosti, djelotvornosti, održivosti i jednakosti.

Vrednovanje nakon provedbe se provodi po završetku razdoblja provedbe Plana razvoja (nakon 2027. godine). Ocjenjuje cjelokupni proces i postignute rezultate te artikulira ključne naučene lekcije i preporuke za buduće unaprjeđenje procesa strateškog planiranja.

VIII. PRILOZI

6. PRILOG 1. PREDLOŽAK ZA IZRADU PLANA RAZVOJA

Prilog 1. Predložak za izradu plana razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave - ŽPORS													
NOSITELJ IZRADE AKTA:		Ličko-senjska županija			NAZIV AKTA:	Plan razvoja Ličko-senjske županije do 2027. godine			ROK VAŽENJA AKTA:	2022.-2027.			
Pojam posebnih ciljeva													
Redni broj posebnog cilja	Strateški cilj NRS - a 2030.	Pokazatelj učinka NRS - a 2030.	Naziv cilja sektorske / vladavinske strategije	Naziv i ciljna vrijednost pokazatelja učinka sektorske / vladavinske strategije	NAZIV POSEBNOG CILJA	Pokazatelj ishoda	Početak vrijednost vrijednost pokazatelja ishoda	Ciljna vrijednost pokazatelja ishoda	Ukupna procijenjena trošak posebnog cilja	Planirani izvor financiranja u proračunu ŽPORS	Depositi obnovljive energije (DA/NE)	Depositi digitalne transformacije (DA/NE)	Depositi cilja održivog razvoja - SDG
1	SC I. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a	SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a =73 %	Jačanje konkurentnosti gospodarstva kroz ulaganja u znanje i digitalne tehnologije	OE 02.4.31 Broj aktivnih poslovnih osoba	1404 (2021.)	1470 (2027.)	60.000.000,00 EUR	EU sredstva, država proračun, županijski proračun	DA	DA	9
		Indeks globalne konkurentnosti (GCI)		Indeks globalne konkurentnosti (GCI)=45. najbiza		OE 02.4.06 Broj novih malih i srednjih poduzeća po godinu	117 (2020)	139 (2027.)					
		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u =3 %									
		Evropska izvornica uspjeha u istraživanju		Evropska izvornica uspjeha u istraživanju =18. najbiza									
Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a	Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a =70 %												
2	SC I. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a	SC1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a =75 %	Jačanje konkurentnosti i održivosti poljoprivrede, turizma, kulture i obilježja	OE 02.12.77 Slobodni otpisani u Upravni poljoprivrednih gospodarstava	5195 (2021.)	6178 (2027.)	60.000.000,00 EUR	EU sredstva, država proračun, županijski proračun	DA	DA	15
		Indeks globalne konkurentnosti (GCI)		Indeks globalne konkurentnosti (GCI)=45. najbiza		OE 02.12.79 Udio prihoda poljoprivrednog sektora u BDP-u županije	3,60% (2020)	4,34% (2027.)					
		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u =3 %									
		Evropska izvornica uspjeha u istraživanju		Evropska izvornica uspjeha u istraživanju =18. najbiza									
Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a	Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a =70 %												
3	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatski neutralnost	Emisije stakleničkih plinova (baza godina - 1990.)	SC8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatski neutralnost	Emisije stakleničkih plinova (baza godina - 1990.) =0,65	Povećanje učinkovitosti korištenja energije	OE 02.11.44 Broj javno dostupnih postajnica za vodu na električni pogon	10 (2021.)	12 (2027.)	50.000.000,00 EUR	EU sredstva, država proračun, županijski proračun	DA	DA	7
		Stopa recikliranja komunalnog otpada		Stopa recikliranja komunalnog otpada=0,55		OE 02.6.65 Otvorena govornica u vodeovodnoj mreži	67% (2021.)	54% (2027.)					
		Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije		Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije=0,164									
4	SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti	Regionalni indeks konkurentnosti (EU)*	SC 13. Jačanje regionalne konkurentnosti	Regionalni indeks konkurentnosti (EU)*=18	Razvoj zelenog i održivog turizma	OE 02.8.01 Dolazci u turističke agencije objekte	484.408 (2021.)	576.091 (2027.)	40.000.000,00 EUR	EU sredstva, država proračun, županijski proračun	DA	DA	9
						OE 02.8.24 Projekcija boravak turista (u danima)	6,4 (2020)	7,6 (2027.)					
5	SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva	DESI indeks gospodarstva i društvene digitalizacije	SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva	DESI indeks gospodarstva i društvene digitalizacije=dođaci prosjek EU-a (52,57. 2020)	Pametni gradovi i sela	OE 02.7.35 Broj novih e-usluga za građane	0 (2021.)	1 (2027.)	40.000.000,00 EUR	EU sredstva, država proračun, županijski proračun	DA	DA	9
						OE 02.7.37 Broj korisnika e-usluga za poduzetnike	0 (2021.)	60 (2027.)					
						OE 02.4.18 Pokrivenost funkcionalne mreže (regl. Broadband), %	89,3 (2021.)	100,00 (2027.)					
6	SC 2. Obrazovanje i zapošljavanje	PISA - Program međunarodne procjene znanja i vještina učenika	SC 2. Obrazovanje i zapošljavanje	PISA - Program međunarodne procjene znanja i vještina učenika=dođaci prosjek OECD-a	Uspješnije kvalitete obrazovanja	OE 02.2.56 Broj učenika koji se obrazuju za deficitarna zanimanja	268 (2021./2022.)	320 (2027.)	40.000.000,00 EUR	EU sredstva, država proračun, županijski proračun	DA	DA	4
		Obilježje djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (pedagoški odgoj)		Obilježje djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (pedagoški odgoj)=97%		OE 02.2.57 Udio stamovlasništva dobi 25 - 64 godina uključujući u programne cjelovite obrazovne usluge	0,06 (2019./2020)	0,08 (2027.)					
		Dolazna vrijednost knjige učenika u nastavnom procesu (primarno i sekundarno obrazovanje)*=dođaci prosjek EU-a		Dolazna vrijednost knjige učenika u nastavnom procesu (primarno i sekundarno obrazovanje)*=dođaci prosjek EU-a									
		Postotak visokoobrazovanih u dobnog skupini 30-34		Postotak visokoobrazovanih u dobnog skupini 30-34=dođaci prosjek EU-a									
Stopa zapošljenosti (dobnog skupina 20 - 64 godine)	Stopa zapošljenosti (dobnog skupina 20 - 64 godine)=75%												
7	SC 2. Obrazovanje i zapošljavanje	PISA - Program međunarodne procjene znanja i vještina učenika	SC 2. Obrazovanje i zapošljavanje	PISA - Program međunarodne procjene znanja i vještina učenika=dođaci prosjek OECD-a	Demografski operativni	OE 02.3.64 Iznos uplaćenih doprinosa za mirovinsku djelatnost, BRK	1.860.000,00 (2021.) 180.619 EUR	1.650.000,00 (2027.) 219.123 EUR	10.000.000,00 EUR	EU sredstva, država proračun, županijski proračun	DA	DA	4
		Obilježje djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (pedagoški odgoj)		Obilježje djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (pedagoški odgoj)=97%		OE 02.3.66 Vrijednost udjela (broj živorođenih na 100 žena)	41,2 (2020)	49,0 (2027.)					
		Dolazna vrijednost knjige učenika u nastavnom procesu (primarno i sekundarno obrazovanje)*=dođaci prosjek EU-a		Dolazna vrijednost knjige učenika u nastavnom procesu (primarno i sekundarno obrazovanje)*=dođaci prosjek EU-a									
		Postotak visokoobrazovanih u dobnog skupini 30-34		Postotak visokoobrazovanih u dobnog skupini 30-34=dođaci prosjek EU-a									
Stopa zapošljenosti (dobnog skupina 20 - 64 godine)	Stopa zapošljenosti (dobnog skupina 20 - 64 godine)=75%												
8	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Obilježje broj godina zdravog života	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Obilježje broj godina zdravog života >64 godine žene: =64 godine muškarci	Uspješnije kvalitete života uključujući u zdravstvenim i socijalnim ulaganjima te sigurnost	OE 02.3.63 Rashodi za socijalnu zaštitu ŽPORS, po stanovniku	600 (2021.)	713,56 (2027.)	30.000.000,00 EUR	EU sredstva, država proračun, županijski proračun	DA	DA	3
		Obilježje u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti		Obilježje u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti=15%		OE 02.05.51 Rashodi za zdravstvo ŽPORS, po stanovniku	302,07 (2021.)	319,24 (2027.)					
9	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Obilježje broj godina zdravog života	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Obilježje broj godina zdravog života >64 godine žene: =64 godine muškarci	Obilježje kvalitete i pravilne hrane	OE 02.6.62 Rashodi za zaštitu okoliša na području županije, po stanovniku	332,48 (2021.)	395,41 (2027.)	30.000.000,00 EUR	EU sredstva, država proračun, županijski proračun	DA	DA	11
		Obilježje u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti		Obilježje u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti=15%		OE 02.8.48 Rashodi za kulturu ŽPORS, po stanovniku	401,75 (2021.)	477,79 (2027.)					

7. PRILOG 2. MJERE IZ STRATEŠKE STUDIJE OCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ I GLAVNE OCJENE PRIHVATLJIVOSTI ZA EKOLOŠKU MREŽU ZA PLAN RAZVOJA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE DO 2027. GODINE S TERITORIJALNOM STRATEGIJOM

Temeljem provedbe postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom razvoja otoka Ličko-senjske županije, sukladno Zakonu o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18 i 118/18), sukladno Uredbi o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš (NN 03/17) , te sukladno Mišljenju savjetodavnog stručnog povjerenstva za stratešku procjenu utjecaja na okoliš za Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom, Strateška studija o utjecaju na okoliš za Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom, koja je izrađena od strane ovlaštenika KAINA d.o.o. iz Zagreba, cjelovita je i stručno utemeljena.

Provedbom Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom doprinjet će se poboljšanju stanja okoliša, te se predviđa pozitivan utjecaj na kvalitetu života stanovništva Županije, kroz provedbu svih mjera i strateških projekata, dok se provedbom pojedinih mjera predviđa poboljšanje stanja površinskih i podzemnih vodnih tijela, efikasnije upravljanje i očuvanje bioraznolikosti, georaznolikosti i krajobrazne raznolikosti, smanjenje negativnih utjecaja na obilježja tla u Županiji, poboljšanje kvalitete zraka te poboljšanje gospodarske situacije. Nasuprot varijante provedbe Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom, u varijantnom rješenju ne provođenja Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom, nastavljanjem postojećih praksi i trendova stanja okoliša, kao i neplanskim razvojem Županije nastavili bi se postojeći negativni trendovi.

Također, Strateškom studijom o utjecaju na okoliš za Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom razmatrano je i postoje li alternative predloženim mjerama i aktivnostima. Budući da same mjere i aktivnosti predstavljaju nužna djelovanja čijom provedbom će se postići postavljena vizija razvoja Županije, ne postoje alternative koje bi ih mogle zamijeniti. Kao alternative mogu se smatrati mjere zaštite okoliša koje su proizašle iz provedene procjene utjecaja, a koje na određeni način modificiraju i usmjeravaju mjere i aktivnosti s ciljem održavanja negativnih utjecaja na sastavnice okoliša na prihvatljivoj razini.

7.1. Prijedlog mjera zaštite okoliša

Provedenom Strateškom studijom o utjecaju na okoliš za Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom predlažu se opće mjere zaštite okoliša. Predložene opće mjere zaštite odnose se na posebne ciljeve i mjere iz Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine, odnosno na operacije iz Teritorijalne strategije, a u niže navedenoj tablici prikazane su okolišne sastavnice i čimbenici, postojeći okolišni problemi vezani uz pojedine posebne ciljeve, mjere i operacije.

U tablici u nastavku dan je **prijedlog općih mjera zaštite okoliša**.

Sastavnica/čimbenik	Postojeći okolišni problem	Posebni cilj/Mjera/Operacija	Mjera poboljšanja
Zrak i klima	<ul style="list-style-type: none"> Klimatske promjene (porast temperatura zraka, promjene u oborinama, pojave ekstremnih vremenskih uvjeta) 	PC 1 – M 1.2 PC 2 – M 2.2 PC 3 – M 3.1, M 3.2 O 4	Dodatne mjere poboljšanja nisu potrebne s obzirom da su već sadržane u PR i TS.
Geološke značajke i georazolikost	<ul style="list-style-type: none"> Cijela Hrvatska se nalazi u seizmički aktivnom području, javljaju se potresi koji zahtijevaju prilagodbu. Eksploatacija mineralnih sirovina i neadekvatna sanacija. Klimatske promjene; Promjene u hidrološkim uvjetima; promjene u oborinama i temperaturama. Nepravilno odlaganje otpada (divlja odlagališta). 	PC 1 – M 1.1 PC 2 – M 2.1, M 2.3 PC 3 – M 3.1, M 3.2, M 3.3, M 3.4 PC 4 – M 4.4 PC 7 – M 7.1, M 7.2, M 7.3 PC 8 – M 8.1, M 8.3 PC 9 – M 9.1, M 9.3 O 1, 2, 3 i 4	Tijekom projektiranja potrebno je uzeti u obzir seizmičku aktivnost kako bi se smanjila moguća buduća šteta na objektima i infrastrukturi. Predvidjeti program sanacije područja eksploatacije mineralnih sirovina.
Tlo i poljoprivredno zemljište	<ul style="list-style-type: none"> Minski sumnjiva područja. 	PC 2 – M 2.1, M 2.3 PC 9 – M 9.3	Planirati aktivnosti izvan minski sumnjivih područja te utvrditi da li su takva područja i dalje označena odgovarajućom signalizacijom.

Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021.-2027.

	<ul style="list-style-type: none">• Nepravilno odlaganje otpada (divlja odlagališta), loše upravljanje otpadom.• Deforestacija, erozija tla te češća pojava bujica.• Prekomjerna upotreba pesticida i umjetnih gnojiva.• Klimatske promjene.		Provoditi edukacije za privatne šumoposjednike vezane za gospodarenje šumama. Edukacija poljoprivrednika o najboljim praksama; Poticanje metoda održive poljoprivrede (plodored, organski uzgoj i integrirana zaštita...) te istraživanja i razvoja alternativnih metoda zaštite bilja i gnojidbe.
Vode i vodna tijela	<ul style="list-style-type: none">• Nepravilno odlaganje otpada (divlja odlagališta), loše upravljanje otpadom.• Deforestacija, erozija tla te češća pojava bujica.• Prekomjerna upotreba zaštitnih sredstava i umjetnih gnojiva, eutrofikacija.• Neadekvatno zbrinjavanje otpadnih voda i drugih onečišćenih voda.• Klimatske promjene; promjene u oborinama.• Turizam.	PC 2 – M 2.1, M 2.3 PC 3 – M 3.1, M 3.2 PC 7 – M 7.1, M 7.3 PC 8 – M 8.3 PC 9 – M 9.1, M 9.3	Osim aktivnosti iz M 3.2 i M 9.3 potrebno je provoditi edukacije za privatne šumoposjednike vezane za gospodarenje šumama i poljoprivrednike o najboljim praksama; Poticanje metoda održive poljoprivrede (plodored, organski uzgoj i integrirana zaštita...) te istraživanja i razvoja alternativnih metoda zaštite bilja i gnojidbe. Napravit procjenu maksimalnih prihvatnih kapaciteta i održivosti turističkih odredišta.
Poplavni rizik	<ul style="list-style-type: none">• Klimatske promjene; promjene u oborinama, pojave ekstremnih vremenskih uvjeta te posljedično pojava poplava i suša.• Deforestacija, erozija tla te češća pojava bujica.• Hidrotehnički zahvati.	PC 1 – M 1.2 PC 2 – M 2.2 PC 3 – M 3.1, M 3.2, M 3.4 PC 4 – M 4.4 PC 8 – M 8.3 O 4	Osim aktivnosti koje su sadržane u M 8.3 potrebno je provoditi edukacije za privatne šumoposjednike vezane za gospodarenje šumama. Kod projektiranja hidrotehničkih zahvata sagledati potencijalne utjecaj na razini cijelog sliva.
Bioraznolikost / Zaštićena područja prirode	<ul style="list-style-type: none">• Širenje invazivnih vrsta.• Gubitak i fragmentacija staništa.• Klimatske promjene; promjene u oborinama,	PC 1 – M 1.2 PC 2 – M 2.1, M 2.2 PC 3 – M 3.1, M 3.2, M 3.3 PC 4 – M 4.1, M 4.2, M 4.3 PC 5 – M 5.2 PC 9 – M 9.1, M 9.2, M 9.3	Osim aktivnosti predviđenih kroz M 2.2, M 3.1, M 3.2, M 4.3, M 5.2, M 9.2, M 9.3 treba: Provoditi edukaciju stanovništva o prepoznavanju, štetnosti i mogućim načinima uklanjanja invazivnih vrsta.

Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021.-2027.

	<p>pojave ekstremnih vremenskih uvjeta, visoke temperature, suše i promjene u vegetaciji koje povećavaju rizik od požara.</p> <ul style="list-style-type: none">• Napuštanje tradicionalnih oblika poljoprivrede i gospodarstva.• Nepravilno odlaganje otpada (divlja odlagališta), loše upravljanje otpadom.• Neadekvatno zbrinjavanje otpadnih voda i drugih onečišćenih voda.• Prekomjerno iskorištavanje biljnih i životinjskih resursa; ribolov, lov, eksploatacija šuma.• Turizam.	<p>O 1 O 4</p>	<p>Provoditi edukacije za privatne šumoposjednike vezane za gospodarenje šumama i poljoprivrednike o najboljim praksama; Poticanje metoda održive poljoprivrede (plodored, organski uzgoj i integrirana zaštita...) te istraživanja i razvoja alternativnih metoda zaštite bilja i gnojidbe.</p> <p>Napraviti procjenu maksimalnih prihvatnih kapaciteta i održivosti turističkih odredišta unutar zaštićenih područja.</p>
Šume i šumarstvo	<ul style="list-style-type: none">• Gubitak i fragmentacija šumskih staništa• Klimatske promjene; promjene u oborinama, pojave ekstremnih vremenskih uvjeta, visoke temperature, suše i promjene u vegetaciji koje povećavaju rizik od šumskih požara.• Širenje invazivnih vrsta• Nepravilno odlaganje otpada (divlja odlagališta), loše upravljanje otpadom.• Neadekvatno zbrinjavanje otpadnih voda i drugih onečišćenih voda.• Turizam.	<p>PC 1 – M 1.2 PC 2 – M 2.1 PC 3 – M 3.1, M 3.2, M 3.3 PC 5 – M 5.2 PC 9 – M 9.1, M 9.2, M 9.3 O 1 O 4</p>	<p>Osim aktivnosti predviđenih kroz M 3.1, M 3.2, M 5.2, M 9.2, M 9.3 treba:</p> <p>Provoditi edukaciju stanovništva o prepoznavanju, štetnosti i mogućim načinima uklanjanja invazivnih vrsta.</p> <p>Provoditi edukacije za privatne šumoposjednike vezane za gospodarenje šumama.</p>

Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021.-2027.

Lov i ribolov	<ul style="list-style-type: none">• Gubitak i fragmentacija staništa.• Krivolov.• Prekomjerno iskorištavanje resursa.• Klimatske promjene; Promjene u oborinama, pojave ekstremnih vremenskih uvjeta.• Širenje invazivnih vrsta.	PC 1 – M 1.2 PC 2 – M 2.1, M 2.2 PC 3 – M 3.1, M 3.2, M 3.3 PC 4 – M 4.1, M 4.2, M 4.3 PC 5 – M 5.2 PC 9 – M 9.1, M 9.2, M 9.3 O 1 O 4	Provoditi edukaciju stanovništva o prepoznavanju, štetnosti i mogućim načinima uklanjanja invazivnih vrsta. Provoditi edukacije za privatne šumoposjednike vezane za gospodarenje šumama i poljoprivrednike o najboljim praksama; Poticanje metoda održive poljoprivrede (plodored, organski uzgoj i integrirana zaštita...) te istraživanja i razvoja alternativnih metoda zaštite bilja i gnojidbe. Pripremiti program suzbijanja krivolova i osigurati njegovo provođenje kroz jačanje kapaciteta lovočuvarskih službi.
Krajobrazne karakteristike	<ul style="list-style-type: none">• Fragmentacija krajobraza postojećom infrastrukturom i načinom korištenja (prometna infrastruktura, stambena i turistička područja, poljoprivredne površine).• Nepropropisno odlaganje otpada i nelegalna odlagališta u okolišu.• Klimatske promjene: Promjene u klimi mogu imati utjecaja na biljni i životinjski svijet, a time i na izgled i funkcionalnost krajobraza.• Deforestacija.• Depopulacija; gubitak tradicionalnih krajolika, seoskih naselja i povijesnih značajki.• Eksploatacija mineralnih sirovina i neadekvatna sanacija.• Širenje invazivnih vrsta.	PC 1 – M 1.2 PC 2 – M 2.2 PC 3 – M 3.1, M 3.2, M 3.3, M 3.4 PC 4 – M 4.4 PC 5 – M 5.2 PC 7 – M 7.1, M 7.2, M 7.3 PC 8 – M 8.3 PC 9 – M 9.1, M 9.2, M 9.3 O 1, 2, 3 i 4	Detektirati lokacije nepropisno odloženog otpada, isti sanirati i provoditi edukaciju stanovništva o gospodarenju otpadom. Provoditi edukacije za privatne šumoposjednike vezano za gospodarenje šumama. Provoditi edukaciju stanovništva o prepoznavanju, štetnosti i mogućim načinima uklanjanja invazivnih vrsta.

Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021.-2027.

Stanovništvo i zdravlje ljudi	<ul style="list-style-type: none">• Neodgovarajući i nedostatni kapaciteti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi.• Porast prosječnih temperatura zraka uslijed klimatskih promjena; Visoke temperature, suše i promjene u vegetaciji koje povećavaju rizik od požara, a koji osim što ugrožavaju šumske ekosustave pridonose i emisijama štetnih plinova u atmosferu.• Promjene u oborinama, pojave ekstremnih vremenskih uvjeta te posljedično pojava poplava i suša koje imaju utjecaj na ekosustave, poljoprivredu i vodne resurse.• Nepravilno odlaganje otpada (divlja odlagališta), loše upravljanje otpadom.• Neadekvatno zbrinjavanje otpadnih voda i drugih onečišćenih voda.• Prekomjerno iskorištavanje resursa.• Turizam.	Sve Mjere i Operacije iz PR i TS.	Provoditi edukaciju stanovništva o riziku nastanka požara, prepoznavanju i štetnosti o nepropisno odloženom otpadu u okolišu. Provoditi edukaciju o održivom razvoju zelenim tehnologijama.
Kulturno-povijesna baština i kulturna dobra	<ul style="list-style-type: none">• Prirodne katastrofe (potresi, požari, poplave).• Depopulacija; gubitak tradicionalnih krajolika, seoskih naselja i povijesnih značajki.	PC 4 – M 4.1, M 4.4 PC 9 – M 9.1 O 3	Provoditi edukaciju stanovništva o riziku nastanka požara. Napraviti procjenu maksimalnih prihvatnih kapaciteta i održivosti turističkih odredišta.

	<ul style="list-style-type: none">• Turizam; moguća oštećenja i degradacija kulturnih dobara prekomjernom posjećenošću određenih lokaliteta.• Nedostatak svijesti o važnosti očuvanja kulturne baštine.		
--	--	--	--

U tablici u nastavku dan je prijedlog **mjera zaštite okoliša**.

Sastavnica/čimbenik u okolišu	Mjere iz PR/TS	Mjera zaštite/poboljšanja
Zrak i klima	<p>PR 1.2. Tranzicija gospodarstva na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija</p> <p>PR 2.2. Tranzicija poljoprivrede na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija</p> <p>PR 3.1. Potpora korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, voda, vjetar, biomasa)</p> <p>PR 5.2. Potpora korištenju zelenih tehnologija u potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima</p> <p>PR 8.1. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga u sustavu zdravstvene skrbi</p> <p>PR 8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS)</p> <p>PR 9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša</p> <p>TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora</p> <p>TS Operacija 4 Poticanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije na otocima</p>	<p>Posljedice klimatskih promjena sve češće se mogu uočiti i iskazane su pojavama ekstremnih vremenskih prilika (olujna nevremena), jaki pljuskovi i suše, ekstremne temperature i ostalo. Znatno utječu na ekosustave, gospodarske sektore te ljudsko zdravlje i dobrobit.</p> <p>Planiranjem novih zona i lokacija za gradnju upotrebljavati koliko je moguće ekološki prihvatljive materijale, odnosno planirati izgradnju objekata i infrastrukture na način da utjecaj na klimatske promjene bude što manji i da sami zahvat bude što otporniji na klimatske promjene.</p> <p>Prednost dati starim objektima i infrastrukturi njihovom obnovom i rekonstrukcijom na način da se kreiraju građevine otporne na klimatske promjene.</p> <p>Odabirom energenata u svrhu grijanja/hlađenja prednost dati obnovljivim izvorima energije (npr. fotonaponske, sunčane elektrane).</p> <p>Potaknuti i educirati stanovništvo o benefitima koje donose obnovljivi izvori energije.</p>

		<p>Integrirati klimatske promjene u postupak planiranja pripremanjem akcijskih planova za prilagodbu klimatskim promjenama, integracijom mjera prilagodbe u strateške i razvojne dokumente, razvoj planova za sprječavanje učinaka klimatskih promjena u sektorima koji su osjetljivi na klimatske promjene i razvoj metoda i normi za provedbu mjera prilagodbe. Za konkretne zahvate u prostoru koji su pod utjecajem klimatskih promjena i ranjivi su na klimatske promjene, napraviti procjenu ranjivosti na klimatske promjene (analiza očekivanog utjecaja, rizika i kapaciteta za prilagodbu na učinke klimatskih promjena) te odrediti odgovarajuće mjere prilagodbe klimatskim promjenama.</p>
Geološke značajke i georaznolikost	<p>PR 1.2. Tranzicija gospodarstva na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija PR 2.1. Potpora rastu i razvoju subjekata u poljoprivredi i šumarstvu, s naglaskom na OPG-ove PR 2.2. Tranzicija poljoprivrede na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija PR 2.3. Potpora jačanju poljoprivrede kroz komparativne prednosti LSŽ PR 2.4. Potpora razvoju akvakulture PR 3.1. Potpora korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, voda, vjetar, biomasa) PR 3.2. Potpora razvoju i povećanju učinkovitosti vodovodne i odvodne infrastrukture (izgradnjom vodocrpilišta, širenjem nove i obnovom postojećeg sustava) PR 3.3. Potpora u povećanju učinkovitosti korištenja resursa u poljoprivredi i šumarstvu (korištenje nusproizvoda proizvodnje za energetske potrebe) PR 3.4. Potpora povećanju dostupnosti linijskog prometa PR 4.4. Razvoj sadržaja za posjetitelje i izgradnja infrastrukture za prijem posjetitelja u zaštićena područja prirode i područja ekološke mreže Natura 2000 PR 6.4. Potpora razvoju predškolskog, osnovnoškolskog srednjoškolskog i visokoškolskog odgoja i obrazovanja PR 7.2. Poticanje doseljavanja novih stanovnika subvencioniranjem gradnje PR 7.3. Poboljšanje dostupnih površina za slobodne aktivnosti (dječja igrališta i sportsko-rekreacijske površine)</p>	<p>Prilikom razvoja sustava za zaštitu od poplava planirati primjenu rješenja koja se temelje na prirodi. Dati prednost obnovi i/ili rekonstrukciji postojećih objekata i infrastrukturi kako se ne bi uništili elementi georaznolikosti. Prilikom izgradnje novih objekata i infrastrukture planirati na način da se ne uništavaju elementi georaznolikosti. Prilikom izgradnje novih objekata i infrastrukture planirati na način da se uzimaju u obzir geološke značajke područja. Zaštititi elemente georaznolikosti u turističkim sezonama.</p> <p>Detaljno identificirati i kartirati geološke formacije, minerale, fosile, geomorfološke oblike te podzemne strukture uz područja akvakulture kako prilikom uzgoja ne bi došlo do narušavanja vrijednih elemenata georaznolikosti.</p>

	<p>PR 8.1. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga u sustavu zdravstvene skrbi PR 8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS) PR 9.1. Potpora kulturnim događanjima i očuvanju kulturne baštine PR 9.2. Potpora očuvanju prirodne baštine PR 9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora TS Operacija 2 Unaprjeđenje poslovne i javne infrastrukture na otocima</p>	
Tlo i poljoprivredno zemljište	<p>PR 1.2. Tranzicija gospodarstva na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija PR 1.3. Potpora jačanju poduzetništva kroz komparativne prednosti LSŽ PR 2.1. Potpora rastu i razvoju subjekata u poljoprivredi i šumarstvu, s naglaskom na OPG-ove PR 2.2. Tranzicija poljoprivrede na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija PR 2.3. Potpora jačanju poljoprivrede kroz komparativne prednosti LSŽ PR 3.2. Potpora razvoju i povećanju učinkovitosti vodovodne i odvodne infrastrukture (izgradnjom vodocrpilišta, širenjem nove i obnovom postojećeg sustava) PR 3.4. Potpora povećanju dostupnosti linijskog prometa PR 6.4. Potpora razvoju predškolskog, osnovnoškolskog srednjoškolskog i visokoškolskog odgoja i obrazovanja PR 7.2. Poticanje doseljavanja novih stanovnika subvencioniranjem gradnje PR 7.3. Pобољшanje dostupnih površina za slobodne aktivnosti (dječja igrališta i sportsko-rekreacijske površine) PR 8.1. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga u sustavu zdravstvene skrbi PR 8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS) PR 9.1. Potpora kulturnim događanjima i očuvanju kulturne baštine PR 9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša</p>	<p>Prilikom planiranja i izgradnje objekata i infrastrukture u najvećoj mogućoj mjeri izbjegavati zemljišta koja su predviđena za poljoprivredu te su okarakterizirana kao P1 i P2. Smanjiti korištenje umjetnih gnojiva i pesticida u najvećoj mogućoj mjeri te se više orijentirati na ekološki uzgoj i poljoprivredu. Poticati ekološku poljoprivredu kojom će se racionalizirati potrošnja vode. Prilikom obrade zemljišta u najvećoj mogućoj mjeri poduzeti korake za smanjenje erozije.</p>

	TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora TS Operacija 2 Unaprjeđenje poslovne i javne infrastrukture na otocima	
Vode i vodna tijela	PR 1.1. Potpora rastu i razvoju MSP-ova poboljšanjem poduzetničke klime i infrastrukture PR 2.3. Potpora jačanju poljoprivrede kroz komparativne prednosti LSŽ PR 3.3. Potpora u povećanju učinkovitosti korištenja resursa u poljoprivredi i šumarstvu (korištenje nusproizvoda proizvodnje za energetske potrebe) PR 7.2. Poticanje doseljavanja novih stanovnika subvencioniranjem gradnje PR 7.3. Poboljšanje dostupnih površina za slobodne aktivnosti (dječja igrališta i sportsko-rekreacijske površine) PR 8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS) PR 9.1. Potpora kulturnim događanjima i očuvanju kulturne baštine PR 9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora TS Operacija 2 Unaprjeđenje poslovne i javne infrastrukture na otocima TS Operacija 3 Valorizacija kulturne baštine i razvoj kulturnih usluga na otocima	Dati prednost razvoju i proširenju već postojećih lokacija na kojima se nalaze poduzetničke/građevinske zone, smještajni kapaciteti te infrastruktura za gospodarenje otpadom. Nove zone/lokacije gdje god je moguće planirati na dovoljnoj udaljenosti od površinskih vodnih tijela. Centar za zaštitu i spašavanje te helidrom, znanstveno-istraživačke centre za razvoj i unaprjeđenje poljoprivredne proizvodnje, izgradnja i opremanje logističko-distributivnih centara za poljoprivredne i šumske proizvode planirati na već izgrađenom području ili neposredno uz njega. Kod projektiranja novih zona/lokacija u najvećoj mogućoj mjeri planirati upotrebu ekološki prihvatljivih materijala i tehnologija kako bi se mogućnost onečišćenja minimalizirala. Osigurati adekvatnu odvodnju i pročišćavanja onečišćenih otpadnih voda, uključujući i oborinsku odvodnju.
	PR 2.1. Potpora rastu i razvoju subjekata u poljoprivredi i šumarstvu, s naglaskom na OPG-ove	Kod planiranja sustava navodnjavanja, u slučaju zahvaćanja vode iz površinskih vodnih tijela, potrebno je uzeti u obzir utjecaj na vodni režim (hidrološko stanje), posebno za vrijeme perioda malih voda. Koristiti ekološki prihvatljiva gnojiva i zaštitna sredstva u što većoj mjeri.
	PR 2.4 Potpora razvoju akvakulture	Koristiti tehnike i prakse kojima se mogu smanjiti negativni utjecaji kao npr. poboljšani sustavi pročišćavanja voda, sustavi za recikliranje voda; koristiti selektivno odabrane vrste za uzgoj koje su otpornije na bolesti i brže rastu što će smanjiti potrebu za upotrebom kemikalija i lijekova.
	PR 3.1. Potpora korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, voda, vjetar, biomasa)	Hidroenergetske objekte planirati na način da se što manje utječe na hidromorfološko stanje vodnog tijela.

Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021.-2027.

	<p>TS Operacija 4 Poticanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije na otocima</p>	
	<p>PR 3.2. Potpora razvoju i povećanju učinkovitosti vodovodne i odvodne infrastrukture (izgradnjom vodocrpilišta, širenjem nove i obnovom postojećeg sustava)</p> <p>TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora</p>	<p>Kod planiranja sustava vodoopskrbe i/ili izgradnje vodocrpilišta potrebno je uzeti u obzir utjecaj na vodni režim površinskog ili na stanje podzemnog vodnog tijela iz kojeg se planira zahvaćanje vode namijenjene za ljudsku potrošnju.</p>
	<p>PR 3.4. Potpora povećanju dostupnosti linijskog prometa</p> <p>PR 7.1. Poticanje ostanka stanovništva i doseljavanja novih stanovnika poboljšanjem infrastrukture cestovne, društvene (vrtići, društveni domovi, tržnice, društveni centar civilnog društva, bazen i si.)</p>	<p>Projektirati trase linijskog prometa na način da se prilikom prijelaza preko vodnih tijela ne narušava njihovo hidromorfološko stanje, odnosno da se gradnja vrši na način da ne dođe do smanjivanja protjecajnih profila vodotokova.</p>
	<p>PR 8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS)</p> <p>TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora</p>	<p>Kod planiranja i izgradnje sustava i objekata za obranu od poplava prednost dati prirodnim „zelenim“ mjerama obrane od poplava kao što su npr. očuvanje šumskih staništa, sadnja drveća i grmlja na uvodnim dijelovima vodotokova, promjena načina korištenja zemljišta, revitalizacija vodotokova i uspostava nekadašnjih meandara i rukavaca i slično, a od građevinskih mjera prednost dati izgradnji retencija.</p>
Poplavni rizik	<p>PR 1.1. Potpora rastu i razvoju MSP-ova poboljšanjem poduzetničke klime i infrastrukture</p> <p>PR 2.3. Potpora jačanju poljoprivrede kroz komparativne prednosti LSŽ</p> <p>PR 3.3. Potpora u povećanju učinkovitosti korištenja resursa u poljoprivredi i šumarstvu (korištenje nusproizvoda proizvodnje za energetske potrebe)</p> <p>PR 7.2. Poticanje doseljavanja novih stanovnika subvencioniranjem gradnje</p> <p>PR 7.3. Poboljšanje dostupnih površina za slobodne aktivnosti (dječja igrališta i sportsko-rekreacijske površine)</p> <p>PR 8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS)</p> <p>PR 9.1. Potpora kulturnim događanjima i očuvanju kulturne baštine</p> <p>PR 9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša</p> <p>TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora</p>	<p>Prilikom projektiranja pojedinih zahvata koji će se planirati kao rezultat provođenja PR i TS izbjegavati prirodna poplavna područja.</p>

Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje 2021.-2027.

	TS Operacija 2 Unaprjeđenje poslovne i javne infrastrukture na otocima TS Operacija 3 Valorizacija kulturne baštine i razvoj kulturnih usluga na otocima	
	PR 2.1. Potpora rastu i razvoju subjekata u poljoprivredi i šumarstvu, s naglaskom na OPG-ove	Kod planiranja sustava navodnjavanja potrebno je procijeniti rizike od erozije te ako ih nije moguće potpuno izbjeći definirati postavljane odgovarajućih zaštitnih struktura.
	PR 3.1. Potpora korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, voda, vjetar, biomasa) TS Operacija 4 Poticanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije na otocima	Kod projektiranja hidrotehničkih objekata osigurati i planirati objekte za zaštitu od poplava na temelju hidroloških i hidrauličkih modela, uzimajući u obzir trenutne i buduće promjene klime.
	PR 3.2. Potpora razvoju i povećanju učinkovitosti vodovodne i odvodne infrastrukture (izgradnjom vodocrpilišta, širenjem nove i obnovom postojećeg sustava) TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora	Sve sustave potrebno je projektirati na način da su vodonepropusni.
	PR 3.4. Potpora povećanju dostupnosti linijskog prometa PR 7.1. Poticanje ostanka stanovništva i doseljavanja novih stanovnika poboljšanjem infrastrukture cestovne, društvene (vrtići, društveni domovi, tržnice, društveni centar civilnog društva, bazen i si.)	Prilikom projektiranja prometne infrastrukture u najvećoj mogućoj mjeri izbjegavati prirodna poplavna područja. U slučaju da se poplavna područja ne mogu izbjeći, potrebno je osigurati režim plavljenja što sličniji prirodnom, izgradnjom npr. propusta.
	PR 8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS) TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora	Izgradnju Centra za zaštitu i spašavanje, helidroma i ostale infrastrukture planirati izvan područja pod rizikom od pojave poplava.
Bioraznolikost / Zaštićena područja prirode	PR 1.1. Potpora rastu i razvoju MSP-ova poboljšanjem poduzetničke klime i infrastrukture PR 2.3. Potpora jačanju poljoprivrede kroz komparativne prednosti LSŽ PR 3.3. Potpora u povećanju učinkovitosti korištenja resursa u poljoprivredi i šumarstvu (korištenje nusproizvoda proizvodnje za energetske potrebe) PR 7.2. Poticanje doseljavanja novih stanovnika subvencioniranjem gradnje PR 7.3. Poboljšanje dostupnih površina za slobodne aktivnosti (dječja igrališta i sportsko-rekreacijske površine) PR 8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS)	Dati prednost razvoju i proširenju već postojećih lokacija na kojima se nalaze poduzetničke/građevinske zone, smještajni kapaciteti te infrastruktura za gospodarenje otpadom. Centar za zaštitu i spašavanje te helidrom, znanstveno-istraživačke centre za razvoj i unaprjeđenje poljoprivredne proizvodnje, izgradnja i opremanje logističko-distributivnih centara za poljoprivredne i šumske proizvode planirati na već izgrađenom području ili neposredno uz njega. Konkretne zahvate prvenstveno planirati izvan površina na kojima se nalaze staništa koja su navedena na popisu ugroženih i rijetkih stanišnih tipova od nacionalnog i europskog značaja zastupljenih na području Republike Hrvatske.

	<p>PR 9.1. Potpora kulturnim događanjima i očuvanju kulturne baštine PR 9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora TS Operacija 2 Unaprjeđenje poslovne i javne infrastrukture na otocima TS Operacija 3 Valorizacija kulturne baštine i razvoj kulturnih usluga na otocima</p>	
	<p>PR 2.1. Potpora rastu i razvoju subjekata u poljoprivredi i šumarstvu, s naglaskom na OPG-ove</p>	<p>Kod planiranja sustava navodnjavanja, u slučaju zahvaćanja vode iz površinskih vodnih tijela, potrebno je uzeti u obzir utjecaj na vodni režim (hidrološko stanje), posebno za vrijeme perioda malih voda kako bi se što manje utjecalo na staništa ovisna o vodi. Koristiti ekološki prihvatljiva gnojiva i zaštitna sredstva u što većoj mjeri.</p>
	<p>PR 2.4 Potpora razvoju akvakulture</p>	<p>Zone pogodne za razvoj akvakulture odrediti na način da budu održive. Koristiti odgovarajuće modele (hidrološke, hidrauličke, moskih struja...).</p>
	<p>PR 3.1. Potpora korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, voda, vjetar, biomasa) TS Operacija 4 Poticanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije na otocima</p>	<p>Izgradnju samostalnih OIE objekata / elektrana prvenstveno planirati izvan površina na kojima se nalaze staništa koja su navedena na popisu ugroženih i rijetkih stanišnih tipova od nacionalnog i europskog značaja zastupljenih na području Republike Hrvatske. Prilikom projektiranja hidrotehničkih objekata osigurati longitudinalnu i transverzalnu povezanost vodotokova na koje se utječe izgradnjom te u što većoj mjeri osigurati poplavni režim što sličiji prirodnom.</p>
	<p>PR 3.2. Potpora razvoju i povećanju učinkovitosti vodovodne i odvodne infrastrukture (izgradnjom vodocrpilišta, širenjem nove i obnovom postojećeg sustava) PR 5.1. Potpora u širenju širokopojsnog interneta TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora</p>	<p>Polaganje cjevovoda vodovodne i odvodne infrastrukture te kablova za širokopojsni Internet potrebno je u što većoj mjeri planirati u koridorima postojećih prometnica i puteva. Izgradnju objekata (CS, VS, antenskih stupova i sl.) prvenstveno planirati izvan površina na kojima se nalaze staništa koja su navedena na popisu ugroženih i rijetkih stanišnih tipova od nacionalnog i europskog značaja zastupljenih na području Republike Hrvatske.</p>
	<p>PR 3.4. Potpora povećanju dostupnosti linijskog prometa PR 7.1. Poticanje ostanka stanovništva i doseljavanja novih stanovnika poboljšanjem infrastrukture cestovne, društvene (vrtići, društveni domovi, tržnice, društveni centar civilnog društva, bazen i si.)</p>	<p>Izgradnju linijske prometne infrastrukture planirati na način da prometni koridori u što manjoj mjeri prolaze područjima rasprostranjenosti staništa koja su navedena na popisu ugroženih i rijetkih stanišnih tipova od</p>

		nacionalnog i europskog značaja zastupljenih na području Republike Hrvatske.
	PR 8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS) TS Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora	Kod planiranja i izgradnje sustava i objekata za obranu od poplava prednost dati prirodnim „zelenim“ mjerama obrane od poplava kao što su npr. očuvanje šumskih staništa, sadnja drveća i grmlja na uzvodnim dijelovima vodotokova, promjena načina korištenja zemljišta, revitalizacija vodotokova i uspostava nekadašnjih meandara i rukavaca i slično, a od građevinskih mjera prednost dati izgradnji retencija. Projektiranjem je potrebno uzeti u obzir utjecaj na vodni režim te procijeniti moguće utjecaj i značaj.
Šume i šumarstvo	PR 2.1. Potpora rastu i razvoju subjekata u poljoprivredi i šumarstvu, s naglaskom na OPG-ove PR 2.2. Tranzicija poljoprivrede na učinkovitije i ekološki prihvatljivije tehnologije i digitalizacija PR 3.3. Potpora u povećanju učinkovitosti korištenja resursa u poljoprivredi i šumarstvu (korištenje nusproizvoda proizvodnje za energetske potrebe)	Poticati udruživanje privatnih šumoposjednika i okrupnjavanje šumskih posjeda te edukacije u svrhu boljeg gospodarenja privatnim šumama
Lov i ribolov	PR 2.4 Izrada akcijskog plana razvoja akvakulture mapiranjem i definiranjem pogodnih površina (morskih i slatkovodnih)	Osigurati sprečavanje interakcija s divljim populacijama. Koristiti tehnike i prakse kojima se mogu smanjiti negativni utjecaji kao npr. poboljšani sustavi pročišćavanja voda, sustavi za recikliranje voda, upotreba alternativnih izvora hrane, smanjenje korištenja kemikalija... Razmotriti razvoj preciznijih metoda hranjenja te recikliranja otpada hrane.
	PR 9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša	Ojačati mehanizme suzbijanja krivolova radi osiguravanja zaštite divljači i ostalih divljih vrsta (edukacije, unaprjeđenje lovočuvarske službe i dr.)
Krajobrazne karakteristike	PR 2.4 Potpora razvoju akvakulture PR 9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša	Izraditi Krajobraznu osnovu Županije
Kulturno-povijesna baština i kulturna dobra	PR 9.1. Potpora kulturnim događanjima i očuvanju kulturne baštine	Izraditi Strateški plan upravljanja kulturno – povijesnom baštinom na razini županije (ili pojedinačnih JLS) koji će u obzir uzeti sadašnje stanje i održivo gospodarenje kulturnim dobrima
Stanovništvo i zdravlje ljudi	Nisu prepoznate mjere koje bi mogle imati značajan negativan utjecaj na stanovništvo i zdravlje ljudi. Mogući su privremeni, lokalni i kratkotrajni negativni utjecaji, u smislu buke, prašine i povećanja prometa na područjima gdje će se odvijati građevinski radovi, a ne procjenjuju se kao značajni.	

7.2. Prijedlog mjera ublažavanja negativnih utjecaja na ekološku mrežu

Provedenom Strateškom studijom o utjecaju na okoliš za Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom procjenjuje se potencijalni negativni utjecaj mjera i aktivnosti iz Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom, te se predlažu mjere ublažavanja negativnih utjecaja na ekološku mrežu i očuvanje i cjelovitost područja ekološke mreže.

Na razini Republike Hrvatske kao i na razini Županije uspostavljeni su programi i određena obaveza izvještavanja o stanju u okolišu, stoga nije potrebno predložiti dodatni program praćenja stanja okoliša i izvješćivanja o stanju ciljeva očuvanja i cjelovitosti ekološke mreže u okviru Strateške studije o utjecaju na okoliš.

Tablicom u nastavku prikazuje se utjecaj mjera Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom prije uvođenja mjera ublažavanja i utjecaj mjera Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom nakon uvođenja mjera ublažavanja, na temelju čega se postiže ocjena utjecaja uz primjenu mjera ublažavanja koja je neutralna do pozitivna.

U tablici u nastavku navedene su **mjere ublažavanja negativnih utjecaja Plana razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom na ekološku mrežu.**

Mjere Plana razvoja	Utjecaj	Mjera ublažavanja	Ocjena utjecaja uz primjenu mjera ublažavanja
1.1. Potpora rastu i razvoju MSP-ova poboljšanjem poduzetničke klime i infrastrukture: Poduzetničke zone – razrada i provedba programa za razvoj zona koje planira Županija u suradnji s JLS radi privlačenja ciljanih investitora.	-1	Gdje je moguće dati prednost razvoju i proširenju već postojećih lokacija na kojima se nalaze poduzetničke zone. Izgradnju novih poduzetničkih zona planirati izvan područja ekološke mreže. Dati prednost upotrebi ekološki prihvatljivih materijala i tehnologija. U slučaju da se navedene aktivnosti planiraju unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako ne bi došlo do utjecaja na ciljeve očuvanja. Potrebno je definirati lokacije i površine novih zona.	0
2.1. Potpora rastu i razvoju subjekata u poljoprivredi i šumarstvu, s naglaskom na OPG-ove: Provedba projekta komasacije i navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta	-1	Provedbu projekta komasacije i navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta prvenstveno planirati izvan područja EM. Ako se navedene aktivnosti planiraju unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako bi se izbjegao negativan utjecaj na ciljeve očuvanja pojedinih područja EM. Treba očuvati linearne elemente u prostoru i ekološki važna mikrostaništa: živice, šumarci, suhozidi i kamene	0

		gomile te lokve u kršu. Koristiti ekološki prihvatljiva gnojiva i zaštitna sredstva u što većoj mjeri. Kod planiranja sustava navodnjavanja potrebno je uzeti u obzir utjecaj na vodni režim te procijeniti moguće utjecaj i značaj promjena na područja EM samostalno i kumulativno. Potrebno je definirati objekte/zahvate, njihove lokacije i trase infrastrukture sustava za navodnjavanje.	
2.3. Potpora jačanju poljoprivrede kroz komparativne prednosti LSŽ: Izgradnja znanstveno-istraživačkih centara za razvoj i unapređenje proizvodnje	-1	Izgradnju znanstveno-istraživačkih centara za razvoj i unapređenje proizvodnje planirati izvan područja ekološke mreže. U slučaju da se navedene aktivnosti planiraju unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako ne bi došlo do utjecaja na ciljeve očuvanja. Potrebno je definirati lokacije za izgradnju.	0
2.4. Potpora razvoju akvakulture: Izrada akcijskog plana razvoja akvakulture mapiranjem i definiranjem pogodnih površina (morskih i slatkovodnih)	-1	Prvenstveno planirati površine za akvakulturu izvan područja ekološke mreže, prednost dati proširenju već postojećih površina. Kod planiranja površina za akvakulturu u priobalnim vodnim tijelima koristiti modele morskih struja kako bi se mogao izbjeći indirektan utjecaj na EM. Koristiti tehnike i prakse kojima se mogu smanjiti negativni utjecaji kao npr. poboljšani sustavi pročišćavanja voda, sustavi za recikliranje voda, upotreba alternativnih izvora hrane, smanjenje korištenja kemikalija. Za uzgoj koristiti selektivno odabrane vrste koje su otpornije na bolesti i brže rastu što će smanjiti potrebu za upotrebom kemikalija i lijekova. Vezano za prijenos bolesti, potrebno je vršiti redovne inspekcije uzgojnih populacija te provoditi karantene kod unosa novih jedinki i populacija. Potrebno je razmotriti razvoj preciznijih metoda hranjenja te recikliranja otpada hrane. U slučaju da nije moguće izbjeći smještaj unutar obuhvata područja ekološke mreže područja za razvoj akvakulture potrebno je planirati izvan obuhvata područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova te staništa ciljnih vrsta.	0
3.1. Potpora korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, voda, vjetar, biomasa): Povećanje udjela OIE (primarno ugradnjom kotlova na biomasu, dizalica topline i fotonaponskih sustava)	-2	Izgradnju samostalnih OIE objekata/elektrana prvenstveno planirati izvan područja EM. U slučaju izgradnje unutar područja EM potrebno je objekte/elektrane planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako bi se izbjegao mogući negativan utjecaj na ciljeve očuvanja područja EM. Prema načinu proizvodnje energije potrebno je primjenjivati sljedeće mjere: <ul style="list-style-type: none">• HE: prednost dati protočnim HE pred akumulacijskim HE, projektiranjem predvidjeti izgradnju funkcionalnih ribljih staza prilagođenih prisutnim vrstama, koristiti „fish-friendly“ turbine i tehnologije.	+1

		<ul style="list-style-type: none">• VE: izbjegavati smještaj na migracijske rute ciljnih vrsta ptica; prilagoditi rad u skladu s aktivnošću ciljnih vrsta šišmiša; razotrirati korištenje sustava za odbijanja ptica, za vjetroagregate koristiti svjetli antireflektirajući premaz, provoditi mjere za smanjenje buke, tijekom noći koristiti minimalno zakonski dozvoljeno osvjjetljenje.• SE: na površinama koje nisu zahvaćene radovima zadržati postojeću vegetaciju; na panelima koristiti antireflektirajući premaz; razmještaj panela planirati na način da ne predstavljaju jednoličnu površinu.• Biomasa: prednost dati korištenju otpada drvnog i biljnog materijala, u slučaju potrebe za dodatnom sirovinom prostor za uzgoj biljaka u energetske svrhe potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže; u slučaju korištenje šumske biomase treba osigurati da dolazi iz šuma kojima se održivo gospodari; koristiti visokoučinkovite sustave za sagorijevanje i filtraciju kako bi se smanjile štetne emisije. .	
3.2. Potpora razvoju i povećanju učinkovitosti vodovodne i odvodne infrastrukture (izgradnjom vodocrpilišta, širenjem nove i obnovom postojećeg sustava): Provedba projekata izgradnje vodocrpilišta u skladu s definiranim potrebama Provedba projekata proširenja vodovodne infrastrukture u skladu s definiranim potrebama Rekonstrukcija i dogradnja postojećih, izgradnja novih te održavanje sustava zbrinjavanja komunalnih otpadnih voda	-1	Kod izgradnje unutar područja EM polaganje cjevovoda vodovodne i odvodne infrastrukture potrebno je u što većoj mjeri planirati u koridorima postojećih prometnica i puteva. Izgradnju objekata (CS, VS) planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako bi se izbjegao mogući negativan utjecaj na ciljeve očuvanja područja EM. Kod planiranja sustava vodoopskrbe i izgradnje vodocrpilišta potrebno je uzeti u obzir utjecaj na vodni režim te procijeniti moguće utjecaj i značaj promjena na područja EM samostalno i kumulativno.	+1
3.3. Potpora u povećanju učinkovitosti korištenja resursa u poljoprivredi i šumarstvu (korištenje nusproizvoda proizvodnje za energetske potrebe): Izgradnja i opremanje logističko-distributivnih centara za poljoprivredne i šumske proizvode	-1	Izgradnju i opremanje logističko-distributivnih centara za poljoprivredne i šumske proizvode planirati izvan područja ekološke mreže. Dati prednost upotrebi ekološki prihvatljivih materijala i tehnologija. U slučaju da se navedene aktivnosti planiraju unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako ne bi došlo do utjecaja na ciljeve očuvanja. Kod korištenja nusproizvoda za energetske potrebe prednost dati korištenju otpada drvnog materijala; u slučaju korištenje šumske biomase treba osigurati da dolazi iz šuma kojima se održivo gospodari; koristiti visokoučinkovite sustave za sagorijevanje i filtraciju kako bi se smanjile štetne emisije.	0
3.4. Potpora povećanju dostupnosti linijskog prometa:	-2	Izgradnju linijske prometne infrastrukture unutar područja EM planirati na način da prometni koridori ne prolaze područjima rasprostranjenosti	0

<p>Izgradnja, adaptacija i sanacija prometne infrastrukture različite namjene na ruralnom području (nerazvrstane ceste, ceste pod upravom županije i JLS)</p> <p>Izrada dokumentacije, rekonstrukcija i izgradnja prometne infrastrukture (svih vrsta i razina) radi osiguranja odgovarajuće kvalitete i odgovarajuće prometne dostupnosti</p>		<p>ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP niti neposredno uz njih. U sklopu izrade projektne dokumentacije predvidjeti povezivanje područja fragmentiranih izgradnjom potrebnog broja koridora za prijelaz/prolaz za životinjske vrste na lokacijama određenim stručnim podlogama koje je potrebno izraditi prije izgradnje. Projektiranjem je potrebno uzeti u obzir mogući utjecaj na vodni režim te procijeniti moguće utjecaj i značaj promjena na područja EM samostalno i kumulativno. Pomorsku prometnu infrastrukturu planirati na područjima na kojima se ne nalaze ciljna staništa i staništa ciljnih vrsta POVS i POP, prednost dati lokacijama na kojima već takva infrastruktura postoji ili lokacijama uz već izgrađena područja. Dati prednost upotrebi ekološki prihvatljivih materijala i tehnologija. .</p>	
<p>4.4. Razvoj sadržaja za posjetitelje i izgradnja infrastrukture za prijem posjetitelja u zaštićena područja prirode i područja ekološke mreže Natura 2000:</p> <p>Izrada planova upravljanja, uspostava informacijskih sustava te osiguravanje savjetodavne i financijske pomoći u osmišljavanju i provedbi razvojnih projekata.</p> <p>Potpoma raznim oblicima aktivnosti svih zainteresiranih sudionika u zaštiti i održivom korištenju prirode i prirodnih vrijednosti</p> <p>Poboljšanje identifikacije, valorizacije i interpretacije postojeće prirode i prirodnih vrijednosti u svrhu zaštite i održivog razvoja</p> <p>Suradnja Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode LSŽ s drugim institucijama, JLS, udrugama i korisnicima prostora</p> <p>Izrada posebnih stručnih podloga, studija nosivih kapaciteta i dr.</p> <p>Poticati inovativne oblike prezentacije prirode i prirodnih vrijednosti (npr. korištenje IKT u prezentaciji, interpretaciji, edukaciji i sl.)</p> <p>Potpoma suradnji inicijativama u zaštiti prirode i suradnji s znanstvenim ustanovama, sufinanciranje programa i projekata koje provode znanstvene ustanove iz područja zaštite okoliša i prirode, izravne akcije u provedbi zaštite okoliša i prirode</p> <p>Uspostava novih i kvalitetno upravljanje postojećim zaštićenim dijelovima prirode</p> <p>Monitoring zaštićenih prirodnih vrijednosti (vrsta i staništa)</p> <p>Inventarizacija i valorizacija zaštićenih prirodnih vrijednosti</p> <p>Zaštita i očuvanje zaštićenih područja te zaštićenih vrsta i staništa</p> <p>Održavanje zaštićenih područja u skladu s njihovom kategorijom zaštite te ekološke mreže prema ciljevima očuvanja</p>	<p>-1</p>	<p>Potrebno je definirati trase i objekte.</p>	<p>0</p>

Provođenje manifestacija i aktivnosti promicanja zaštite prirode u suradnji s JLS, institucijama, nevladinim organizacijama i korisnicima prostora Aktivnosti poboljšanja znanja o stanju bioraznolikosti			
5.1. Potpora u širenju širokopojasnog interneta: Ulaganje u mrežu za širokopojasni internet	-1	Unutar područja EM polaganje kablova za širokopojasni internet u najvećoj mogućoj mjeri planirati u koridorima postojećih puteva i prometnica. Izgradnju antena, prijenosnih tornjeva i drugih objekata planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP.	0
7.1. Poticanje ostanka stanovništva i doseljavanja novih stanovnika poboljšanjem infrastrukture cestovne, društvene (vrtići, društveni domovi, tržnice, društveni centar civilnog društva, bazen i si.): Razvoj cestovne infrastrukture	-2	U slučaju izgradnje odnosno razvoja cestovne infrastrukture unutar područja EM potrebno ju je planirati na način da prometni koridori ne prolaze područjima rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP niti neposredno uz njih. U sklopu izrade projektne dokumentacije predvidjeti povezivanje područja fragmentiranih izgradnjom potrebnog broja koridora za prijelaz/prolaz za životinjske vrste na lokacijama određenim stručnim podlogama koje je potrebno izraditi prije izgradnje. Projektiranjem je potrebno uzeti u obzir mogući utjecaj na vodni režim te procijeniti moguće utjecaj i značaj promjena na područja EM samostalno i kumulativno.	0
7.2. Poticanje doseljavanja novih stanovnika subvencioniranjem gradnje: Subvencioniranje gradnje na područjima u vlasništvu LSŽ	-1	Izgradnju prvenstveno planirati izvan područja ekološke mreže. Dati prednost upotrebi ekološki prihvatljivih materijala i tehnologija. U slučaju da se navedene aktivnosti planiraju unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja ili na dovoljnoj udaljenosti od područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako ne bi došlo do utjecaja na ciljeve očuvanja. Potrebno je definirati lokacije i površine novih građevinskih zona.	0
7.3. Poboljšanje dostupnih površina za slobodne aktivnosti (dječja igrališta i sportsko-rekreacijske površine): Razvoj/gradnja novih površina	-1	Izgradnju planirati izvan područja ekološke mreže. Dati prednost upotrebi ekološki prihvatljivih materijala i tehnologija. U slučaju da se navedene aktivnosti planiraju unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja ili na dovoljnoj udaljenosti od područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako ne bi došlo do utjecaja na ciljeve očuvanja. Potrebno je definirati lokacije i površine novih sportsko - rekreacijskih zona i tip aktivnosti koje će se odvijati.	0
8.3. Povećanje dostupnosti i kvalitete usluga civilne zaštite i drugih službi u sustavu sigurnosti (GSS): Izgradnja i opremanje Centra za zaštitu i spašavanje, heliodrom i ostale infrastrukture u području zaštite i spašavanja	-1	Izgradnju Centra za zaštitu i spašavanje, heliodroma i sl. planirati izvan područja ekološke mreže. U slučaju izgradnje unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja ili na dovoljnoj udaljenosti od područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica	0

		POP kako ne bi došlo do utjecaja na ciljeve očuvanja. Kod paniranja i izgradnje sustava i objekata za obranu od poplava prednost dati prirodnim „zelenim“ mjerama obrane od poplava kao što su npr. očuvanje šumskih staništa, sadnja drveća i grmlja na uvodnim dijelovima vodotokova, promjena načina korištenja zemljišta, revitalizacija vodotokova i uspostava nekadašnjih meandara i rukavaca i slično, a od građevinskih mjera prednost dati izgradnji retencija. Projektiranjem je potrebno uzeti u obzir utjecaj na vodni režim te procijeniti moguće utjecaj i značaj promjena na područja EM samostalno i kumulativno. Potrebno je definirati trase, objekte i lokacije infrastrukture za zaštitu od poplava.	
9.1. Potpora kulturnim događanjima i očuvanju kulturne baštine: Razvoj selektivnih i prepoznatljivih oblika turizma: ruralni turizam (gastroturizam i obilazak vinskih cesta i cesta sira), izletnički, rekreativni, toplički, zdravstveni turizam, kulturni, vjerski i poslovni turizam, lovni i ribolovni, pustolovni turizam (rafting, climbing, paragliding, boravak u prirodi i sl.), cikloturizam i drugi oblici turizma Kreiranje novih turističkih proizvoda i razvoj turističkih destinacija Podizanje kvalitete postojeće i izgradnja nedostajuće turističke infrastrukture u skladu sa standardima suvremene potražnje Certifikacija turističkih proizvoda (dodjela specijalnih oznaka) Povećanje smještajnih kapaciteta i porast kvalitete ponude Vodoopskrbni i sustav javne odvodnje razvijati sukladno planiranom razvoju turizma i turističkih smještajnih kapaciteta	-1	Gdje je moguće dati prednost razvoju i proširenju već postojećih lokacija na kojima se nalaze smještajni kapaciteti. Izgradnju novih planirati izvan područja ekološke mreže gdje je moguće. U slučaju da se navedene aktivnosti planiraju unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako ne bi došlo do utjecaja na ciljeve očuvanja.	0
9.3. Zaštita prirodnih resursa i očuvanje okoliša: Izgradnja i unapređenje infrastrukture za održivo gospodarenje otpadom (npr. sortirnica, kompostana, pretovarna stanica, reciklažna dvorišta i sl.).	-1	Izgradnju infrastrukture za održivo gospodarenje otpadom planirati izvan područja ekološke mreže gdje god je moguće. U slučaju da se navedene aktivnosti planiraju unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja ili na dovoljnoj udaljenosti od područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako ne bi došlo do utjecaja na ciljeve očuvanja.	0

Mjere ublažavanja negativnih utjecaja – Teritorijalna strategija

Operacija	Utjecaj	Mjera ublažavanja	Ocjena utjecaja uz primjenu mjera ublažavanja
Operacija 1 Održivo upravljanje, očuvanje i korištenje otočnog prostora	-1	Kod izgradnje unutar područja EM polaganje cjevovoda vodovodne i odvodne infrastrukture te hidrantske mreže potrebno je u što većoj mjeri planirati u koridorima postojećih prometnica i puteva. Izgradnju objekata (CS, VS) planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako bi se izbjegao mogući negativan utjecaj na ciljeve očuvanja područja EM. Kod planiranja sustava vodoopskrbe potrebno je uzeti u obzir utjecaj na vodni režim te procijeniti moguće utjecaj i značaj promjena na područja EM samostalno i kumulativno. Potrebno je definirati trase i objekte.	0
Operacija 2 Unaprjeđenje poslovne i javne infrastrukture na otocima	-2	Gdje je moguće dati prednost razvoju i proširenju već postojećih lokacija na kojima se nalaze nove poduzetničke zone, nova građevinska područja i sportsko – rekreacijske površine. Izgradnju novih prvenstveno planirati izvan područja ekološke mreže. Dati prednost upotrebi ekološki prihvatljivih materijala i tehnologija. U slučaju da se navedene aktivnosti planiraju unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako ne bi došlo do utjecaja na ciljeve očuvanja. Potrebno je definirati lokacije i površine novih zona.	0
Operacija 3 Valorizacija kulturne baštine i razvoj kulturnih usluga na otocima	-1	Gdje je moguće dati prednost razvoju i proširenju već postojećih lokacija na kojima se nalaze smještajni kapaciteti. Izgradnju novih planirati izvan područja ekološke mreže gdje je moguće. U slučaju da se navedene aktivnosti planiraju unutar granica područja EM potrebno ih je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i	0

		<p>staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako ne bi došlo do utjecaja na ciljeve očuvanja. Prije preuređenja starih objekata provesti pregled posebice tavana i potkrovlja od strane stručnjaka za šišmiše te u slučaju nailaska na kolonije osigurati šišmišima pristup skloništu (primjerice ne zatvarati otvore na tavanu, tornju) i pri obnovi/održavanju drvene građe ne koristiti sredstva otrovna za toplokrvne životinje.</p> <p>Potrebno je definirati lokacije, površine, trase i objekte.</p>	
Operacija 4 Poticanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije na otocima	-2	<p>Izgradnju samostalnih OIE objekata/elektrana prvenstveno planirati izvan područja EM. U slučaju izgradnje unutar područja EM potrebno je objekte/elektrane planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste POVS te ciljne vrste ptica POP kako bi se izbjegao mogući negativan utjecaj na ciljeve očuvanja područja EM. Za pojedini objekte provodit iste mjere koje su navedene za PC 3.1. Potpora korištenja obnovljivih izvora energije (sunce, voda, vjetar, biomasa).</p>	+1

Provođenje mjera i aktivnosti predviđenih Planom razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom, uz pridržavanje predloženih mjera zaštite okoliša i predloženih mjera ublažavanja negativnih utjecaja na ekološku mrežu iz Strateške studije utjecaja na okoliš za Plan razvoja Ličko-senjske županije za razdoblje do 2027. godine s Teritorijalnom strategijom, smatra se najprihvatljivijom razumnom alternativom planiranja razvoja Ličko-senjske županije.

Impressum

NOSITELJ IZRADE

Ličko-senjska županija

KOORDINATOR IZRADE

JU Razvojna agencija Ličko-senjske županije – LIRA

TEHNIČKE I METODOLOŠKE SMJERNICE ZA IZRADU

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

PRETHODNO VREDNOVANJE

Ecorys Hrvatska d.o.o.

SAVJETODAVNO TIJELO

Partnersko vijeće Ličko-senjske županije

Gospić, listopad 2024. godina